

ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΟΛΕΜΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

*Μετὰ προσωπογραφιῶν τῶν συγγραφέων καὶ εἰκόνων
σχετιῶν πρὸς τὰ κείμενα.*

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ

ΤΗΣ Γ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ Α' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΔΕΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΩΝ ΘΗΛΕΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

46 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

1924

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς

τὸν κ. Ἰωάννην Πολέμην,

συγγραφέα διδακτικῶν βιβλίων

Γνωστὸν ποιούμεν ὑμῖν, ὅτι δι' ἡμετέρας πράξεως τῇ 20 τοῦ
λήξαντος μηνὸς ἐκδοθείσης καὶ τῇ 27 τοῦ αὐτοῦ καταχωρηθείσης
ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 28 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως
ἐνεκρίθη τὸ πρὸς κρίσιν ὑποβληθὲν ἐν χειρογράφῳ ὑμέτερον βιβλίον
«Νεοελληνικὰ ἀναγνώσματα» τόμος Γ', διὰ τὴν Γ' τάξιν τῶν
ἐλληνικῶν σχολείων, τὴν ἀντίστοιγον τάξιν τῶν λοιπῶν σχολείων
τῆς μέσης ἐκπαίδευσεως καὶ τὴν Α' τάξιν τῶν ἁστικῶν σχολείων
τῶν θηλέων, μετὰ τῆς ὑποχρεώσεως ὅπως πρὸ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ
βιβλίου τούτου συμμορφωθῆτε πρὸς τὰς ἐν ταῖς σχετικαῖς ἐκθέσεσι
τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου περιλαμβανομένας ὑποδείξεις.

Ὁ Ὑπουργὸς
ΔΗΜ. ΔΙΓΚΑΣ

Π. Ζαγανιάρης

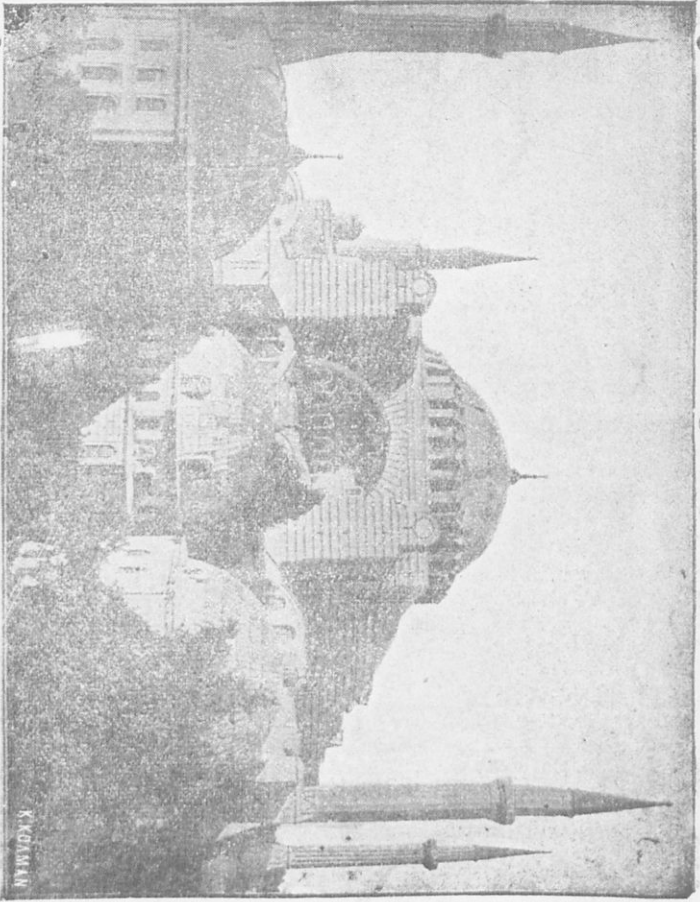
Η ΕΘΝΙΚΗ ΠΙΣΤΙΣ

(Έκ τῆς μεγάλης ελαιογραφίας Δ. Μπισκίνη).

002
ΥΠΣ
Ζ728
2256

Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Κ. ΚΑΡΑΜΑΝ

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

(Στροφαι 35—87).

Ἴδου ἔμπρός σου ὁ τοῖχος στέκει
τῆς ἀθλίας Τριπολιτσᾶς·
τώρα τρόμου ἀστροπελέκι
νὰ τῆς ρίξης πιθυμᾶς.

Μεγαλόψυχο τὸ μάτι
δείχνει πάντα ὁπῶς νικεῖ,
καὶ ἄς εἶν' ἄρματα γεμάτη
καὶ πολέμια χλαυγή.

Σοῦ προβαίνουνε καὶ τρίζουν,
γιὰ νὰ ἰδῆς πῶς εἶν' πολλά·
δὲν ἀκοῦς ποῦ φοβερίζουν
ἄνδρες μύριοι καὶ παιδιὰ ;

Λίγα μάτια, λίγα στόματα
 θὰ σᾶς μείνουνε ἀνοιχτά,
 γιὰ νὰ κλαύσετε τὰ σώματα,
 πὸν θὰ νᾶβρη ἢ συμφορὰ.

Κατεβαίνουνε, καὶ ἀνάφτει
 τοῦ πολέμου ἀναλαμπή·
 τὸ τουφέκι ἀνάβει, ἀστράφτει,
 λάμπει, κόφτει τὸ σπαθί.

Γιατί ἡ μάχη ἐστάθη ὀλίγη ;
 λίγα τὰ αἵματα γιατί ;
 τὸν ἐχθρὸ θωρῶ νὰ φύγη,
 καὶ στὸ κάστρο ν' ἀνεβῆ.

Μέτρα... Ἐἴν' ἄπειροι οἱ φευγάτοι,
 ὁποῦ φεύγοντας δειλιοῦν·
 τὰ λαβῶματα στήν πλάτη
 δέχοντ' ὥστε ν' ἀνεβοῦν.

Ἐκεῖ μέσα ἀκαρτερεῖτε
 τὴν ἀφεύγατη φθορὰ·
 νά, σᾶς φθάνει ἀποκριθῆτε
 στής νυκτὸς τῆ σκοτεινιά.

Ἀποκρίνονται, καὶ ἡ μάχη
 ἔτσι ἀρχίζει, ὁποῦ μακριὰ
 ἀπὸ ράχη ἐκεῖ σὲ ράχη
 ἀντιβούζε φοβερά.

Ἀκούω κούφια τὰ τουφέκια,
 ἀκούω σμίξιμο σπαθιῶν,
 ἀκούω ξύλα, ἀκούω πελέκια,
 ἀκούω τρίξιμο δοντιῶν.

Ἄ! τί νύκτα ἦταν ἐκείνη,
 πού τὴν τρέμει ὁ λογισμὸς!
 Ἄλλος ὕπνος δὲν ἐγίνη
 πάρεξ θάνατου πικροῦ.

Τῆς σκηνῆς ἡ ὄρα, ὁ τόπος.
 οἱ κραυγές, ἡ ταραχή,
 ὁ σκληρόψυχος ὁ τρόπος
 τοῦ πολέμου καὶ οἱ καπνοί,

καὶ οἱ βροντῆς καὶ τὸ σκοτάδι,
 ὁποῦ ἀντίσκοπτε ἡ φωτιά,
 ἐπαράσταιναν τὸν ἄδη
 πού ἀκαρτέρειε τὰ σκυλιά.

Τ' ἀκαρτέρειε. — Ἐφαίνοντ' ἴσκιοι
 ἀναρίθμητοι γυμνοί,
 κόρες, γέροντες, νεανίσκοι,
 βρέφη ἀκόμη εἰς τὸ βυζί.

Ὅλη μαύρη μυρμηγκιάζει,
 μαύρη ἐντάφια συντροφιά,
 σὰν τὸ ροῦχο πού σκεπάζει
 τὰ κρεβάτια τὰ στερνά.

Τόσοι, τόσοι ἀνταμωμένοι
 ἐπειοῦντο ἀπὸ τὴ γῆ.
 ὅσοι εἶν' ἄδικα σφαγμένοι
 ἀπὸ τούρκικην ὀργή.

Τόσα πέφτουνε τὰ θερι-
 σμένα ἀστάχνα εἰς τοὺς ἀγρούς.
 σχεδὸν ὅλα ἐκεία τὰ μέρη
 ἐσπεπάζοντο ἀπ' αὐτούς.

Θαμποφέγγει κανέν' ἄστρο,
καὶ ἀναδεύοντο μαζί,
ἀναβαίνοντας τὸ κάστρο
μὲ νεκρώσιμη ἔσιωπή.

Ἔτσι χάμου εἰς τὴν πεδιάδα,
μὲς στὸ δάσος τὸ πυκνό,
ὅταν στέλνῃ μιὰν ἀχνάδα
μισοφέγγαρο γλομό,

ἐὰν οἱ ἄνεμοι μὲς στ' ἄδια
τὰ κλαδιὰ μουγκοφυσῶν,
σειοῦνται, σειοῦνται τὰ μαυράδια,
ὅπου οἱ κλῶνοι ἀντικτυποῦν.

Μὲ τὰ μάτια τους γυρεύουν
ὅπου εἶν' αἵματα πηχτὰ
καὶ μὲς στὰ αἵματα χορεύουν
μὲ βρυχίσματα βραχνά,

καὶ χορεύοντας μανίζουν
εἰς τοὺς Ἕλληνας κοντὰ
καὶ τὰ στήθια τους ἐγγίζουν,
μὲ τὰ χέρια τὰ ψυχρά.

Ἐκεῖ τὸ ἔγγισμα πηγαίνει
βαθιὰ μὲς στὰ σωθικά,
ὄθεν ὄλη ἢ λύπη βγαίνει
καὶ ἄκρα αἰσθάνονται ἀσπλαγνιά.

Τότε αὐξάνει τοῦ πολέμου
ὁ χορὸς τρομακτικά,
σὰν τὸ σκόρπισμα τοῦ ἀνέμου
στοῦ πελάου τὴ μοναξιά.

Κτυποῦν ὄλοι ἀπάνου κάτου·
 κάθε κτύπημα πού ἐβγῆ
 εἶναι κτύπημα θανάτου,
 χωρίς νά δευτερωθῆ.

Κάθε σῶμα ἰδρώνει, ρέει·
 λές καὶ ἐκεῖθεν ἡ ψυχὴ,
 ἀπ' τὸ μῖσος πού τὴν καίει,
 πολεμάει νά πεταχθῆ.

Τῆς καρδιᾶς κτυπιές βροντᾶνε
 μές στὰ στήθια τους ἀργά
 καὶ τὰ χέρια ὅπου χουμᾶνε
 περισσότερο εἶν' γοργά.

Οὐρανὸς γι' αὐτοὺς δὲν εἶναι,
 οὐδὲ πέλαγο, οὐδὲ γῆ·
 γι' αὐτοὺς ὄλους, τὸ πᾶν εἶναι,
 μαζωμένο ἀντάμα, ἐκεῖ.

Τόση ἡ μάνητα καὶ ἡ ζάλη,
 πού στοχάζεσαι, μὴ πῶς
 ἀπὸ μιὰ μεριά καὶ ἀπ' ἄλλη
 δὲ μείνη ἓνας ζωντανός.

Κοίτα χέρια ἀπελπισμένα
 πῶς θερίζουνε ζωές!
 χάμου πέφτουνε κομμένα
 χέρια, πόδια, κεφαλές,

Καὶ παλάσκες καὶ σπαθία,
 μὲ ὄλοσκόρπιστα μυαλά
 καὶ μὲ ὄλόσχιστα κρανία,
 σωθικὰ λαχταριστά.

Προσοχὴ καμιὰ δὲν κάνει

κάνεις, ὄχι, εἰς τὴ σφαγὴ·
 πᾶνε πάντα ἔμπρός ! "Ω ! φθάνει,
 φθάνει· ἕως πότε οἱ σκοτωμοί ;

Ποιὸς ἀφήνει ἐκεῖ τὸν τόπο,
 παρέξ ὅταν ξαπλωθῇ ;
 δὲν αἰσθάνονται τὸν κόπο,
 καὶ λὲς κι εἶναι εἰς τὴν ἀρχή·

Ὀλιγόστευαν οἱ σκύλοι
 καὶ " Α λ ἄ ἐφώναζαν, ' Α λ ἄ ·
 καὶ τῶν χριστιανῶν τὰ χεῖλη
 φ ω τ ι ἄ ἐφώναζαν, φ ω τ ι ἄ .

Λεονταρόψυχα ἔκτυπιῦντο,
 πάντα ἐφώναζαν φ ω τ ι ἄ,
 καὶ οἱ μιαιοὶ κατασκορπιῦντο,
 πάντα σκούζοντας ' Α λ ἄ .

Παντοῦ φόβος καὶ τρομάρα
 καὶ φωνὲς καὶ στεναγμοί·
 παντοῦ κλάψα, παντοῦ ἀντάρα
 καὶ παντοῦ ξεψυχισμοί.

"Ἦταν τόσοι ! πλέον τὸ βόλι
 εἰς τ' αὐτιά δὲν τοὺς λαλεῖ·
 ὄλοι χάμον ἐκοίτοντ' ὄλοι
 εἰς τὴν τέταρτην αὐγή.

Σὰν ποτάμι τὸ αἷμα ἐγίνη
 καὶ κυλάει στὴ λαγκαδιά·
 Καὶ τ' ἀθῶο χόρτο πίνει
 αἷμα ἀντὶς γιὰ τὴ δροσιά.

Τῆς αὐγῆς δροσάτο ἀέρι
 δὲ φυσᾶς τώρα ἐσὺ πλιὸ

στῶν ψευδόπιστων τὸ ἀστέρι·
φύσα, φύσα εἰς τὸ ΣΤΑΥΡΟ.

Ἄπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Τῆς Κορίνθου ἰδοὺ καὶ οἱ κάμποι·
δὲ λάμπ' ἥλιος μοναχὰ
εἰς τοὺς πλάτανους, δὲ λάμπει
εἰς τ' ἀμπέλια εἰς τὰ νερά.

Εἰς τὸν ἥσυχον αἰθέρα
τώρα ἀθῶα δὲν ἀντηγεῖ
τὰ λαλήματα ἢ φλογέρα,
τὰ βελάσματα τὸ ἀρνί.

Τρέχουν ἄρματα χιλιάδες,
σὰν τὸ κῆμα εἰς τὸ γιολό·
ἀλλ' οἱ ἀνδρεῖοι παλικαράδες
δὲν ψηφοῦν τὸν ἀριθμό.

ὦ τρακόσιοι! σηκωθῆτε
καὶ ξανάλθετε σὲ μᾶς·
τὰ παιδιὰ σας θέλ' ἰδῆτε
πόσο μοιάζουμε μὲ σᾶς.

Ὅλοι ἐκεῖνοι τὰ φοβοῦνται
καὶ μὲ πάτημα τυφλὸ
εἰς τὴν Κόρινθο ἀποκλειοῦνται
κι ὅλοι χάνονται ἀπ' ἐδῶ.

Στέλνει ὁ ἄγγελος τοῦ ὀλέθρου
πεῖνα καὶ θανατικό,
ποὺ μὲ σχῆμα ἑνὸς σκελέθρου
περπατοῦν ἀντάμα οἱ δύο.

Καὶ πεσμένα εἰς τὰ χορτάρια
ἀπεθαίνανε παντοῦ
τὰ θλιμμένα ἀπομεινάρια
τῆς φυγῆς καὶ τοῦ χαμοῦ.

Καὶ σὺ ἀθάνατη ἐοὺς θεία,
ποῦ ὅ,τι θέλεις ἤμπορεῖς,
εἰς τὸν κάμπο, Ἐλευθερία,
ματωμένη περπατεῖς !

Στῆ σκιά χειροπιασμένες,
στῆ σκιά βλέπω κι' ἐγὼ
κρινοδάχτυλες παρθένες,
ὁποῦ κάνουνε χορὸ.

Στὸ χορὸ γλυκογυρίζουν
ὠραῖα μάτια ἔρωτικά,
καὶ εἰς τὴν αὔρα κυματίζουν
μαῦρα, ὀλόχρυσα μαλλιά.

Ἡ ψυχὴ μου ἀναγαλλιάζει,
πὼς ὁ κόρφος καθεμιᾶς
γλυκοβύζαστο ἐτοιμάζει
γάλα ἀνδρείας καὶ ἐλευθεριᾶς.

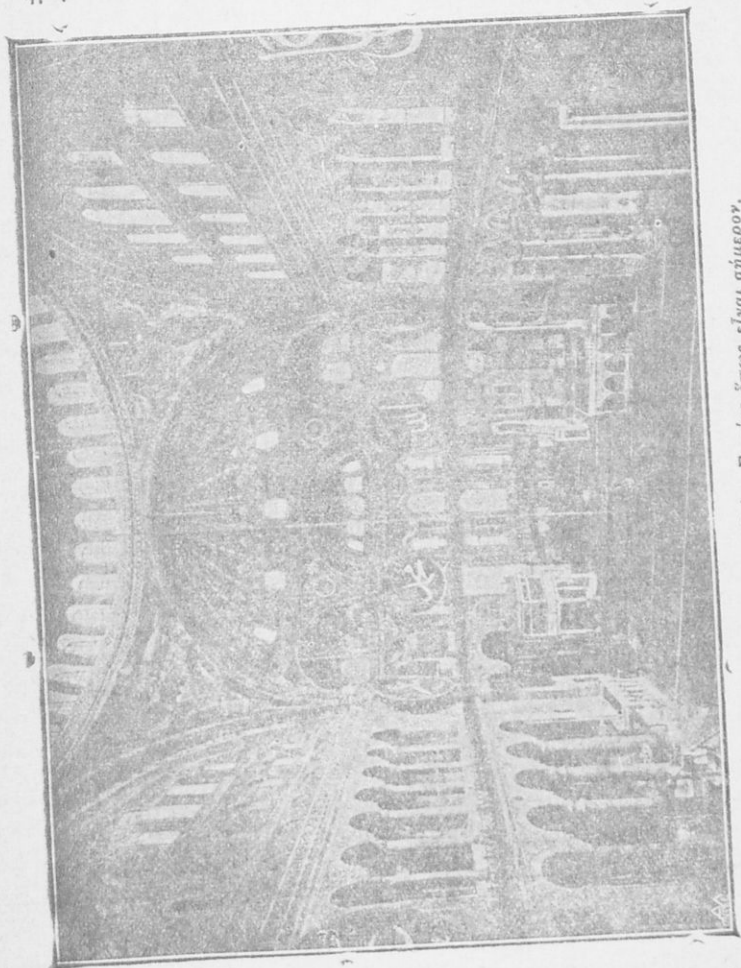
Μὲς στὰ χόρτα, στὰ λουλούδια
τὸ ποτήρι δὲν βαστῶ.
φιλελεύθερα τραγούδια
σὰν τὸν Πίνδαρο ἐκφωνῶ.

Ἄπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά !

Διονύσιος Σολωμός.

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Ἦτον ἄρθρος τῆς Κυριακῆς 27 Μαΐου 1453, ἡ ἀποφράς
ἡμέρα τῶν Ἁγίων Πάντων.

Τὸ ἑσωτερικὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας ὅπως εἶναι σήμερον.

Ὁ ἦχος τῶν κλαυθμῶν, ἡ βόη τῶν γυναικείων γογγυσμῶν

καὶ αἱ φωναὶ τῶν παιδῶν κατεσκέπαζον τὰς δεήσεις τῶν διακόνων, αἵτινες, ἐνώπιον τῆς ὥρας Πύλης ἱστάμενοι, τὴν τελευταίαν ἤδη ἀνέπεμπον ἑκείαν ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ «ὕπὲρ τοῦ καθυποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ὀρθοδόξων πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον».

Σύνολος ἡ κύκλῳ σκηνῇ ἐνέπνεε λύπην, πένθος, μελαγχολίαν· αἱ καρδίαι πάντων ἦσαν καταπεπιεσμέναι, ὡσάν νὰ ἐτελειτο ἡ νεκρώσιμος κηδεὶα ἐλοκλήρου γενεᾶς.

Ἡ ἐθιμοταξία ἐξέλιπεν· αἱ κοινωνικαὶ ἀνισότητες διεσκεδάσθησαν· οἱ δημόται συγκεχυμένως ποιοῦσι μετανοίας μετὰ τῶν πατρικίων, οἱ πένητες μετὰ τῶν ἀρχόντων, καὶ, ὡς ἐπὶ τὸ χεῖλος τοῦ κοινοῦ τάφου, πολῖται μετὰ πολιτῶν ἀδιακρίτως συμπεριπτύσσονται.

Καὶ αὐτὸς ὁ πάνσεπτος Ναός, τὸ σύμβολον τῆς πάλαι ποτὲ κραταιᾶς Ὀρθοδοξίας, ἡ κατοικία τῶν αἰώνων, τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸ καύχημα, νῦν γεγυμνωμένος παντὸς πολυτίμου κοσμήματος καὶ ἀπεκδυμένος αὐτῶν ἐστὶ τῶν πρὸς τὴν μυσταγωγίαν ἀναγκαίων σκευῶν, ἀφώτιστος, ἀκαλλώπιστος, σκυθρωπός, εὐτελισμένος, εἰκονίζει πιστῶς τὴν ταλαίπωρον Ἑλλάδα κατὰ τὸ δούλειον ἐκεῖνο στάδιον, ἐν ᾧ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ὥρῶν γραμμένον ἦτο νὰ εἰσέλθῃ.

Ὅσα πλέον ἢ λειτουργία προχωρεῖ καὶ προσεγγίζει τὴν ἀπόλυσιν, τόσα μᾶλλον αὐξάνει ἡ βοή τοῦ κλαυθμοῦ καὶ ὁ κοπετὸς τοῦ λαοῦ διπλασιάζεται. Ἐφαίνεται ὅτι ἡ ζωὴ πάντων τῶν περιστώτων ἦτο περιορισμένη μόνον ἐντὸς τῆς διαρκείας ἐκείνης τῆς Εὐχαριστίας καὶ ἐστὶ ἐκάστη συλλαβὴ τῶν εὐχῶν ἐκείνων, πίπτουσα ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν ἱερέων, ἦτο νέον βῆμα πρὸς τὴν προκειμένην ἄβυσσον.

Τονιζόμενου τοῦ Κοινωνικοῦ, αἰφνιδίως σχιζονται οἱ ὄχλοι, οἱ σωματοφύλακες ἀναμερίζονται, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος, περιβεβλημένος τὰ βασιλικά μὲν, ἀλλὰ φεῦ πενιχρά καὶ τετριμμένα ἱμάτιά του, προβαίνει πρὸς τὸ ἅγιον Βῆμα ἀσκεπῆς, κατηφῆς, μετὰ ὀφθαλμῶν δεδακρυσμένων.

Οἱ στεναγμοὶ καταπαύονται, ὁ θόρυβος σιγάξει· καθ' ἕλον ἐκεῖνον τὸν ἀπέραντον ναὸν δὲν ἀκούεται πᾶρεξ ἡ φωνὴ τοῦ λει-

τουργου, του προσκαλοῦντος τοὺς χριστιανούς, ἵνα μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθωσιν.

Ὁ αὐτοκράτωρ νοερῶς ἐπὶ πολλὴν ὥραν προσεύχεται, κύριος οἶδε, τίνα λυτήριον καὶ πατριωτικὴν προσευχὴν προσπίπτει τρεῖς ἐνώπιον τῆς εἰκόνης τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος, ἀναχαιτίζων δι' ἐνὸς σπασμωδικοῦ κινήματος τοῦ στόματος καὶ τῶν παρειῶν τοὺς λυγμούς, οἵτινες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ταραχῶδως ἀναβαίνουσιν ἀπὸ τῆς καρδίας του, εἴτα στραφεῖς πρὸς τὸν λαὸν ἀναβασῶ γεγωνυῖα τῇ φωνῇ :

«Χριστιανοί, συγχωρήσατε τὰς ἁμαρτίας μου καὶ ὁ Θεὸς ἄς συγχωρήσῃ τὰς ἰδικάς σας!»

Παραλαμβάνων δέ, ὡς ἔθος, παρὰ τῶν χειρῶν τοῦ ἀρχιερέως τὰ ἀχραντα μυστήρια μεταλαμβάνει αὐτῶν.

Ἄπαντες ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ ἐφώνησαν :

«Ἐσο συγχωρημένος!»

Καὶ τῶντι ἐσυγχωρήθησαν αἱ ἁμαρτίαι τῆς μεσαιωνικῆς μοναρχίας.—Ἀπὸ τοῦ νῦν κυοφρεῖται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος νέα βασιλεία, ἡ βασιλεία τῆς Ἀναγεννήσεως!

Μετὰ ταῦτα ὁ ἀγνισμένος καὶ ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἀγόμενος τοῦ μεσαιῶνος ἔσχατος βασιλεὺς, ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς παρευρισκομένους, παραινεῖ αὐτοὺς νὰ συγκοινωνήσωσιν ἅπαντες· πρῶτον νὰ συγκοινωνήσωσιν ἀδελφικῶς καὶ ἔπειτα νὰ ἐνθουμηθῶσιν «ὅτι ἤγγικεν ἡ ὥρα ὅτε μέλλουσι νὰ γωνισθῶσι τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα καὶ ὅτι, ἐὰν δὲν εἶναι παρὰ Θεοῦ ὠρισμένοι νὰ σώσωσι διὰ θυσίας τὴν ἀγαπητὴν πατρίδα, τοῦλάχιστον ὀφείλουσι νὰ καταλείψωσιν εἰς τοὺς ἀπογόνους μνήμην ἀνδρείας καὶ ἀρετῆς τοιαύτην, εἴα εἶναι ἀναγκαῖα, ὅπως οὗτοι διαφυλάξωσιν ἐν τῇ ἐνδεχομένῃ δουλείᾳ τὴν πίστιν τῶν πατέρων καὶ τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸ παρελθόν».

Εἰς τούτους τοὺς λόγους τοὺς λυπηροῦς, οἵτινες μυριάκις ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ἐπαναλαμβανόμενοι ἀντηχοῦσιν εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν ὡς ἡ τῆς Πατρὸς καὶ τῆς Πίστεως τελευταία διαθήκη, μετὰ πλείονος ἢ πρότερον ὀρμῆς, ἐκρηγνύονται οἱ κλαυθμοὶ καὶ οἱ ὄδυρμοὶ τῶν προσερχομένων εἰς τὴν μετάληψιν. Ἡ φωνὴ τῶν αἰτούντων σ υ γ χ ὡ ρ η σ ι ν δὲν ἀκούεται πλέον· «ἐν τῇδε τῇ

ἄρα» λέγει ὁ Φραντζῆς συνοπτικῶς «τίς διηγήσεται τοὺς τότε κλαυθμοὺς καὶ θρήνους; ἂν ἀπὸ ξύλου ἄνθρωπος ἢ ἐκ πέτρας ἦν, οὐκ ἠδύνατο μὴ θρηνῆσαι».

Ὁ ἦχος τῆς σάλπιγγος διακόπτει τὴν τραγικὴν σκηνήν. Αἱ μητέρες ἀποχαιρετῶσι τὰ τέκνα των· αἱ γυναῖκες ρίπτονται εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν συζύγων· οἱ τελευταῖοι ἀσπασμοὶ συγχέονται μὲ τὸν κρότον τῶν σπαθίων καὶ τῶν ἀσπίδων.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκοινώνησαν ἅπαντες ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ κοινωνίᾳ πίστεως, ἀγάπης καὶ ἐλπίδος· ἅπαντες ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ὄμοσαν ὅρκον, καὶ βασιλεὺς καὶ ἀριστοκρατία καὶ λαὸς καὶ ἱερατεῖον.

Διότι ἄλλο τις δὲν ἤκουεν εἰμὴ φωνὰς περὶ ἀμοιβαίας συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτημάτων καὶ φρικτοὺς ὅρκους σταθερότητος εἰς τὰ τῆς ἐθνικῆς πίστεως δόγματα, τυχοῦσης αἰχμαλωσίας. Συγχώρησόν με, ἀδελφε! εἰς ἐφώναζεν ὧδε· καὶ πάλιν, ὁ Θεὸς ἄς σὲ συγχωρήσῃ! ἀπεκρίνοντο ἕτεροι. Ἡ ἀμοιβαία ἄφεσις τῶν πλημμελημάτων παρεξετάθη σχεδὸν μέχρι αὐγῆς.

Ἰσως οὐδαμοῦ τῆς χριστιανικῆς ἱστορίας εὐρίσκεται παράδειγμα παρομοίας πνευματικῆς ἐνώσεως καὶ ὁμονοίας.

Σπυρίδων Ζαμπέλιος

Ο ΑΝΕΜΟΜΥΛΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Πλησιέστατα τῆς πόλεως, συνδεόμενον μετ' αὐτῆς διὰ βραχείας λιθίνηςπροεκτάσεως τῆς προκουμαίας, ἔξετείνετο γυμνὸν καὶ ξηρὸν τὸν ηοίδιον, μόλις πενήτηντα στρεμμάτων χῶρον καταλαμβάνον ἐπὶ τῆς ἀβαθοῦς παρὰ τὴν πόλιν ἐκτεινομένης θαλάσσης. Οὐδὲν περιτειχισμα ἐφύλαττεν αὐτὸ ἀπὸ τῆς θαλασσίας πλημμύρας καὶ οὐδεμία σκιά ἀπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Ἐπὶ τοῦ γλοιώδους ἐδάφους αὐτοῦ, ἐφ' οὗ ἔστιλθον ὑπὸ τὸν ἥλιον, ὡσεὶ ἀργύρου ψήγματα, κόκκοι συμπαγέντος ἄλατος, ἐφ' οὗ ἐσπάνιζεν ἡ χλόη καὶ

ἠφθόνουν οἱ ἀκανθώδεις σχοῖνοι, ἐπεσκεύαζον οἱ ἄλιεις τὰ πλοαί-
ριάτων ψάλλοντες καὶ ἔπαιζον θορυβῶδως τὰ παιδία. Κατὰ τὰς εὐη-
λίους χειμερινὰς ἡμέρας ἐξήρχοντο εἰς περίπατον ἐπ' αὐτοῦ εὐά-
ριθμοι ἐκ τῶν κατοίκων. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ νησιδίου ὑψοῦτο παλαιὸς
ἀνεμόμυλος ἠρειπωμένος. Ἡ στρογγύλη αὐτοῦ περιφέρεια ἐδεικνύ-
ετο μεστή ραγάδων καὶ χαλασμάτων. Λίθοι κατέρρευσαν ἀπὸ τῆς
κορυφῆς αὐτοῦ σχηματίσαντες περὶ τὴν βᾶσιν αὐτοσχεδίου βαθμί-
δας καὶ καθίσματα. Ἐνθα τὸ πάλαι ἠνοίγοντο ἡ θύρα καὶ αἱ θυρίδες
τοῦ ἀνεμομύλου, ἔχαινον ἤδη εὐρεταὶ ἀκανόνιστοι ὄπαί, καὶ ὄπου-
γοργῶς διεκινουῦντο ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου αἱ πτέρυγες αὐτοῦ,
προεξεῖχε νῦν ἕριζοντίως σεσηπηῖα καὶ ἡμίθρωτος δοκός, ὡς
ἄμορφον ὄστουν σκελετοῦ, ἐκεῖ ἔνθα τὸ πάλαι ἐκινεῖτο καὶ ἔξη
τὸ πρόσωπον. Ὁ ἀνεμόμυλος ἀλλαχοῦ μὲν ὑποκίτρινος, ἀλ-
λαχοῦ δὲ καταμέλας, ἔφερε τὰ ἴχνη τῶν κατ' αὐτοῦ προσ-
βολῶν δύο ἀδαμάστων δυνάμεων, τοῦ χρόνου καὶ τοῦ πυρός.
Καὶ ἄνω πρὸς τὴν κορυφὴν καὶ κάτω πρὸς τὴν βᾶσιν ἐκυκλοῦτο
ὑπὸ ἀκαληφῶν, αἳτινες φύονται ἐπὶ τῶν ἔρειπῶν ὡς αἱ φθειραὶ
ἐπὶ τῶν ἀλητῶν. Πρωίαν τινὰ συνηντήθησαν παρὰ τὸν ἀνε-
μόμυλον ὁ γέρον ἀγωνιστὴς καπετὰν Μῆτρος καὶ ὁ νεαρὸς
κύριος Τιμόθεος διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς. Ὁ κύριος Τιμόθεος,
εἰκοσιτεσσάρων ἐτῶν μόλις, ἐπανέκαμψεν ἄρτι ἐκ Τεργέστης,
ἐνθα ἐπὶ ἔτος διέμενε παρὰ τῷ θείῳ αὐτοῦ μεγαλεμπόρῳ. Εἶχεν
ἐπὶ τινὰ καιρὸν συλλάβει ἀπόφασιν, ἐγκαταλιπὼν τὸν Ἀσκληπιόν,
νὰ ταχθῆ μετὰ τῶν ἀκολούθων τοῦ Ἑρμοῦ. Ἀλλὰ παραδόξως
ἐν Τεργέστη καταληφθεὶς ὑπὸ ἀνιάτου νοσταλγίας, ὡς ἔλεγεν,
ἔσπευσε μετὰ πάροδον χρόνου νὰ ἐπανεῖλθῃ εἰς τὴν γενέθλιον
προτιμήσας τῆς ἐν τῇ ξένῃ ἐπ' ἀμφιδόλῳ πλουτισμῷ διαμονῆς
τὸν ἐν τῇ πατρίῳ γλισχρον ἀλλὰ βέβαιον πορισμὸν τῶν τοῦ βίου,
ἐκ τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος.

Ἄλλ' ἦτο φύσει εὐπαθὴς, εὐερέθιστος, καὶ ὁ ἰατρὸς συνε-
κρούετο ἐν ἑαυτῷ πρὸς τὸν ὄνειροπόλον. Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος
τῆς φοιτήσεως αὐτοῦ ἐλιποθύμησε κατὰ συνέχειαν τρεῖς εἰς τὸ
μάθημα τῆς ἀνατομίας. Ὁ δὲ καπετὰν Μῆτρος, παρὰ τὸ ἄχθος
τῶν ἐβδομήκοντα ἐτῶν του, παρέμενε εὐθυτενῆς, ἀνήκων εἰς

τὴν τάξιν τῶν ἰσχυρῶν καὶ ὑπερόχων ὄντων ἅτινα, ὄρῳς ἢ ἀνθρώποι, θραύονται, ἀλλὰ δὲν κάμπτονται.

Ἐφόρει πλουσίαν καὶ μακρόστοιχον τὴν φουστανέλαν, ἀμιγλωμένην κατὰ τὴν λευκότητά πρὸς τὸν ἄδρῶν μύστακα, καὶ ἀργυροῦν περὶ τὴν ὄσφυν σελάχι· ἐτήρει δ' ἐν τῇ μνήμῃ τὰς ἱστορίας δεκάδος ἐνδόξων μαχῶν, ἐν αἷς ἐπολέμησε, καὶ θησαυρὸν περιέργων καὶ ἡρωϊκῶν ἐπεισοδίων τοῦ Ἀγῶνος. Ἠγάπα νὰ τρώγῃ πολὺ καὶ νὰ λέγῃ πολλά. Πάσχων ἐξ αὐπνίας ἐνωρίς κατέλειπε τὴν κλίνην, ἐνόστο δὲ στενοχωρούμενος καὶ τὴν οἰκίαν, ὅπως ἐκτεθῆ ἀφόδως εἰς τὴν ἐπήρειαν τῆς πρωϊνῆς δρόσου ἐπὶ τοῦ νησιού, ὀλίγον ἀπέχοντος τῆς παρὰ τὴν παραλίαν κατοικίας του. Ὁ κύριος Τιμόθεος εἶχεν ἔλθει ἐκεῖ διὰ νὰ λουσθῆ παρὰ τὴν ἀκτὴν, — Ἰούλιος ἦτο — διὰ νὰ ἀναπνεύσῃ δροσερὸν ἀέρα καὶ ἀπολαύσῃ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου.

Μετὰ τοὺς πρώτους χαιρετισμοὺς οὗ ἀντήλλαξαν, — ἦσαν γνῶριμοὶ καὶ γείτονες — ὁ νέος εὐρέθη καθήμενος ἐπὶ τοῦ σωροῦ τῶν πρὸ τοῦ ἀνεμομύλου πετρῶν παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ γέροντος. Ὁ καπετὰν Μῆτρος ἤνοιξεν εὐθέως τὸ δυσπύλωτον στόμα του, καὶ ὁ κύριος Τιμόθεος, μὴ ἔχων τῇ ὄρᾳ ἐκείνῃ σπουδαιότεραν φροντίδα, εὐαρέστως ἀπεδέχθη τὴν συντροφίαν τοῦ γέροντος. Ἐνόμισε μάλιστα εὐκαιρὸν τὴν περίστασιν πρὸς λύσιν ἀποριῶν τινῶν, τὰς ὁποίας ἡ παρουσία τοῦ καπετὰν Μῆτρου ἔφερεν εἰς τὸν νοῦν του. Ὁθεν ἐπιψύχων διὰ τῆς χειρὸς τὸν ἀνεμόμυλον, ἐφ' οὗ ἐστήριζον ἀμφοτέροι τὰ νῶτα, ὥσει ἐξήττει οὕτω νὰ διευκρινήσῃ τὴν ἱστορίαν του, ἠρώτησε :

— Καὶ δὲν μοῦ λές, καπετὰν Μῆτρο, πῶς εὐρέθη ὁ ἀνεμόμυλος ὀλομόναχος μέσα εἰς τὰ νερά μας, σὰν καρὰδι πού τὸ ἔχει ρίξει στὴν ξέρα ἢ τρικυμία ; Ἀπὸ τὰ μικρά μου χρόνια ἔτσι χάλασμα τὸν θυμάμαι.

— Νὰ σοῦ πῶ, παιδί μου, καλὰ καλὰ κι ἐγὼ δὲν ξέρω. Ἐδῶ κι ἐξηνταπέντε χρόνια, ἤμουνα ἕξι χρονῶν παιδί, τὸν θυμοῦμαι. Ὅμως τότε δὲν ἦταν χάλασμα ὅπως εἶναι τώρα. Τὸν ἀγνάντευα ἀπὸ τὸ σπῆτι μας πού ἦταν ἐκεῖ πού ἔχτισε τώρα σπῆτι ὁ κουμπάρος μου ὁ Ἀποστόλης· φαίνεται ἀπὸ δῶ· τὸ ἐλέπεις ; θυμοῦμαι πῶς ὁ ἀνεμόμυλος ἦταν τὸ πρῶτο πρᾶγμα

πού έσταμάτησαν επάνω του τὰ μάτια μου, ψηλός και στρογγυλός με τή μυτερή του τήν κορφή, με τὸ φεγγίτη, με τὰ φτερούγια τού. "Όταν εδασίλευεν ὁ ἥλιος, ἔχτυποῦσεν ἀπάνου στοῦ γιαλί τοῦ φεγγίτη, κι ἐκεῖνο ἐφεγγεβολοῦσε, κι ἐγὼ ἀπὸ μακριὰ ἔτρεμα και δὲν τὸ κοίταζα και μοῦ ἐφαίνετο μάτι καμιάς μεγάλης λάμιας. Ἡ μητέρα μου, ἔταν ἔκλαιγα, μ' ἐφοβέριζε πὼς θὰ με δώσῃ στή λάμια τοῦ μύλου νὰ με φάῃ, κι ἐγὼ ἐσώπαινα. Κι' ἔταν ἐγύριζαν στὸν ἄνεμο γλήγορα γλήγορα τὰ φτερούγια του, πάντα σκιασμένος ἀπὸ τὰ λόγια τῆς μάνας μου ἐνόμιζα πὼς ἡ λάμια ἐδούλευε τὴν ἀνέμη τῆς.

Και δὲν ἤμποροῦσα τότε ἀπὸ τὸ φόβο μου νὰ βγάλω τὰ μάτια μου ἀπὸ κει πέρα. Ὑστερα, ἔταν ἐμεγάλωσα κάπως, δὲν εἶχα πλέον τέτοιους φόβους. Ἐμεῖς τότε, μικροὶ και μεγάλοι, δὲν εἶχαμε φόβο· εἶχαμε μόνο μῖσος ἐναντίον τῆς σκλαβιάς.

Τότε τὸ νησί δὲν ἦταν ἀνταμωμένο με τὴ χώρα, ἔπως εἶναι τώρα πού ἐμολώθηκε ἡ θάλασσα· ἤρχοντο με τῆς βάρκες ἡ ἔμπαιναν στοῦ νεροῦ και τραβοῦσαν ἐδῶ πελαγωτά· ὡς τὸ γόνατο τοῦς ἔπαιρνεν ἡ θάλασσα. Ἐνα ἀπόγευμα, ἐγὼ με κάποια παιδιὰ ἐπελαγώσαμε γιὰ νὰρθοῦμε στοῦ νησί. Ἐθέλαμε νὰ ἰδοῦμε τὸν ἀνεμόμυλο πού εἶχε ἀνοίξει τὴν πορτοῦλα του και γύριζε τὰ φτερούγια του. Ἡμαστέ στή μέση τοῦ δρόμου, ἔταν ἔτρεξε ὁ πατέρας μου με δύο ἄλλους γονεῖς τῶν παιδιῶν, και μᾶς ἐγύρισαν πίσω· μᾶς ἔδειραν και μᾶς ἐφοβέρισαν νὰ μὴ ξαναλάμωμε τέτοιο ταξίδι γιὰτι εἶμαστέ χαμένοι. Ὑστερα εἶχα ἀκούσει ἀπὸ τὸν πατέρα μου ἔτι τὸν ἀνεμόμυλο τὸν ἔχει ἕνας Τοῦρκος Ἀγάς. Εἶχε πάγει ἕνα πρωῒ, σκότωσε τὸ μυλωνά, πῆρε τὸν ἀνεμόμυλο. Ἄλεθε τὰ γεννήματα τὰ δικὰ του, ἄλεθε και τοῦ ξένου κόσμου, ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὰ δίνῃ πίσω. Τὸν ἐφαίνονταν κανέννας νοικοκύρης βιχετός; Τὸν καλοῦσε στὸν ἀνεμόμυλο νὰ φᾶνε, κι ὁ ραγιάς δὲν ἐξαναγύριζε. Κι' ἔτσι ποτέ μου δὲν ἐτόλμησα νὰ πατήσω τὸ πόδι μου στοῦ μύλο, ὡς τὴν Ἐπανástασῃ.

"Όταν σηκώθηκε ἡ Ἐπανástασῃ, οἱ δικοῖμας ἐσκότωσαν τὸν Ἀγά, πῆραν τὸν μύλο και ἔβαλαν ἐκει πέρα φρουρά. Ὑστερα ἀπὸ ἕξι μῆνες κλεισμοῦ ἐμπῆχαν οἱ Τοῦρκοὶ μέσα στοῦ

κάστρο, οί δικοί μας εσο τούς εδάσταγεν, ἀφοῦ τούς ἐθέρισαν στό τουφεκίδι, πῆραν εσους μποροῦσαν νά περπατήσουν και χτυπώντας δεξιὰ και ἀριστερὰ πέρασαν ἀνάμεσα και βγήκαν και τραβήχθησαν στά βουνά.

Ἀφοῦ ἐβγήκαν ἀπὸ τὸ κάστρο, πέντε ἀδέρφια, τὰ παιδιά τοῦ Τασούλα, εὑρέθηκαν στή μέση τοῦ δρόμου ξεχωρισμέν' ἀπὸ τ' ἄλλα. Μέσα στό κακὸ τῆς νύχτας παραστράτισαν και ἀντὶ νά τραβήξουν ψηλὰ πρὸς τὸ κάστρο βρέθηκαν χαμηλὰ πρὸς τὴ θάλασσα κατὰ δῶθε. Βλέπουν πῶς ἐλάθεισαν, κάνουν νά γυρίσουν, ἦτον ἀργά. Καμιὰ ἑκατοστάδα Διάπηδες τούς κλείνουν ἀπὸ πίσω τὸ διάδα. Τὰ πέντε ἀδέρφια ρίχνονται στή θάλασσα, πελαγώνουν, βγαίνουν ἐδῶ πέρα. Οἱ Διάπηδες τούς μυρίζονται, βροχή τὸ τουφεκίδι.

Κοιτάζουν μὴν ἀγναντέφουν στήν ἄκρη κανένα μονόξυλο-ποῦ νάγναντέφουν μέσα στή νύχτα!

Δὲ χάνουν καιρό, τραβοῦν μπροστά, πελαγώνουν στή θάλασσα: τὰ νερά ρηχά: ἐπρόσμεναν νά ξεμακρύνουν κι ἐγὼ δὲν ξέρω τί ἐπρόσμεναν.

Ψηλὰ τὰ καριοφίλια, τὸ σελάχι στό λαιμό, τίς πάλες στά χέρια. Οἱ Ἀρβανίτες παίρνουν δύο βάρκες, μπαίνουν εσο χωροῦσαν μέσα και δὲν τούς ἀφήνουν νά ξανασάνουν ἀπὸ τὸ τουφεκίδι. Ἐνα βόλι σκοτώνει ἕν' ἀπὸ τ' ἀδέρφια. Τότε λένε ἀναμεταξύ τους:—Βρὲ τί εἴμαστε ἐμεῖς γυναικόπαιδα νά μᾶς κυνηγοῦν οἱ Τοῦρκοι;

—Πᾶμε νά πάρουμε πίσω τὸ αἷμα τοῦ ἀδερφοῦ μας. Ἀπά-νου στά σκυλιά! Γυρίζουν ἴσια ἀπάνου στίς κάννες τῶν τουφεκίων. Οἱ Ἀρβανίτες κοντοστέκουνε μιὰ στιγμή σὰν ξαφνισμένοι δίχως ἀπόφαση. Καὶ στή στιγμή τ' ἀδέρφια βλέποντας ἀνοιχτὴ τὴν πορτοπούλα τοῦ ἀνεμομύλου, ετι βγήκε τὸ φεγγάρι, δὲν χάνουν καιρό, και πάντα τὸ πρόσωπο κατὰ τούς Ἀρβανίτες, ρίχνοντας βόλια και ρίχνοντας κορμιά, σιμώνουν στὸν ἀνεμόμυλον, μπαίνουν, φράζουν τὴν πόρτα. Πολεμοῦνε ἀπὸ μέσ' ἀπὸ τούς δύο φεγγίτες βαστοῦνε ὡς τὰ ξημερώματα. Ποῦ νά σιμώσουν οἱ Ἀρβανίτες! Οἱ δύο φεγγίτες εἶναι δύο ξευπνα μάτια επου ἔχουν γιὰ ματιές τὰ βόλια. Ἀλλὰ κοντὰ στά ξη-

μερώματα οί Ἄρβανίτες λυσσαμένοι κατάφεραν κι ἐχάλασαν τοὺς φεγγίτες· ὁ τοίχος ἐγκρεμίσθηκε· βλέπεις, ὅπως εἶναι τώρα, οἱ φεγγίτες ἀνοιξαν καὶ σχίσθησαν· ἐφαίνονταν ὁ μύλος ἀπὸ μέσα καὶ ἀπ' ἐξω μαυρισμένος, τρυπημένος, ἀραχνιασμένος, μισοκρυμμένος μέσα εἰς τὸν καπνὸ. Ἄπάνου κάτω ὅπως φαίνεται καὶ τώρα. Μὰ δὲν ἐφαίνονταν καὶ τὰ τέσσερα ἀδέρφια. Ἐξαφνα, Θεέ μου ! τί εἶν' ἐκεῖνο ποὺ ἀπλώνεται καὶ κλείνει σὰν ταμπούρι τὸν ἕνα τὸν φεγγίτη !

Καὶ ὁ καπετὰν Μῆτρος ἀνορθωθείς καὶ τὴν ὄψιν ἐστραμμένην ἔχων πρὸς τὸν γηραιὸν ἀνεμόμυλον δὲν ἐφαίνετο ἀπλῶς ἀφηγούμενος, ἀλλὰ διδάσκων ἐν τραγικῇ ὑποκρίσει τὸ ἠρωϊκὸν δράμα ἐνώπιον τοῦ ἐν συγκινήσει ἀκρωμένου νεανίου. Καὶ ἔτι μᾶλλον, ἐφαίνετο οὗτος θεώμενος ζωντανὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ἀνελπισσόμενα τὰ γεγονότα, ὡς ἐν ὑπερφυεῖ ὀπτασίᾳ καὶ παθαινόμενος καὶ μεθῶν ἐκ τῆς θέας αὐτῶν.

— Εἶναι στῶμα ; εἶναι σακί ; τί νὰ εἶναι ; ἄχ ! κορμιά εἶναι· εἶναι δύο ἀπ' τ' ἀδέρφια ! Πῶς εἶναι στριμωγμένα, κουλουριασμένα ! τοῦ ἐνὸς κρέμονται τὰ χέρια ἀπ' ἐξω τοῦ ἄλλου τὰ πόδια. Τὰ δύο ἄψυχα ἀδέρφια, ἔτσι ἀνταμωμένα, κάνουν μιὰ γερὴ φυλάχτρα στὰ ἄλλα ἀδέρφια ποὺ ἀπομένουν ζωντανά. Τώρα ὁ ἄλλος φεγγίτης δουλεῖει μοναχά· ὁ μύλος ἀπόμενε μ' ἕνα μάτι. Ἀράπηδες, Κονιάραι, Τόσκηδες, Γκέκηδες, ὅλοι μαζώνονται λυσσαμανοὺν καὶ χυμοῦν καὶ ρίχνουν μὰ δὲν ἀποκοτοῦν καὶ νὰ κοντοζυγώσουν. Ἦταν πρωί, ὅτι θαμπόφεγγε.

Ἐξαφνα σωπαίνει ἀπ' τὸ μῦλο τὸ τουφέκι. Ἄνοιγ' ἢ πορτοπούλα διάπλατη, πετιέται μιὰ φωνὴ «Στὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ! πίσω, σκυλιά !» καὶ πετιέται ἕνας λεθένης, ἕνας ἀρχιπαλικάρος, δράκοντας στὴ λύσσα κι' Ἀι Γιώργης στὴ λάμψη. Δὲν σοῦ εἶπα τ' ὄνομά του ; Ἦταν ὁ Τάσος ὁ Τασούλας. Τραβάει ἴσια κατὰ τ' ἀσκέρια σὰ σαῖτα, σὰ βοριάς, σὰν ἀστραπή. Μωρὲ πιστεύεις, παιδί μου, μωρὲ τὸ πιστεύεις ; Κανεὶς δὲν ἀπλώνει νὰ τὸν βαρέσῃ κι ὅλοι παραμερίζουν. Φθάνει μὲ δύο τρία πηδήματα στὴν ἄκρη ἀπὸ τὸ νησί. Θάλασσα μπροστά, ρίχνεται πάλι μέσα. Ἄλλὰ δὲν μπορούσε νὰ περπατήσῃ μέσα στὴ ράχη· ὅλο κολοῦσε μέσα στὸ βουρκο, πιάστηκε σὰν τὸ πουλὶ στὰ ξόβεργα. Τότε κρᾶζει ὅλο τ' ἀσκέρι :

— Κανείς μὴν τοῦ ρίξῃ. Ζωντανὸ νὰ τὸν πιάσουμε! στὸν πασὰ νὰ τὸν πᾶμε! Καὶ τρέχουν· μὰ πρὶν φτάσουν ὁ Τασοῦ-
 λας μὲ τὸ πιστόλι του εἶχε πετάξει τὰ μυαλά του. — Ἔσεις
 ἐμένα! πρόφθασε μονάχα νὰ εἰπῇ. Ἔπεσε, μωρὲ παιδί μου,
 τὰπίστομα πάνου στὸ νερό. κι ἄπλωσαν τὰ μακρὰ μαλλιά του
 κι ἐδάφησαν τριγύρω του κόκκινα τὰ νερά. Λὲς καὶ ἦτανε θεό-
 ρατος χρυσοδέλφινας πού τὸν ἔρριξε τὸ βόλι τοῦ κυνηγοῦ. Χά-
 θηκε γιὰ μιὰ στιγμή καὶ πάλι ξαναφάνηκεν. Ἐκείνη τὴν ὥρα
 πρωτόβγαιεν ὁ ἥλιος, καθὼς βγήκε καὶ τώρα πρωτολαμπύρισε
 στὴ σησημένη ὄψη του καὶ στ' ἄρματά του. Πέρα στὸ νησί οἱ
 Τοῦρκοὶ λὲς κι ἔμεναν ἀκόμα μισοκρυμμένοι ἀπὸ τοῦ καπνοῦ τῆ
 θολούρα σὰν δαίμονες μὲς στὴν κόλαση.

Ἐκείνος ἄστραφτε.

— Σὰ ν᾿βγαιεν ἀπὸ τὴν ὄψη του κι ἀπὸ τ' ἄρματά του ἡ
 ἀνάσταση τοῦ Γένους! συνεπλήρωσεν ὁ νέος τοὺς λόγους τοῦ
 γέροντος.

Κωστής Παλαμᾶς.

ΤΟ ΛΕΙΨΑΝΟΝ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Ἑλλάδα μου, τί οὐράνιο φῶς εἰς τὰ βουνά σου ἐφάνη;
 οἱ ἄνδρες γύρω ὑμνολογοῦν, σπιθοβολάει τὸ κῦμα. . . .
 Μακριὰ σὰ ξένα ἔνας νεκρὸς ἀσκώνεται ἀπ' τὸ μνήμα
 καὶ ἀνθεὶ στ' ἀγρό του μέτωπο μαρτυρικὸ στεφάνι.

Ἔνα καράβι καρτερεῖ, ἄπλωσε τὰ πανιά του.
 δέσεις καὶ θρηνοὶ καὶ ψαλμοὶ! τὸ ξόδι κατεβαίνει,
 σηκώσου σὰ βασίλισσα, Ἑλλάδα ἀναστημένη,
 καὶ δέξου στὲς ἀγκάλες σου τὸν πρωτομάρτυρά σου.

Τὸ λείψανον τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου ριπτόμενον εἰς τὴν θάλασσαν.

Κῦμα τοῦ πόντου φοβερό ! μιὰ μέρα τ' ἅγιο σῶμα
 σὺν σπλαχνικὰ ἐδέχτηκες, καὶ εἰς ἑξένης γῆς ἀγκάλῃ
 εὖρηκε δάκρυα καὶ ταφή· συνόδουσέ το πάλι
 τῶρα πού πάει ν' ἀναπαυθῆ στὸ πατρικὸ του χῶμα.

Νά, τὸ καράβι ἐκίνησε γοργά, κι ὅθε διαβαίνει
 ἀναγαλλιάζουν οἱ στεριές, ξάφνου τὰ δάση ἀνθίζουν·
 ὁ οὐρανός, ἡ θάλασσα κι ἡ γῆ πανηγυρίζουν,
 τοῦ τάφου ὁ τάφος ὁμιλεῖ, ξυπνοῦν οἱ πεθαμένοι.

Στὸ βράχο πού παντέρημος τῆ θάλασσα κοιτάει,
 ὅθεν ὁ Δούναβης μ' ὀρμὴ ρίχτει τὰ κύματά του
 ὦ, ποιὸς προβαίνει ! τὰ μακρὰ κι δλόμαυρα μαλλιά του
 στ' ἄερι κυματίζουνε, λύρα χρυσὴ βαστάει,

Φορεῖ κι αὐτὸς μαρτυρικὸ στεφάνι, τᾶσηκάνει,
 τὸν θεῖον διαβάτη χαιρετᾷ καὶ χάνεται στ' ἄερι
 ὦ ! πές μου ἀνδρεῖτε τραγουδιστή, τῆς Θεσσαλίας ἀστέρι,
 ποιὰ ἄκρη γῆς ἀγνώριστη τὰ κόκκαλά σου χώνει ;

Καὶ τὸ καράβι προχωρεῖ ἴσκιοι πολλοὶ προβαίνουν
 στὴ μαύρη Χιὸ καὶ στὰ Ψαρά, δάση, βουνὰ σκεπάζουν·
 οἱ τόσοι ἀδικοθάνατοι μὲ θανμασμὸ κοιτάζουν,
 καὶ πάλι μὲς στὸ μνήμα τους πέφτουνε καὶ προσμένουν.

Πέλαο καὶ γῆ Σε χαιρετοῦν, πατέρα κι εὐεργέτη,
 γιὰ ἰδὲς ἡ Ἑλλάδα σύσσωμη κλίνει τὸ γόνυ ἔμπρός σου
 καὶ χύνει δάκρυα θλιβερὰ στὸ νεκροκρέβατό σου.
 Ναί, τὸ μαρτύριο ἐκίνησε. ὦ ! ἀσκώσου εὐλόγησέ τη.

Ἰούλιος Τυπάλδος.

ΣΤΟ ΣΤΑΥΡΑ·Ι·ΤΟ

Ἐπὸ μικρὸ κι' ἀπ' ἄφαντο πουλάκι, σταυραϊτέ μου,
παίρνεις κορμί με τὸν καιρὸ καὶ δύναμη κι' ἀγέρα
κι' ἀπλώνεις πῆγες τὰ φτερά καὶ πνυθαμὲς τὰ νύχια
καὶ μὲς στὰ σύγνεφα πετᾷς, μὲς στὰ βουνὰ ἀνεμίζεις·
φωλιάζεις μὲς στὰ κράκουρα, συχνομιλᾷς με τ' ἄστρα,
μὲ τὴ βροντὴ ἐρωτεύεσαι καὶ ἀπιδρομᾷς καὶ παίζεις
μὲ τ' ἄγρια ἀστραποπέλεκα καὶ βασιλιὰ σὲ κράζον
τοῦ κάμπου τὰ πετούμενα καὶ τοῦ βουνοῦ οἱ πετροῖτες.

Ἔτσι ἐγεννήθηκε μικρὸς κι' ὁ πόθος μου στὰ στήθη,
κι' ἀπ' ἄφαντο κι' ἀπ' ἄπλερο πουλάκι, σταυραϊτέ μου,
μεγάλωσε, πῆρε φτερά, πῆρε κορμί καὶ νύχια
καὶ μοῦ ματώνει τὴν καρδιά, τὰ σωθικά μοῦ σκίζει
κι' ἔγινε τώρα ὁ πόθος μου αἰτός, στοιχειὸ καὶ δράκος
κι' ἐφώλιασε βαθιὰ βαθιὰ μὲς στ' ἄσαρκο κορμί μου
καὶ τρώει κρυφὰ τὰ σπλάχνα μου κομποβοσκάει τὴ νιότη.
Μπεζέρισα νὰ περπατῶ στοῦ κάμπου τὰ λιοβόρια.

Θέλω τ' ἀψήλου ν' ἀνεβῶ, ν' ἀράξω θέλω αἰτέ μου,
μὲς στὴν παλιὰ μου κατοικιά, στὴν πρώτη τὴ φωλιά μου,
θέλω ν' ἀράξω στὰ βουνά, θέλω νὰ ζῶ μ' ἐσένα.
Θέλω τ' ἀνήμερο καπρί, τ' ἀρκουδι, τὸ πλατόνι,
καθημερινή μου κι' ἀκριβὴ νὰ τᾶχω συντροφιά μου·
κάθε βραδούλα, κάθε αὐγή, θέλω τὸ κρῦο τ' ἀγέρι
νᾶρχεται ἀπὸ τὴ λαγκαδιά, σὰν μάνα, σὰν ἀδέρφι
νὰ μοῦ χαϊδεύῃ τὰ μαλλιά καὶ τ' ἀνοιχτά μου στήθη.

Θέλω ἢ βρυσούλα, ἢ ρεματιά, παλιὲς γλυκὲς μου ἀγάπες,
νὰ μοῦ προσφέρουν γιαιτρικὸ τ' ἀθάνατα νερά τους.
Θέλω τοῦ λόγγου τὰ πουλιὰ με τὸν κελαηδισμό τους
νὰ με κοιμίζουν τὸ βραδύ, νὰ με ξεπνοῦν τὸ τάχυ.
Καὶ θέλω νᾶχω στρῶμα μου, νᾶχω καὶ σκέπασμά μου,
τὸ καλοκαίρι τὰ κλαδιὰ καὶ τὸ χειμῶνα χιόνια.

Κλωνάρια ἀπ' ἀγριοπρίναρα, φουρκάλες ἀπὸ ἐλάτια
θέλω νὰ στρώνω στοιβανιές κι ἀπάνω νὰ πλαγιάζω,
ν' ἀκούω τὸν ἦχο τῆς βροχῆς καὶ νὰ γλυκοκοιμῆμαι.

Ἄπο ἡμερόδεντρον, αἰτέ, θέλω νὰ τρῶ βαλάνια,
θέλω νὰ τρώω τυρὶ ἀλαφιουῦ καὶ γάλα ἀπ' ἄγριο γίδι.
Θέλω ν' ἀκούω τριγύρω μου πειῖκα καὶ ὄξυνες νὰ σκούζουν,
θέλω νὰ περπατῶ γκρεμούς, ραῖδιιά, ψηλά στεφάνια,
θέλω κρεμάμενα νερά δεξιὰ ζερβιά νὰ βλέπω.
Θέλω ν' ἀκούω τὰ νύχια σου νὰ τὰ τροχὰς στὰ βράχια,
ν' ἀκούω τὴν ἄγρια σου κραυγή, τὸν ἴσκιό σου νὰ βλέπω.
Θέλω, μὰ δὲν ἔχω φτερά, δὲν ἔχω κλαπατάρια,
καὶ τυρανιέμαι καὶ πονῶ καὶ σβῆμαι νύχτα μέρα.

Παρακαλῶ σε, σταυραϊτέ, γιὰ χαμηλώσου ὀλίγο
καὶ δός μου τὲς φτεροῦγες σου καὶ πάρε με μαζί σου
Πάρε με ἀπάνου στὰ βουνά, τι θὰ μὲ φάη ὁ κάμπος!

Κώστας Κρυστάλλης

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΒΑΠΤΙΣΤΙΚΗ

Ἄν ἄλλη τις χρηστὴ γυνὴ εἶδε ποτὲ καλὰ νοικοκυριά εἰς
τὰς ἡμέρας τῆς, ἀνανταρρήτως εἶδε τοιαῦτα καὶ ἡ θεία-Σοφούλα

Κωνσταντινιά, σεβασμία οἰκοδόμοινα ἐβδο-
μηκονταέτις κάτοικος παραθαλασσίου.
κώμης εἰς μίαν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου.

Τὴν ἐκάλουν κοινῶς Σαραντανου καὶ
πολλοὶ ὑπέθετον ὅτι τὸ ἐπίθετον τοῦτο τῇ
ἀπεδόθη, διότι δῆθεν εἶχεν ἴσον μὲ σα-
ράντα γυναικῶν νοῦν, ὅπερ δὲν ἐνομιζέτο
ὑπερβολή. Ἄλλοι ὅμως ἔλεγον ὅτι ἡ λέ-
ξις ἐσχηματίσθη κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ Σαραντανου, ἦτοι νοῦν
μὲ σαράντα βηπτιστικούς.

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι, δὲν εἶχε φθάσει εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦ-
τον, δύο ἢ τρεῖς μονάδες τῆς ἔλειπον καὶ ἤλπιζε προσεχῶς νὰ
συμπληρώσῃ τὴν τεσσαρακοντάδα. Ὁμολογητέον δὲ ὅτι καὶ αὐτὴ
κατ' ἀρχὰς εἶχε βαπτίσει οἰκειοθελῶς μόνον πέντε ἢ ἕξ νήπια.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τῶν γειτόνων της, ἔσα καὶ πᾶσα ἄλλη καλὴ οἰκοκυρὰ συνήθως βαπτίζει. Ἄλλ' ἔταν ἄπαξ ἐγνώσθη καὶ ἀπεδείχθη ὅτι εἶχε καλὸ χέρι, τότε ἔλαι αἱ γειτόνισσαι, συγγενεῖς, παρασυγγενεῖς, κολήγισσαι, ἤρχισαν νὰ τὴν πολιορκοῦν.

Εἶχε πάρει καλὸ ὄνομα, ὅτι τῆς ἐξοῦσαν τὰ παιδιὰ, ἔσα ἀνεδέχετο ἐκ τῆς κολυμβήθρας. Εἶναι δὲ τόσον σπουδαῖον νὰ εὑρεθῇ νονὰ «νὰ τῆς ζοῦν τὰ παιδιὰ» ὅσον καὶ ἱερεὺς νὰ «πιάνη τὸ διάβασμά του».

Ἡ θεια-Σοφοῦλα ὅμως ὑπέφερε μετὰ χάριτος τὴν ἀγχαρειάν ταύτην. Εἶναι ἀληθές, ὅτι τὰ φωτικία εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, χιτῶν καὶ κουκούλιον μετὰ σταυροῦ, καθὼς καὶ τὰ μαρτυριάτικα, ἑαρινὴ βροχὴ λεπτῶν καὶ διλέπτων διὰ τοὺς ἀγιοῦπαιδας, ἐκόστιζαν ἐν ὄλῳ δέκα γρόσια.

Ἡ θεια-Σοφοῦλα ὁμοίαζε μὲ τὴν ἐπιμελῆ ἀνθοκόμον, ἣτις δὲν ἀρκεῖται νὰ φυτεῦῃ μόνον τὰ ἄνθη της, ἀλλὰ τὰ περιθάλλει καὶ τὰ καταρδεύει. Ἠγάπα τὰ πνευματικά της τέκνα ὡς τέκνα της ἐγκαρδιακά, τὰ ἐθώπευε, τὰ ἐφίλευε καὶ τὰ ἐπαιδαγώγει.

Ὁ Μπαρμπακωσταντής, ὁ πρῶτος γρινιάρης τοῦ χωριοῦ, δὲν συνεμερίζετο τὴν ἀδυναμίαν ταύτην τῆς συζύγου του.

— Ἄ, μπράβο! φίλευέ τα τ' ἀναδεξιμίά σου, ἐγόγγυζεν ἐκάστοτε, ὁσάκις τὴν ἐβλεπε μεριμνῶσαν περὶ τῶν ἀναδεκτῶν της ἡῦρες κι ἄλωνίζεις! . .

Ἡ θεια-Σοφοῦλα ὀλίγον ἀνησύχει περὶ τῆς ἰδιοτροπίας ταύτης τοῦ συζύγου της, ὅστις ἦτο ἀγαθὸς ἄνθρωπος εἰς τὰς καλὰς του ὥρας. Ἐπειτα ὁ Μπαρμπακωσταντής σπανίως ἐφαίνετο ἐν τῇ πολίχνῃ. Ἀφ' αὐτοῦ ἔπαυσε τὰ θαλάσσια ταξίδια ἡσχολεῖτο ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν κτημάτων του. Κατὰ πᾶσαν πρωίαν ἵππευεν ἐπὶ τοῦ εὐρώστου ἡμίονου του, ἐτρέπετο εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ ἐπανήρχετο μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, περὶ τὸ 184., ἡ θεια Σοφοῦλα εἶχε φθάσει εἰς τὸ τριακοστὸν ἔνατον βαπτιστικόν. Ἐν μόνον τῇ ἔλειπε διὰ νὰ τὰ κάμη σαράντα, πρὸς ἀνάπαυσιν τῆς συνειδήσεώς της. Ἐβάπτιζεν ἀδιακρίτως ἄρρενα καὶ θήλεα, ἀλλ' ἐφρόντιζε νὰ διδῇ ἀκριβεῖς σημειώσεις εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ πνευματικούς, διὰ

νά μὴ τυχὸν γίνῃ κανὲν συνοικέσιον εἰς τὸ μέλλον μεταξὺ δύο ἑτεροφύλων ἀναδεκτῶν καὶ κολασθῆ ἡ ψυχὴ τῆς.

Κατ' ἔτος, τὴν Μεγάλην Πέμπτην, μεγίστη κίνησις ἐγίνετο ἐν τῇ εὐρυχώρῳ αὐλῇ τῆς οἰκίας. Ἡ θεια-Σοφοῦλα ἀνεσκουμπῶνετο μέχρις ἀγκώνων καὶ ἐζύμωνα μόνη τῆς τὰς τριακονταεννέα αὐγοκουλούρας διὰ τοὺς τοσοῦτους βαπτιστικούς τῆς . . . Ἄλλὰ πλὴν τῶν βαπτιστικῶν ὑπῆρχον καὶ τὰ ἐγγόνια καὶ τὰ δισέγγονα, καὶ ταῦτα δὲν ἦσαν ὀλιγάριθμα.

Ἐν συνόλῳ ἐχρειάζετο ἐβδομήκοντα καὶ πλέον κοκόνες, δηλ. παιδικῆς κουλούρας, διὰ τοὺς βαπτιστικούς, διὰ τοὺς ἐγγόνους καὶ τὰ δισέγγονα. Εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον δὲν περιλαμβάνονται αἱ μεγαλύτεραι κουλούραι, τὰς ὁποίας παρεσκεύαζε διὰ τὰς συντεκνίσσας, διὰ τὰς ἀνεψιάς καὶ δισεξαδέλφας τῆς.

Μέγας δὲ ἐδόμβει ὁ ἔσμός τῶν ἀναδεκτῶν καὶ δισεγγόνων παρὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς αὐλῆς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Ἀπὸ τῆς τρίτης ὥρας τοῦ δειλινοῦ, καθ' ἣν ὁ Μπαρμακωσταντῆς ἐξηγείρετο τοῦ μεσημβρινοῦ ὕπνου, μὲ δριμεῖαν ἐπικαθημένην τῆς ρινὸς τὴν χολήν, καὶ ἐφόρει τὸ τσόχινον βραχίον του, ἐπύργωνεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μεγαλοπρεπῆς τὸ τυνησιακὸν φέσι του, ἐλάμβανεν ὡς σκῆπτρον τὴν μεγάλην ἤλεκτροστόμον τσιμπούκαν του, ἀνήρτα ἐπὶ τῆς ὀσφύος βαθύκολπον τὴν μεταξωτὴν καπνοσακούλαν καὶ κατήρχετο εἰς τὸ καφενεῖον νὰ εἰσπνεύσῃ τὴν θαλασσίαν αὔραν, ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ἢ εὐρεῖα καὶ τετράγωνος αὐλῇ παρεδίδετο ἐξ ἐφόδου εἰς τὴν λεηλασίαν τῶν βαπτιστικῶν καὶ τῶν δισεγγόνων. Μεγίστην εὐτυχίαν καὶ ἀνήκουστον ἡδονὴν ἐνόμιζον τότε τὰ παιδιά τῆς γειτονιάς, ἂν κατώρθωναν νὰ παρεισδύσωσιν εἰς τὸ προαύλιον τῆς θεια-Σοφοῦλας, ὅπερ ἔθεωρετο ὡς μυθῶδες τι. Πολλὰ αὐτῶν προέτεινον τὰς κεφαλὰς διὰ τῶν σχισμῶν τῆς κλειστῆς αὐλείου θύρας, ἣτις ἐμοχλεύετο ἔσωθεν ὑπὸ τῶν ζηλοτύπων βαπτιστικῶν διὰ τοὺς μὴ ἔχοντας ἔνδυμα γάμου. Ἄλλα παιδιά τολμηρότερα ἀνείρπον εἰς τὸν θριγγὸν τοῦ τοίχου τῆς αὐλῆς καὶ εὕρισκον τρόπον νὰ εἰσπηδήσωσιν ἐκεῖθεν εἰς τὰ ἔνδον.

Ἄλλ' ἀλήμονον ἂν παρετηροῦντο ὑπὸ τῶν ἀγρόπνων εὐ-

νοουμένων! Ἀπεδιώκοντο ὡς ὁ κηφὴν ὑπὸ τῶν μελισσῶν.

Τὴν Μεγάλην Πέμπτην τοῦ ἔτους 185 . . . ἔλοι οἱ ἀναδεκτοὶ ἦσαν συνηγμένοι ἐν τῇ αὐλῇ τῆς γραίας Σοφούλας. Ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν ἦτο ἡδὴ νεανίας εἰκοσαετής, τὸ δὲ νεώτερον ἦτο κοράσιον διετής, εἰς ὃ ἡ νονὰ εἶχε δώσῃ τὸ ὄνομά της. Τὸ βρέφος τοῦτο ἦτο τὸ τεσσαρακοστὸν πνευματικὸν γέννημα τῆς θεια-Σοφούλας.

Εἶχε γεννηθῆ τέλος τὸ ἀπὸ πολλοῦ προσδοκώμενον τοῦτο συμπλήρωμα τοῦ προσδιωρισμένου ἀριθμοῦ καὶ ἦτο τὸ χαδευόμενον τῆς θεια-Σοφούλας. Ἡ νονὰ ἔτρεφε φιλοδόξους σκοποὺς ὡς πρὸς τὸ μέλλον τοῦ θυγατρίου τούτου. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Μπαρμπακονσταντής ἐξ ἑλῶν τῶν ἀναδεκτῶν μόνον τὸ μικρὸν τοῦτο ἠνείχετο. Ἡ στοργὴ ἕμως τῆς θεια-Σοφούλας πρὸς αὐτὸ ἔφθανε μέχρι παραφροσύνης.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ θεια-Σοφούλα ἦτο κλειστὴ εἰς τὸ ἰσόγειον καὶ ἐζύμωεν. Ἐκ τῶν παιδίων τινὰ τὴν ἐπολιόρκουν ἐξωθεν τῆς θύρας παραμονεύοντα.

Τὰ πλεῖστα ἕμως ἔπαιζον ταραχῶδῶς περὶ τὸν ὑπερμεγέθη ληγόν, πλησίον τοῦ ἐλαιοτριβείου, τὸ κρυφτάκι, καὶ ἄλλα ἔθορύβουν περὶ τὰς κιγκλίδας τοῦ κήπου καὶ πλησίον τοῦ φρέατος.

Ἡ μικρὰ Σοφούλα, ἣτις ἦτο μόλις διετής, ὡς εἶπομεν, ἐξέπεμπε χαρμωσοὺς κραυγὰς, ἐψέλλιζεν ὡς νεοσσὸς χελιδόνας καὶ ἔτρεχε καὶ αὐτὴ κατόπιν τῶν ἄλλων παιδίων. Ἡ νονὰ της ἐζήτησε κατ' ἀρχὰς νὰ τὴν κρατήσῃ πλησίον της, ἀλλ' ἡ μικρὰ ἐστενοχωρήθη καὶ ἀπήτησε νὰ ἐξέλθῃ.

— Νὰ πάω νὰ παίξω, νονά μου ;

— Τί νὰ παίξῃς ἐσύ ;

— Τὸ κρυφτάκι, νονά μου ! ἐτραύλισεν ἡ μικρὰ.

— Δὲν παίζουν τὰ κορίτσια τὸ κρυφτάκι, τῇ εἶπεν αὐστηρῶς ἡ νονά.

Ἡ μικρὰ δὲν ἐμεμφιμοίρησε μὲν, ἀλλ' ἐσχυθρόπασεν. Ἰδοῦσα τοῦτο ἡ νονὰ ἔκραξε τὴν Ἀθηνιώ, εἰκοσαετῆ τὴν ἠλικίαν, δουλεύτραν της, ἣτις ἦτο καὶ αὐτὴ μία τῶν βαπτιστικῶν της, καὶ τῇ ἐνεπιστεύθη τὴν μικρὰν, συστήσασα αὐτῇ αὐστηρὰν ἐπαγρύπνησιν.

Ἡ κεφαλὴ ἦτο δεινῶς μεμλωτισμένη. Κατενεχθεῖσα σφοδρῶς εἰς τὸ ὕδωρ εἶχε κτυπήσει ἐπὶ τοῦ λίθου, ἐξαλλίσθη, κατέπιε πολὺ νερὸν καὶ δὲν ἀνήλθε ταχέως εἰς τὴν ἐπιφάνειαν.

Ἐπὶ ζωῆς της δὲν ἐπαρηγορήθη ἡ θεια-Σοφούλα διὰ τὸ σικτρὸν τοῦτο αὐτόχημα. Ἰσα ἶσα ἡ τελευταία βαπτιστικὴ της! ...

Διετήρησε δὲ τὴν πρὸς τὴν ἀθώων νεκρὰν στοργὴν της μέχρις εὐσεβοῦς προλήψεως. Ζήσασα ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη ἀκόμη κατεσκεύαζεν ἀνελλιπῶς κατ' ἔτος τῇ Μεγάλῃ Πέμπτῃ τὴν κοκόναν τῆς ἀτυχοῦς μικρᾶς, καὶ τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα, ἅμα ἐπέστρεφε τὸ πρῶτ' ἀπὸ τῆς λειτουργίας τῆς Ἀναστάσεως, ἤνοιγε τότε μόνον τὸ ἄχρηστον μεῖναν φρέαρ καὶ ἔρριπτεν εἰς τὸ ὕδωρ τὴν κοκόναν καὶ τὰ κόκκινα αὐτῆς τῆς μικρᾶς Σοφούλας της.

Ἐβεβαίου δὲ ἡ ἀγαθὴ γυνή, ὅτι ἀνεξήγητος εὐωδία ἀνήρχετο τότε ἀπὸ τοῦ ὕδατος, θυμίαμα ἀθώως ψυχῆς, ἀναβαῖνον πρὸς τὸν θεάνθρωπον Πλάστην.

Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης.

Ο ΒΡΑΧΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΜΑ

— «Μέριασε, βράγε, νὰ διαβῶ!» — τὸ κῆμ* ἀνδρειωμένο λέγει στὴν πέτρα τοῦ γιалоῦ θολό, μελανιασμένο —
 Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

»μέριασε, μὲς στὰ στήθη μου, ποῦσαν νεκρά καὶ κρύα,
 »μαῦρος βοριάς ἐφώλιασε καὶ μάρη τρικυμία.
 » Ἄφρους δὲν ἔχω γι' ἄρματα, κούφια βοή γι' ἀντάρα·
 » ἔχω ποτάμι αἵματα, μὲ θέρειψε ἡ κατάρα
 » τοῦ κόσμου, πού βαρέθηκε, τοῦ κόσμου, ποῦπε τώρα,
 » βράχε, θὰ πέσης, ἔφτασεν ἡ φοβερή σου ἡ ὥρα.
 » Ὅταν ἐρχόμουνα σιγά, δειλό, παραδαρμένο
 » καὶ σὸ γλυφα καὶ σὸ πλενα τὰ πόδια δουλωμένο,
 » περήφανα μ' ἐκοίταζες καὶ φώναζες τοῦ κόσμου
 » νὰ ἰδῆ τὴν καταφρόνηση πού πάθαινε ὁ ἀφρός μου.
 » Κι' ἀντὶς ἐγὼ κρυφὰ κρυφά, ἐκεῖ πού σ' ἐφιλοῦσα,
 » μέρα καὶ νύχτα σ' ἔσκαφτα, τὴ σάρκα σου ἔδαγκοῦσα
 » καὶ τὴν πληγὴ πού σ' ἄνοιγα, τὸ λάκκο ποῦθε κάμω
 » μὲ φύκη τὸν ἐπλάκωνα, τὸν ἔκρυβα στὴν ἄμμο.
 » Σκῦψε νὰ ἰδῆς τὴ ρίζα σου στῆς θάλασσας τὰ βύθη,
 » τὰ θέμελά σου τᾶφαγα, σ' ἔκαμα κουφολίθι.
 » Μέριασε, βράχε, νὰ διαβῶ! Τοῦ δούλου τὸ ποδάρι
 » θὰ σὲ πατήση στὸ λαιμό... Ἐξύπνησα λιοντάρη».
 Ὁ βράχος ἐκοιμότουνε. Στὴν καταχνιά κρυμμένος,
 ἀναίσθητος σοῦ φαίνεται, νεκρός, σαβανωμένος.
 Τοῦ φώτιζαν τὸ μέτωπο, σχισμένο ἀπὸ ρυτίδες
 τοῦ φεγγαριοῦ, ποῦταν γλωμό, μισόσβηστες ἀχτίδες.
 Ὀλόγυρά του ὄνειρατα, κατάρες ἀνεμίζουν
 καὶ στὸν ἀνεμοστρόβιλο φανιάσματα ἀρμενίζουν,
 καθὼς ἀνεμογέρονουνε καὶ φτεροθορυβοῦνε
 τὴ δυσωδία τοῦ νεκροῦ τὰ ὄρνια ἂν μυριστοῦνε.

Τὸ μούγκρισμα τοῦ κύματος, τὴν ἄσπλαχνη φοβέρα
 χίλιες φορὲς τὴν ἄκουσεν ὁ βράχος στὸν αἰθέρα
 ν' ἀντιβοᾷ τρομαχτικά χωρὶς κὰν νὰ ξυπνήσῃ·
 καὶ σήμερ' ἀνατρίχιασε, λὲς θὰ ψυχομαχῆσῃ.

— «Κῦμα, τί θέλεις ἀπὸ μὲ καὶ τί μὲ φοβερίζεις;
 » Ποιὸς εἶσαι σὺ κι' ἐτόλμησες, ἀντὶ νὰ μὲ δροσίζης,
 » ἀντὶ μὲ τὸ τραγούδι σου τὸν ὕπνο μου νὰ εὐφραίνης
 » καὶ μὲ τὰ κρύα σου νερὰ τὴ φτέρνα μου νὰ πλένης,

»ἔμπρός μου στέκεις φοβερό, μ' ἀφροὺς στεφανωμένο ;
 »Ὅποιος κι' ἂν εἶσαι, μάθε το, εὐκολα δὲν πεθαίνω».

«Βράχε, μὲ λένε Ἐκδίκηση· Μ' ἐπότισεν ὁ χρόνος
 »χολή καὶ καταφρόνηση. Μ' ἀνάθρεψεν ὁ πόνος.

»Ἦμουνα δάκρυ μιὰ φορὰ, καὶ τώρα κοίταξέ με,
 ἀἴγινα θάλασσα πλατιά, πέσε προσκύνησέ με.

« Ἐδῶ μέσα στὰ πλάγνα μου, βλέπεις, δὲν ἔχω φύκη,
 ἀσέρνω ἓνα σύγνεφο ψυχές, ἐρμιὰ καὶ καταδίκη.

«ξύπνησε τώρα, σὲ ζητοῦν τοῦ ἄδη σου τ' ἀχνάρια. . . .

»Μ' ἔκαμες ξυλοκρέβατο . . . Μὲ φόρτωσες κουφάρια . . .

»Σὲ ξένους μ' ἔρριξες γιαλούς. . . Τὸ ψυχομάχημά μου
 »τὸ περιέλασαν πολλοὶ καὶ τὰ παθήματά μου

»τὰ φαρμακέψανε πολλοὶ μὲ τὴν ἐλεημοσύνη.

»Μέριασε βράχε, νὰ διαβῶ, ἐπέρασε ἡ γαλήνη,

»καταποτῆρας εἰμ' ἐγώ, ὁ ἄσπονδος ἐχθρός σου,

Γίγαντας στέκω ἔμπρός σου !»

Ὁ βράχος ἐβουβάθηκε. Τὸ κῦμα στὴν ὁρμή του
 ἔκαταπόντισε μὲ μιᾶς τὸ κούφιο τὸ κορμὴ του

Χάνεται μὲς στὴν ἄβυσσο, τρίβεται σβήνει, λιώνει

σὰν ἰᾶταν ἀπὸ χιόνι.

Ἐπάνωθε του ἐβόγγισε γιὰ λίγο ἀγριωμένη

ἡ θάλασσα κι' ἐκλείστηκε. Τώρα δὲν ἀπομένει

στὸν τόπο ποῦταν τὸ στοιχειὸ κανεὶς παρὰ τὸ κῦμα,

ποὺ παίζει γαλανόλευκο ἐπάνω ἀπὸ τὸ μνήμα.

Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης

Η ΨΥΧΟΥΛΑ

Ὡσὰν γλυκόπνοο

δρυσάτο ἀεράκι

μέσα σὲ ἀνθότοπο

κειὸ τὸ παιδάκι

τὴν ὑστερη ἔβγαλε

ἀναπνοή.

Καὶ ἡ ψυχούλα του
εἰς τὸν ἀέρα
γλήγορα ἀνέβαινε
πρὸς τὸν αἰθέρα
σὰν λιανοτρέμουλη
σπίθα μικρή.

Ὅλα τὴν ἔκραζαν,
ὄλα τ' ἀστέρια,
κι ἐκείνη ἐξάπλωνε
δειλὴ τὰ χέρια,
γιατὶ δὲν ἤξευρε
σὲ ποιὸ νὰ μπῆ.

Ἀλλά, νά, τοῦδωσε
ἓνα Ἀγγελάκι
τὸ φιλι ἀθάνατο
στὸ μαγουλάκι
ποὺ ἔξαφνα ἔλαμψε
σὰν τὴν αὐγή.

Διονύσιος Σολωμὸς

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ

Τοῦ πατέρα σου, ὅταν ἔλθῃς,
δὲν θὰ δῆς παρὰ τὸν τάφο·
εἶμαι ὀμπρὸς του καὶ σοῦ γράφω
μέρα πρώτη τοῦ Μαγιοῦ.

Θὰ σκορπίσουμε τὸ Μάη
πάνου στ' ἄκακα τὰ στήθη,
γιατὶ ἀπόψε ἀποκοιμήθη
εἰς τὸν ὕπνο τοῦ Χριστοῦ.

Ήταν ἤσυχος κι ἀκίνητος
ὡς τὴν ὕστερη τὴν ὥρα,
καθὼς φαίνεται καὶ τώρα,
ποὺ τὸν ἄφησε ἡ ψυχὴ.

Μόνον, μιὰ στιγμή πρὶν φύγη
τ' οὐρανοῦ κατὰ τὰ μέρη,
ἀργοκίνησε τὸ χέρι,
ἴσως γιὰ νὰ σ' εὐχηθῆ.

Διονύσιος Σολωμὸς

Η ΠΑΤΡΙΣ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

Μὲ μεγάλην συγκίνησιν ἤκουσα ἐν τῇ σιδηροδρομικῇ ἀμάξῃ, ὅτε τὸ πρῶτον κατηρχόμην εἰς Λάρισα, ὅτι ἐπλησιάζομεν τὸν Βελεστίνον. Οὕτε αἱ ἀρχαῖαι Φερραὶ καὶ ὁ Ἄδμητος, οὔτε τῆς Ἀλκῆστιδος ἡ συζυγικὴ ἀγάπη καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος ἡ ταπεινὴ θητεία, οὔτε τοῦ Ἡρακλέους ἡ πάλη μετὰ τοῦ Θανάτου, οὔδ' ἐκείνη τὸ μέγαλον Ἰάσονος τὸ θλιβερὸν τέλος ἐκέντησαν τόσον τὴν καρδίαν καὶ τὸ πνεῦμά μου. Μόνον ὁ Βελεστίνος, ὁ ταπεινὸς καὶ ἄσημος Βελεστίνος, μὲ τὸν μουδῆρην καὶ τὸν μπέην του, τοὺς χαμηλοὺς οἰκίσκους τῶν δούλων καὶ τοὺς ὑψηλοὺς πύργους τῶν ἀγάδων, μὲ τὰ ἐπηρμένα μέτωπα τῶν κατακτητῶν καὶ τὰς κυπτούσας κεφαλὰς τῶν κατακεκτημένων· μὲ τὸ σκότος τῆς δουλείας καὶ τὴν πυκνὴν ἐμίχλην του, παρέστη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ὀλοφάνερος. Κι αἴφνης χαμηλὸς οἰκίσκος, χαμηλότερος ἐκείνου ὃν οἱ ἀρχαῖοι Πενέσται τῆς χώρας αὐτῆς κατόκησάν ποτε, μοῦ ἔδειξεν ὑπὸ ἀβέβαιον φῶς λυχνίας γέροντα ὑψηλόν, λευκόμαλλον, κύπτοντα ὑπὸ τὸ βάρος δυνατῆς συμφορᾶς καὶ γραταὶν γυναῖκα ἄφωνον χαμαὶ καὶ γυναῖκας ἄλλας καὶ ἄνδρας καὶ παιδία, ἔλους συμμαζευομένους ἐκεῖ κατατρομαγμένους, ἀναμένοντας ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν φοβερὰν κραυγὴν

καί φοβερώτερον κτύπημα θανάτου, ὡς ἡ οἰκογένεια τοῦ Πριάμου παρά τὸν βωμὸν τῶν Ἐφεστιῶν ἀνέμενε τοὺς ἐπιδρομεῖς. Καί Ἰδοῦ ἡ κραυγὴ ἀκούεται εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον καὶ ἡ ποδοβολή φθάνει ἀγρία, ἡ θυρίς θραύεται καὶ πηδῶσιν ἐντὸς μαχαίροφόροι, ἐσκοπῶντες τὸν θυμὸν τῶν κατὰ ἀόπλων καὶ ἀνυπερασπίστων θυμάτων!

Καὶ ἦσαν τ' ἀτυχῆ αὐτὰ καὶ ἀνυπεράσπιστα θύματα ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ καὶ οἱ συγγενεῖς δεκαοκταετοῦς νεανίου, ὅστις μὴ δεχθεὶς νὰ διαπεράσῃ ἐπὶ τῶν νώτων του διὰ τοῦ βρέματος τὸν ἀγὰν τὸν ἐπνιξεν εἰς τὰ θολὰ νερά του. Καὶ παρηκολούθουν τώρα διὰ τῆς φαντασίας τὸν φλογερὸν νεανίαν φεύγοντα τῆς πατρικῆς στέγης, τῶν συγγενῶν καὶ φίλων, μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ πλήρη μίσους τὴν καρδίαν καὶ ὄρκου ἐκδικήσεως τὰ χεῖλη, πλανώμενον εἰς τὴν ξένην, ψάλλοντα τ' ἀγαθὰ τοῦ ἐλευθέρου πολίτου, σαλπίζοντα τὴν ἡμίθεον καταγωγὴν τῶν ἀγγαρευομένων δούλων, πασχίζοντα νὰ κινήσῃ εἰς συμπάθειαν τοὺς ξένους, νὰ συνδαυλίσῃ τὴν κοιμωμένην λάβαν τῶν πατριωτῶν καὶ ν' ἀνάψῃ μεγάλην πυρκαϊάν, ἀποδίδων ὡς ὁ Μωϋσῆς τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς ἑμοφύλους του καὶ ὡς ὁ Μωϋσῆς βασιζόμενος εἰς τὸν θεὸν του μόνον καὶ εἰς ἑαυτὸν. Καὶ μετ' ὀλίγον τὸν ἔβλεπον συλλαμβανόμενον, μαστιγούμενον, φραγγελο-nόμενον ἀλλ' ἀκαμπτον κρατοῦντα τὸ ἠράκλειον σῶμα, ὕψηλὰ ἀνατεινόντα τὴν χιτῶν κατσαρόμσλλον κεφαλὴν μὲ τοὺς ἐκφραστικούς ὀφθαλμούς καὶ τὸν μαῦρον μύστακα, ἀλύγιστον τῆς ψυχῆν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ ρίπτοντα αὐτὴν μετὰ παρρησίας κατὰ πρόσωπον τῶν τυράννων του :

— Μετὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μου αὐτὸς εἶνε ὁ μεγαλύτερος πόθος μου.

¶ Εἶχα ἔμπρὸς μου Ρήγγα τὸν Βελεστινλή!

«Βελεστινός, δέκα λεπτά!

Ἡ ἐντονος κραυγὴ τοῦ ὀδηγοῦ τῆς ἀμαξοστοιχίας μὲ ἀπέσπασε τοῦ ὄνειρου μου καὶ ἔστρεψα γύρω ἐκπληκτός τοὺς ὀφθαλμούς. Παχεῖα σκιά καὶ ρωμαλέα βλάστησις ἠγείρετο παντοῦ τὰ

κηπάρια, αἱ αἵμασιαι καὶ φυτεῖται τοῦ Πολυβίου ἡκμαζον ἔτι, ἀποτελοῦντα ὡς καὶ κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἐρασμίαν ὄσασιν ἀνὰ τὰς ἀδένδρους θεσσαλικὰς ἐκτάσεις. Πρὸ τοῦ σταθμοῦ βρακοφόροι καὶ φουστανελοφόροι χωρικοὶ μὲ κόκκινα καὶ γαλάζια μανδύλια εἰς τὴν κεφαλὴν. Τοῦρκοι τινὲς μὲ τ' ἀντερὰ καὶ τὰ σαρίκια των· βλάχοι μὲ τὰς φουστανέλας καὶ τὰ φέσια καὶ τὰ σελάχια των· μιὰ βλάχα γραῖα μὲ τὴν σειριτόφορτον τοῦ Πίνδου ἐνδυμασίαν, στρίφουσα τὴν ρόκαν τῆς· εἰς τσαρουχὰς μὲ τὴν δερματίνην ἐμπροσθέλαν καὶ τὰς ὀζώδεις χεῖράς του· εἰς κουλουροπώλης περιφέρων εἰς πώλησιν τὰς κουλούρας του· ἄλλος στραγαλοπώλης ὄρθιος πρὸ τοῦ στρογγύλου πάγκου του, ἔλοι περιήρχοντο πρὸ τῶν ἀμαξῶν, περιέργως ἐξετάζοντες διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ ἐσωτερικὸν των εἴτε συνομιλοῦντες μετὰ τῶν ταξιδιωτῶν.

Ἦμην εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Ρήγα. Ἀλλὰ τὰς οἰκίας καὶ τοὺς πύργους τοῦ χωρίου πουθενὰ δὲν διέκρινα. Ἐπήδησα διάπυρος τῆς ἀμαξοστοιχίας καὶ ἠρώτησα ἓνα χωρικόν :

— Ποῦ εἶναι τὸ χωριό, ρέ ;

— Πίσω ἀπὸ τ' ὄρμάνι, μ' εἶπεν ἀδιαφόρως δεικνύων δι' ἀνατάσεως τῆς κεφαλῆς πρὸς τὰ ἔμπρός, ὅπισθεν τοῦ δάσους.

— Εἶναι μακρὰ ;

— Ἐδὰ χάμου.

Δὲν ἐκρατήθην· ἔλαβα τὸν μανδύαν μου καὶ παρεκάλεσα τὸν χωρικὸν νὰ μὲ ὀδηγήσῃ εἰς τὸ χωρίον.

— Νὰ φύγῃ πρῶτα τὸ παπόρι· μοι εἶπε δεικνύων τὸν σιδηρόδρομον.

— Θὰ βάλῃς κανένα μέσα ;

— Ὅχι. . . . ἔτσι.

Ἡ ἀπάθεια μετὰ τῆς ὀποίας μοι ἀπήντησε μ' ἔδειξεν ὅτι ὁ χωρικὸς εἶχε καιρὸν νὰ χάσῃ ἀκόμη.

Ἐπὶ τέλους ἔφυγε τὸ παπόρι. Ὁ χωρικὸς τὸ παρηκολούθησε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μέχρις οὗ ἐξηφανίσθη εἰς τὴν πεδιάδα καὶ στραφεὶς τότε :

— Πᾶμε· μοι εἶπε·

Τὸν ἠκολούθησα μέχρις οὗ μὲ ὠδήγησεν εἰς εὐρείαν ἀμα-

ξιτήν ἑδόν, ἄγρουσαν ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ εἰς τὸ χωρίον. Καὶ ἄλλοι χωρικοὶ ἀνέβαινον μεθ' ἡμῶν, τινὲς μὲ παντοειδεῖς ἀποσκευάς, ἔπανελθόντες ἐκ Βόλου, ἄλλοι παραλαβόντες τι ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ· ὁ τσαρουχὰς μὲ κύλινδρον δερμάτων ἐπ' ὄμου· ὁ κουλουροπώλης καὶ ὁ στραγαλοπώλης μὲ τοὺς πάγκους τῶν ἐπὶ κεφαλῆς· ἡ γραῖα μὲ τὴν ρόκαν τῆς καὶ ἄλλοι καταβάντες, ὡς ὁ Μέντωρ μου, διὰ νὰ χασκῆσωσι μόνον κι' ἐπιστρέφοντες ἤδη μ' ἑλαφρὰν συνειδησιν ὅτι ἐξεπλήρωσαν τῆς ἡμέρας τῶν τὰ καθήκοντα. Ὅλοι δὲ οὗτοι καθ' ἑμίλους πορευόμενοι συνεζήτουν, διὰ μυριστὴν ἴσως φορὰν ἀφ' ἧς ἤλθεν ὁ σιδηρόδρομος εἰς τὸν τόπον τῶν, πῶς φυσᾷ καὶ πῶς ξεθυμαίνει, πῶς κινεῖται καὶ πῶς συρρίζει ἡ ἀτμομηχανή.

— Εἶναι παλιὸς δρόμος τοῦτος; ἠρώτησα τὸν σύντροφόν μου.

— Ὅχι· τώρα τὸν φτιάχνει ὁ δήμαρχος· ὁ παλιὸς εἶν' ἀπὸ κεῖ.

Καὶ διὰ τῆς χειρὸς του μοὶ ἔδειξε δεξιά.

— Εἶναι πολὺ παλιός;

— Πάππου πρὸς πάππου· μοὶ ἀπήντησε λακωνικῶς.

— Ἡ ἰδέα ὅτι τὸν δρόμον ἐκείνον ἴσως ἐπάτησέ ποτε καὶ ὁ

Πήγας μ' ἐγαλβάνισε.

— Δὲν πᾶμε ἀπὸ κεῖ; ἐπρότεινα εἰς τὸν χωρικόν.

— Τί θές τί γυρεύεις· εἶναι μακρότερα.

— Ἐχεις δουλειὰ στὸ χωριό;

— Ὅχι! σὰν θές πᾶμε.

Κι' ἔστρεψα δεξιά. Εἰσῆλθομεν εἰς δρομίσκον στενόν, μόλις ἑνὸς μέτρου πλάτους κι' ἑλικοειδῆ. Πύκναι συστοιχίαι κυπαρίσσων, δένδρα ἄλλα παντοειδῆ, σχοῖνοι καὶ ἀγριόδατοι καὶ παλιούροι ἐξετείνοντο δεξιά καὶ ἀριστερά· κισσοὶ πλατύφυλλοι ἀνετριχῶντο ἐπὶ τῶν στελεχῶν καὶ ἠπλοῦντο εἰς ἀναδενδράδας μετὰ τοῦ αἰγοκλήματος καὶ τῆς ἀγριαμπέλης ἄνωθεν, καὶ μᾶς ἀπέκλειον ἀπὸ βήματος εἰς βῆμα ἐντὸς τερπνοῦ ἀσιατικοῦ κισκίου. νερὰ ἔτρεχον ἐδῶ κι' ἐκεῖ ἀφθονα μέσφ τῶν θύμνων καὶ προσέκρουν ἐπὶ τῶν ριζῶν καὶ ἀνεπήδων τὰ φυλλώματα καὶ παρέσυρον τὰ ἄνθη κι' ἐκύλιον τοὺς χάλικας εἰς ἀρμονικὴν συμφωνίαν. ἐνφ' πιτηγὰ παντοδαπὰ ἐπέτων κι' ἑτερέτιζον κι' ἐλατρεύοντο ἐπὶ τῶν χλωρῶν κλαδίσκων ὡς εἰς καμμίαν πανήγυριν τῆς φύ-

στερὰ ἠγείροντο πέτρινοι τοῖχοι, ἄνω τῶν ἐποίων διεκρίνοντο ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ μεγάλα τετράγωνα, μὲ πετρώδεις αὐλάς καὶ θεμέλια οἰκιῶν καὶ πηγάδια ἀνωρυγμένα. Τινὰ τούτων εἶχον καθαρισθῆ ἀπὸ τῶν πετρῶν κι ἐντὸς ἐφύετο εἰς ὕψος ὁ καπνὸς καὶ ὁ ἀραβόσιτος.

Ἐκεῖ ἔκειτο ἄλλοτε τὸ χωρίον κατὰ τὰς ἰδέας τοῦ ὁδηγοῦ μου. Εἰς τὴν ἀριστερὰν τῆ ἀνερχομένη συνοικίαν, καλουμένην καὶ σήμερον Τσιγγέλι μαχαλάς, κατόικουν Τοῦρκοι, ἀράπηδες καὶ γύφτοι, εἰς τὴν δεξιάν, τὸν Βαρούση μαχαλάν, κατόικουν οἱ Ἕλληνες.

Ἐπὶ τέλους ἀνέβημεν δεξιὰ καὶ μετὰ μικρὰς ἀναζητήσεις τοῦ ὁδηγοῦ μου εἰσῆλθομεν εἰς ἓνα περίβολον, ὃν ἐδείκνυον οἱ παλαιότεροι κάτοικοι ὡς τὴν οἰκίαν τοῦ Ρήγα. Ὁ περίβολος ἦτο τετράγωνος, εὐρύς, πλήρης πετρῶν, ὅπως συνηθίζεται ἀκόμη εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἢ οἰκοδομῆ ἦτο κατὰ τὸ τουρκικὸν σχέδιον. Ὑψηλοὶ περίβολοι εἰς διπλάσιον τοῦ ἀνθρωπίνου ἀναστήματος περίξ, ὥστε νὰ μὴ δύναται ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς νὰ εἰσχωρήσῃ ἀπ' ἐξῶ καὶ μολύνη τὸ οἰκογενειακὸν ἄσυλον τοῦ οἰκοδεσπότου. Εἰς τὸ βάθος τοῦ περιβόλου οἰκία ἕσον τὸ δυνατόν ταπεινὴ, στενὴ, σκοτεινὴ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας καὶ αὐτὴ μεγάλη ἐμπρὸς διὰ τὰ ζῶα καὶ ἓνα πηγαδάκι ἐν τῇ μέσῳ στενόλαιμον διὰ τὴν ὕδρευσιν.

Ἐκτὸς τοῦ πηγαδίου, ξηροῦ κι ἐκεῖνου, τίποτε ἄλλο δὲν φαίνεται ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ Ρήγα. Καὶ οἰκοδομῆ καὶ περίβολος περίξ κείνται πέτραι ἐπὶ πετρῶν, ὥσανεὶ ἐσαρώθησαν, ἐξηλείφθησαν ἀπὸ τὴν ζηλότυπον πνοὴν τῆς τυραννίας. Μόνον μακρὰ κάπαρις, ἐξερχομένη ἀπὸ σχισμάδος τῆς γῆς περιέπλεκε γύρω τὴν πέτραν τοῦ πηγαδιοῦ μὲ τὸ χλωρὸν φύλλωμά της καὶ τὰ λευκά της ἄνθη ὡς νὰ ἐστεφάνου τὴν πηγὴν, ἣτις ἐπόρισεν ἄλλοτε καὶ ἠνδρωσε κι ἴσως ἔδωκε τοιαῦτα αἰσθήματα εἰς τὸν θεόληπτον ψάλτην.

Ἐκάθισα ἐπὶ τῶν πετρῶν κάθιδρος καὶ συγκεκινημένος. Ὁ ἥλιος, ἂν καὶ πρῶτα ἀκόμη, κατεφλόγιζε τὰς ἐκτάσεις κι' ἔκαμνε τὸ βουνὸ νάναδίδῃ λάδας. Κάτω ἐξετείνεται τὸ χωρίον σιωπηλὸν καὶ τὸ δάσος ἤρεμον, ὡσεὶ ἀποκαμωμένον ἀπὸ τὴν Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

φλόγα· ἔπειτα ἤρχετο ἡ πεδιάς, αἱ παχείαι νομαί, ἔπου ὁ Ἄπόλλων, ταπεινὸς καὶ ἀσημὸς βοσκὸς, ἐνόμεισε τὰ ποίμνια τοῦ Ἀδμήτου ἔπειτα μακρὰ καὶ βαθυγάλανος ἡπλοῦτο ἡ Κάρλα, ἡ καλλιναὸς Βοιθῆς τοῦ Εὐριπίδου· καὶ ὄπισθεν ἔκλειε τὸν δρίζοντα τὸ Πήλιον, συγχεόμενον μετὰ τοῦ Ἀμυρικοῦ πεδίου.

Ὁ ὀδηγὸς μου, ἀφοῦ μ' ἔφερον, ἀπεμακρύνθη εἰς τὰ ἔργα του καὶ ἔμεινα μόνος ἐκεῖ, μέσῳ τῆς ἐρημίας καὶ τῶν ἐρειπίων, παρ' αὐτὴν τὴν κοιτίδα τοῦ Ρήγα. Ἄδιάφορον ἂν δὲν εἶναι δι' ἐπιγραφῶν ἀποδοδειγμένον, ὅτι ἐκεῖνη ἦτο ἡ οἰκία καὶ οὐχὶ ἄλλη παρέχει. Τὸ ἴδιον κάμνει. Ἦτο αὐτὸς ὁ τόπος ὅστις τὸν εἶδε γεννώμενον· ἦτο αὐτὴ ἡ γῆ ἣτις τὸν εἶδεν ἀναπτυσσόμενον, ἀνδρούμενον· ἦτο ὁ ἴδιος ἀήρ ὃν ἀνέπνευσαν τὰ μεγάλα στήθη του· ἐκεῖνος ὁ ψίθυρος τὸν ἐλίκνισε, τοῦτο τὸ δένδρον τὸν ἐνέπνευσε, ἐκεῖνη ἡ πηγὴ τὸν ἐπότισε, τοῦτο τὸ ξηρὸν βουνὸν εἴλκυσε περισσότερον τὴν ἀγάπην του. Καὶ ὀλόκληρος ἡ πέριξ εἰκὼν ἐζωγραφήθη εἰς τὴν φαντασίαν του· οὗτος ὁ αἰθὴρ καὶ τοῦτο τὸ μοσχοδόλημα τοῦ χόρτου τὸν περιέλουσε καθ' ἣν στιγμὴν ἔκλεισε τὸ ὕστατον τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπὸ τὸν βρόχον τοῦ δημίου.

Ἔμεινον ἐκεῖ ἀκίνητος καὶ σιωπηλὸς ὡς εἰς ἔκστασιν. Τὸ ξηρὸ ἐκεῖνο πηγαδάκι καὶ ὄλος ὁ πέριξ χῶρος ἀνέδιδον ἀναθυμιάσεις, ὡς αἱ μυθολογούμεναι ἐκεῖναι τῶν μαντείων, αἵτινες ἔκαμνον ἀλλόφρονας τὰς ἱερείας. Κι ἐνθυμοῦμαι ὅτι τὴν ὥραν ἐκεῖνην, μυρίαὶ λόγχοι νὰ προσέβαλλον τὰ στήθη μου καὶ χίλια ἀστραπτέρὰ ξίφη νὰ ἐκρέμαντο ἄνω τῆς κεφαλῆς μου, δὲν θὰ ἐδίσταζα καὶ ἐγὼ νὰ φωνάξω στεντορείως :

— Πρὸ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς μου ἐπιθυμῶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος μου !

Ἄνδρέας Καρκαβίτσας

Η ΕΠΑΙΤΙΣ ΤΗΣ ΒΙΖΥΗΣ

Τῆς Θράκης τὰ χωριά πολλά,
 σὰν τὴν Βιζώ, κανένα,
 μὲ γειτονιά στὰ χαμηλά·
 τοῦ Πλάτσα τήνε λένα.
 Ἐτῆς Πλάτσας τὴν ἀγελαριά
 ἓ μιὰ πέτρα, ἓ να κοτρῶνι·
 δίπλα στὴ πέτρα μιὰ γριὰ
 τὴ φύχτα τῆς ἀπλώνει :

— ὦ, δῶστε μ' εὐσπλαγνῆ καρδιά
 ἔν' ἄσπρο καὶ σ' ἔμένα,
 νὰ μνημονέσω τὰ παιδιὰ,
 ποῦ μ' ἔχουν σκοτωμένα !

* Ἀνεμοζάλες τὴν χτυποῦν,
 φουρτοῦνες τήνε δέρνουν
 καὶ τὰ φακιόλια τῆς ἀρποῦν,
 καὶ τὰ μαλλιά τῆς σέρνουν.
 Μά, σὰν τὴν πέτρ' αὐτὴ στεριά,
 δὲ σείεται, δὲ σαλεύει,
 μόνο θλιμμένα καὶ βαριὰ
 τὰ χεῖλη γαργαλεύει :

— ὦ, δῶστε μ' εὐσπλαγνῆ καρδιά
 ἔν' ἄσπρο καὶ σ' ἔμένα,
 νὰ μνημονέσω τὰ παιδιὰ,
 ποῦ μ' ἔχουν σκοτωμένα !

Ἡ θλίψι ἔσκαφε πολλὰ
 στήν ὄψη της αὐλάκια,
 ποῦ τῆς ἔρρεῦσαν τὰ θολὰ
 ποτάμ' ἀπ' τὰ ματάκια.
 Ἐγάλασε, κι ἔχει σταθῆ
 τοῦ νοῦ της τ' ὥρολόγι.
 Στὸ καύκαλό του τὸ βαθὺ
 γυρνοῦν μόνον οἱ λόγοι :

— ὦ, δῶστε μ' εὐσπλαγνη καρδιά
 ἔν' ἄσπρο καὶ σ' ἔμένα,
 νὰ μνημονέψω τὰ παιδιά.
 ποῦ μ' ἔχουν σκοτωμένα !

Σὰ λυσασμένα τὰ σκιλιὰ
 χυμήσανε, προφθάξαν !
 Σὰ φίδια μπῆκαν στὴ φωλιά
 καὶ μοῦ τὴν ἐρημάξαν !
 Σὰν κουκουβάγια μοναχή,
 ποῦ μὲς στὸν κάμπο κλαίγει,
 μ' ἀφήκαν μένα τὴ φτωχὴ
 χωρὶς ψωμὶ καὶ στέγη !

— ὦ, δῶστε μ' εὐσπλαγνη καρδιά
 ἔν' ἄσπρο καὶ σ' ἔμένα,
 νὰ μνημονέψω τὰ παιδιά,
 ποῦ μ' ἔχουν σκοτωμένα ;

Ἐμπρός μου εἶδα ἡ ὄρφανὴ
 τόνα μου παλικάρι,
 πῶς σπαρταροῦσε σὰν ἀρνὶ
 μπροστὰ στὸ μακελάρη !
 Τ' ἄλλο τοὺς Τούρκους κυνηγεῖ,
 σὰ θαρρετὸ ξεφτέρι
 Μιὰ σφαῖρα τῶρριψε στὴ γῆ
 μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι ! . . .

— ὦ, δῶστε μ' εὖσπλαχνη καρδιά
 ἐν' ἄσπρο καὶ σ' ἔμένα,
 νὰ μνημονέψω τὰ παιδιὰ,
 ποὺ μ' ἔχουν σκοτωμένα!

Χωρὶς θυμίαμα καὶ κερί,
 χωρὶς παπὰ καὶ διάκο,
 ἔσκαψα μόν' ἢ θλιβερῇ
 στὸν κῆπο μ' ἓνα λάκκο . . .
 Δυὸ μ' ἔσκοτῶσαν τὰ σκυλιά,
 τὰ δυὸ μου τ' ἀγοράκια·
 μὰ τρία θάψαν ἀγκαλιὰ
 τὰ χέρια μ' ἀδελφάκια!

— Ἄ, δῶστε μ' εὖσπλαχνη καρδιά
 ἐν' ἄσπρο καὶ σ' ἔμένα,
 νὰ μνημονέψω τὰ παιδιὰ,
 ποὺ μ' ἔχουν σκοτωμένα!

Τὴν κόρη θέλαν μοναχὴ
 γερὴ νὰ τὴν ἀρπάξουν,
 νὰ τῆς μολέψουν τὴν ψυχὴ
 τὴν πίστι τῆς νᾶλλάξουν!
 Ποιανοῦ βαστᾷ ποτὲ καρδιά,
 ποιά μάνα τὸ πομένει,
 νὰ διῆ σφαγμένα δυὸ παιδιὰ,
 μιὰ κόρη τουρκεμένη!

— ὦ, δῶστε μ' εὖσπλαχνη καρδιά
 ἐν' ἄσπρο καὶ σ' ἔμένα,
 νὰ μνημονέψω τὰ παιδιὰ,
 ποὺ μ' ἔχουν σκοτωμένα!

Βοήθεια ἢ κόρη μὲ ζιτᾶ,
 βοήθεια μὲ γυρεύει!
 Μὲ τὸ θεριὸ ποὺ τὴν κρατᾷ
 τοῦ κάκου πιά παλεύει!

ὦ, μάνα ! Τρέξε στή στιγμή
καὶ γλίτωσ' μ' ἀπ' τὸ κρῖμα !
Παρὰ γερὴ χωρὶς τιμῆ,
κάλλιο μ' αὐτὴ στὸ μνήμα !

— ὦ, δῶστε μ' εὐσπλαγνη καρδιά
ἐν' ἄσπρο καὶ σ' ἔμένα,
νὰ μνημονέψω τὰ παιδιά,
ποῦ μ' ἔχουν σκοτωμένα !

Σὰ μαχαιριῆς οἱ λόγ' αὐτοὶ
τὰ σπλάχνα μου σπαράζουν.

Οἱ σπαραγμοὶ μ' οἱ δυνατοὶ
τὰ σίδερά μου σπάζουν.

Ὁ νοῦς μου μ' ἔχει νταλωθῆ·
γαῖμα παντοῦ ξανοίγω . . .

Τοῦ γιοῦ μ' ἀρπάζω τὸ σπαθὶ
στὰ στήθια της τὸ μπήγω !

.....

Ἐδῶ τῆς πνίγει τὴ φωνὴ
τῆς λύπης τὸ ποτάμι
καὶ μιὰ τρεμούλα τὴν κλονεῖ,
σὰν ξέβαθο καλάμι !

Κι ὥρα πολλὴ μὲν ἦ γιὰ
μὲ κρεμαστὸ κεφάλι
καὶ μὲ νεκρόχλωμη θωριά,
καὶ δὲν τολμᾷ νὰ ψάλῃ !

— ὦ, δῶστε μ' εὐσπλαγνη καρδιά
ἐν' ἄσπρο καὶ σ' ἔμένα,
νὰ μνημονέψω τὰ παιδιά,
ποῦ μ' ἔχουν σκοτωμένα !

Γ. Βιζυηνός.

ΕΡΕΘΧΕΙΟΝ

Ἐν μιᾷ τῶν ὥραιων ἀττικῶν ἡμερῶν, ἐνῶ λαμπρὸς ἠγεί-
 ρετο ὁ ἥλιος ὑπὲρ τὸν Ὑμηττὸν καὶ χρυσοῦς ἐχρίσθη ὁ ἀντιπέ-
 ραν Πάρνης, σκεπτικὸς ἐκάθητο ὁ Κέκροφ εἰς τὸν βράχον τῆς
 Ἀκροπόλεως ξέων τὸν ἀντίχειρα διὰ τοῦ λιχανοῦ του, ἕπερ, ὡς
 γνωστόν, βοηθεῖ εἰς τὸ νὰ καταβαίνωσιν αἱ ἰδέαι, καὶ περὶ αὐτὸν
 ἴσταντο αἱ τρεῖς θυγατέρες του, ἄδουσαι καὶ ποικίλλουσαι τὸν
 πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς.

Αἰφνης πρὸς τὴν εἰσοδὸν τῆς πόλεως ἠκούσθησαν φωναὶ
 ὀπωσοῦν θορυβῶδεις, ὡς ἀνθρώπων φιλονεικούντων, καὶ διὰ μιᾶς
 ἡ Ἀγραυλὸς καὶ ἡ Ἔρση ἀνεπήδησαν ἐρυθριῶσαι σφοδρῶς.

—Ὅχι, δὲν εἶν' ἐκεῖνος, εἶπον καὶ αἱ δύο συγχρόνως, ἰδοῦ-
 σαι ὅτι οἱ προσερχόμενοι καὶ οὕτω μεγαλοφώνως ὀμιλοῦντες ἦσαν
 εἰς ἀνὴρ εὖρωστος καὶ ἀθλητικὸς, ὑγρὸν ἔχων τὸ βλέμμα, μα-
 κρὸν τὸν πῶγωνα καὶ κυματοῦσαν τὴν κόμην, καὶ μία γυνὴ εὖ-
 σχημος, γαλανὴ καὶ μεγαλοπρεπῆς.

—Μὲ συγχωρεῖς, ἰδικὸς μου εἶναι, ἔλεγεν ὁ ἀνὴρ μετὰ
 ζωηρότητος.

— Παντάπασι, ἀπατάσαι, διότι εἶναι ἰδικός μου, ἀπεκρίνετο ἡ γυνὴ μεθ' ὑπεροψίας.

— Οὐδεὶς μέχρι τοῦδε μοι εἶπε ποτὲ ὅτι ἀπατῶμαι εἶπεν ὁ ἀνὴρ ὀργιζόμενος.

— Ἀντὶ νὰ παροξυνώμεθα, ἀπεκρίθη μετριοπαθῶς ἡ γυνὴ, ἰδοὺ ἐδῶ πρόχειρος δικαστής, ὡς τῷ ἐκθέσωμεν τὴν ἔριν ἡμῶν.

— Περὶ τίνος πρόκειται; ἠρώτησεν ὁ Κέκροψ.

— Ὁ τόπος οὗτος, ἀπεκρίθη ὁ ἀνὴρ, δισχυρίζομαι ὅτι εἶναι ἰδικόν μου κτήμα καὶ ἔχω ἀπείρους αὐτοῦ ἀποδείξεις.

— Καὶ κηρύττω ἐξεναντίας, ὑπέλαθεν ἡ γυνὴ, ὅτι εἶναι ἰδικός μου, καὶ οὐδεὶς ποτε μοι τὸν ἡμφισβήτησε. Θέλομεν νὰ κρίνης μεταξὺ ἡμῶν.

— Καὶ ἔκρινα ἤδη, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ. Ὁ τόπος οὗτος, ἂν ἐπιτρέπεται, δὲν εἶναι οὔτε τοῦ ἐνός οὔτε τοῦ ἄλλου, ἀλλ' εἶναι ἰδικός μου, διότι εἶμαι Κέκροψ, ὁ βασιλεὺς του.

— Τοῦτο δὲν ἐμποδίζει, ἀπήντησεν ὁ ἀνὴρ.

— Πῶς δὲν ἐμποδίζει; εἶπεν ὁ Κέκροψ.

— Δὲν ἐμποδίζει, διότι ἐγὼ εἶμαι ὁ Ποσειδῶν.

— Καὶ ἐγὼ ἡ Ἀθηνᾶ, ἐπρόσθεσεν ἡ γυνὴ.

Ἄ! τότε ἀλλάζει, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ, καὶ τότε τὸ μόνον ὃ δύναμαι νὰ εἰπῶ εἶναι ὅτι ἡ γῆ αὕτη εἶναι ἰδική σας καὶ οὐχὶ ἰδική μου. Ἀλλὰ τίνος ἐκ τῶν δύο, πῶς θέλετε νὰ τὸ κρίνω ἐγὼ ὁ θνητός!

— Ἐγὼ τὴν ζωννύω εἰς τὰς ἀγκάλας μου, καὶ ἂν θέλω νὰ τὴν σφίξω, τὴν καταστρέφω, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν.

— Ἐγὼ προστατεύω καὶ σώζω τοὺς κατοίκους αὐτῆς, καὶ ἡ πόλις αὕτη εἶναι ἰδική μου ἐπώνυμος, εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ.

— Δηλαδῆ ἰδική μου, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Κέκροψ.

— Ἰδική σου σήμερον, ὑπέλαθεν ἡ θεά, ἀναγνοῦσα εἰς τὸν μυχὸν τοῦ νοός του. Κεκροπία καλεῖται ἐνόσω σύγκειται ἐκ τινῶν εὐτελῶν καλυθῶν, ἐρριμένων ἐπὶ τῆς παρυφῆς τραχέος σκοπέλου. Ἀλλὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀθῆναι θέλει ἰδεῖ φθάνουσαν τὴν δόξαν τῆς μέχρι τῶν ἀστέρων, θέλει ζῆσαι ἕως ἁπάντων αἰῶνων καὶ θέλει ἀναδειχθῆ εἰς εὐπρέπειαν λαμπροτέρα πᾶσης χώρας τῆς γῆς.

—Εἰς τὰ ὑγρά νῶτά μου τῇ φέρω θησαυροὺς ἀπὸ περάτων τῆς γῆς, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν, καὶ τῇ παρασκευάζω τὰς ὁδοὺς τῆς δόξης καὶ τῆς ἰσχύος της.

—Ἐγώ, ὑπέλαβεν ἡ Ἄθηνᾶ, τῇ δίδω τὴν ἀνδρείαν εἰς τοὺς πολέμους καὶ τὴν σύνεσιν εἰς τὰς βουλάς, ἥτις σώζει καὶ μεγαλύνει τὰς πόλεις.

—Ὅμως, εἶπεν ὀργιζόμενος ὁ Ποσειδῶν, τὴν χώραν, ἣν καυχᾶσαι ἔτι προστατεύεις, ἀφήνεις ἔρμαιον εἰς τὰς ληστρικὰς ἐισβολὰς τῶν Ἀόνων ἐκ Βοιωτίας.

—Δὲν τὴν βλάπτουσιν, ἀπεκρίθη πικρῶς ἡ Ἄθηνᾶ, ὅσον οἱ βάρβαροι τῆς Καρίας, οὓς ἀποθέτεις εἰς τοὺς λιμένας της.

—Βλέπω, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ, ἀφοῦ ἔξεσεν ὀλίγον τὸν ἀντίχειρα διὰ τοῦ λιχανοῦ του, βλέπω, ὅτι αἱ ὑποσχέσεις σας, μεγάλαι, ὑπερβολικαὶ ἐκατέρωθεν, ἰσοζυγοῦσι περίπου. Ἐπίσης ἐξισοῦνται καὶ ὅσα κακὰ ἐπιφέρειτε ἢ ἐπιτρέπετε εἰς τοῦτον τὸν τόπον. Ἐπὶ τῶν παρόντων κακῶν μὲν δύναμαι νὰ στηρίξω τὴν πρόκρισίν μου, ἐπὶ δὲ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν πῶς θὰ ἐπιφέρω κρίσιν ἐγὼ ὁ ἐφήμερος, ἐγὼ ὁ μὴ ἔχων τὴν προφητικὴν χάριν τοῦ μέλλοντος; Εἶμι ἀπλοῦς ἄνθρωπος, καὶ παρ' ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις ἀξίος εὐγνωμοσύνης λογιζέται ὄχι ὁ πολλὰ ὑποσχόμενος ἀλλ' ὁ ἀληθῶς εὐεργετῶν. Ἄν τοῦτο ἰσχύη καὶ εἰς τὸν Ὀλυμπον, πράξατέ τι ἐμπρὸς μου ὑπὲρ τούτου τοῦ τόπου, καὶ εἰς τὴν μεγαλειτέραν εὐποιᾶν δοθήσεται τὸ μεγαλύτερον γέρας.

Ἀμφότεροι οἱ θεοὶ ἔνευσαν τότε ὡς ἂν ἔλεγον :

—Μὰ τὸν Δία, δι' ἄνθρωπον ἀνόητα δὲν ὁμιλεῖ.

—Μάλιστα, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν· καὶ ἰδοῦ.

Καὶ διὰ τῆς τριαινῆς του ἐπληξε βιαίως τὸν ξηρὸν βράχον, ὃ δὲ βράχος ἐσεισθη σφοδρῶς καὶ ἐσχίσθη δίχα, καὶ ἡ τριαινα ἐσθυσίθη μέχρι τῶν σπλάγχων της καὶ ἠνέωξε φρέαρ πλησθὲν ὕδατος, ἔπερ ἐβόα διὰ τῆς μεγάλης φωνῆς τῆς θαλάσσης.

—Ἴδού! ἐπανελάβεν ὁ Ποσειδῶν, δίδωμι τὸ ὕδωρ εἰς τὴν αὐχμηρὰν Ἀττικὴν, δίδωμι τὴν θάλασσαν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πετρώδους ἀκτῆς. Ἡ πυρὰ τοῦ ἡλίου ἤθελεν ἀποξηράνει πᾶσαν τὴν ζωτικὴν αὐτῆς ἰκμάδα, ἤθελεν ἀπορροφήσει τὰ σπᾶνια νάματα τῶν ρυάκων της, ἀπομαράνει ριζηδὸν τὰ φυτὰ της,

καὶ μεταβάλλει τὴν γῆν τῆς εἰς φλέγουσαν κόνιν. Τὸ φρέαρ τοῦτο τὴν ἔσωσε! Τεχνητὸς ρύαξ θέλει ἀνασύρεσθαι ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς καὶ θέλει διαχέει δρόσον καὶ ζωὴν ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ μεταβάλλει τὴν ἔρημον εἰς εὐθαλή καὶ εὐφορον κῆπον.

Προσέει δέ, ὅταν μαστίχη τὸ Αἶγατον ὁ Νότος, θέλει κυματεῖ καὶ τὸ φρεάτιον τοῦτο ὕδωρ, εἰς ἔνδειξιζιν ὅτι δωροῦμαι δι' αὐτοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν θάλασσαν, ἣτις θέλει εἶσθαι τοῦ πλοῦτου αὐτῶν ἢ πηγῆ, τῶν θριάμβων αὐτῶν τὸ πεδίον, καὶ θέλει περιφέρει τὰς τροπαιούχους σημαίας τῶν ὅπου περιφέρει τὰ κύματα τῆς.

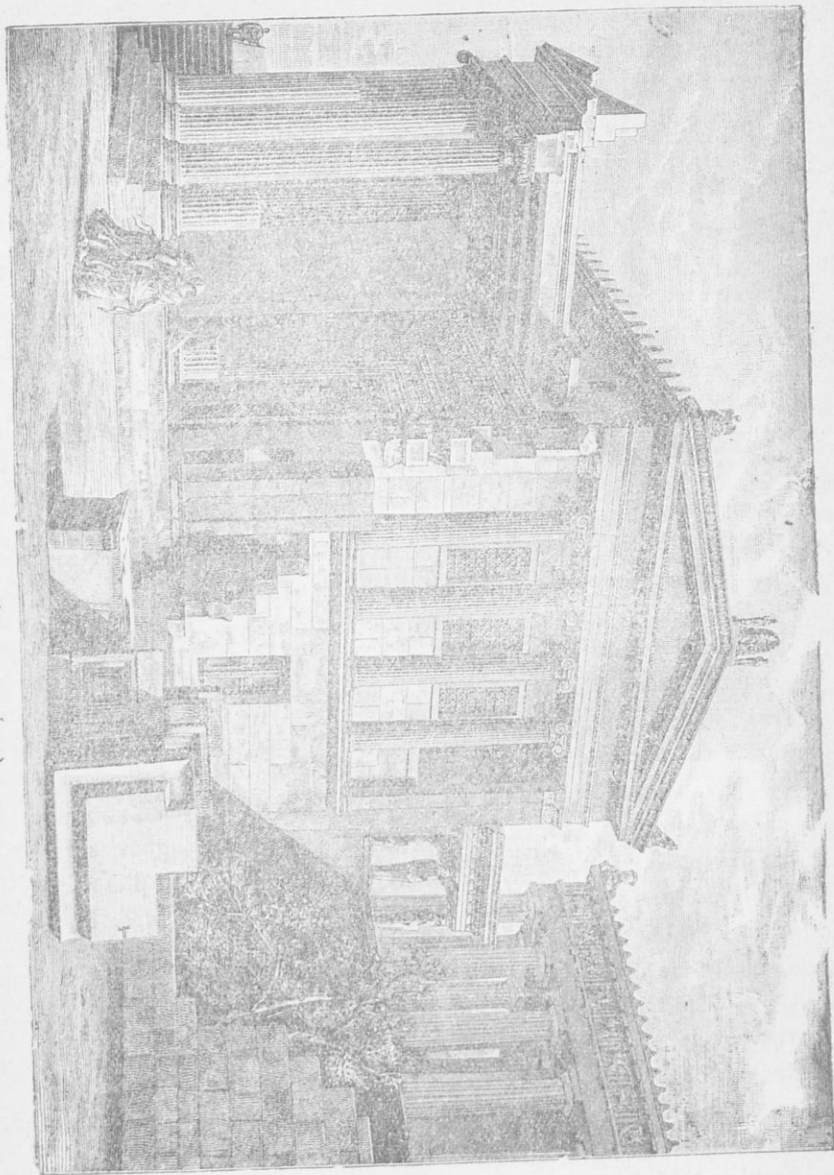
— Αὐτὰ εἶπεν ὁ Κέκροψ, δὲν εἶται εὐκαταφρόνητα, ἀλλ' ὁ δικαστῆς, ἵνα κρίνῃ ἀμερολήπτως, πρέπει νάκούσῃ τὰ μέρη ἀμφότερα.

Αὐτὴ ἦτο πλαγία πρόσκλησις εἰς τὴν Ἀθηναῖν, ὅπως καὶ αὐτὴ ὁμιλήσῃ.

Τότε ἡ θεὰ ἐκτύπησε καὶ αὐτὴ τὴν γῆν διὰ τοῦ ποδός τῆς καὶ ἀμέσως ἀνεφύη ὡς πηχυαίος θαλλὸς ἐλαίας, ὅστις ταχέως βλαστάνων ἠΰξησεν εἰς εὐθαλὲς καὶ πολύκαρπον δένδρον. Ὁ Κέκροψ ἐτέρπετο ἐπὶ τῇ θεᾷ αὐτοῦ καὶ ἠὺφραίνετο δροσιζόμενος ὑπὸ τὴν σκιάν του. Ἡ δ' Ἀθηναῖα κόψασα τῷ προσέφερεν ἕνα τῶν πρασίνων καρπῶν αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ Κέκροψ, προσαγαγὼν αὐτὸν εἰς τὸ στόμα του, διέστρεψε τὸ πρόσωπον σιωπῶν.

Ἐν τούτοις αἱ καρποὶ ὠριμάσαντες ἀπὸ πρασίνων ἔγιναν μέλανες, καὶ ἡ Ἀθηναῖα ἔδωσε καὶ ἐκ δευτέρου καρπὸν εἰς τὸν Κέκροπα, ὅστις ἀπογευσάμενος τὸν εὖρεν ἡδὺν εἰς βρῶσιν καὶ ἡ πλάστιγξ τῆς κρίσεώς του, ἀπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, πρὸς ὃν εἶχεν ἐντελῶς κλίνει, ἤρχισεν ἤδη ἀδιοράτως νὰ τρέπηται κατ' ἐναντίαν διεύθυνσιν.

— Ἄν τὸ ὕδωρ γονιμοποιῇ τὴν γῆν, εἶπεν ἡ Ἀθηναῖα, ἰδοὺ τῆς γονιμότητος αὐτῆς τὸ ἄριστον προϊόν. Αὐτὸ ἐνδύον καὶ πεδιάδας καὶ ὄρη θέλει μεταβάλλει τὴν ἔρημον τῆς Ἀττικῆς εἰς χαρρῖστατον κῆπον. Αὐτοῦ ὁ καρπὸς ἔσται τῶν κατοίκων αὐτῆς τροφή προσφιλέης. Ὁ δ' ὅπως αὐτοῦ οὐ μόνον ἔσται τῶν τεχνῶν βοηθός, ἀλλ' ἀφανεῖς ἐγκλείων τὰς τοῦ ἡλίου ἀκτίνας δωρήσε-

Παλιό Δελφικό (Αποκαταστάσεις)

ται ἐπὶ γῆς τὸ οὐράνιον φῶς καὶ παρατενεῖ ἐν τῇ νυκτὶ τὴν ἡμέραν.

» Ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐν τῷ δένδρῳ τοῦτῃ δωροῦμαι ὑμῖν τὸ ὑπέρτατον τῶν ἀγαθῶν, τὴν εἰρήνην, τῆς φρονήσεως θυγατέρα. Αὕτη ἐστὶ τῶν ἀνθρώπων ἡ μεγαλοεργὸς εὐεργέτις, αὕτη ἡ πλουτοδότις θεά, ἡ τῶν ἔθνῶν ἐμπεδοῦσα τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐημερίαν ριζοῦσα. Οἱ ἀνδρικοὶ ἀγῶνες, ὁ πόλεμος, καὶ αἱ νῆ- και, ἃς οὐχ ἦτιον θαλλὸς τῆς ἐλαίας μου θέλει ἀμείβει, τότε συμβάλλονται εἰς τῶν ἀνθρώπων τὴν εὐτυχίαν, ὅταν μόνον προ- παρασκευάζωσι τὴν εἰρήνην. Ἄλλως φυτεύουσι χωρὶς νὰ θερί- ζωσι, καταστρέφουσι χωρὶς νὰ οἰκοδομῶσιν. Εὐτυχὴς ὁ λαὸς ὁ ἀσπασάμενος τὴν εἰρήνην καὶ νικῶν οὐχὶ ἵνα νικήσῃ, ἀλλ' ἵνα διατηρήσῃ τὸν θησαυρὸν αὐτῆς. Πᾶσα ἡμέρα αὐτοῦ ἡμέρα εὐ- δαιμονίας, πᾶν βῆμα αὐτοῦ τὸν προάγει εἰς εὐπορίαν, πᾶς βῶλος αὐτοῦ μεταβάλλεται εἰς χρυσόν.

Ὁ Κέκροψ τότε ἀπεκρίθη:

— Ἀμφοτέρω τὰ δῶρα ὑμῶν εἰσὶ θεῖα καὶ ἀνεκτίμητα. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν ἐμὴν ἀσθενῆ ἀνθρωπίνην κρίσιν ἀνετέθη ἡ δεινὴ ἀΐρεσις μεταξὺ τῶν δύο, ἐπικαλοῦμαι μὲν ἀμφοτέρους ἰλέους εἰς τὴν χώραν ταύτην, ἀλλὰ τὴν κυριότητα αὐτῆς ἀνατίθηναι εἰς τὸν ἐπαγγελλόμενον ὄχι τοὺς κεραυνοὺς τῶν πολέμων καὶ τὴν ἐκ τούτων μεγάλην ἀλλὰ στιγμιαίαν λαμπρότητα, τὴν παραχω- ρῶ εἰς τὸν χορηγοῦντα ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης καὶ τὸ ἤμε- ρον ἀλλὰ διαρκὲς αὐτῆς φῶς.

Ἄμα δὲ ταῦτα εἶπεν, ὁ Ποσειδῶν ἀνεπήδησε θυμωθεὶς καὶ ἐπάταξε τὸ ἔδαφος τῆς Ἀκροπόλεως διὰ τῆς τριαίνης του, ἧς τὰ ἴχνη τῶν ὀδόντων φαίνονται μέχρι τοῦδε ἐπὶ τοῦ βράχου. Μετὰ ταῦτα δ' ἐβυθίσθη βιαίως εἰς τὸ Αἰγαῖον, οὗ τ' ἀφρίζοντα κύματα ἀνεπήδησαν μέχρι τοῦ οὐρανοῦ.

Ἡ δ' Ἀθηναῖα ἡρέμα διὰ τῆς χειρὸς καὶ εὐμενῶς νεύσασα πρὸς τὸν Κέκροπα ἀπέβλεψε μετὰ ταῦτα πρὸς τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, καὶ αἰφνιδίως τις στοχασμὸς ἐφάνη ἀναφύει ἐντὸς τῆς σσφῆς κεφαλῆς. Μακρὸν δὲ καὶ σκεπτικὸν ἐπ' αὐτὰς προσήλωσε βλέμμα καὶ ἔπειτα ἀπέπτυε εἰς τοὺς ἀέρας, φῶς καὶ ἀρώματα διαχύσασα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν.

— Πόσον γλυκεῖς καὶ ἡγεμονικοὶ οἱ γλαυκοὶ ὀφθαλμοὶ τῆς θεᾶς, εἶπεν ἡ Πάνδρσος, ἡ μία τῶν θυγατέρων τοῦ Κέκροπος. Τὸ βλέμμα τῆς ὡς βέλος μοὶ διεπέρασε τὴν καρδίαν καὶ ὡς φλῆξ μοὶ ἀνῆπτε τὸ αἷμα.

— Πόσον δὲν ὁμοιάζει τὴν ὠραίαν καὶ μεγαλοπρεπῆ θεᾶν τὸ δύσμορφον αὐτὸ ξόανόν τῆς, εἶπεν ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς Ἔρση, δεικνύουσα τὸ ξύλινον ἄγαλμα, εἰς οὗ τὸ αὐτοσχέδον βάθρον ἐκάθητο.

— Δὲν ἠξεύρω, εἶπεν ἡ τρίτη ἀδελφὴ Ἄγραυλος, ἀν ἀξίξῃ νὰ κοπιᾶζωμεν κεντώσαι δι' αὐτὸ πέπλον. Ἐγὼ δὲν κεντῶ πλέον προτιμῶ νὰ κρεμάσω στέμματα εἰς τὸ δόρυ τοῦ Ἄρεως.

— Καὶ ἐγὼ, εἶπεν ἡ Ἔρση, νὰ καλλιεργήσω τὰς μυρσίνας ἃς ἐφύτευσα περὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἑρμοῦ.

— Ἄφετε, πιστεύσατέ μοι, τὸν Ἑρμῆν καὶ τὸν Ἄρην, εἶπεν ἡ Πάνδρσος. Μὴ ἀσέβειαν πρὸς τὸ ἱερὸν ἄγαλμα. Ὁ πατήρ μας εἶπεν, ὅτι τοιοῦτον ὅποιον εἶναι ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

— Ἀληθῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσε, πάτερ; ἠρώτησαν αἱ δύο κόραι.

— Ὅταν ἐπὶ τῆς γῆς δὲν εὐρίσκομεν τὴν καταγωγὴν του, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ, ὑπεκφεύγων τὴν ἐρώτησιν, πρέπει νὰ τὸ πιστεύωμεν ὡς πεμφθὲν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ Διυπετὲς νὰ τὸ ὀνομάζωμεν.

— Καὶ ἀπῆλθεν, ὅπως κλέσας οἰκοδόμους περιτειχίσῃ εἰς τὸν αὐτὸν περίβολον τὰ ἱερά καὶ ὄρατὰ τῆς ἡμέρας ἐκείνης μνημόσυνα, παρὰ τὰ ξόανα τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ἑρμοῦ, τὴν θάλασσαν ἢ τὸ φρέαρ τοῦ Ποσειδῶνος μετὰ τοῦ ἔχουος τῆς τριάντης αὐτοῦ καὶ τὴν ἐλαίαν τῆς Ἀθηνᾶς.

— Μὴ παραμελήτε, ἀδελφαί, τὴν εὐσεβῆ ἡμῶν ἐργασίαν, ἐπανελάθε πραινοῦσα ἡ Πάνδρσος. Τὰ Ἀθήνια μετ' ὀλίγον θέλουσιν ἐπιστῆ· πρέπει ὁ πέπλος νὰ γίνῃ ἕτοιμος.

— Ἄλλ' ἐνῶ αἱ δύο κόραι ἤρχοντο νὰ καθίσωσι παρὰ τὴν ἀδελφὴν των αἴφνης ἔστησαν ἀμφότεραι, ἐφάνησαν ἀκρωμέναι καὶ ἔπειτα ὡς δύο νέαι ἔλαφοι ὠρμησαν ὁμοῦ τρέχουσαι πρὸς τὴν πύλην τῆς Ἀκροπόλεως, δι' ἧς εἰσῆρχοντο δύο νέοι ἐξόχου ὠραιότητος, ὁ μὲν ρωμαλέος καὶ ἀνδρικός, τὴν ὄψιν ἔχων κατα-

πληκτικὴν, τὸ βλέμμα εὐγενὲς καὶ σπινθηροδόλον, καὶ τὸ βᾶδι-
σμα στιβαρὸν, ὁ δὲ νεανικὸς, τρυφερὸς καὶ κοῦφος, ὥστε ἐφαί-
νετο πετῶν ὅταν ἐπεριπάτει.

Ὁ πρῶτος ἦτον ὁ Ἄρης, ὁ δὲ δεῦτερος ὁ Ἑρμῆς.

Τὴν δ' ἐπαύριον ὁ Κέκροψ εἶχεν ἤδη περατώσει τὸν περί-
βολόν του, οὐχὶ ὅμως καὶ αἱ θυγατέρες του τὸν πέπλον τῆς
Ἀθηνᾶς, διότι. ἂν ἡ Πάνδροσος, ἔβλεπεν ἔμπρὸς τῆς μόνον τὸ
ἔργον τῆς, αἱ ἄλλαι δύο, μεταξύ ἐργαζόμεναι, ἔβλεπον τὸν Ἑρ-
μῆν καὶ τὸν Ἄρην.

— Δὲν μοὶ λέγετε, ἀδελφαί, εἶπεν ἀφελῶς ἡ Πάνδροσος, κα-
θημένη μετ' αὐτῶν καὶ κεντώσα εἰς τὴν σκιὰν τῆς ἱερᾶς ἐλαίας,
ποῖαν εὐχαρίστησιν εὐρίσκετε εἰς τὴν συναναστροφὴν τῶν δύο
ἐκείνων ξένων, ὥστε δι' αὐτοὺς ν' ἀμελήτε τὴν ἱερὰν ἐργασίαν
σας; Ποῦ ὑπάγετε μετ' αὐτῶν, τί λέγετε καὶ τί κάμνετε ὅταν
ἔρχονται; Ἐχω πολλὴν περιέργειαν νὰ τὸ μάθω.

— ὦ! ἀδελφή, εἶναι κάκιστον πράγμα ἡ περιέργεια, εἶπεν
ἡ Ἑρση, καὶ σὲ συμβουλεύω πολὺ νὰ τὴν ἀπομάθῃς.

— Δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐνοήσω, εἶπεν ἡ Ἀγρραυλος, πῶς εὐρί-
σκονται περιεργοὶ ἄνθρωποι! Εἶναι δι' ἐμὲ ἀνεξήγητον πάθος. Τί
τοῖς μέλει διὰ τῶν ἄλλων τὰ μυστικά; Διατί δὲν περιορίζονται
εἰς τὰ ἰδικά των;

— Ὅταν δὲν θέλετε, ἀδελφαί, νὰ μ' εἰπῆτε ὅ,τι σὰς ἐρωτῶ,
εἶπεν ἡ Πάνδροσος μετὰ πολλῆς ἀφελείας, ἐννοεῖται ὅτι δὲν
ἐπιμένω. Ὁμολογῶ ὅτι εἶμαι περιεργος.

Ἐνῶ δὲ ταῦτα ἐλέγοντο, ἀνέλαμψεν αἴφνης ὁ οὐρανὸς καὶ
αὖρα μυροδόλος περιεχύθη περὶ τὴν Ἀκρόπολιν, ἐκ φωτεινῆς δὲ
νεφέλης ἐπεφάνη εἰς τὰς τρεμοῦσας κόρας ἡ Ἀθηνᾶ, γνῶριμος
ἐκ τῶν αἰθρίων γλαυκῶν ὀφθαλμῶν τῆς, ἐκ τοῦ ἔγχρους καὶ τῆς
ἀσπίδος τῆς, καὶ ἐκ τοῦ ποδῆρους χιτῶνός τῆς, ἐφ' οὗ ἀπαισιῶς
ἐμόρφαζεν ἡ τερατώδης κεφαλὴ τῆς γοργόνας. Στάσα δ' ἔμπρὸς
τῶν νεανίδων.

— Σὰς εἶδον χθὲς εὐσεβεῖς καὶ ἐπιμελεῖς, εἶπε, σὰς φέρω ἐν
δειγμᾷ τῆς ἐμπιστοσύνης μου.

Λαβοῦσα δὲ μικρὸν κιβώτιον ὑπὸ τὴν ἀσπίδα τῆς.

— Σὰς παραδίδω, προσέθηκε, τούτου τὴν παρακαταθήκην.

Φυλάξατέ το ἐπιμελῶς καὶ προσέξατε μὴ τύχη καὶ ἀνοιχθῆ.

Εἶπε καὶ εἰποῦσα ἀπέπτυ.

Αἱ δύο κόραι ἔμειναν ἀκίνητοι, ἄφωνοι καὶ σχεδὸν ἄπνοοι.

Ἄλλὰ κατ' ὀλίγον ἤρχισαν νὰ συνέρχωνται.

— Ἡ Ἀθηνᾶ! εἶπεν ἡ Πάνδρσος.

— Ἡ Ἀθηνᾶ! ἡ Ἀθηνᾶ! ἐπανελάβον αἱ ἄλλαι δύο.

Ἐπειτα δὲ τὰ βλέμματα καὶ τῶν τριῶν ἐστράφησαν πρὸς τὸ κιβώτιον.

— Ἀλλὰ τὸ κιβώτιον τοῦτο, εἶπεν ἡ Ἀγρραυλος, τί ἄραγε νὰ εἶναι; τί περιλαμβάνει;

— Τί παράδοξον μυστήριον! εἶπεν ἡ Ἔρση.

— Ἱερὰ παρακαταθήκη, εἶπεν ἡ Πάνδρσος· ἡ θεὰ μᾶς τὴν ἐνεπιστεύθη. Πρέπει νὰ τὴν φυλάξωμεν μετὰ φόβου καὶ μετὰ πίστεως.

— ὦ! ἀναμφιβόλως, ὑπέλαβεν ἡ Ἔρση, πρέπει νὰ τὴν φυλάξωμεν. Ἀλλὰ τί ἄραγε περιέχει;

— Ἴσως ἄγνωστον τινα θησαυρόν, εἶπεν ἡ Ἀγρραυλος, ἐνῶ ἡστραπτὸν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς, ἴσως πολυτίμους λίθους ἐκ τῶν κορυφῶν ἢ τῶν φαράγγων τοῦ Ὀλύμπου.

— Ἴσως νέκταρ ἢ ἀμβροσίαν, προσέθηκεν ἡ Ἔρση. Ἴσως τι οὐράνιον προῖόν ἄγνωστον εἰς τὴν γῆν.

— Ἡ φάρμακόν τι δίδον τὴν ἀθανασίαν, εἶπε ἡ Ἔρση.

— ὦ! ἂν μόνον ἦτο δυνατόν νὰ τὸ ἴδωμεν.

— Ἀπαγε! εἶπεν ἡ Πάνδρσος. Ἡ Ἀθηνᾶ ἀπηγόρευσε ν' ἀνοιχθῆ τὸ κιβώτιον.

— Ἀπαγε! ἀναμφιβόλως! ἀπεκρίθη ἡ Ἔρση. Βεβαίως ἡ Ἀθηνᾶ εἶπε νὰ μὴ ἀνοιχθῆ. Ἀλλὰ ἤθελον τόσον νὰ ἠξεύρω τί περιέχει.

— ὦ! μίαν μόνον γωνίαν ἂν ἦτο δυνατόν νὰ διεγείρωμεν, εἶπεν ἡ Ἀγρραυλος.

— Φυλαχθῆτε, ἀδελφαί, φυλαχθῆτε, εἶπεν ἡ Πάνδρσος. Ἐνθυμηθῆτε τῆς θεᾶς τὸν λόγον.

— Τῆς θεᾶς τὸν λόγον τὸν ἐνθυμούμεθα; τίς τὸν λημονεῖ; ὑπέλαβεν ἡ Ἔρση. Ἀλλ' ἐν μόνον βλέμμα δύναται τόσον νὰ βλάψῃ;

—“Αφήτε τούτο, εἶπεν ἡ Πάνδρσος· νικήσατε τὴν περι-
ἐργειάν σας· αἰδέσθητε τὴν θεάν· φοβήθητε τὴν ὀργὴν τῆς.

Αἱ κόραι ὑπήκουσαν καὶ ἤρηξαν νὰ κενώσι σιωπηλῶς.

“Ἀλλὰ μετ’ ὀλίγα λεπτά

—“Ἀγραυλε! εἶπεν ἡ Ἔρση.

—“Ἔρση, ἀπεκρίθη αὐτή.

—Μόνον ἔν βλέμμα! εἶπεν ἐκεῖνη.

—“Ἐν μόνον βλέμμα, ἀπεκρίθη ἡ Ἀγραυλος, τί θὰ βλάψῃ;
Ἰδέ, τὸ πῶμα ὑποχωρεῖ. Ὀλίγον ἂν τὸ ὠθήσω, ἀνοίγει.

—“Ὀλίγον μόνον, εἶπεν ἡ Ἔρση, καὶ τὸ κλείσωμεν πάλιν
ἀμέσως.

—Πρὸς Ἀθηναῖς σὰς παρακαλῶ, ἀδελφαί, σὰς ἐξορκίζω νὰ
μὴ πράξῃτε τούτο, ἀνέκραξεν ἡ Πάνδρσος.

—“Ἄλλ’ ἀμέσως θὰ τὸ κλείσωμεν πάλιν, ἐπανάλαβεν ἡ Ἀ-
γραυλος, κρατοῦσα ἤδη εἰς τὰς χεῖρας τὸ πῶμα. Ἡ Ἀθηναῖ εἶναι
ἤδη εἰς τὴν ἐστίαν τοῦ πατρὸς τῆς· οὐτε θὰ ὑποπτεύῃ ὅτι τὸ
ἠγγίσαμεν. Νὰ τὸ ἀνοίξω;

—Μή, μή! εἶπεν ἡ Πάνδρσος.

—“Ἀνοίξε, ἀνοίξε, εἶπεν ἡ Ἔρση.

—Τὸ ἀνοίγω λοιπόν, εἶπεν ἡ Ἀγραυλος.

—“ὦ! ἐγὼ φεύγω καὶ ἀποστρέφω τὸ πρόσωπον, ἀνέκραξεν
ἡ Πάνδρσος, ἐγερθεῖσα καὶ δρομαίως μακρυνομένη.

—“Ἀνοίξε, ἀνοίξε, ἐπανάλαβεν ἡ Ἔρση. “Ἐν μόνον βλέμμα
καὶ ἀμέσως τὸ κλείεις.

Καὶ ἡ Ἀγραυλος διὰ ταχείας κινήσεως τῆς χειρὸς ἠνέωξε
τὸ πῶμα.

—“Α! ἀνεφώνησαν καὶ αἱ δύο συγχρόνως καὶ κατέρριψαν
πάλιν τὸ πῶμα, μείνασαι ὡς ἀπολελιθωμένοι, διότι εἰς τὸ κιβώτιον
ἀντὶ πολυτίμων κόσμων καὶ θησαυρῶν εἶδον κείμενον. . . βρέφος.

Ἐνθ’ ὁ αὐτὰ ἀνεφώνουν ἐκπληττόμενοι, κορώνῃ ἠγέρθη ἐκ
τῶν κλάδων τῆς ἱερᾶ· ἐλαίας καὶ ὄξειαν κραυγὴν ἀφείσα δέεσις
πρὸς βορρᾶν τὸν ἀέρα.

—Εἶδες; ἠρώτησεν ἡ Ἀγραυλος, δειλῶς ἀναβλέψασα πρὸς
τὴν Ἔρσην.

— Είδον, εἶπεν αὐτῇ. Ἡ Ἀθηναῖ! Λοιπὸν ἔλαι αἱ καυχῆσεις καὶ ἄλγῃ ἢ αὐστηρότητος. . . ;

— Προσποίησας! ἐψιθύρισεν ἡ Ἀγραυλος μετὰ φωνῆς ἣτις μόλις ἠκούετο.

— Καὶ ἡμεῖς ἐμπρὸς τῆς ἐτρέμομεν! εἶπε μετὰ τόλμης ἡ Ἔρση. Δὲν ἔχομεν νὰ τὴν φοβώμεθα. Καὶ αὐτῇ ἀσθενῆς ὡς ἡμεῖς.

— Εἶδες τί ἄσχημον βρέφος! εἶπεν ἡ Ἀγραυλος.

— Ναί! καὶ παρατήρησας τοὺς πόδας του; ἀπεκρίθη ἡ Ἔρση. Δὲν ἠξεύρω πῶς μ' ἐφάνησαν στρεβλοὶ καὶ ραιβοί.

Ἔφεις μᾶλλον ἢ πόδες παιδίου ἁμοιάζουν!

— ὦ! τῶντι, ἄφες νὰ ἴδω!

Καὶ ἠνέωξαν πάλιν τὸ κιβώτιον καὶ ἡ μορφή τοῦ παιδίου καὶ τῆς Ἀθηναῖς ἢ διαγωγὴ ἦσαν ἀλληλοδιαδόχως τὸ ἀνεξάντλητον θέμα τῆς φλυαρίας των.

Ἐν τούτοις δ' ἡ Ἀθηναῖ, ἀφοῦ, παραδοῦσα αὐταῖς τὸ κιβώτιον, ἐπέβη τοὺς νέφους τῆς πάλιν, ἀπ' αὐτοῦ ἐπέβλεψεν ἄνωθεν ἐπὶ τὴν μέλλουσαν πόλιν τῆς μετὰ στοργῆς καὶ μερίμνης, καὶ εἶδεν αὐτὴν καταλλήλως κειμένην διὰ τὸ προωρισμένον αὐτῆς μεγαλεῖον, καὶ τὸ φρούριον τῆς Ἀκροπόλεως ὡς βασιλικὸν στέμμα ἐπιστέφον αὐτὴν, καὶ πρὸς Ἀνατολὰς μὲν τὸν Ὑμηττόν, πρὸς νότον δὲ τὸ Μουσεῖον, πρὸς δυσμὰς δὲ τὸ Ἄρειον Πάγον, περιβάλλοντας αὐτὴν ὡς φυσικὰ ὄχυράματα. Ἀλλὰ πρὸς βορρὰν τὴν εἶδεν ἄφρακτον μέχρι τοῦ ἀπέχοντος Βριλησσοῦ, καὶ ἐλυπήθη. Ὁρμησεν ἐπομένως πρὸς τὸ ὄρος ἐκεῖνο, ἐκοίπεν ἕνα τεμάχιον αὐτοῦ διὰ τῆς αἰχμῆς λόγχης τῆς, ἔπως τὸν θέσῃ περιτειχισμα κατὰ τὴν ἀσθενῆ θέσιν, καί, ἀφοῦ ἔπαλλεν αὐτὸν εἰς τὴν παλάμην τῆς, τὸν ἐφορτώθη εἰς τὸν ὦμον καὶ ἀπέπητῃ πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν.

Ἀλλὰ καθ' ὅδον τὴν ἀπήντησεν ἡ λάλος κορώνη, ἣτις εἶχεν ἀναπτῆ ἀπὸ τῆς ἐλαίας, καὶ τὴν προσεῖπεν ὡς ἔπειται:

— Κρὰ κρὰ! Κρὰ Ἀθηναῖ, κρὰ Ἀθηναῖ!

— Τί θέλεις, κορώνη μου, καὶ μ' ἀναχαιτίζεις; Ὑπάγω νὰ φράξω τὴν καλὴν μου πόλιν, νὰ ἔχῃ βράχους ὡς ἐπάλξεις καὶ ὡς πυργώματα ὄρη.

— Κρά κρά, εἶπεν ἡ κορώνη. Ὁχυρώνεις καὶ φράττεις, καὶ αἱ κόραι ἠνέωξαν τὸ κιβώτιον, καὶ ὁ ἥλιος εἶδε τὸ βρέφος καὶ ἐξεπλάγη.

— Κακὴ κορώνη, κακῶν ἄγγελε! μὴ φθάσῃς νὰ πατήσῃς τὴν Ἀκρόπολιν ποτὲ πλέον! Τὸ κιβώτιον, τὸ κιβώτιον! ἀνέκραξεν ἡ Ἀθηνᾶ, καὶ ἠνέωξεν εὐρέως τοὺς ὀφθαλμούς, τὸ στόμα καὶ τὰς χεῖρας, λησιμονοῦσα τὸ ἄχθος τῆς, ὅπερ περὸν ἔμεινε δι' αἰῶνων κείμενον κατὰ γῆς καὶ ὠνομάσθη Λυκαετητὸς ὑπὸ τῶν μετὰ ταῦτα ἀνθρώπων.

Καὶ ἡ μὲν κορώνη, τῆς θεᾶς τρομάζουσα τὴν ἀράν, ἔκτοτε οὐδέποτε πλέον ἐπέβη τῆς Ἀκροπόλεως, ἡ δὲ θεὰ ἔπηγ' εὐθὺ πρὸς αὐτήν, καὶ ἀόρατος, ἀλλ' ὄρωσα αὐτή, εἶδε τὰς δύο κόρας κυπτούσας ὑπὲρ τὴν λάρνακα καὶ πολυπραγμονούσας περὶ τὸ βρέφος.

— Ἐπάρατοι σεῖς καὶ ἡ ἄπιστος περιέργειά σας! Κακαὶ κακῶς ἀπόλοισθε! ἔκραξεν ἡ θεὰ, καὶ ἡ κραυγὴ τῆς ἀντήχησεν ὡς βροντὴ εἰς τὰς φάραγγας τοῦ Ὑμηττοῦ, τοῦ Βριληισσοῦ καὶ τοῦ Πάρνηθος καὶ ἔνευσε φοβερά, καὶ ἐσεισθη ἡ γῆ, καὶ ἐσεισθησαν τῶν δυστυχῶν νεανίδων αἱ φρένες καὶ αἱ καρδίαι.

Ἔρση, Ἔρση! τί εἶναι τὸ βαθὺ τοῦτο σκότος; ἐφώναξεν ἀναπηδῶσα ἡ Ἄγρραυλος. Διατί ὡς φλεγομένη πίσσα διαρρέει ὁ οὐρανός; διατί τὰ ὄρη παλαίουσιν ὡς μαινόμενα; διατί ἡ γῆ συστρέφεται στροβιλιζούσα;

— Ἀκουσον, ἀνέκραξεν ἡ Ἔρση, ἡ θάλασσα βεῖ ὡς ἐκ μυρίων στομάτων καὶ κορυθαντιῶσα τινάσσεται, ὁ οὐρανὸς ἐρράγη καὶ προχέει ὕλακτοῦντας τοὺς καταράκτας του, καὶ ὁ βορρᾶς συρίζει συναυλίαν μετὰ τοῦ νότου! Ἡ φύσις ὄλη μυκάται ὡς σφαγιαζομένη.

— ὦ! Πῶς οἱ οὐρανοὶ ἠνέωχθησαν! εἶπεν ἡ Ἄγρραυλος. Ποῖον φῶς χλιοπλάσιον τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας διεχύθη ἐπὶ τῆς γῆς! Ἰδέ, ἰδέ τὰ χαρλέντα δάση, ἰδέ, ἰδέ τοὺς λυμῶνας. Ἰδέ, ἰδέ τὰ ἄνθη, τοὺς ρύακας καὶ τοὺς λόφους! ὦ! πῶς ἡ γῆ σχίζεται! φῶς ἐκχεῖται ἐκ τῆς χαινούσης πληγῆς τῆς. Αἱ Ἐρινύες, Ἔρση! φρίκη! αἱ Ἐρινύες ἐξέρχονται! Ὅχι! δὲν εἶναι

αί Ἐρινύες! Εἶναι ὁ Ἄρης! ὁ ἀνδρείός μου Ἄρης! Πάλλει τὴν φοβερὰν λόγχην του καὶ μὲ καλεῖ εἰς χορόν!

— Ὡ ποῖος ἦχος πλήττει τὴν ἀκοήν μου! ἔλεγε συγχρόνως, ἡ Ἔρση. Ποῖα ἐπουράνιος μουσικὴ διαχεῖται ἐπὶ τῆς γῆς! Ἄκουσον, ἄκουσον τὰς μυρίας κιθάρας, ἄκουσον, ἄκουσον τοὺς χιλιόστομους αὐλοὺς, ἄκουσον τὰ χίλια μέλη συγγεόμενα εἰς ἓν μέλος! Ἄλλὰ πῶς! προχωροῦσιν αἱ Ἐρινύες τρίζουσι τοὺς ὀδόντας καὶ ὕλακτοῦσαι ὡς πειναλέαι λέαιναι! Ὅχι δὲν εἶναι αἱ Ἐρινύες· εἶναι ὁ καλὸς μου Ἑρμῆς, γλυκὺ μειδιῶν, τὴν τρίχορον λύραν του κρούων καὶ προκαλῶν με εἰς χορόν.

Καὶ συγχρόνως ἀνέκρουσαν ἀμφότεραι ἄσμα ἀνέκφραστον καὶ ἀνήκουστον, οὔτε ὀλοφυρμὸν οὔτε ἀλαλλαγμὸν, ἀλλ' ἀμφοτέρων μετέχον καὶ ἐκπληττον τὴν ἠχῶ τῶν πέριξ σπηλαίων. Κρατούμεναι δὲ ἐκ τῶν χειρῶν ἤρχισαν ἀλλόκοτον ὄρχησιν, συνισταμένην εἰς ἄλματα καὶ στροφὰς παραφόρους, ὧν ἐκάστη τὰς ἐπλησίαζεν εἰς τοῦ κρημοῦ το ἄφρακτον χεῖλος.

Ἐπιστᾶται δ' εἰς αὐτὸ ἐξέτειναν ἀμφότεραι μειδιῶσαι τὰς χεῖρας, καὶ

— Ἐλθέ, ὦ φίλτατε Ἄρη, ἔλθέ, ὦ φίλτατε Ἑρμῆ, προφέρουσαι, ἐπήδησαν ἐμπρός, καὶ κατὰ τῶν βράχων ριφθεῖσαι μετὰ μεγάλης κραυγῆς κακῶς συνετρίβησαν.

Τοιαύτη ἦν ἡ πρώτη ποιητὴ τῆς πρώτης γυναικείας περιεργείας ἐν Ἀθήναις.

Τὴν λύπην τῆς Πανδρόσου διὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην ἀφήνομεν τὸν ἀναγνώστην νὰ συμπεράνη, καὶ τόσον μᾶλλον, ὅσον δὲν τὴν ἠξεύρομεν. Πιθανὸν δὲ φαίνεται ὅτι ἀπέδωκεν εἰς τὰς θανούσας αὐτῆς ἀδελφὰς τὰ τελευταῖα καθήκοντα, ἐνταφίασα αὐτὰς εἰς τὸ σπήλαιον παρ' ἧ ἐκρημνίσθησαν, ὡς ἐνεταφίασε καὶ τὸν πατέρα της, ὅτε μετὰ ταῦτα ἀπέθανεν, εἰς τὸ ἱερὸν ἔδαφος, παρὰ τὴν ἐλαίαν τῆς Ἀθηνᾶς, τὸ ἐξ βρέφος, τῆς θεᾶς τὸν τρόφιμον, ἀνέθρεψε καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἐρεχθέα ἢ Ἐριχθόνιον.

Τὸ βρέφος τοῦτο ἠΰξησεν ἐπὶ τῶν βασιλέων Κραναιῶ καὶ Ἀμφικτιόνος καὶ μετὰ ταῦτα ἔγινε καὶ αὐτὸ Βασιλεὺς. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο χωλὸς εἰς βῆχμὸν ὥστε ἠναγκάσθη, ὅπως μετακινήται,

νά ἐφεύρη μηχανήν, ἣν ἐκάλεσεν ἄμαξαν, ἴσως διὰ τοῦτο μὴ δυνάμενος νὰ μεταβαίη ὅσον ἤθελε συνεχῶς εἰς τὸν τόπον ὃν καθιέρωσε τῆς προστάτιδος αὐτοῦ ἡ νίκη, ὠκοδόμησεν ἐν αὐτῇ τούτῳ τὸν οἶκόν του. τὸν μὲν ἕνα τοῖχον στηρίζων ἐπὶ τῶν βράχων τῆς Ἀκροπόλεως, εἰς δὲ τὸν ἄλλον περιλαβὼν καὶ τὸ φρέαρ καὶ τὴν ἐλαίαν καὶ τῆς τριαίνης τὰ ἴχνη καὶ τὸν τάφον τοῦ Κέκροπος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς τὸ Διυπετὲς τόξον.

Ἄλλ' ὁ Ποσειδῶν, ὅσον θεὸς καὶ ἂν εἶναι, ἠξεύρομεν δι' εἶναι φύσει ὀργίλος. Ἄμα λοιπὸν ἠττηθεὶς ἐβυθίσθη, ὡς εἶπομεν, εἰς τὸν ὠκεανὸν πνέων τρικυμίαν καὶ θύελλαν, καὶ εὐτυχία ὅτι τότε ἀκόμη δὲν διέτρεχον τὰς θαλάσσας στόλοι, ἄλλως θὰ κατεποντίζοντο αὐτανδρῶι. Ἄφου δ' ἔμεινε χωνεύων τὸν θυμὸν του τεσσαράκοντα περίπου στιγμάς, ἃς ἡμεῖς οἱ ὠκύμοροι ὀνομάζομεν ἔτη, ἀνῆλθε διὰ οἴφωρος εἰς τὸν Ὀλυμπον καὶ παρουσιάσθη εἰς τὸν Δία, ἐκδίκησιν μελετῶν.

—Τί ἔχει ὁ ἀγαθὸς μου ἀδελφὸς καὶ πνευστιᾶ ὡς τὰς φύσας τοῦ Ἡφαίστου εἰς τῆς Αἴτηης τὰ ἐργαστάσια; ἠρώτησεν ὁ Ζεὺς.

—Εἰς αὐθάδης. εἶπεν ὁ Π. ποσειδῶν, ἀποπνιγόμενος ὑπὸ τοῦ θυμοῦ του, —δὲν ἐξήτασα ἂν Αἰγύπτιος ἢ ἂν Πελασγός. . . διότι φαίνεται τὴν φύσιν διπλοῦς. . . ὁ βασιλεὺς. . . ὁ οἰκιστῆς. . . ὁ δὲν ἠξεύρω τί τοῦ βράχου ἐκείνου ὃν ὠνόμασε Κέκροπιαν. . . ὁ Κέκροψ τέλος. . .

—Αἰ! τί ὁ Κέκροψ; ἠρώτησεν ὁ Ζεὺς γελῶν διὰ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ του ἔξαψιν.

—Ἄλλὰ τὸ τί ἦτο δύσκολον νὰ εἶπῃ ὁ Ποσειδῶν, διότι πῶς νὰ κατηγορήσῃ τὸν Κέκροπα ὅτι αἰρεθεὶς δικαστῆς ἀπεφάσισε κατὰ συνείδησιν καὶ πῶς νὰ τὸ παραστήσῃ ὡς ἔγκλημα εἰς τὸν Δία ὅτι ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ ἐδικαίωσε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ; Ἀνάγκη λοιπὸν ἀντὶ ἀφορμῆς νὰ εὑρεθῇ πρόφασις.

—Ἄλλ' ὁ Κέκροψ, ὑπέλαβεν ὁ Παντεπόπιης Ζεὺς, πρὸ πολλῶν στιγμῶν, ἢ ἐτῶν, ὡς λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀνῆκει ἤδη εἰς τὸν ἀδελφὸν Πλούτωνα καὶ ἀντ' αὐτοῦ βασιλεύει ἤδη ἐν Ἀθήναις ὁ θετὸς αὐτοῦ υἱὸς Ἐρεχθεύς.

Ἴδου ἐτοίμη ἡ πρόφασις, καὶ πρὸς ταῦτοις ἡ ἐκδίκησις κατὰ

τοῦ Ἐρεχθέως περιελάμβανεν οὐ μόνον τὸν δικαστὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀντίζηλον, διότι ὁ Ἐρεχθεὺς ἦτο θετὸς ἀμφοτέρων.

—Ναὶ περὶ τούτου τοῦ Ἐρεχθέως ἤθελον νὰ εἰπῶ, ἀπήντησεν ἀμέσως ὁ Ποσειδῶν. Ἡξεύρεις τί ἐπραξεν; Ὁ αὐθάδης αὐτὸς ἐπολέμει τοὺς γείτονάς του Ἐλευσινίους, καὶ ἐπειδὴ ὁ υἱός μου Εὐμόλπος ἦλθεν ἐκ Θράκης εἰς βοήθειαν αὐτῶν, ἐτόλμησε καὶ μοὶ τὸν ἐφόνευσεν! Ἀκούεις, πάτερ ἀνδρῶν τε θεῶν τε; Τὸν υἱόν μου! Ὁ Ἐρεχθεὺς μοὶ ἐφόνευσε τὸν υἱόν μου!

—Ἀτρέμας ἔχε, ἀγαπητέ, εἶπεν ὁ Ζεὺς μετ' ἀμιμήτου ἡρεμίας! Δι' ἓνα τῶν θνητῶν τούτων σκολιῶν ὀργίζεσαι; Νὰ κινήσω μόνον τὸν βραχίονά μου, καταστρέφω πάσας τὰς γενεὰς αὐτῶν,

—Κίνησον λοιπόν, εἶπεν ὁ φιλέκδικος Ποσειδῶν.

—Οὐ φροντὶς, Ἐνείσυχθων, ἀπεκρίθη ὁ Ζεὺς, καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἔλαβεν ἀπὸ τῆς ὀπλοθήκης τῆς Αἴτηγης ἓνα τοῦ κεραυνόν, καὶ χασμώμενος τὸν ἀφῆκε νὰ πέσῃ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἐρεχθέως.

—Ἴδού, φίλτατε, τῷ εἶπε, ὕπαγε τώρα ν' ἀναπαυθῆς. Ἄν ὁ ζέφυρος σοὶ ἔστρωσε μαλακὴν τὴν κλίνην σου, ἀπλωσον τὸν ἓνα βραχίονα εἰς τὴν Ἀτλαντικὴν καὶ τὸν ἕτερον εἰς τὸν Εἰρηναίαν καὶ ρέγγε τὸν ρόγγον τοῦ ὠκεανοῦ.

Ὁ δ' Ἐρεχθεὺς ἐπεσεν ἐμβρόντητος καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐνεταφίασαν ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς αἰκίας του.

Ἄλλ' ἐκεῖ, ἐξ ἄλλης γωνίας τοῦ Ὀλύμπου, ἠκούσθησαν μεγάλαι φωναί, καὶ ἡ Ἄθηα εἰσώρμησεν ἐρωτώσα τίς ἐφόνευσε τὸν υἱόν της.

—Εὐφήμει, παρθένε, ἠθέλησε νὰ εἰπῇ ὁ Ζεὺς.

Ἄλλ' ἐκεῖνη εἰς ἀστεϊσμούς δὲν ἦτο ποσῶς διατεθειμένη καὶ ὁ λόφος τοῦ κράνουσ της ἔνευε φοβερός, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ὁ Ποσειδῶν ἠγγριστο. Λαιδορφαὶ ἤρχισαν ἐκατέρωθεν νὰ διαφεύγωσι τὰ θεῖα στόματα, καὶ ἡ Ἐρις ἤρχισε νὰ ἐπικροτῇ τρίζουσα τοὺς ὀδόντας, ὅτι ὁ θρίαμβός της ἤθελεν ἀνανεωθῆ ἐνώπιον τοῦ Διός. Τοῦτον αὐτὸς τὸν κίνδυνον αἰσθανόμενος.

—Ὅτι ἐγινεν ἐγινεν, εἶπε· τώρα εἰρήνην, παρακαλῶ.

Ὁ ἀγαπητὸς σου Ἐρεχθεὺς ἀπέθανε, φίλη Τριτογένεια· ἄς

τιμᾶται ὡς ἤρωσ, καὶ ἄς μείνη ὁ οἶκός του ἕσαιε σεβόμενος ὡς ἔδικός σου ναός, ὅπου μετὰ σοῦ νὰ λατρεύηται καὶ ἡ πιστὴ σου Πάνδρσος, ἡ ἡξεύρουσα νὰ μὴ πολυπραγμονῆ εἰς τὰ σκάνδαλα. «Καὶ σὺ προσέτι, ἀδελφέ, — προσέθηκεν ἔπειτα βλέπων τοῦ Ποσειδῶνος τὴν ὀργὴν ἐτοίμην νὰ ἐκραγῆ, — ἔχε καὶ σὺ τὸ μέρος σου εἰς τὸν οἶκον τοῦτον. Ὅπου σᾶς διήρησε θεῖα ἀντιζηλεία, ἄς σᾶς ἐνώσῃ ἀνθρωπίνῃ λατρείᾳ. Ἐς θύωσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ εἰς σὲ καὶ εἰς τὸν Ἐρεχθεῖα ἀνάμικτα θύματα, διότι ἱκανὸν αἶμα μεταξὺ σας ἐχύθη».

Μετὰ τὴν ἐτυμηγορίαν λοιπὸν ταύτην, ἦτις ὡς πᾶσαι τῶν ὑπερτάτων ἀρχόντων αἱ ἐτυμηγορίαι ἐθαυμάσθη ὑπὸ τῶν αὐλικῶν τοῦ Ὀλύμπου ὡς δεῖγμα ὑπερτάτης δικαστικῆς ἀγχινοίας, καὶ ἐπανάφερεν εἰς αὐτὸν πάλιν τὴν ἀρμονίαν, οἱ Ἀθηναῖοι καθιέρωσαν τὸν οἶκον τοῦ Ἐρεχθεῶς ἢ τὸ Ἐρεχθεῖον εἰς τὸν Ναὸν τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς, καὶ διασκευάσαντες αὐτὸν ἀναλόγως ἐτέλουν ἐν αὐτῷ τῆς θεᾶς τὴν λατρείαν.

Μετὰ τινὰς δ' ἑκατοντατηρίδας, ἐπελθὼν ὁ Πέρσης κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀσεβῶς σολήσας τοὺς ναοὺς αὐτῆς, ἐπυρπόλησε καὶ τὸ Ἐρεχθεῖον μετ' αὐτῆς τῆς ἐλαίας, πρὸς μεγίστην θλίψιν τῶν Ἀθηναίων. Ἄλλ' ὅποια ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ αὐτῶν καὶ ὅποια ἦ ἐκπληξίς, ὅτε μετὰ μίαν ἡμέραν ἀνελθόντες εἰς τὴν Ἀκρόπολιν κατὰ διαταγὴν τοῦ τυράννου, ὅπως θύσωσιν εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ, εὔρον εἰς τὴν ἱερὰν ἐλαίαν ποδιαῖον ἢ διποδιαῖον θαλλὸν βλαστήσαντα ἐν μιᾷ νυκτὶ ἐπὶ τοῦ κεκαυμένου στελέχους!

Μετὰ βαθείας εὐλαθείας ἐδέχθησαν ὄλοι: τὸ θαῦμα, καὶ ἄμα διὰ τῶν ἐνδόξων ἐκείνων ἀνδραγαθημάτων ἔσωσαν τῆς Ἑλλάδος τὴν ἐλευθερίαν ἐμνήσθησαν τῆς προστατίδος αὐτῶν θεᾶς καὶ οὐ μόνον τῇ ἀνήγειραν τὸν μεγαλοπρεπῆ Παρθενῶνα, ἀλλ' ἀνφοκιδόμησαν ἐν Ὀλυμπιάδι 92 1)2 καὶ 93ῃ τὸ Ἐρεχθεῖον μετὰ λαμπρότητος καὶ εὐπρεπείας ἀπεριγράπτου, τὸν πολυτελεῖ εἰς αὐτὸν ἐφαρμόσαντες Ἰώνιον ρυθμὸν, περιστήσαντες τρεῖς στοάς, ὧν τὴν μίαν ἀντὶ κίωνων στηρίζουσι παρθένοι γλυπταί, τὰ γλαφυρὰ κιονόκρανα εἰς ἐπιχάλκουσ ἐλικας κάμψαντες, τὸν λίθον εἰς ὁμοιότητα λεπτῶν ποικίλαντες ἀνθεμίων, Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

καὶ πᾶν τὸ εἰκοδόμημα διὰ γραφῆς καὶ γλυφῆς πλουσίως καθω-
ραΐσαντες. Διήρουν δὲ τὸν ἔλον ναὸν δίχα, τὸ μὲν αὐτοῦ, τὸν
τάφον περιέχον τοῦ Ἑρεχθέως, τῇ Παλλάδι καθιερώσαντες καὶ
τῷ Ποσειδῶνι, τὸ δὲ τὴν ἐλαίαν ἐγκλείον καὶ τὸ φρέαρ καὶ τὸν
τοῦ Κέκροπος τάφον καὶ τὸ ἀρχαῖον τῆς Ἀθηνᾶς ξόανον, εἰς
τὴν Πάνδροσον ἀναθέντες. Ἀρχιτέκτονες δὲ τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ
τούτου ἀριστουργήματος ἦσαν ὁ Ἀρχίλοχος καὶ ὁ Φιλοκλῆς.

Ἀλεξάνδρος Ρ. Παγκαθῆς.

Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΑΣ

Ποῖος θὰ σὲ τραγουδήσῃ
καὶ ποῖος θὰ σ' ἀνυμνήσῃ,
χρυσὴ μασ λεβεντιά;
ὦ, δός μου τὴ φωτιά
τὴ θεία, πὸν σ' ἀρπάζει,
πὸ πῦρ πὸν σ' ἀνεβάζει
σὲ δόξας οὐρανοῦς.
Δός μου τοὺς κεραυνοὺς
πὸν βρέμουν καὶ σφυρίζουν.
Δός μου τὴν μουσικὴ τῶν
καὶ τὴν ἀναλαμπὴ τῶν,
πὸν μέθη σὲ ποτίζουν.

Τέτοιο τραγούδι σοῦ ἀνήκει,
ὦ ἥρωική μασ λεβεντιά,
πλεγμένο μὲ φωτιά,
μὲ κεραυνοὺς πλεγμένο,
μ' αἵματα ἐχθρῶν βαμμένο!
Τέτοιο τραγούδι σοῦ ἀνήκει,
μὲ τὴ θριαμβικὴ κραυγὴ
τῶν νικητῶν χρυσοπλεγμένο
καὶ μ' Ἀιασάσεως αὐγὴ

φωτοπεριχυμένο,
 πλεγμένο με τὴ Δόξα,
 πλεγμένο με τὴ Νίκη!

Ὡ τὶ φωτιά οὐράνια
 φλογίζει τὴν ψυχή σου
 καὶ τρέμουν τὰ Μπαλκάνια
 στὴν κεραυνώδη ὄρμη σου!
 Εἶν' ἡ φωτιά πού παίρνεις
 ἀπ' τῆς πατρίδος τὸ βωμό.
 Εἶν' ἡ φωτιά πού σπέρνεις
 καὶ στοὺς βαρβάρους φέρνεις
 τρομάρα καὶ χαμό.

Σὺ τὴν Μακεδονία
 λυτρώνεις τὴν ὥραία
 ἀπ' τὴν κατάρτη γενιά.
 Μὲ λυτρωτοῦ ρομφαία,
 μ' ἐκδικητοῦ μανία
 συντρίβεις τὸ φονιά.
 Ὅργη κολάσεως εἶν' ἐκεῖνοι,
 ἀλλ' εἶσαι σὺ Θεοῦ ὄργη,
 εἶσαι Θεοῦ δικαιοσύνη.
 Εἶν' ἡ ὄρμη σου σωτηρία
 στὴ ματοκυλισμένη γῆ.
 Εἶν' ἡ ὄργη σου τιμωρία
 σὲ τέρατα θεοστυγῆ.

Σ' ἐσένα ἡ δόξα κι εὐλογία
 δικαίων κι εὐγενῶν ἀγώνων.
 Σ' ἐκείνους μὲν ἡ κακουργία
 μέν' ἡ κατάρτα τῶν αἰώνων.
 Στὸ βῆμά σου θὰ ξανανθίσῃ
 τὸ χῶμα τὸ πυρπολημένο

καὶ τὸ χωριὸ τὸ ρημωμένον
ζωὴ καινούργια θὰ στολίση.

Μέσ' ἀπ' τὰ εἴματα π' ἀχνίζουν,
κι' ἀπ' τὰ ρημάδια ποῦ καπνίζουν
ἰδοὺ ἀνατέλλ' ἡ λευτεριά
μὲ τὰ οὐράνια τῆς δῶρα,
εἰρήνη καὶ παρηγοριά,
μὲς στὴ βυσατισμένη χώρα.
Ἴδοὺ ἀνατέλλ' ἡ λευτεριά!
κι ἔμπρὸς στὸ φωτερό τῆς στέμμα
κι ἔμπρὸς στὸ φλογερό τῆς βλέμμα
φεύγουν τοῦ σκότους τὰ θεριά!

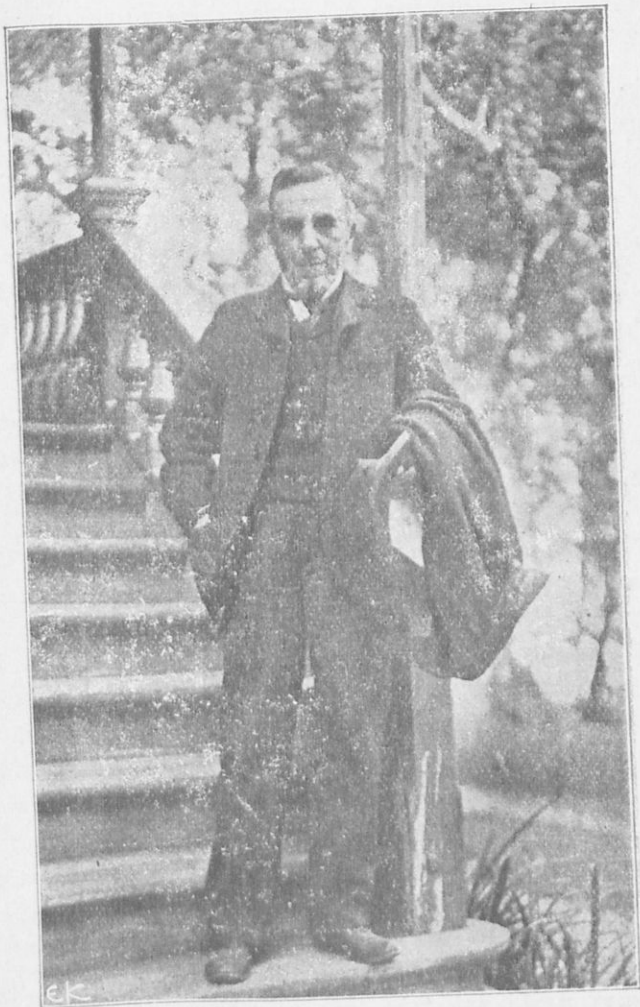
Ἄριότομῆνης Προβελέγγιος.

Ο ΛΥΣΣΑΣΜΕΝΟΣ

Ὁ λόγος ἦτο περὶ σκύλων.

Τὸ δεῖπνον εἶχε τελειώσει. Αἱ κυρίαὶ εἰς τὸν ἐξώστην ἐθαύμαζον τὰ φλογοφανῆ νέφη τῆς δύσεως, ἡμεῖς δὲ περὶ τὴν τράπεζαν ἐπίνομεν τὸν καφὲν καπνίζοντες. Ὁ Ἀνδρέας μόνος ὁ ἀνεψιός μου, ὅστις δὲν καπνίζει ἀκόμη ἢ καπνίζει ἐν τῷ κρυπτῷ, ἔπαιζεν εἰς μίαν γωνίαν μὲ τὸν σκύλον του. Ἄλλ' ἡ θορυβώδης ἐκδήλωσις τῆς ἀμοιβαίας τῶν δύο τούτων ἀγάπης δὲν συνετέλει οὔτε πρὸς διασκέδασιν οὔτε πρὸς τὴν καλὴν χώνευσιν ἡμῶν τῶν περὶ τὴν τράπεζαν πρεσβυτέρων. Οὐδεὶς παρεπονεῖτο, διότι ὁ μὲν Ἀνδρέας ἦτο τοῦ οἰκοδεσπότης ὁ μονογενὴς υἱός, ὁ δὲ σκύλος ἦτο ὁ ἀγαπητὸς τοῦ Ἀνδρέα σύντροφος, δὲν ἐχρειάζετο ὅμως μεγάλη εὐφυΐας ὅστις διὰ τὴν ἐννοήσῃ τις, ὅτι οἱ πλεῖστοι ἠθέλομεν εὐχαριστηθῆ ἐπὶ τῇ ἀποπομπῇ τοῦ ζωγράφου τετραπόδου. Ὁ γαμβρός μου, ὅστις δὲν ἐννοεῖ δυσκόλως, ἔσπευσε νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ τῆς παρουσίας του, πρὸς προφανῆ τοῦ υἱοῦ του δυσαρέσκειαν.

Ἐπανελεύσεως τῆς ἡσυχίας ἐπανελήφθη ζωηροτέρα περὶ
τὴν τράπεζαν ἢ συνομιλία, φυσικῶ δὲ τῷ λόγῳ ἤρχισαμεν λα-

λοῦντες περὶ τοῦ ἀποπεμφθέντος, περὶ τῶν ποικίλων ἀρετῶν
του, περὶ τῆς καταγωγῆς του καὶ ἐν γένει περὶ σκύλων. Προ-
κειμένου περὶ σκύλων κατηντήσαμεν ἀπὸ ἓν εἰς ἄλλο εἰς τὸ

κεφάλαιον τῆς λύσεως. Ὁ δὲ Ἀνδρέας, ὅστις ἐφαίνετο πλέον παντὸς ἄλλου ἐνδιαφερόμενος εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, ἠρώτησε τὸν ἱερέα τοῦ χωρίου μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχομεν συνδειπνήσει, ἀν ἦτο συνήθης ἢ λύσσα εἰς τὸ χωρίον.

— Συνήθης ὄχι, ἀλλ' ὄχι καὶ ἄγνωστος, ἀπεκρίθη ὁ Παπα-Σεραφίμ, καὶ μᾶς διηγῆθη μετὰ ἄλλων τὰ τῆς ἀσθενείας ἐνὸς καλοῦ σκύλου του, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀναγκασθῆ πρό τινων ἐτῶν νὰ φρονέσῃ, ἀφοῦ ἐβεβαιώθη ὅτι ἀσθενεία του ἦτο ἢ λύσσα.

Τὴν διήγησιν τοῦ ἱερέως διέκοπτεν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ὁ Ἀνδρέας μὲ τὰς ἐρωτήσεις του: Πῶς ἐνόησεν ὁ Παπα-Σεραφίμ ὅτι ὁ σκύλος ἦτο λυσσασμένος, τί τὸν ἔκαμε, ποῦ τὸν ἔδεσε, πῶς τὸν ἐφόνευσεν; Ὁ ἱερεὺς ἀπεκρίνετο λεπτομερῶς, ἐκ δὲ τῶν ἐρωταποκρίσεων ἐκείνων ὁμολογῶ ὅτι ἔμαθα οὐκ ὀλίγα περὶ λύσεως τὴν ἐσπέραν ἐκείνην.

— Ὅμιλοῦμεν περὶ σκύλων, εἶπεν ὁ γαμβρός μου διακόψας τελευταίαν τιὰ τοῦ υἱοῦ του ἐρώτησιν. Ἀλλὰ τί θὰ ἐλεγες, Ἀνδρέα, ἐὰν ἤκουες τὸν Παπα-Σεραφίμ νὰ σοῦ διηγηθῆ ὅτι εἶδε καὶ ἄνθρωπον λυσσασμένον;

— Ἀνθρωπον λυσσασμένον! ἀνεφώνησεν ὁ Ἀνδρέας. Ὅλοι δὲ μετ' αὐτοῦ ἤρχισαν ἀπευθύνοντες ἐρωτήσεις πρὸς τὸν ἱερέα. Πῶς, ποῦ, πότε, τί συνέβη, τί ἀπέγινεν;

Αἱ δασεῖαι ὄφρυες τοῦ Παπα-Σεραφίμ εἶχον συσταλῆ ἅμα ἤκουσε τὰς τελευταίας τοῦ γαμβροῦ μου λέξεις. Δὲν ἀπεκρίθη εἰς οὐδεμίαν τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐρωτήσεων μας· ἢ σιωπῇ καὶ ἢ κατῆφειά του ἐμαρτύρουν, ὅτι ἀναμνήσεις θλιβεραὶ ἐπέβζον τὴν καρδίαν του, ὅτι δὲν τῷ ἦτο ἀρεστὸν νὰ τὰς ἀναξαίνη. Ἀλλὰ βλέπων ὄλους ἡμᾶς περιέργους καὶ ἀνυπομόνους νὰ τὸν ἀκούσωμεν ἐνίκησε τὸν διασταγμόν του, ἀνεκάθισεν ἐπὶ τῆς καθέκλας του, ἐσήκωσεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸ καλυμμαύχιόν του, τὸ ἀπέθεσεν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἔτριψε δις ἢ τρίς τὸ μέτωπον μὲ τὴν δεξιὰν παλάμην του καὶ βίβας τὸ ἤρεμον βλέμμα του κατὰ σειρὰν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὄλων ἡμῶν ἤρχισεν ὡς ἐξῆς τὴν διήγησιν του:

— Γνωρίζετε ὄλοι τὰ Παλαιὰ Ἀλώνια ἐδῶ ἔξω πρὸς βορρὰν τοῦ χωρίου. Τὸ νεκροταφεῖόν μας, καθὼς ἐνθυμείσθε,

κεῖται ὀλίγον μακρότερα, πρὸς δυσμάς. Ἄμπελια δεξιὰ, τὸ βουνὸν ἀριστερά, καὶ ἀνάμεσα ὁ δρόμος ἀπὸ τ' Ἀλώνια εἰς τὸ νεκροταφεῖον. Εἰς τὸ μέσον περίπου τοῦ δρόμου, πρὸς τοῦ βουνοῦ τὸ μέρος ἴσως παρατηρήσατε ἕν μεγάλον πεῦκον· τὰ γηρασμένα του κλωνάρια σχηματίζουν μικρὰν ὄσιν σκιᾶς ἕταν ὁ ἥλιος φλογίζῃ τὴν ἄδενδρον ἐκείνην ἔκτασιν. Ὅποτεν διαβαίνω ἐκεῖθεν, ἡ καρδιά μου σφίγγεται εἰς τὴν θεάν τοῦ πεύκου καὶ ὁ ἦχος τοῦ μου φαίνεται ὡσάν νὰ συλλαβίζῃ τὸ ὄνομα τοῦ δυστυχοῦς Χριστοῦ.

Δεκατρία ἔτη ἐπέρασαν ἔκτοτε. Ἦτο περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου. Πρὸ τινων ἡμερῶν εἶχεν ἀκουσθῆ ὅτι ἐφάνη λύκος γύρω τοῦ χωρίου. Ὁ Γερομήτρος, ὁ ὁποῖος εἶχε κτίσει κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος τὴν καλύσθην τον πλησίον εἰς τ' Ἀλώνια, διηγεῖτο ὅτι αἱ φωναὶ τοῦ σκύλου του τὴν ἐξόπνησαν μίαν νύκτα, ὅτι ἤνοιξε τὸ παράθυρον καὶ εἶδεν ἔξω ἀπὸ τὸν τοίχον τοῦ αὐλογήρου του ἕνα φοβερὸν λύκον, ὅτι ἤρπασε τὸ ὄπλον του καὶ ἔτουφέκισεν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐπέτυχε, καὶ τὸν εἶδεν εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης ἀποσυρόμενον μετὴν οὐρὰν χαμηλὰ καὶ με βήματα ὡσάν μεθυσμένου ἀνθρώπου καὶ ὅτι τόσον ἐτρόμαξεν ὥστε δὲν ἐσκέφθη νὰ γείμῃ καὶ πάλιν τὸ μονόκαννον ὄπλον του διὰ νὰ πυροβολήσῃ ἐκ δευτέρου. Καὶ ἀπὸ ποιμένας ἠκούσθησαν ἄλλα παραπλήσια, ὥστε διέτρεχε φήμη εἰς τὸ χωρίον, ὅτι λύκος ἐπικίνδυνος ἦτο πλησίον μας, οἱ δὲ χωρικοὶ τὴν νύκτα ἐκοιμῶντο μετὸν ἕνα ὀφθαλμὸν ἀνοικτόν, ἔχοντες τὸν νοῦν εἰς τὰ ζῶά των.

Ὁ κίνδυνος ἦτο μεγαλύτερος παρ' ὅσον ἐφαντάζοντο, διότι ὁ ἐχθρὸς δὲν ἦτο λύκος πεινασμένος, ἀλλὰ λυσσασμένη λύκαινα.

Ἐν ἀπόγευμα—ἦτο Δευτέρα—ὁ Χριστός ἐδοσκε τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς του πλησίον εἰς τὸ πεῦκον, περὶ τοῦ ὁποίου σὰς ἔλεγα. Ἐκάθητο εἰς τὴν σκιάν καὶ διώρθωνε μίαν παλαιὰν καρδάραν, ὅτε ἕξαφνα βλέπει τὰ πρόβάτα του καὶ ἔφευγον καταφοβισμένα, τὸ ἕν ἐπάνω εἰς τὸ ἄλλο. Στρέφει πρὸς τὸ Νεκροταφεῖον καὶ τί νὰ ἴδῃ; Εἰς εἴκοσι βημάτων ἀπόστασιν ἡ λύκαινα ἀγριευμένη, ἐτοιμὴ εἰς ἐπίθεσιν, ἐδείκνυε τοὺς φοβεροὺς ὀδόντας τῆς. Σηκώνεται ἀμέσως ὁ Χριστός καὶ ἀρπάζει μίαν πέτραν. Ὁ λύκος συνήθως φοβεῖται τὸν ἀνθρώπον καὶ φεύγει. Ἄλλ' ὁ Θεὸς νὰ φυλάγῃ ἀπὸ λυσσασμένον ζῴον.

διδάξει; Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι καλύτερεύομεν βραχυμῆδον καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀλλ' εἴμεθα ἀκόμη πολὺ ὀπίσω. Ἡξεύετε ὅτι εἰς ἔλα ἐδῶ τὰ χωρία τῆς περιφέρειας μας οὔτε ἰατροὺς ὑπάρχει οὔτε φαρμακείον. Δὲν γνωρίζω ἂν ἐτυπώθη ποτὲ εἰς Ἀθήνας, ὡς ἐδῶ ὅμως δὲν ἔφθασε ποτὲ οὔτε βιβλίον οὔτε φυλλάδιον μὲ ὀδηγίαν περὶ τοῦ πῶς ν' ἀποφεύγωμεν ἢ νὰ θεραπεύωμεν τὰς κοινοτέρας νόσους, δὲν λέγω τὴν λύσσαν, ἀλλὰ τὰς ἀσθενείας αἱ ὁποῖαι θερίζουν ἀδίκως τὰ τέκνα μας! Θὰ γίνουσι ἔλα μὲ τὸν καιρὸν.

Ὅτε ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωρίον ὁ Χρῖστος στηριζόμενος εἰς τὸν ὄμον τοῦ Γερομήτρου, αἱματωμένος, πληγωμένος, μὲ τὰ φορέματα σχισμένα, τὸ χωρίον ὀλόκληρον κατεταράχθη. Τὸ ἔμαθα ἀμέσως καὶ ἔτρεξα νὰ τὸν ἴδω. Ἐξῆς εἰς τοῦ πατρὸς του, εἰς ἐκείνην τὴν δίπατον οἰκίαν παρέκει ἀπὸ τὸ καφενεῖον, εἰς τὸν δρόμον τῆς ἐκκλησίας. Κάτω ἀποθήκη καὶ ἐλαιοτριβεῖα, ἀπάνω δύο μικρὰ δωμάτια, ἡ δὲ εἴσοδος τῶν ἀπὸ μίαν ἐξωτερικὴν κλίμακα εἰς τὸ πρόσωπον τῆς οἰκίας, ἐπὶ τοῦ δρόμου.

— Ἐκεῖ ἔπου κατοικεῖ τώρα ὁ δημοδιδάσκαλος; ἠρώτησεν ὁ Ἀνδρέας.

— Ἐκεῖ. Ὅτε ἀνέστην, μόλις καὶ μετὰ βίας κατώρθωσα νὰ φθάσω μέχρι τοῦ Χρῖστου. Αἱ γειτόνισαι εἶχον πλημμυρήσει καὶ τὰ δύο δωμάτια καὶ περιεκύκλωναν τὸν νέον, συμπαθεῖς ἀλλ' ἄχρηστοι, ἀντὶ βοήθειας φέρουσαι σύγχυσιν. Ἡ πρώτη ἀνάγκη δὲν ἦτο νὰ πλυθῶσι τὰ αἴματτα ἢ νὰ διορθωθῶσι τὰ φορέματα τοῦ Χρῖστου, ἀλλὰ νὰ καυτηριασθῶσιν αἱ πληγαὶ του. Οὐδεὶς ὅμως ἐκεῖ ἐσκέπτετο περὶ τούτου. Ἡ σκέψις καὶ ἡ συλλογὴ ἦτο πῶς νὰ προμηθευθῶσι λυσοσόχορτον.

— Τί δὲν εἶπα διὰ νὰ τοὺς πείσω νὰ τὸν στείλωσιν ἀμέσως εἰς Ἀθήνας, εἰς τὸ νοσοκομεῖον! Δὲν ἤθελαν νὰ τὸ ἀκούσωσι. Λυσοσόχορτον καὶ πάλιν λυσοσόχορτον. Αὐτὸ ἦτο ἡ ἐπιθυμητὴ πανάκεια, ἀλλὰ κανεὶς εἰς τὸ χωρίον δὲν εἶχε λυσοσόχορτον.

— Τί χόρτον εἶνε τοῦτο; ἠρώτησα διακόψις τὸν ἑρῆε.

Οἱ ὀφθαλμοὶ ἔλυν τῶν περὶ τὴν τράπεζαν ἐστράφησαν διὰ μίαν πρὸς ἐμὲ καὶ ἠρθάνθην ὅτι ἠρυθρίασα ὑπὸ τὰ βλέμμά των. Εἶδα ὅτι ἡ διακοπὴ μου δυσηρέστησε τὸ ἀπροατήριον καὶ μετε-

νόησα διὰ τὴν ἄκαιρον ἐρώτησίν μου. Δὲν ἦτο κατάλληλος ἡ στιγμή διὰ βοτανικὰς ἐρεῦνας, ἀλλ' ἄργα τὸ ἐνόησα.

— Δὲν ἠξεύρω πῶς νὰ τὸ περιγράψω, διότι δὲν τὸ γνωρίζω, μοὶ ἀπεκρίθη ὁ ἱερεὺς. Ὑποθέτω ὅτι βλαστάνει εἰς Σαλαμίνα. Εἶναι μυστικὸν καὶ εἰσόδημα τῶν καλογήρων τῆς Φανερωμένης.

Δὲν ἐζήτησα πλειοτέρας διασαφήσεις, ἀλλ' ἔκυψα σιωπηλῶς τὴν κεφαλὴν. Ὁ Παπα-Σεραφίμ ἐνόησε τὴν στενοχωρίαν μου καὶ ἐξηκολούθησεν ὡς ἐξῆς :

— Ἐπὶ τέλους καὶ μετὰ πολλὰ ἐπεισα καὶ τὸν Χριστὸν καὶ τοὺς — ἢ μᾶλλον τὰς — περὶ αὐτόν, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ ὑπάγῃ εἰς Ἀθήνας. Ἦθελε ν' ἀναχωρήσῃ τὴν ἐπαύριον. Ἐπέμεινα καὶ ἐπὶ τέλους κατώρθωσα νὰ φύγῃ ἀμέσως, ὑποσχεθεὶς νὰ τὸν συνοδεύσω. Ἀνέβημεν εἰς τὰ ζῶα μας καὶ ἐξεκινήσαμεν. Αἱ γειτόνισσαι μᾶς ἔδιδαν εὐχὰς ἐν ἀφθονίᾳ, χωρὶς ὅμως νὰ φαίνωνται πεπεισμένοι ὅτι τὸ νοσοκομεῖον θ' ἀντικαταστήσῃ τοῦ λυσσοχόρου τὴν ἔλλειψιν. Ἐφθάσαμεν εἰς Ἀθήνας πολὺ ἄργα· ἀφήκα τὸν Χριστὸν εἰς τὸ νοσοκομεῖον καὶ ἐπέστρεψα νύκτα βιθεῖταιν εἰς τὸ κελλίον μου.

Ταῦτα συνέβησαν, καθὼς σὰς εἶπον, τὴν Δευτέραν. Τὴν Πέμπτην ὁ Χριστὸς ἐπέστρεφεν. Ὑπέφερον ἀκόμη ἀπὸ τῆς καυτηριάσεως τοὺς πόνους, ἀλλὰ κατὰ τὰ ἄλλα ἐφαίνετο καλῶς ἔχων. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας αἱ πληγαὶ τοῦ οὐλώθησαν ἐντελῶς. Ἀλλ' αἱ χωρικοὶ δὲν εἶχον ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ νοσοκομείου. Ἡ ὑπόψια τῶν δὲν προήρχετο ἐκ τοῦ ὅτι ἐβράδυνεν ἡ καυτηρίασις, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅτι ἔλειψε τὸ λυσσόχορτον. Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ προληφθῇ ἡ λύσσα χωρὶς λυσσόχορτον; Ὅπου λοιπὸν ἐφαίνετο ὁ Χριστὸς ἐξεδηλοῦτο γύρω του μυστηριώδης φόβος.

Αἱ μητέρες ἐφρόντιζον ἀμέσως νὰ συμμαζεύσωσι τὰ τέκνα τῶν διὰ νὰ μὴ εὐρίσκωνται πλησίον του. Οἱ ἄνδρες ἐφέροντο περιποιητικῶς ὡς ἂν νὰ ἐπροφυλάττοντο μὴ τυχὸν λάβῃ ἀφορμὴν νὰ θυμώσῃ· ἐν ἐνὶ λόγῳ τὸ χωρίον ὅλον ἦτο εἰς προσοχὴν. Συνεμερίζετο ἄραγε καὶ αὐτὸς τοὺς φόβους τῶν συγχωρικῶν του περὶ τῆς θεραπείας του; Ἡ συστολὴ μὲ τὴν ὁποίαν μοὶ ἀπεκρίνετο ὅπταν συνέβαινε νὰ τὸν συναντήσω, τὸ λογὶν βλέμμα μὲ τὸ ὁποῖον ἐκοίταζε τοὺς διαδκίνοντας ἐνῶ συνωμίλου μετ' αὐτοῦ,

ταῦτα καὶ ἄλλα μοι ἐφαίνοντο σημεῖα μαρτυροῦντα ὅτι ὁ δυστυχῆς εἶχε τὰς ὑποψίας του. Τὸν ἐλυπούμην κατάκαρδα. Φαντασθῆτε, φίλοι μου, ὅποια βία, ὅποια ἀγωνία νὰ φοβῆται τις ὅτι κρύπτει ἐντὸς αὐτοῦ τοιαύτην ἀσθένειαν καὶ νὰ περιμένῃ ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν τὴν ἔκρηξίν της!

—Τὸ χειρότερον εἶναι, ὑπέλαβεν ὁ γαμβρός μου, ὅτι ὁ τοιοῦτος φόβος ὑποτρέφει τὴν ἀσθένειαν. Ἀνεγίνωσκα ἐσχάτως τοιοῦτόν τι εἰς ἓν ἐπιστημονικὸν περιοδικόν. Ὁ φόβος ὅστις κατακυριεύει πολλοὺς ὅταν τοὺς δαγκάσῃ σκύλος, φόβος τὸ ὅποιον κρύπτουσιν, εἴτε ἀπὸ ἐντροπὴν εἴτε διὰ νὰ μὴ τὸν μεταδώσωσιν εἰς τοὺς συγγενεῖς των, ἀποτελεῖ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἀσθένειαν. Ἡ δὲ τοιαύτη παθολογικὴ κατάστασις ἐπιβαρύνει τὰς συνεπείας τῆς πληγῆς καὶ τῆς καυτηριάσεως. Ταῦτα καὶ μόνον δύνανται νὰ προσεγήσωσι τέτανον. Ἡ δὲ ὑδροφοβία καὶ ὁ τέτανος ὁμοιάζουσιν εἰς πολλὰ. Αὐτὰ λέγουσιν οἱ ἰατροί. Πρὸς τί ὅμως μᾶς λέγουσιν ἐνόςω δὲν μᾶς διδάσκουσιν καὶ τὸ μυστικὸν πῶς νὰ κυριεύωμεν καὶ νὰ ἐκρίζωνωμεν τοὺς μυστικοὺς φόβους μας; Ἐδῶ τοὺς θέλω. Ἀλλὰ μὲ συγχωρεῖτε, πάτερ, σὰς διέκοψα.

—Χωρὶς ν' ἀναγνώσω τι περὶ τούτου, μοῦ ἤρχοντο ὑποψίασιν τοιαύται, ἐπανελάβην ὁ ἱερεὺς. Ἐν τούτοις αἱ ἑβδομάδες παρήρχοντο καὶ ἤρχιζαν οἱ χωρικοὶ νὰ λησμονῶσι τὴν ἱστορίαν αὐτὴν, ἣ τοῦλάχιστον νὰ μὴ ὁμιλῶσι περὶ αὐτῆς. ὅτε ἑξαφνα περὶ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου ἔρχεται μίαν αὐγὴν ὁ πατήρ τοῦ Χριστοῦ καὶ μοῦ λέγει ὅτι ὁ υἱὸς του δὲν εἶναι καλὰ. Τί ἔχει; Δὲν ἠξεύρω. Ἐχει θέρμην· δὲν ἔχει ὄρεξιν. Ὑπῆγα ἀμέσως νὰ τὸν ἴδω. Τὸν ἦρα ἐξαπλωμένον κατὰ γῆς εἰς τὴν κάπαν του ἐπάνω. Ἦτο ἡσυχος, ἀλλ' ὠχρὸς καὶ φοβισμένος. Μοῦ εἶπεν ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ πάρῃ τὴν ἀναπνοὴν του, ὅτι τοῦ ἔρχεται κάποτε ὡσάν πνιξίμον εἰς τὸν λαιμόν, ὅτι στενοχωρεῖται ὑπερβολικά. Τῷ ἔδωκα ὀλίγον γάλα καὶ τὸν παρεκίνησα νὰ τὸ πῖν. Ἀνεσηκώθη, ἐπῆρε τὸ ἄγγεῖον ἀπὸ τὰς χειρὰς μου καὶ ἤτοιμάσθη νὰ τὸ γευθῆ. Ἀλλ' ἄμα τὸ ἐπλησίασεν εἰς τὰ χεῖλη του κατελείφθη ὑπὸ ῥίγους καὶ ἀηδίας. Μόλις ἐπρόφθασα νὰ πάρω ὀπίσω τὸ ἄγγεῖον. Τὸν κατέλαβον σπασμοὶ φοβεροί. Ἐνόμιζα ὅτι τελειώνει. Μετ' ὀλίγον συνῆλθεν.

— Ἄχ, μοῦ εἶπεν, ὁ γέρος μοῦ τὰ πάλαι. Ἄν ἐφρόντιζε νὰ μοῦ φέρῃ τὸ λυσοσόχρτον, δὲν θ' ἀπέθνησκα λυσοσαμένος!

Ἐπροσπάθησα νὰ τὸν πείσω ὅτι ἡ ἀσθενεία του ἦτο ἀπλή τοῦ στομάχου ταραχὴ, τῷ εἶπα ὅσα ἡδυνάμην χωρὶς δυστυχῶς νὰ τὰ πιστεύω καὶ τὸν ἀφήκα ὑποσχεθεὶς νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ πάλιν τὸ ἑσπέρας, διότι εἶχα τὴν ἡμέραν ἐκείνην νὰ τελέσω γάμον εἰς τὸ πλεόν ἀπόκεντρον χωρίον τῆς περιφέρειας. Τοιαύτη ἡ ζωὴ τοῦ ἑσπέρας. Ἀπὸ τὴν λύπην εἰς τὴν χαράν, ἀπὸ τὰ στεφανώματα εἰς τὴν κηδεῖαν. Ἄς εἶναι!

Τὸ ἑσπέρας πρὶν εἶτι εἰσέλθω εἰς τὸ χωρίον ἔμαθα ὅτι ὁ Χρῆστος ἦτο μανιώδης. Ὁ πατὴρ του μ' ἐπερίμενον εἰς τὸ κελλίον μου. Ἦθελε τὴν βοήθειάν μου διὰ νὰ μεταφέρωμεν τὸν πάσχοντα εἰς ἄλλο οἶκημα ἰσόγειον. Τὸ ἀπήτουν οἱ γείτονες. Ἐφοβοῦντο μὴ ἐξέλθῃ εἰς τοὺς δρόμους καὶ ἀρχίσῃ νὰ δαγκάνῃ δεξιά καὶ ἀριστερά. Εἰς τὸ ἀνώγειον ἔπου εὐρίσκετο δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐμποδισθῇ, ἐὰν ἤθελε νὰ ἐξέλθῃ. Ἦδύνατο νὰ πηδῆσῃ ἀπὸ τὰ παράθυρα. Τὸν ἤθελαν εἰς τὸ ἰσόγειον διὰ νὰ τὸν φρουρήσωσιν εὐκολώτερον. Οἱ χωρικοὶ ἦσαν φοβισμένοι, ὁ δὲ φόβος εἶναι ἄγριος καὶ σκληρὸς καὶ ἐννόησα ὅτι, ἐὰν ὁ δυστυχὴς Χρῆστος ἐγένετο ἀπειλητικὸς καὶ ἐπικίνδυνος, θὰ ἐτουφεκίζετο.

Χωρὶς νὰ χάσω καιρὸν μετέβην εἰς τὸ ἀνώγειον. Εὐτυχῶς ἤυρα τὸν ἀσθενῆ εἰς περίοδον ἡσυχίας. Ἐκάθητο κατὰ γῆς μὲ τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τῶν χειρῶν του. Τὰ ὀλίγα ἐπιπλα τοῦ δωματίου ἦσαν ἄνω κάτω, καὶ σπαρμένα ἐδῶ κι ἐκεῖ τρίμματα πηλίνων ἀγγελίων. Σᾶς ἐξομολογοῦμαι ὅτι τὴν στιγμὴν ἐκείνην μὲ κατέλαβεν αἰσθημα φόβου. Ἐσκέφθην ὅτι ἦτο ἀνοησία μου νὰ ὑπάγω μόνος ἐκεῖ. Ἀλλὰ δὲν ἡδυνάμην πλεόν καὶ ἂν τὸ ἤθελα, νὰ ὀπισθοχωρήσω. Ἐπλησίασα, ἔθεσα τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καὶ εἶπα μίαν εὐχὴν μεγαλοφώνως. Ὅτε ἐτελείωσα, ἔκαμε τὸν σταυρὸν του καὶ μοῦ ἐφίλησε τὴν χεῖρα.

— Δὲν εἶσαι καλὰ ἐδῶ, Χρῆστε μου, τῷ εἶπα. Ἐλα νὰ ὑπάγωμεν εἰς τοῦ θεοῦ σου. Δὲν κατοικεῖ κανεὶς ἐκεῖ καὶ θὰ εἶσαι καλύτερα καὶ ἡσυχώτερος. Ἀκολουθεῖ μοι.

Ἦγέρθη ἐν σιωπῇ

— Δὲν θέλω νὰ μὲ ἴδῃ κανεὶς, εἶπεν ἡσύχως. Εἶπέ τους ἄλλους νὰ φύγουν ἀπὸ τὸν δρόμον μας.

Ἦνοιξε τὴν θύραν καὶ μολονότι δὲν ἦτο κανεὶς ἔξω ἐκεῖ ἐφώναξε δυνατά: Φύγετε ἄλλοι, πηγαίνετε εἰς τὰ σπίτια σας.

— Δὲν ἔμεινε κανεὶς ἔξω, Χριστέ. Πηγαίνωμεν.

— Δὲν ἤμπορῶ νὰ βλέπω τὸ φῶς, πάτερ' μὲ πειράζει.

Ὁ ἥλιος ἐπλησίαζεν εἰς τὴν δύσιν του καὶ αἱ τελευταῖαι ἀκτίνες του ἐχύνοντο διὰ τῆς ἀνοικτῆς θύρας ἐντὸς τοῦ πενιχροῦ δωματίου. Ἐπῆρεν ὁ Χρῖστος τὴν κάπαν του, τὴν ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, τὴν ἐχαμήλωσεν ἐπὶ τοῦ προσώπου του καὶ μοῖ ἔτεινε τὴν χεῖρα. Ἐγὼ ἐμπρός, ἐκεῖνος κατόπιν, μετέβημεν ἀπὸ τὸ ἔν σῆμα εἰς τὸ ἄλλο. Ἐκεῖ ἔμεινα ἀρκετὴν ὥραν πλησίον του, ἐπροσπάθησα ὅπως ἠδυνάμην νὰ τὸν παρηγορήσω καὶ ἀνεχώρησα ἀφοῦ ἐνύκτωσεν. Ὅτε ἤνοιξα τὴν θύραν διὰ νὰ ἐξέλθω, μοῖ ἐφάνη ὅτι εἶδα εἰς τὸ σκότος ἀνθρώπους ὀπλισμένους. Ἐκλείσα τὴν θύραν. Ἡ κλεῖς ἦτο ἔξωθεν. Τὴν ἐκλείδωσα καὶ ἐπροχώρησα.

Οἱ χωρικοὶ μὲ περικύκλωσαν ἀμέσως ἐρωτῶντες περὶ τοῦ ἀσθενοῦς. Τοῖς εἶπον ὅτι ἀποθνήσκει καὶ τοὺς παρεκάλεσα ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐλέους νὰ τὸν ἀφήσωσι ν' ἀποθάνῃ ἐν εἰρήνῃ. Οἱ δυστυχεῖς δὲν ἦσαν ἀναίσθητοι. Ἐλυποῦντο ἐξ ὅλης καρδίας τὸν φίλον, τὸν σύντροφόν των. Ἀλλὰ τὸ αἶσθημα τῆς αὐτοσυντηρήσεως εἶναι ἀνώτερον τοῦ ἐλέους, ὁ δὲ φόβος ἐξεγείρει εἰς τοῦ ἀμαθοῦς τὴν καρδίαν τοῦ θηρίου τὰς ὀρμὰς. . .

Ἐκεῖ μᾶς διέκοψαν αἱ Κυραὶ. Ἡ ἐσπερινὴ δρόσος τὰς ἐδίωξεν ἀπὸ τὸν ἐξώστην.

— Ἀκόμη εἰς τὰ σκοτεινὰ κάθησθε, ἀνέκραξεν ἡ ἀδελφὴ μου. Ὁ Παπα-Σεραφὶμ θὰ σᾶς λέγῃ κανὲν νόστιμον παραμῦθι. Δὲν μᾶς τὸ λέγετε καὶ ἡμᾶς, νὰ διασκεδάσωμεν;

Καὶ διέταξε τὴν ὑπηρέτριαν νὰ φέρῃ φῶτα.

— Τὶ ἀπέγινεν ὁ Χρῖστος; ἠρώτησε οἱγὰ ὁ Ἀνδρέας.

Ὁ ἱερεὺς ἐκλείσει τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἐκίνησεν ὀριζοντίως τὴν χεῖρα.

Δὲν ἐνόησα, καὶ οὔτε ἠθέλησα πλέον νὰ ἐξετάσω, τί ἐσήμενεν ἡ χειρονομία ἐκείνη. Ἀπέθανε; τὸν ἐφόνευσαν; . . .

Ἡ ὑπηρέτρια εἰσηλθε μὲ τὰ κηρία ἀνημμένα καὶ ἠλλάξαμεν ἑμιλίαν.

Δημήτριος Βικέλας

ΑΙ ΔΥΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΙ

(Ἀποσπάσματα)

ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ (1453).

Ἀκόμα ἡ Ἁγία Σοφία δὲν τούρκειπεν, ἀκόμα·
 ἀκόμα ἔχει μέσα της τὸ Αἶμα καὶ τὸ Σῶμα,
 σταυρὸ στὸ ἓνα χέρι της καὶ στ' ἄλλο της κοντάρι,
 κι' ἀκόμα δὲν τὴν πάτησε Σαρακινὸ ποδάρι.
 Καθὼς ὁ ἥλιος, στὰ βουνὰ ὀπότεν βασιλεύη,
 τὸ φωτοβόλο πρόσωπο μὲ σπλάγχθος πίσω νεύει,
 καὶ λίγο φῶς παρηγοριὰ πριχοῦ νὰ δύση χύνει,
 ἔτσι κι' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἀκόμα δὲν ἀφήνει
 τὴν ἀκριβὴ του Ἐκκλησιά, κι' ἀκόμα τὴ ζεσταίνει,
 ὡσὰν ψυχὴ ποὺ σ' ἄρρωστο κορμὶ ἀκόμα μένει.

Ἄχ, τί γλυκὰ καὶ λυπηρὰ οἱ θόλοι της ἠχοῦνε!
 θαρρεῖς πὼς ψέλνουν ἀνθρώποι ὁποῦ ψυχομαχοῦνε,
 κι' ἡ Ἐκκλησιά νεκρῶσιμο πὼς ψέλνει στὴν Πατρίδα.
 Κι' εἶναι ὁ ἦχος δάκρυα, ἀπελπισιὰ μ' ἐλπίδα,
 πικρὸς ἀποχαιρετισμὸς μ' ἀντάμωση κρυμμένη,
 θανάτου πίκρα μὲ χαρὰ κρυφὴ καὶ μικρυσμένη. . . .
 Αὐτ' εἶναι ἡ Ἁγία Σοφία; . . . Αὐτὴ, ποὺ σὰν ἐγίνη,
 χαμήλωσαν οἱ οὐρανοὶ γιὰ νὰ τὴν δοῦν κι' ἐκεῖνοι;

Ποῦ εἶναι, ποῦ ἡ δόξα της, τὰ πλοῦτη της, τὰ κάλλη;

Πῶς ἐγυμνώθ' ἡ Ἐκκλησιὰ τοῦ Γένους ἡ μεγάλη;...

Δὲν τὴν ἐγύμνωσαν ἐχθροί· μονάχη στὴν Πατρίδα
τὰ χάρισε, καὶ τᾶκανε σπαθιά, κοντάρι', ἀσπίδα.

Θέλει κι' αὐτὴ τὸν πόλεμο· γι' αὐτὸ ἐγυμνώθη ὅλη.

Πόσο γλυκὰ π' ἀντιλαλοῦν οἱ ἅγιοί της θόλοι!

Πῶς ὁ ψαλμὸς λυπητερὰ ἐπάνω ἀνεβαίνει
καὶ τρίζουν τὰ Εἰκονίσματα κι' ἡ Παναγιὰ χλωμαίνει!

Κλαῖνε γυναῖκες καὶ παιδιά· τὰ βρέφη ξεφωνίζουν
κι' οἱ ἄνδρες εἰς τὰ μάρμαρα θλιμμένοι γονατίζουν.

Εἰς τὸν Πατρίκιον κοντὰ ὁ ψωμοζήτητης στέκει.

καὶ εἰς τὸ πλάγι τοῦ φτωχοῦ ὁ πλούσιος παρέκει.

Ἄχ, ἡ μεγάλη συμφορὰ ξεχνᾷ τὰ μεγαλεῖα

κι' εἴμεθα μόνο ἀδελφοὶ στὴν ἄκρα δυστυχία!

Ἀργὰ ἀργὰ τῆς Ἐκκλησιᾶς ἀκούετ' ἡ καμπάνα

καὶ τὰ παιδιά της προσκαλεῖ ἡ πικραμένη μάνα.

Κάθε φορὰ π' ἀκούεται ἡ θλιβερὴ φωνὴ της,

θαρρεῖς πῶς εἶν' ἡ ὕστερη κι' ἐβγῆκεν ἡ ψυχὴ της!

Τὴν ὕστερή της λειτουργιὰ ἡ Ἐκκλησιὰ δίνει

καὶ εἶναι Δεῖπνος Μυστικὸς ἡ λειτουργιὰ ἐκείνη!

Πότε, Θεέ μου, θ' ἀκουσθῆ κι' Ἀνάστασις ἐκεῖ πέρα;

Εἶναι μακριά, πολὺ μακριὰ ἀκόμ' ἐκεῖν' ἡ μέρα;

Χιλιάδες χεῖλ' ἡ δέησις ἀνοικοκλεῖ· χιλιάδες

φιλοῦν τὰ Εἰκονίσματα κι' ἀνάβουνε λαμπάδες!

Παρακαλοῦνε τὸ Θεο τὰ πικραμένα χεῖλη

κανέν' ἀπ' τοὺς ἀγγέλους τοῦ σωτήρα νὰ τοῦ; στείλῃ.

Γιατί, γιατί σὲ μιὰ μεριά κάθε ματιὰ γυρίζει;

Γιατί τὸ πλῆθος ἔξαφνα μεμιάς παραμερίζει

μ' ἀγάπη καὶ μὲ σεβασμό; Ποιὸς εἶναι, ποιὸς προβαίνει;

«Ὁ Αὐτοκράτωρ!» κράζουνε, κι' ὁ Κωνσταντῖνος μπαίνει.

Ἄχ, τί χλωμός· τί σκυθρωπός· βασιλικά ντυμένος,

μὰ μὲ φτωχὴ καὶ ταπεινὴ χλαμύδα σκεπασμένος!

Ἐντύθη ἔτσι ταπεινὰ γιὰτ' εἶναι μαύρη ὥρα,

καὶ ἦλθε νὰ προσευχηθῆ γιὰ τὴν πατρίδα τώρα.
 Ἔνα μονάχα στολισμὸ δὲν βγάζει — τὸ σπαθὶ του·

μαζὶ μ' αὐτὸ γεννήθηκε καὶ θὰ χαθῆ μαζὶ του.

Στὰ πέδιλά του φαίνονται ἀπάνω κεντημένοι

οἱ δυὸ δικέφαλοι αἰτοὶ μὲ φτέρυγ' ἀνοιγμένη·

ἐκεῖνοι ποὺ σημαία τους τὴν ἔχουν τώρα ἄλλοι.

Μὰ πάλι στὴν πατρίδα τους θεὰ γυρίσουν πάλι;

Πότε, Θεέ μου, θὰ στραφοῦν στὴ γῆ τὴν πονεμένη;

Εἶναι μακριά, πολὺ μακριά οἱ δυὸ ξενιτεμένοι;

Ὁραῖος εἰς τὴ θλίψη του, μὲ μάτι θολωμένο

καὶ δίχως στέμμα — ἀκάνθινο σ' ὀλίγο θεὰ βάλῃ —

εἰς τ' Ἅγιο Βῆμα προχωρεῖ μὲ μέτωπο σκυμμένο,

καὶ δὲν ἀκούεται φωνὴ σὲ τόσο πλῆθος ἄλλη,

παρὰ μονάχα ἡ φωνὴ τοῦ λειτουργοῦ κι Ἐκεῖνος

θλιμμένη γέρνει κεφαλὴ μπροστὰ στὸ Σταυρωμένο,

κι ἀπ' τὸνα μέρος ὁ Χριστός, ἀπ' τ' ἄλλ' ὁ Κωνσταντῖνος

σιωπηλοὶ κοιτάζουνε μὲ μάτι δακρυσμένο. . . .

Ὡσὰν νὰ εἶναι ἀδελφοὶ τὸ πρόσωπό τους μοιάζει·

— καὶ τὸ Θεὸ ἡ συμφορὰ μαζὶ μας ἀδελφώνει! —

Ὁ Κωνσταντῖνος τὸ Χριστὸ ἀκίνητος κοιτάζει

καὶ τὴ γυμνὴ του κεφαλὴ προστά του χαμηλώνει.

Τὰ χεῖλη του σαλεύουνε μὰ δίχως νὰ μιλοῦνε. . .

Εἰς τὸ μεγάλο Μάρτυρα τί λέγει ὁ Κωνσταντῖνος;

Γιὰ ποιὸν τὰ χεῖλη τὰ χλωμά, γιὰ ποιὸν παρακαλοῦνε; . .

Καὶ ποιὸς δὲν ξέρει τί ζητεῖ ἀπ' τὸ Χριστὸ ἐκεῖνος!

Σηκώνεται καὶ ταπεινὰ πρὸς τὸ λαὸ γυρίζει

καὶ λέγει· «συχωρᾶτέ με!» βαθιὰ συγκινημένος,

καὶ ἀπὸ χίλια στόματα ἡ Ἐκκλησιὰ βοῖζει,

κι ὅλα τὰ χεῖλη κράζουνε μεμιᾶς «συχωρεμένος!»

ΑΓΙΑ ΛΑΥΡΑ (1821).

Χίλια κἀντήλι' ἀνάβουνε στὴ Λαύρα τὴν Ἁγία
καὶ μέσα σ' ἄνθη καὶ μυρτιῆς ἀστράφτ' ἡ Παναγία!
λάμπουν Σταυρὸς καὶ ἄρματα, κι ἀγέρας ἀνεμίζει
τὴ φουστανέλα τὴ λευκή, τὸ ράσο ποῦ μαυρίζει.

Ποιὸς εἶν' ἐκεῖνος ὁ Παπὰς ποῦ μ' ὄψη ἀναμμένη
σὰν φῶς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησιᾶς τὸ ἱερὸ προβαίνει;
Σκῆψε, Τουρκιά, στοῦ Γερμανοῦ τὸ λάβαρο· ἀστράφτει
Σταυρὸς στὰ μαῦρα στήθια του, τὸ μάτι του ἀνάφτει
καὶ μέσα σ' ἄρματα, κεριὰ κι ὀλόχρυσα τσαπραζία,
ἄσπρη σὰν κύκνου φτερωσιά, σὰν οὐρανὸ γαλάζια
Σημαί' ἀνασηκώνει

καὶ ἀνοιγμέν' εἰς τὰ φιλιὰ τῆς αὔρας τὴν ἀπλώνει!
Ἡ Ἐκκλησιὰ τὴν ἔκρυβε στὸν κόλπο τόσα χρόνια,
ὡς ποῦ ν' ἀλλάξουν οἱ καιροὶ κι ἔλθοῦν τὰ χελιδόνια...

Ὁ ἥλιος σκύβει καὶ φιλεῖ τὸν ἀργυρὸ σταυρὸ τῆς
ὁ οὐρανὸς ἀπάνω τῆς σκορπᾶ μαργαριτάρια,
ἡ Παναγιά χαμογελᾷ στὸν ἀνθηρὸ βωμὸ τῆς
κι ἔμπρός τῆς γονατίζουνε χιλιάδες παλικάρια,
Ἄ, τί στιγμή χαρούμενη, τί ὦρα καὶ τί μέρα!
Δάκρυα χαρᾶς στὰ μάρμαρα τῆς Λαύρας ψυχάλιζον,
σμίγουν φιλιὰ καὶ στεναγμοὶ ἀγάπης στὸν ἀγέρα
καὶ ἀνυπόμονα σπαθιὰ στές θῆκες μέσα τρίζουν!
Καὶ «καλῶς ἦλθες», κράζουνε, «σιὰ ἔρημα παιδιὰ σου,
»καλῶς μᾶς ἦλθες, μάνα μας, γλυκιὰ γαλανομάτα·
»καλῶς μᾶς ἦλθες, οὐρανέ, μὲ τ' ἄσπρα σύνεφά σου!»
Καὶ προσκυνοῦν ἄρματοι καὶ κλέφτες καὶ πρωτᾶτα.

Τοῦ Γερμανοῦ σαλεύου· ε ἀμίλητα τὰ χεῖλη·
μαζὶ μὲ τὴ σημαία του τὸ ράσο κυματίζει,
καὶ κράζει ἔξαφνα μπροστὰ εἰς τὴν Ὁραία Πύλη.
«ποιὸς θέλει τὴ σημαία μου; ποῖο χέρι τὴν ἀξίζει;».
Τὸ χέρι ἀπλώνει ὁ Μοριάς, ἡ Ρούμελη τὴν πιάνει·

Ἡ Ἁγία Λαύρα

Ὑδρα καὶ Σπέτσες καὶ Ψαρὰ ἐπάνω τῆς ξαπλώνουν·
 τὸ Σούλι τὴν ἀναζητᾷ, τὴν ἐζηλεύ' ἢ Μάνη,
 σπαθιά, μιλιόνια, μονομιᾶς, καὶ ράσα τὴν κυκλώνουν·
 Κι ὁ Ὑψηλάντης ἄρρωστος, ἀπὸ τῆ φυλακῆ του,
 μὲ δάκρυα τὴν εὐλογεῖ καὶ σβήνεν' ἢ ψυχὴ του!
 Καὶ νά· βογγᾷ ἡ θάλασσα καὶ ἡ στεριά σαλεύει
 καὶ ἡ σημαῖα στὰ φτερὰ τῆς νίκης ταξιδεύει·
 στήνεν' ἐδῶ, στήνεν' ἐκεῖ· τὰ τεῖχη ἀνεβραίνει,
 στὰ κύματα δροσίζεται, στὲς χῶρες μέσα μπάνει!
 Τῇ νίκη ἔχει συντροφιά, πετοῦνε πλάϊ πλάϊ,
 κι ὅλα τὰ κάνει γαλανὰ, στὸ δρόμο ποῦ περνάει·
 Ταξίδευε, ταξίδευε, Ἑλληνοπούλα πάλι,
 ὅλος ὁ κόσμος νὰ ἰδῇ τὰ γαλανὰ σου κάλλη!
 Λαγκάδια πέρνα καὶ βουνὰ μὲ τὸν Καραϊσκάκη·
 κυμάτιζε, κυμάτιζε, τοῦ Οὐρανοῦ πανάκι,
 στὴ βάρκα τοῦ Κανάρη σου ὅπου τὸ κύμ' ἀνάβει,
 καὶ τοῦ Μιαούλη φτέρωνε τ' ὀλόμαυρο καράβι!

Ἄχιλλεὺς Παράφορος.

ΤΑ ΜΑΡΜΑΡΑ

— Ἀκοῦστε, χωριανοί! Ταχιά, ποῦ θὰ σημάνουν οἱ καμπάνες,
 νὰ σκωθῆτε ἔλ' σας, γιὰ νὰ πᾶμε γιὰ μάρμαρα! Ὅποιος δὲ σκωθῆ
 καὶ δὲν πάη, νᾶχη τ' Ἄι-Νικόλα τὴν κατάρρα!

Τέτοια διαλάλησε προσταγῆ τὸ σαββατόβραδο στὸ μεσοχώρι καὶ
 στ' ἀνηφορικὰ σταυροδρόμια ὁ πρωτόγερος, ἀναβαίνοντας σὲ ξά-
 γναντους καὶ σὲ πεζούλια ἀπάνου, ἀκουμπώντας κατὰ πίσω τὸ
 χοντροκαμωμένο κορμί του στὸ δεκανίκι του τὸ κρανένιο καὶ προ-
 βάλλοντας κατὰ ἔμπρὸς τ' ἀνοιχτὰ στήθια του, ὡς νᾶθελε νὰ
 βγάλῃ μέσ' ἀπὸ τὰ σωθικὰ ἔλη του τὴ βροντερῆ φωνὴ καὶ νὰ
 τὴν χύσῃ σ' ὄλο τὸ χωριὸ γύρα.

Καὶ τὸ ταχύ, μόλις ἐτσάκισαν τὰ ἑπτὰ μεσάνυχτα κι ἔσκασε
 μὲς στ' ἀνατολικά κορφοβούνια τὸ λαμπρότερο ἀστέρι, ὁ Γελαντζής,

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ξάφνου μαζί κι οι πέντε καμπάνες τῶν ἀψηλῶν μας καμπαναριῶν ἀνατάραξαν τὸ χωριό, σκόρπισαν ἀπὸ τὰ ματόφυλλα τῶν χωριανῶν τὸν γλυκὸν αὐγερινὸ ὕπνο, σὰν ἀνεμοζάλη ὠρτισμένη. ποῦ σηκώνετ' ἔξαφνα καὶ σκορπάει τὴν πάχνη καὶ τὴν καταχνιά ποῦ πλακώνουν τὴν πλάση.

Οἱ καμπάνες χτυπᾶνε ζωηρὰ καὶ ἀδιάκοπα. Ἄλλες μὲ παιδιάτικους ἀσημένιους ἤχους, μαθημένες ἀπὸ τὰ παιδιὰ ποῦ κρᾶζουνε στὸ σχολεῖο σημαίνοντας αὐγὴ κι ἀπόγευμα κι ἄλλες μὲ ἤχους θλιβεροὺς καὶ βαρυτάτους συνηθισμένες ἀπὸ τοὺς θάνατους κι ἀπὸ τὰ ξόδια ποῦ συχνότερα διαλαλοῦσαν, καὶ μιά, ἡ μεγαλύτερη τοῦ καμπαναριοῦ τ' Ἀι Νικόλα, τρυπημένη κατάκορφ' ἀπὸ ντουφεκιὰ κλέφτικη, ξεχώριζε ἀπ' ἄλλες μὲ τὸ βραχνὸ καὶ σχισμένον ἤχό της.

Τ' αὐγουσιάτικο τὸ φεγγάρι, κυκλωμένο κι δόξαλαμπρο, ἔφεγγε καταμεσὶς τ' οὐρανοῦ, ἴσκιωνε τὲς φυτιές καὶ τὰ λαγκάδια, τὲς σπηλιές καὶ τὰ ριζιμιά, τοὺς φράκτες καὶ τοὺς πλακοὺς, τὰ κλαριά καὶ τὲς στοιβανιές, κι ἐφώταε περίγυρα τὰ βουνὰ ἔλα καὶ τοὺς γκρεμνοὺς καὶ τὸ χωριὸ μέσα. Ἦταν θεοῦ χαρὰ. Μέρα ἢ νύκτα.

Τὰ καλτερίμια τῶν ἀνηφορικῶν δρόμων τοῦ χωριοῦ, εἰ πέτρινες ροῦγες, τὰ μαρμαρένια πεζούλια, εἰ ἀφρόπλακες καὶ τ' ἀσπρόλιθα τῶν σπιτιῶν γυάλιζαν, λαμπύριζαν στὸ σεληνόφωτο. Ἄνοιγαν ἀνάρια κι ἀραδαριά τὰ παράθυρα τὰ καγκελωιά, σὰ βάρυπνα μάτια μεγάλα, κι ἔφεγγαν μέσα στὰ σπίτια. Ἦστερ' ἄνοιγαν πόρτες καὶ παραπόρτια κι ἐχύνονταν στοὺς δρόμους πλῆθος ἀντρες καὶ γυναικόπαιδα κι ἔπαιρναν τὸν ἀνήφορο.

Οἱ καμπάνες δλοένα δὲ σταμάταγαν. Τὰ πλήθη ἔσο ψηλότερ' ἀνέβαιναν τόσο συμπυκνώνονταν κι ἀγάλια, ἀγάλια εἰ κορφινὸ τοῦ χωριοῦ δρόμοι ὠμοίαζαν σκοταδερεῖς ρεματιές καὶ λαγκάδια δασιά, μαυρολογοῦσαν. Κι ὁ θρός, ὅπ' ἀκούγονταν στὰ χαμηλώματα, στὰ καλτερίμια καὶ στὰ χαλίγια ἀπὸ τὰ πατήματα τῶν λιγιστῶν διαβατῶν, σιγὰ σιγὰ γένονταν τὸν ἀνήφορο σάλαγος κ' ἀπὸ σάλαγο πλιὸ ψηλὰ χλαλοή. Κι ἀπὸ τὴν χλαλοὴν αὐτὴ τὴ μεγάλη καὶ ἀπ' τὸ πολὺ σημανταριὸ ξαφνισμένα τὰ ὄρνιθια ζύπναγαν στὴν κούρνια τους καὶ φώναζαν κι αὐτὰ πάρωρα. Καὶ πίσω πίσω εἰ δημογέροντες τοῦ χωριοῦ μὲ τὲς κραυγές καὶ μὲ τὰ βιολιά,

ἀπὸ ρούγα σὲ ρούγα κι ἀπ' αὐλόπορτα σ' αὐλόπορτα ἀνηφορών-
τας, ξύπνιζαν κι ἔπαιρναν ὀμπροσὰ ἑσους δὲ δυνήθηκαν νὰ ξυ-
πνίσουν οἱ καμπάνες.

Δυὸ μεγάλες βαθιὲς ποταμιές, ποῦ κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ κορ-
φοβούνια ψηλά, ζώνουν τὸν μαχαιροκομμένο κοκκινόβραχο ποῦ
βαστάει τὸ χωριὸ μου ἀπάνου του. Ἀπὸ τὸ φρύδι τοῦ βράχου, ποῦ
χάσκει ὀμπρὸς κάτω γκρεμὸς φοβερός κι ἄβυσσος ἄπατη, ἀρχί-
ζουν τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ ἄσπρα ἄσπρα κι ἀραδιασμένα τὸν ἀνή-
φορο τὸν ἀπάνω ἀπὸ τ' ἄλλο, σὰ σκαλοπάτια, ὡς τὴν κορφή. Καί
μὲ τὸ σχῆμα του τὸ τριγωνικὸ μοιάζει τὴ νύχτα, μὲ τ' ἀναμμέ-
να τὰ φῶτα, σὰ μέγα πολυκάντιλο τὸ χωριὸ μας.

Βγήκανε στὴν κορφή ἀπάνου. Ἐδῶ σώνεται ὁ ἀνήφορος, κι
ἀνοίγονται στρωτὰ σάδια καὶ πλαγιές. Συμπυκνωμένο ἐδῶ τὸ
πλήθος σωρὺς σωρὺς, μαύριζε τὰ σάδια καὶ τὲς πλαγιές, ὡς
ποῦρθαν κι οἱ δημογέροντες μὲ τὰ βιολιά. Μὲ τὰ βιολιά τώρα,
μὲ τὲς χαρὲς καὶ μὲ τὰ τραγούδια ποῦ κάμανε πέρα, πέρα, σμιγ-
μένοι καὶ χωριστὰ οἱ ἄνδρες ἀπὸ τὲς γυναῖκες, δὲν παράλλαζαν
ἀπὸ συμπεθερικὸ κι ἀπὸ φίκι. "Ἐνὰ μοναχά. "Ὅπ' οὔτε νύφην οὔτε
γαμπρὸ πήγαιναν γιὰ νὰ πάρουν. Μὲ τὲς τριχιές ριγμένες πισό-
πλατα, εἴτε κρεμάμενες ἀπὸ τὰ χέρια, πήγαιναν γιὰ τὰ μάρμαρα.

Ἐκεῖ ποῦ τελειώνουν πλέον τὰ σάδια κι ἀρχίζει πάλι ἡ μπρο-
στέλα τοῦ βουνοῦ, ἐκεῖ ἦταν τὰ μάρμαρα. Ἐκεῖ μὲ τοὺς κασμά-
δες καὶ μὲ τοὺς λιστοὺς δουλεύοντας ἔλο τὸ μεροδδόμαδο τᾶχαν
ἀραδιάσει σωρὺς σωρὺς χοντροκομμένα τ' ἀφράτα μάρμαρα οἱ
μαρμαράδες. Σὰν ὁ γονὸς τοῦ μελισσιοῦ ποῦ ρίχνει καὶ φεύγει
ἀπὸ τὸ κρινὶ καὶ σκαλώνει ἀπάνωτὸ στριμωμένο στὸ πρῶτο κλω-
νάρι τοῦ κλαριοῦ ποῦ τυχαίνει μπροσὰ του καὶ τὸ κλωνάρι μυ-
ρίζει δλόβολο, ἔτσι μαύρισαν τώρα τὰ κάτασπρα ἐκεῖνα κι ἄ-
στραφτερὰ σὰ χιόνια μαρμαροσώρια, ἀπὸ τὰ πλήθη ποῦ κόλη-
σαν ἀπανωθιὸ τους. Ἄντρες καὶ γυναῖκες, δίπλωναν τὲς φλοκά-
τες τους σταυρωτὰ κατὰ πίσω, τὲς πίστρωναν ὕστερα σὰ προσκέ-
φαλα κι ἐφορτώνονταν ἕνας μὲ τὸν ἄλλον τὰ θεόρατα μάρμαρα.
Ὡς ποῦ φορτώθηκαν ἔλοι κι ὡς π' ἀναλήφθηκαν ἀπὸ μπροσὰ
οἱ ἄσπροι σωραί.

“Όταν ξεκίνησαν τὸν κατήφορο κατὰ τὸ χωριὸ, χάραζε.

“Άχνιζε τώρα κατὰ τὴ δύση του τὸ φεγγάρι καὶ στ’ ἀνατολικά κορφοβούνια, ἐκεῖ πού πρῶτα ἔλαμπε ὁ Γελαντζής, ἔσκαε ὁ Αὐγερινὸς τώρα. “Ὁ Μπάρος, ὁ Καταραχιάς, τ’ Αὐτί, οἱ Νύφες κι ἄλλες ἐλόγουρα κορφές ἀσπρογάλιαζαν στὸ γλυκοχάραμα. Πλήθος αὐλάκια ἀφρόδρσα, ἐπ’ ἔρχονται ἀπὸ τὰ κεφαλέρυς ἀπάνου κι ἐπ’ αὐλακώνουν ἐδῶ κι ἐκεῖ ὀλοῦθε τὰ πλάγια ἐκείνα ξύπναγαν στὰ πατήματα τοῦ λιθοφορτωμένου κόσμου καὶ μὲ τὰ τρυφερά τους μουρμουριτὰ ἔλεγες ἔτι τὸνα ρωταίει τ’ ἄλλο, νυσταγμένο τὸ μαῦρο ἀκόμα, γιὰ τὸ ξαφνικὸ ἐκείνο καὶ παράωρο ποδοβολητὸ τοῦ λαοῦ. Ξύπναγε ἡ πετροπέρδικα στὰ τουφωτὰ κοντοπρίναρα πού κοιμόνταν, ἔλουε τὸν ἄμορφο λαιμὸ καὶ τὰ καμαρωτὰ στήθια της στὰ κρυσταλλόνερα μέσα κι ἀνέβαινε στὴν κορφὴ τοῦ γκρεμοῦ κι ἄρχιζε τὸν ἐλόγλυκο κελαδισμό της. Ἡ πέρδικα ξύπναγε τὸ βοσκόπουλο τὸ καλὸ μὲ τὴν γλυκιά του φλογέρα, ξύπναγεν ὄλη τὴν πλάση.

Οἱ χωριανοὶ ροδόλαγαν τὸν κατήφορο φορτωμένοι μὲ τὰ θεόρατα μάρμαρα. Κατέβαιναν κι ἔτρεχαν κιάλας ποῖος νὰ πρωτοπεράσῃ τὸν ἄλλονε, ποῖα νὰ πκραδιαβῆ τὴν ἄλλη. Κι ἔσκαγαν ἐκεῖ γέλια καὶ χαρούμενες φωνές. Μπροστὰ τὰ βιολιὰ πάντα κι οἱ δημογέροντες κι οἱ παπάδες, φορτωμένοι κι αὐτοί, καὶ πίσω τὸ πλῆθος. Καὶ παρὰ πίσω ἀκόμα τὰ ξακουστότερα τοῦ χωριοῦ παλικάρια ἐπὸ συντρία καὶ συντέσσερα μαζί κατέβαζαν στοὺς στοιχωμένους ὄμους τοὺς ἀπάνου ἐλόβολα χάλαρα, ἀκέρειους βαρισκομένους βράχους. Ἐδῶ θυμόνταν κανένας τοὺς παλαιοὺς ἀντρειωμένους τῶν τραγουδιῶν, τοὺς σκραντάπηχους τῶν παραμυθιῶν.

Κάπου κάπου σταμάταγαν γιὰ νὰ ξανασάνουν καὶ νὰ συγκεντρωθοῦν.

“Όταν χτύπησε ὁ ἥλιος στὰ βουνά, οἱ φορτωμένοι πληθυσμοὶ ἔφτασαν στὴν κορφὴ τοῦ χωριοῦ. Κι ὕστερ’ ἀπὸ λίγην ὥραν, πού ξεφορτώνονταν αὐτοὶ στὸ περιαῦλι τῆς ἐκκλησιάς, οἱ χρυσές του ἀχτίδες στεφάνωναν τὰ ἔβρωμένα καὶ περήφανα μέτωπά τους. Τὰ λιθοσώρια ἐπ’ ἀσπρίζαν ὀλονυχτίς στὸ βουνὸ ἀπάνου λαμποκοποῦσαν τώρα στὸ περιαῦλι τῆς ἐκκλησιάς, καὶ γύρα τους ἐλόρ-

θος ὁ κόσμος τοῦ χωριοῦ, ξεφορτωμένος καὶ κατακόκκινος καὶ χαριτωμένος κι ἑμορφος καὶ λαμπρός, ἐδέχονταν μὲ χαρὲς καὶ μὲ παινετικά λόγια τοὺς ἀντρειωμένους, ὅπου στερνοὶ στερνοὶ κατέβαζαν τοὺς στοιχωμένους των ὄμους ἀπάνου ὀλόβολα χάλαρα, ἀκέρειους βαρικοκομμένους βράχους.

Ἐἶχαν οἱ μάλιστα τώρα γιὰ μιὰ βδομάδα μάρμαρα νὰ δουλέψουν. Ὡς τὸ σαββατόβραδο τ' ἄλλο, πού ὁ πρωτόγερος θὰ φώναζε πάλι στὸ μεσοχώρι καὶ στ' ἀνηφορικά σταυροδρόμια τὸ συνηθισμένο διαλάλημά του :

— Ἀκοῦστε, χωριανοί ! Ταχιά, πού θὰ σημάνουν οἱ καμπάνες, νὰ σκωθῆτε ἕλ' σας, γιὰ νὰ πᾶμε γιὰ μάρμαρα.

Ἔοποιος δὲ σκωθῆ καὶ δὲν πάη νάχη τ' ἄι Νικόλα τὴν κατάραι!

Κώστας Κρυστάλλης

Ο ΚΙΤΖΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΝΕΡΑΚΙ

Σ' ἓνα κοντρί θεόκτιστο κάθεται διπλοπόδι
 ἓνας γεροπαλίκαρος, ὁ Κίτζος ὁ Σουλιώτης·
 ἔχει τὴν τρίχα κάτασπρη σὰν τὴν κορφὴ τοῦ Πίνδου.
 Πόσες ἀντάρες καὶ χιονιὲς τ' ἀσπρίσαν τὸ κεφάλι !
 Μὲ τὸνα χέρι ἐχάιδευν ὀλόχρυσά πιστόλια.
 μὲ τ' ἄλλο χέρι του ἔστριφεν ἄσπρο μακρὸ μουστάκι.
 Ἐμπρὸς στὴ φουστανέλα του κοίτεται ξαπλωμένο
 ἓνα μιλίονι ξακουστὸ πᾶστραφτε σὰν ἀστέρι.
 Σὰν ὄχεντρα φαρμακερὴ πού καρτερεῖ νὰ κρούξῃ,
 ἔδειχνε τὸ κεφάλι του τὸ δαμασκί σπαθί του,
 κουλουριασμένο κι ἄγρυπνο κρυμμένο στὴ φλοκάτη.
 Ὡχ ! νάμουνα μὲς τὴν καρδιά τοῦ Κίτζου τοῦ Σουλιώτη,
 νὰ μέτραγα τοὺς κτύπους της, νᾶνοιωθα τὴ λαχτάραι !

Τὰ μάτια του κατάμαυρα στὴν Κιάφα καρφωμένα,
 βράζουνε μὲς στὸ δάκρυ τους καὶ στάζουνε φαρμάκι.
 Ἐκοίταζε κι ἐκοίταζε. Τὸ αἶμ' ἄπ' τὴν καρδιά του
 σὰν ἄγριο κῆμα χύνεται, τὰ στήθια του πλακώνει.

Ἐφρούσκωσαν οἱ φλέβες του σὰν φίδια, τὸ λαιμὸ του
καὶ λὲς θὰ τόνε πνίξουνε. Μεμιᾶς ἀναστενάξει . . .
Τί στεναγμὸς ἦταν ἐκειός, ξυπνᾶ καὶ πεθαμένους !

Ἔνα γεράκι διάβαινε ψηλὰ ψηλὰ στ' ἀγέρι
καὶ σταματᾷ τὸ φτερὸ καὶ κάθεται μπροστὰ του.
— Κίτζο Σουλιώτη, ἐδιάβαινα, ἐπήγαινα στὴ Δύση,
καὶ σ' ἄκουσα πού στενάξεις κι ἤλθα νὰ σὲ ρωτήσω.
Πές μου καὶ σὺ τὸν πόνο σου, πές μου τὴ δυστυχιά σου·
πουλὶ δὲν εἶμαι τῆς χαρᾶς, εἶμαι πουλὶ θανάτου.

— Πέτα, γεράκι, διάβαινε. Ἐσὺ ψηλὰ στὰ γνέφη
ἔχεις φτερὰ τὴν ἀστραπή, φωλιά τ' ἀστροπελέκι
καὶ δὲ γνωρίζεις σύγνεφα καὶ δὲ φοβᾶσαι ἀφέντη,
Πέτα, γεράκι, διάβαινε, κι ἂν πᾶς πέρα στὴ Δύση,
καὶ δὲν σοῦ κάψουν τὰ φτερὰ καὶ κόψουνε τὰ νύχια,
Πές τους πὼς μ' ἤθρες μοναχὸ πού κοίταζα τὸ Σούλι,
πού κοίταζα τὴ στάχτη του κι ἔκλαιγα τὴν ἐρμιά του.

— Οἱ πεθαμένοι θὰ σκωθοῦν στὴν ἄλλη παρουσία,
τώρα γυρεύω ζωντανούς. Τρέχα, Σουλιώτη, τρέχα,
Ἡ μάνα μας ἐξύπνησεν ἀπ' τὸ βαθὺ τὸν ὕπνο
καὶ μέσ' ἀπὸ τὸ μνήμά της φωνάζει σιὰ παιδιὰ της
τὸ χέρι νὰ τῆς δώσουνε τὴν πλάκα νὰ σηκώση.
Πέταξε, ἀνέβα στὰ βουνά, ν' ἀκουρμαστῆς, ν' ἀκούσης,
νὰ ἰδῆς τὴ νεκρανάσταση, νὰ ζεσταθῆ ἡ καρδιά σου.

— Ἐχεις ἀνθρώπινη λαλιὰ καὶ δὲ μοῦ λὲς ποιὸς εἶσαι ;
— Κίτζο Σουλιώτη, πίστεψε, εἶμ' ἡ ψυχὴ τοῦ Ρήγα.
— Ἡ Δύση σὲ παράδωκε καὶ οὐ στὴ Δύση τρέχεις ;
— Σὰν δῆ πὼς μὲ σταυρώσανε κι ἡ Δύση θὰ πιστέψη,
Χτυπάει, ἀνοίγει τὰ φτερά, χάνεται τὸ γεράκι.
Ἐμβῆκε μὲς στὰ σύγνεφα, διαβαίνει ἀπὸ τὴν Πάργα
καὶ χαμηλώνει τὸ φτερὸ νὰ ἰδῆ τὴ σταύρωσή της.
Τὴν εἶδε κι ἀνατρίχιασε, ἐσπάραξ' ἡ καρδιά του !
Τὸ φονικὸ τ' ἀνέλπιστο τοῦ τῶχαν μαρτυρήσει

κι ἐκεῖνο δὲν τὸ πίστεψε κι ἤλθε νὰ ἰδῇ τὸ μνη̄μα.
 Ἄρπάξει μὲς στὰ νύχια του τῆς κιτριᾶς τὰ φύλλα,
 τὰ γκάλιασε σὰν ὄφρανα, σὰν τὰ παιδιὰ τῆς Πάργας.
 κι' ἐπήγανε στὴν ξενιτιά νὰ κλάψουν. τὸν καημὸ τους.

Σουλιώτη, μὴ τοὺς καρτερῆς. Ποιὸς ξέρει ἂν γυρίσουν.
 Σῦρε στὴ μαύρη μάνα σου, σῦρε καὶ σὺ νὰ δώσης
 τ' ἀνδρεῖά σου γεράματα, τὸ ἔρμο σου κουφάρι
 καὶ πέσε ν' ἀποκοιμηθῆς, θ' ἀναστηθῆς τὸ Σοῦλι.

Ἄριστοτέλης Βαλαωρίτης.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΟΔΥΣΣΕΑ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΝ

*Υιὲ τῆς Ἑλλάδος ἀγαπητέ, καὶ γενναῖε τῆς
 Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ὑπέρμαχε, Ὀδυσσεῦ!*

Ἡ ἐπιστολή σου, τὴν ὅποιαν ἔλαβα τὴν 7 Ἰουνίου τοῦ παρόν-
 τος ἔτους, ἐκατάβρεξε τοὺς γηραλέους ὀφθαλμούς μου μὲ δάκρυα
 λύπης καὶ χαρᾶς. Χαρᾶς, ὅτι βλέπω τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος ἀγω-

νιζόμενα προθύμως ν' ἀναστήσωσι τὴν νεκρω-
 μένην ἀπὸ τὸν τύραννον μητέρα των. Λύπης,
 ὅτι εἰς τῆς τὰ τέκνα δὲν ὁμοιάζουσι τὸν Ὀ-
 δυσσεᾶ, ἀλλ' εὐρίσκονται τινὲς μεταξύ σας, μὴ
 δυνάμενοι νὰ καταλάβωσιν, ὅτι αἱ διχόνοιαι,
 ἂν δὲν φέρωσι πάλιν ὀπίσω τοὺς Τούρκους,
 δὲν θέλουν ἕμως φέρειν ποτὲ τὴν αὐτόνομον
 ἐλευθερίαν ἐκείνην, ἣτις χρεωστεῖται εἰς τὰ
 ἐκχυθέντα τίμιά σας αἵματα, καὶ τὴν ὅποιαν ἐπιθυμῆι εἶλη ἡ Ἑλ-
 λάς. Τὸ μέγα τοῦτο κακὸν ἐγνώρισες καὶ σὺ, φίλε, ὅτι πηγάζει
 ἀπὸ τὰ φαρμακερὰ μαθήματα, τὰ ὅποια ἔλοι κοινῶς ἐδιδάχθημεν
 εἰς σχολεῖον ἄνομον, ἀπὸ διδασκάλους ἀνόμους, τοὺς Τούρκους.
 Ἄν δὲν μᾶς ἐφθεῖραν ἔλους ἰσομέτρως, ἔλους ἕμως σχεδὸν μᾶς
 ἐμπόδισαν νὰ μάθωμεν τὸ μόνον σωστικὸν τῆς ἐλευθερίας μάθημα
 τὴν δικαιοσύνην.

Ποία λοιπὸν λατρεία τοσούτου κακοῦ ; Ν' ἀποθάνῃ μέγα μέρος τῆς παρούσης γενεᾶς, ὅσοι δὲν ἤμποροῦμεν πλέον νὰ ἀπομάθωμεν τὰ κακὰ μαθήματα, διὰ νὰ ἐλευθερώσωμεν κἄν τὴν ταλαίπωρον Ἑλλάδα ἀπὸ τοῦ ὀλέθριόν μας βάρους· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἀρκεῖ. Ἄν ἀφήσωμεν τοὺς ἐξοπλίσω μας νέους χωρὶς παιδείαν, μέλλουν καὶ αὐτοὶ νὰ λάθωσιν ἡμᾶς τοὺς ἀνοήτους πατέρας των παράδειγμα τῆς διαγωγῆς των. Εἶναι λοιπὸν χρεῖα, ὡς καὶ σὺ, φίλε, τὸ λέγεις, νὰ παιδευθῇ τὸ γένος τὰ μαθήματα τῆς ἐλευθερίας, τὰ ὁποῖα δὲν εἰν' ἄλλο παρὰ τὰ μαθήματα τῆς δικαιοσύνης.

Διὰ τοῦτο ἐπιθυμοῦμεν διδασκάλους τοιούτων μαθημάτων τοὺς διεσπαρμένους εἰς τὴν φωτισμένην Εὐρώπῃν ὁμογενεῖς, λογίους, καὶ τοὺς προσκαλεῖς νὰ πληρώσωσι καὶ αὐτοὶ τὸ εἰς τὴν πατρίδα ἀπαραίτητον αὐτῶν χρέος, καθὼς ἔσεῖς καθημέραν τὸ πληρώνετε μὲ τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνάς σας. Οὐδ' αὐτοὶ τὸ ἠμέλησαν, τινὲς ἐξ αὐτῶν εὐρίσκονται ἤδη μεταξὺ σας· ἄλλοι δὲ ἐκίνησαν, διὰ νὰ ἐνωθῶσιν ἐντὸς ὀλίγου μὲ τοὺς ἀδελφούς των. Ὅσοι ἔμειναν ἀκόμη, ἐμποδίσθησαν ἀπὸ διαφόρους εὐλόγους αἰτίας, καὶ ἐξαιρέτως ἀπὸ τὴν ἀδηλότητα τῆς αὐτοῦ μελλούσης αὐτῶν καταστάσεως· ἀδηλότητα, τὴν ὁποίαν ἠῤῥηξαν μάλιστα τῶν Ἑλλήνων αἱ διχόνοιαι. Τώρα ἀκούοντες, ὅτι ἐπιθυμεῖτε καὶ τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν παρουσίαν αὐτῶν ὡς διδασκάλων ὁμονοίας, δὲν ἀμφιβάλλω περὶ τῆς προθυμίας νὰ δεῖξωσι καὶ αὐτοὶ, ὅτι εἶναι τέκνα τῆς Ἑλλάδος. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν δὲν ζητοῦν ἄλλο ἀπὸ σᾶς, πλὴν ὅ,τι ἠθελε ζητήσῃ καὶ ὁ ὀλιγαρχέστατος Σωκράτης, τὴν ἀναγκαίαν αὐτῶν τροφήν, καὶ τὴν βεβαιότητα, ὅτι μέλλετε νὰ τῶν εὐκολύνετε τὰ μέσα νὰ διασπείρωσι τὴν παιδείαν, διὰ νὰ μὴ κατασταθῇ ἡ διασχὴ των «Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ».

Ναὶ ! φίλε Ὀδυσσεῦ, τὰ κατορθώματα καὶ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων σου κατέστησαν τὴν νέαν Ἑλλάδα ὄχι ὀλιγώτερον θαυμαστήν τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος· σᾶς ἔμεινε τώρα νὰ τὴν καταστήσετε καὶ σεβαστὴν, στολιζόντες τὴν μὲ τὴν παιδείαν, ἣτις ἔχει νὰ φέρῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀκόλουθον τῆς δικαιοσύνης ὁμόνοιαν καὶ νὰ ἀναγκάσῃ τὰ ἄλλα ἔθνη νὰ σᾶς ἀφήσωσιν ἀνενοχλήτους καὶ κυρίους νὰ ὀργανώσετε τὴν πολιτείαν σας, ὡς εἶναι δίκαιον, ἔσεῖς μόνον, ἐπειδὴ καὶ σεῖς μόνον ἐχούσετε αἵματα δι' αὐτὴν.

Χωρίς τὴν ἱερὰν ταύτην ὁμόνοιαν, πίστευσε τὸν γηραιὸν πατέρα σου, υἱὲ ἀγαπητῆ (ἐπειδὴ μ' ἔκαμες τὴν τιμὴν νὰ ὀνομασθῆς υἱὸς μου), ὅτι καὶ ἐὰν παρὰ τὰ ἔως τώρα ἥρωικά σας ἀνδραγαθήματα δείξετε ἀκόμη ἥρωικώτερα εἰς τὸ ἐξῆς ἄλλα, ἐὰν καὶ ἔως εἰς αὐτὴν τοῦ τυράννου τὴν καθέδραν προχωρήσωσι τὰ ἀκίνητά σας ἔπλα, μὴν ἐλπίζετε τὴν ἔποian ἐπιθυμεῖτε, καὶ διὰ τὴν ἔποian ἀγωνίζεσθε, ἀνεξαρτησίαν. Ὡ θεέ ! τρέμει καὶ τὸ σῶμά μου καὶ ἡ ψυχὴ συλλογιζομένου τὰ ἐκ τῆς διχονοίας ἐνδεχόμενα παθήματα. Καὶ ποῖαν χάριν ἔχει νὰ σὰς χρεωστῆ, ὅτι τὴν ἐλευθερώσετε ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἐὰν δὲν καταστήσετε καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς αὐτονόμως ἀνεξάρτητον μὲ τὸν ἱερὸν δεσμὸν τῆς ὁμοנוίας ; « Ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμενος, ὡς πόλις ὀχυρὰ καὶ ὕψηλῆ, ἰσχύει δέ, ὡσπερ τεθεμελιωμένον βασιλείον » εἶναι λόγια τοῦ σοφοῦ Σολομώντος, βεβαιωμένα ἀπὸ τὴν καθημερινὴν πείραν.

Ὅσα λέγω, φίλε Ὀδυσσεῦ, περὶ ὁμοנוίας, δὲν ἀποβλέπουν κατευθεῖαν ἐσέ. ἔδειξες μὲ τὴν ἔως τώρα διαγωγὴν σου, ὅτι δὲν ἔχεις χρεῖαν ἀπὸ τῆς αὐτῆς παραγγελίας. Ἐνδέχεται ὅμως νὰ εὑρίσκωνται μεταξὺ σας τινές, ὅχι κακοὶ στρατηγοί, ὅχι κακοὶ πολῖται, ἀλλ' ἄνθρωποι ἀπατημένοι ἀπὸ ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνθρωπίσκων μὲ φαρμακερὰς συμβουλὰς. ἄνθρωποι νομίζοντες, ὅτι ὅστις κρατεῖ ἔπλα εἶναι ἐλεύθερος, εἶναι καὶ δυνατὸς, εἶναι καὶ ἀσφαλῆς, διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι κρατεῖ ἔπλα. Πλάνην μεγάλην πλανῶνται οἱ ταλαίπωροι. Μόνον ἡ δικαιοσύνη φέρει τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν. ἔπλα χωρὶς δικαιοσύνην γίνονται ἔπλα ληστῶν, ζώντων εἰς καθημερινὸν κίνδυνον νὰ στερηθῶσι τὴν δύναμιν ἀπὸ ἄλλους ληστὰς, ἢ καὶ νὰ κολασθῶσιν ὡς λησταὶ ἀπὸ νόμιμον ἐξουσίαν. Ἡ ἀνδρεία χωρὶς τὴν δικαιοσύνην εἶναι εὐτελὲς προτέρημα· ἡ δικαιοσύνη, ἂν ἐφυλάσσετε ἀπὸ ἔλους, οὐδὲ χρεῖαν ἔλως εἶχε τῆς ἀνδρείας, ὡς ἔλεγεν ὁ ἔνδοξος καὶ μέγας στρατηγὸς Ἀγησίλαος. « Οὐδὲν ἀνδρείας χρῆζομεν, ἐὰν πάντες ὦμεν δίκαιοι ». Καὶ αὐτὴ τοῦ Θεοῦ ἡ παντοδυναμία ἤθελ' εἶσθαι χωρὶς ὄφελος διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἂν δὲν ἦτον ἐνωμένη μὲ τὴν ἀπειρον δικαιοσύνην του.

Λαθάρσασαι, φίλε Ὀδυσσεῦ, ἔταν κρίνης ἀναγκαίαν καὶ τὴν

αὐτοῦ παρουσίαν μου. Τί ζητεῖς καὶ τί ἐλπίζεις ἀπ' ἐμέ; Ἐὰν ζητῆς συμβουλὰς, παρ' ἑσας ἔγραψα πολλάκις πρὸς ἄλλους, καὶ γράφω πρὸς σὲ σήμερον, συμβουλὰς ὄχι τῆς κεφαλῆς μου, ἀλλὰ τῶν σοφῶν προγόνων μας, ἄλλας δὲν ἔχω νὰ δώσω· αὐτὰς καὶ οἱ αὐτοῦ διατρέχοντες λόγιοι δημογενεῖς εἶναι ἱκανώτεροί μου νὰ σᾶς τὰς ἐνθυμίζωσιν. Ἐὰν ζητῆς πράξεις ζητεῖς ν' ἀυξήσῃς τὴν λύπην μου. Ἄν εἶχα στρατιωτικὴν ἡλικίαν, χωρὶς ἀναβολὴν ἤθελα τρέξειν νὰ γραφθῶ στρατιώτης τῆς πατρίδος, στρατηγούμενος ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεά. Ἄλλὰ μάθε, στρατηγέ μου, ἂν ἀκόμη δὲν τὸ ἔμαθες, ὅτι ἀπὸ τὴν 27 τοῦ περασμένου Ἀπριλίου ἤρχισα νὰ τρέχω μὲ ποδαγρικοὺς πόδας τὸ 77 ἔτος τῆς ἡλικίας μου, ἀπὸ τοιοῦτους στρατιώτας εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν ἔχεις χρεῖαν. Τὰ πρὸς τὴν πατρίδα χρέη μου εἶναι τόσον βαρύτερα, ὅσον ἡ πατρίς μ' ἐπλήρωσε πολὺ πλειότερον ἀπ' ὅ,τι ἤξιζαν οἱ μικροὶ μου κόποι μὲ τὴν εὐνοϊάν της, τὴν ἐποίαν δὲν ἀλλάσσω μὲ τοὺς θησαυροὺς ἑλῆς τῆς γῆς, ἀλλὰ δὲν ἔχω πλέον ὅ ταλαίπωρος ἄλλο τι νὰ προσφέρω εἰς αὐτὴν παρὰ εὐχὰς ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας της, καὶ δέησεις εἰς ὅλα της τὰ τέκνα, τοὺς ἀδελφούς μου, νὰ σέβωνται τὴν πατρίδα πλέον παρὰ τοὺς ἰδίους των γονεῖς. Ἡ δέησίς μου εἶναι αὐτοῦ τοῦ φιλοπάτριδος Σωκράτους παραγγελία, τοῦ ἐποίου τοὺς λόγους γράφω μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς ἑλοκλήρους, διὰ νὰ τοὺς κοινωνήσῃς καὶ εἰς στρατηγούς καὶ εἰς στρατιώτας καὶ πάσης ἄλλης τάξεως πολίτας, καὶ νὰ τοὺς μεταχειρίζεσθε ὡς ἑμνοῖας σάλπιγγα, ὄχι μόνον πολεμοῦντες Τούρκους, ἀλλὰ καὶ ἐσάκις ἐρχεσθε εἰς ἀνάγκην νὰ πολεμῆτε τὰ τυρανικώτερα, παρὰ τοὺς Τούρκους, ἀνθρώπινα πάθη.

Ἐκ Παρισίων 17 Ἰουνίου 1824.

Ὁ φίλος καὶ σοῦ καὶ τῆς
κοινῆς πατρίδος.

Ἀδαμάντιος Κοραΐς.

Ἴδου τί ἔλεγεν εἰς τὴν φυλακὴν εὐρισκόμενος ὁ σεβάσιμος Σωκράτης.

«Μητρός τε καὶ πατρός καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμιώτερον ἔστιν ἡ πατρίς, καὶ σεμνότερον, καὶ ἀγιώτερον, καὶ ἐν

» μείζονι μοίρα, καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς νοῦν
 » ἔχουσι. Καὶ σέβεσθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπείκειν καὶ θωπεύειν πα-
 » τρίδα χαλεπαίνουσαν ἢ πατέρα· καὶ ἢ πείθειν ἢ ποιεῖν, ἢ ἂν κε-
 » λεύῃ, καὶ πάσχειν ἕάν τι προστάτῃ παθεῖν, ἡσυχίαν ἄγοντα· ἕάν
 » τε τύπτεσθαι, ἕάν τε δεῖσθαι, ἕάν τε εἰς πόλεμον ἄγῃ τρωθησό-
 » μενον ἢ ἀποθανοῦμενον, ποιητέον ταῦτα, καὶ τὸ δίκαιον οὕτως
 » ἔχει. Καὶ οὐχ ὑπεικτέον, οὐδ' ἀναχωρητέον, οὐδὲ λειπτέον τὴν
 » πτάξιν· ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν δικαστηρίῳ καὶ πανταχοῦ
 » ποιητέον ἢ ἂν κελεύῃ ἡ πόλις τε καὶ ἡ ΠΑΤΡΙΣ, ἢ πείθειν αὐ-
 » τὴν ἢ τὸ δίκαιον πέφυκε. Βιάζεσθαι δὲ οὐχ ὄσιον οὔτε μητέρα
 » οὔτε πατέρα, πολὺ δὲ τούτων ἔτι ἦττον τὴν ΠΑΤΡΙΔΑ».

ΦΩΝΕΣ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ

Κύματ' ἀνεμοδαρμένα,
 μὲ μουγκρίσματα βαριά
 σὰ λιοντάρια δαμασμένα
 σκύφτουν, γλύφουν τὴ στεριά.

Καὶ ε' ἀπόγειο, ποῦ μᾶς φέρνει
 τὴ δροσιά τῆς ρεματιᾶς,
 σὰ βροχὴ τὴ λεύκα δέρνει
 καὶ τοὺς κλώνους τῆς ἰτιᾶς.

Τὶς φτεροῦγές τους τινάζουν
 καὶ λαλοῦν οἱ πετεινοί,
 καραούλια ποῦ φωνάζουν
 οὐ παγὰνα σκοτεινὴ.

Μὲς στὴ φτέρη νανουρίζουν
 τὰ τριζόνια θλιβερά,
 καὶ τῶν νυχτερίδων τρίζουν
 τ' ἀργοκίνητα φτερά.

Κλαίει, οὐρλιάζει ἀπὸ τὴν πείνα
 τ' ἄλυσοδέτο σκυλί,
 καὶ βογγᾷ ἢ τρομπαμαρίνα,
 σὰ θαλασσινὸ πουλί.

Καὶ στῆς λαγκαδιᾶς τὰ πλάγια
— ταιριασμένη γειτονιά —
κουβεντιάζει ἡ κουκουβάγια
μὲ τὸν γκιώνη τὸ φονιά.

Ἄντηχάει στὸ μονοπάτι
καὶ στὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ
τὸ περπάτημ' ἀγωγιάτη,
τὸ κουδούνι μουλαριοῦ.

Καὶ στὰ λυχνοφωτισμένα
ἔσων ψαράδων καπηλιὰ
σμίγουν, παίζουν ταιριασμένα
ταμπουράδες καὶ βιολιά.

Γεώργιος Δροσίνης

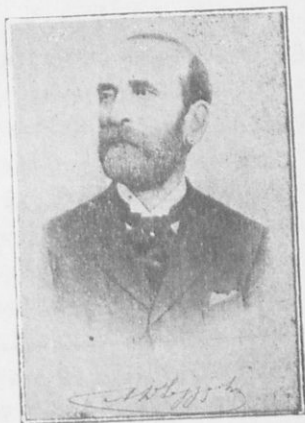

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΧΙΟΥ

(Ἐκ τῶν «Ἀπομνημονευμάτων»)

Δὲν θεωρῶ ἄσκοπον νὰ ἀφηγηθῶ τὰ τῆς καταστροφῆς τῆς
Χίου ὅπως οἱ γονεῖς μου πολλάκις
μοὶ τὰ διηγήθησαν.

Ἦτο, ἂν καλῶς ἐνθυμοῦμαι, ἡ
πέμπτη ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος τῶν
Παθῶν τοῦ Κυρίου καὶ «εἶχαν
βάλει εἰς τὴν φωτιὰν τὰ ἀγκινα-
ροκούκια μὲ τὸ λάδι», ὁπότε ἐκη-
ρύχθη, ὅτι ἐφάνη ἡ Τουρκικὴ ἀρ-
μάδα διευθυνομένη εἰς Χιον ὅπως
τιμωρῆσῃ ἐπαναστατικὰ κινήματα
συμβάντα τότε ἐκεῖ τῇ ὑποκινήσει
Σαμίων τινῶν. Τὰς περαιτέρω λε-
πτομερείας ἐγραψαν πολλοί, ἐγὼ
περιορίζομαι εἰς ἀπομνημόνευσις
τῶν συμβάντων εἰς τοὺς γονεῖς καὶ τινὰς τῶν συγγενῶν μου.

Ἄμα τούτου ἀκουσθέντος, ἀπόγνωσις κατέλαβε πάντας καὶ ὄδυρμοι καὶ κοπετοὶ ἠκούσθησαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδίων. Ἐκαστος ἐσκέπτετο περὶ σωτηρίας διὰ τῆς φυγῆς. Ἀδίκα ἀκόμη καὶ νῦν μέμφονται τοὺς Χίους ἐπὶ τῇ φυγῇ ἐκείνῃ. Οὐδὲν ἠδύναντο ἄοπλοι καὶ εἰρηνικοὶ πολῖται ἄλλο νὰ πράξωσιν ἢ σωτηρίαν ὅπως ὅπως οὕτω νὰ ζητήσωσι, καὶ τὸ «κόψε με, Ἄγά μου, ν' ἀγιάσω» εἶναι εἰρωνεῖα ἀσύγνωστος.

Ἡ μάμμη μου, ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου, συνοδευόμενοι ἀπὸ τοὺς δύο ἑμοπατέριους ἀδελφοὺς τῆς μητρός μου, ἐφορτώθησαν ἕκαστος κατὰ τὰς δυνάμεις του μόνον τὰ χρήματα εἰς χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ τὰ πολύτιμα εἶδη, τὰ «διαμαντικά», τὰ ἐν τῷ οἴκῳ εὐρεθέντα, καὶ μὲ μόνην τὴν στολὴν, ἣν εὐρέθησαν φέροντες, ἐκλείδωσαν τὴν οἰκίαν (ἐνομιζέτο ὅτι τὰ πράγματα ἤθελον συμβιβασθῆ καὶ ταχέως ἕκαστος θέλει ἐπιστρέφει εἰς τὴν ἐστίαν του) καὶ ἀπῆλθον φεύγοντες εἰς τὰ χωρία, ὅπως κρυπτόμενοι περιμένωσι τὴν τύχην τῆς νήσου καὶ τὴν ἰδικήν των.

Ὅσοιποροῦντες κακὴν κακῶς ἔφθασαν τὸ ἑσπέρας εἰς χωρίον τι τῶν Μαστιχοχωρίων καὶ ἐκεῖ ἐπερίμεναν εἰδήσεις δι' Ἑλλης τῆς νυκτός, ἀλλ' ἀντὶ εἰδήσεων εἶδον τὸν καπνὸν τῆς πυρπολουμένης πόλεως καὶ ἐνόησαν, ὅτι ἡ μόνη αὐτῶν σωτηρία ἐνέκειτο εἰς τὴν περαιτέρω φυγὴν. Ἀλλὰ πῶς;

Ἀπεφασίσθη ὁ μὲν πατήρ μου νὰ μεταβῆ εἰς παράλιον χωρίον καὶ ἐκεῖ νὰ ζητήσῃ καὶ εὖρῃ πλοιαρίον τι, οἱ δὲ λοιποὶ νὰ κρυβῶσιν ἐν τῷ χωρίῳ καὶ νὰ περιμένωσι τὴν ἐπιστροφὴν του καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκδρομῆς του. Ἐκρύβησαν ὅθεν ὄλοι ἐντὸς ἀχυρῶνος, τοῦ ὀποίου ἡ θύρα καὶ ὁ ἥμισυς χῶρος ἐφράχθησαν διὰ ἀχύρων, ἐφωτίζοντο ἀπὸ ὀπῆς τινος τῆς στέγης καὶ ἐκεῖ διήμερουσιν, τὴν δὲ νύκτα ἐξήρχοντο καὶ ἐλάμβανον ὀλίγην τροφήν καὶ ἀνέπνεον ἐν ὑπαίθρῳ ἐναγωνίως περιμένοντες.

Σημειωτέον, ὅτι ὁ ἀποβιβάσθεις τουρκικὸς στρατός, συγκεείμενος ἀπὸ «Τσαγκαλάκια» τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως εἰσῆλασεν εἰς τὰ χωρία θύων, σφάζων καὶ αἰχμαλωτίζων. Ἄλλ' ἡ σφαγὴ καὶ ὁ αἰχμαλωτισμὸς περιωρίζετο εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως, ὅχι δὲ καὶ εἰς τοὺς χωρικοὺς.

Τούτων ἐφείδοντο καὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας καθ' ἣν εἶχον ἀνωτέραν διαταγήν. Οἱ δὲ χωρικοὶ μὲ κίνδυνον τῆς ἰδίας αὐτῶν ζωῆς ἔσωζον ἑσούς καὶ ὅπως ἂν ἠδύναντο καὶ μετημφισμένους εἰς χωρικοὺς τοὺς ἐφυγάδευον νύκτωρ.

Πολλάκις μοὶ διηγήθη ἡ μήτηρ μου, ὅτι ἤκουσε διαρκούσης τῆς ἡμέρας Τούρκους, λέγοντας εἰς τὸν κρύπτοντα αὐτὴν καὶ τοὺς περὶ αὐτὴν :

— Πρόσεξε. ἂν ἔχῃς κανένα κρυμμένον, νὰ τὸ εἰπῆς, διότι θὰ φῶς τὸ κεφάλι σου.

Οὗτος ὄμως ἤρνεϊτο ἐπιμόνως. Ἄλλ' αἱ ἡμέραι ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην παρήρχοντο καὶ ὁ πατήρ μου δὲν ἐφαίνετο ἐπιστρέφων καὶ ἡ ἀπελπισία τοὺς κατελάμβανεν. Ὁ δὲ χωρικός, μολονότι, ἐννοεῖται, ἡμείβετο ἀδρῶς, ἤρχισε ν' ἀνυπομονῆ καὶ νὰ φοβῆται μὴ προδοθῆ, ἐδήλωσε δὲ, ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ τοὺς κρύψῃ περαιτέρω, διότι μάλιστα ἤκουσεν ἐν τῷ χωρίῳ ψιθύρους προδοτῶν καὶ βεβαίως θὰ ἀνακαλυφθῶσι καὶ θὰ χαθῶσι καὶ οἱ κρυπτόμενοι καὶ αὐτός. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν τὴν προσεχῆ νύκτα νὰ μεταμφισθῶσιν ὅλοι εἰς χωρικοὺς καὶ χωρικὰς καὶ νὰ φύγωσιν ἀλλαχῶς εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Διὰ νὰ ἀπαλλαγῶσι δὲ τοῦ βάρους ἀργυρῶν νομισμάτων ἔσκαψαν διὰ ξυλαρίου μικρὸν λάκκον καὶ ἔθαψαν δύο σάκκους ταλίων περὶ τὰ 50 — θέλομεν ἰδεῖ περαιτέρω πόσον τὰ τάλιρα αὐτὰ ἐφάνησαν σωτήρια— καὶ ἐκάλυψαν τὸν λάκκον μὲ χῶμα. Δὲν ἐνθυμοῦμαι διατί, ἀντὶ νὰ φύγωσι νύκτωρ, ἐξῆλθον τῆς κρύπτῃς περὶ τὰ ἐξημερώματα, ἀλλ' ὀλίγα βήματα εἶχον προθῆ καὶ συνήντησαν «μπουλούκια» Τούρκων στρατιωτῶν, οἵτινες ἀμέσως τοὺς ἀνεγνώρισαν, καὶ ἐκ τῆς ἀπαλότητος τοῦ δέρματος χειρῶν καὶ προσώπου καὶ ὀπισθοδῆποτε ἐκ τῶν κινήσεων, ὅτι δὲν ἦσαν χωρικοί, καὶ τοὺς συνέλαβον καὶ τοὺς «ἔφαξαν» καὶ, ἀνακαλύψαντες ὅτι ἔφερον θησαυρούς, τοὺς μὲν δύο θελοὺς μου ἐσύλησαν καὶ ἀπεκεφάλισαν αὐθωρεί, τὴν δὲ μάμμην μου μόνον ἐσύλησαν. Ἀλλὰ τοσοῦτον φαίνεται ἐπλήσθησαν ἐκ τῆς πλουσίας λείαςτων, ὥστε τὴν ἀπέπεμψαν ἐλευθέραν εἰπόντες αὐτῇ : « Ἀλὰχ μπὶν μπὶν μπερεκιὲτ βερσίν ». Τὴν δὲ μητέρα μου ἐκράτησαν δούλην μὲ σκοπὸν, εἶπον νὰ τὴν μεταφέρωσιν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν δώσωσι δῶρον εἰς τινα

ἔχει ἄρχοντα κατὰ τὴν τότε τουρκικὴν συνήθειαν νὰ πέμπωσιν οἱ κατώτεροι πρὸς τοὺς ἀνωτέρους ὡς δῶρον κορασιῶδας δούλας.

Ἡ δυστυχὴς μάμμη μου ἐθρήνηει, ἰκέτευε τοῦλάχιστον νὰ τῇ ἐπιτραπῇ νὰ συνοδεύσῃ εἰς τὴν δουλείαν τὴν κόρην τῆς, ἀλλ' εἰς μάτην. « Δὲν ἀξίζεις », ἀπεκρίνοντο « οὔτε ἑνὸς λουλέ καπνόν », καὶ ἔσυραν τὴν μητέρα μου, ἣτις ἠναγκάσθη νὰ βαδίσῃ κυριολεκτικῶς ἐπὶ τοῦ πτώματος ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν τῆς. Οὕτως ἀπηλπισμένη ἡ μάμμη μου ἐνεθυμήθη, ὅτι εἶχε στενὴν φιλίαν μετὰ τινος ὀνομαζομένου Μπουλιάγκου προξενίσκου Ἕλληνα, καὶ συνάμα ἤκουσεν, ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐσεβάσθησαν τὰ Προξενεῖα καὶ ὅτι εἰς αὐτὰ εὔρον ἄσυλον τινὲς τῶν Χιῶν. Ἐδραμεν ἔθεν ὁδοιποροῦσα ἐπὶ πολλὰς ὥρας εἰς τὴν πόλιν τῆς Χίου καὶ μετέβη εἰς τὸρρηθὲν Προξενεῖον καὶ διηγήθη τὰ δυστυχήματά τῆς. Ὁ Πρόξενος ἐκάμφθη καὶ ὄχι μόνον ἐχορήγησεν ἄσυλον ἐντῆ οἰκίᾳ του, ἀλλ' ὑπέσχεθη νὰ ἐξετάσῃ καὶ εἰ δυνατόν, ἀνεύρη καὶ ἐξαγοράσῃ τὴν μητέρα μου, προσέθηκεν ὅμως ὅτι χρειάζονται χρήματα. Ἡ μάμμη μου τῷ εἶπεν ὅτι οὐδὲν τῇ ἀφῆκαν. Ἀλλ' ἐνεθυμήθη τὰ δύο κρυβέντα σακίδια πλήρη ταλίων καὶ τῷ ἐπρότεινε νὰ τῇ δώσῃ καθάσῃ συνοδόν, ὅπως μεταβῇ καὶ τὰ ζητήσῃ. Ὁ Πρόξενος τότε ἐπεισθὴ νὰ ζητήσῃ καὶ εὔρη καὶ ἐξ ἰδίων ἐξαγοράσῃ τὴν μητέρα μου, ἦν οἱ Τοῦρκοι εἶχον μεταφέρει ἐκ τοῦ χωρίου εἰς τὴν πόλιν πρὸς ἐπιβίβασιν εἰς πλοῖον, εὐτυχῶς δὲ κίποιος ἐπρόλαβε καὶ εἰδοποίησε τὸν πρόξενον περὶ τῆς ἀφίξεώς τῆς μετὰ πολλῶν ἄλλων σκλάβων. Ὁ Πρόξενος, μετὰ πολλὰς δυσκολίας ἐκ μέρους τοῦ κυρίου τῆς, μὴ θέλοντος ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ τὴν πωλήσῃ, τὴν ἐξηγόρασεν ἀντὶ 500 γροσιῶν!!! Σημειωτέον, ὅτι τοιοῦτο τίμημα κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἦτο ἕκτακτον διὰ μίαν δούλην. Εἶναι ἱστορικὸν ὅτι Χίᾳ δούλη τότε ἐπωλήθη διὰ μίαν « λουλαδιὰν καπνοῦ ». Ἀμα τῇ ἀποδόσει εἰς τοὺς κόλπους τῆς μάμμης μου τῆς ἀγαπητῆς αὐτῆς θυγατρὸς καὶ μητρὸς μου καὶ μετὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν, ἐννοεῖται χαρὰν καὶ ἀγαλλίαςιν ἐπήλθεν ἡ σκληρὰ ἀνάγκη θεραπείας ἀπάντων τῶν χρηζόντων πρὸς συντήρησιν καὶ ἀπότισιν τοῦ πρὸς τὸν Μπουλιάγκον χρέους αὐτῶν. Πᾶσα ἐλπίς ἐστηρίζετο εἰς τὰ παραχωρηθέντα ἐντὶ κρύπτῃ τάλιρα. Ἐδέησεν ἔθεν ἡ μάμμη μου συνοδευομένη ὑπὸ καθάσῃ τοῦ Προξενείου

ἐκείνου νὰ μεταβῆ εἰς τὸ ἀπαίσιον δι' αὐτὴν χωρίον, ἐν ᾧ καὶ ἡ κρύπτη, πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ παραχωθέντος χρημάτων.

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸν πρὸς ὄν ἄρον καὶ εἶπον εἰς τὸν ξενίσαντα αὐτοὺς χωρικὸν τὸν σκοπὸν αὐτῶν, ἐκίνησεν οὗτος τὴν κεφαλὴν μετὰ δισταγμοῦ, λέγων, ὅτι οἱ Τοῦρκοι καὶ τὰ προσκεφάλαια αὐτὰ, ἐφ' ὧν ἀνεπαύοντο, ἔψαξαν κατασχίσαντες αὐτὰ καὶ τὰ ἄχυρα ἐπίσης λεπτομερέστατα καὶ ἐν γένει πᾶσαν γωνίαν, ὥστε ματαιοπονίαν καὶ ἀνευ ἐλαχίστης ἐλπίδος ἐθεώρει τὴν εὔρεσιν τῶν περὶ ὧν πρόκειται χρημάτων.

Μολοντοῦτο ἡ θεία πρόνοια ἄλλως εἶχε βουλευθῆ. Τὰ σακίδια ἄθικτα ἀνευρέθησαν καὶ ἐθεράπευσαν τοῦλάχιστον προσωρινῶς τὰς πρωτίστας ἀνάγκας.

Εἶπον ὅτι ὁ πατήρ μου εἶχε χωρισθῆ τῆς μητρὸς μου καὶ τῆς μάμμης μου πρὸς ζήτησιν πλοιαρίου καὶ ὅτι αὐταί, ἀπελπισθεῖσαι νὰ περιμένωσιν ἢ μᾶλλον καταναγκασθεῖσαι, ἐξῆλθον πρὸς φυγὴν καὶ ἔπαθον ὅσα ἔπαθον.

Ὅπότεν ἡ μάμμη μου ἐπανῆλθεν εἰς τὸ χωρίον πρὸς ζήτησιν τῶν χρημάτων, ἔμαθεν ὅτι ὁ πατήρ μου, δύο ἡμέρας μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν των, νύκτωρ, μετημφισμένος εἰς χωρικὸν, εἶχε μεταβῆ πρὸς ἀναζήτησιν των, διότι, ἔλεγεν, εἶχεν εὔρει πλοιάριον δεχθὲν νὰ τοὺς μεταφέρῃ εἰς νῆσόν τινα τοῦ Αἰγαίου, εἰς Ἄνδρον ἢ εἰς Τῆνον, τὰς πλησιεστέρας. Μιθῶν δὲ τὴν ἐπελθούσαν συμφορὰν ἔφυγε. Καὶ ὁ χωρικὸς ὑπέθετεν, ὅτι, μὴ ἀναφανεῖς πλέον, κατῴρθωσεν αὐτὸς νὰ ἐπιβῆ καὶ νὰ σωθῆ εἰς τὸ εἰρημένον πλοιάριον. Οὕτως ἀμυδρῶς ἤρχισαν νὰ γνωρίζουν τὴν τύχην καὶ τὰ ἔχνη τοῦ πατρὸς μου.

Εἰς τὸ Προξενεῖον ἐντούτοις συνηθροίσθη πλῆθος προσφύγων καὶ βίωσις ἐν αὐτῷ ἀπέβαιεν ἀδύνατος, ἀναπτυχθείσης πρὸς τοὺς ἄλλοις ἐν αὐτῷ καὶ ἐπιδημικῆς νόσου, «λοιμικῆς» τότε καλουμένης. Σκέψεως δὲ γενομένης ἀπεφασίσθη διὰ τῶν μέσων τοῦ Προξενίου νὰ ἐπιβιθασθῶσιν εἰς γαλλικὸν βασιλικὸν πλοῖον μέλλον νὰ μεταβῆ εἰς Σμύρνην, ἐκεῖθεν δὲ νὰ εὔρωσιν εὐκολώτερον εὐκαιρίαν μεταβάσεως εἰς τὰς νήσους Ἄνδρον ἢ Τῆνον πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρὸς μου.

Εἶχον δὲ τὴν τύχην νὰ ἐκλύσωσι τὴν συμπάθειαν τοῦ πλοιάρχου, ὅστις τὰς ἐσύστησεν εἰς τὸν ἐν Σμύρνῃ Γάλλον Πρόξενον (δὲν ἐνθυμοῦμαι τὸ ὄνομά του δυστυχῶς), ἄνθρωπον, φαίνεται λίαν

καλοκάγαθον, ὅστις τὰς ἐξένισε δωρεὰν ἐπὶ 40 ἡμέρας καὶ διὰ τῶν μέσων ὅσα διέθετεν, ἦτοι τῶν γαλλικῶν πλοίων, ἅτινα ἐπηγαινοήρχοντο κατ' ἀνωτέραν διαταγὴν μεταξὺ Χίου, Σμύρνης καὶ τοῦ Αἰγαίου πρὸς διάσωσιν τῶν θυμάτων, ἐπέτυχε νὰ μάθῃ καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὰς ξενιζομένας του τὴν χαροποιὸν εἶδησιν, ὅτι ὁ πατήρ μου ζῆ ἐν Τήνῳ καὶ ὅτι ἐδόθη ἡ ὑπόσχεσις ὑπὸ Γάλλου πλοιάρχου ὅτι θὰ μεταφέρῃ πρὸς αὐτὸν τὴν σύζυγον καὶ τὴν πενθεράν του. Τοῦτο καὶ ἐγένετο, καὶ οὕτω τέλος ἐν Τήνῳ συνηνώθησαν τὰ σωθέντα ἐκ τῆς σφαγῆς μέλη τῆς οἰκογενείας μου, πατήρ, μήτηρ καὶ μάμμη μου.

Καὶ σήμερον ἀκόμη μελαγχολία μὲ κυριεῖ ἐνθυμούμενον τὰς ἀφηγήσεις τῶν γονέων μου περὶ τῆς ἐν Τήνῳ βιώσεως. Ἄνθρωποι εἰθισμένοι εἰς πᾶσαν ἀνεσιν, εἰς κατοικίαν μεγαλοπρεπῆ, οἶαι αἱ τῶν τότε εὐπόρων τῆς Χίου, ἐφωδιασμένην μὲ ἐπιπλα καὶ σκεύη καὶ πᾶσαν χλιδὴν, ἔχοντες ὑπηρέτας, — οἱ ὅποιοι, ἱστορικοί, οὕτως εἰπεῖν, ἦσαν τότε ἐν Χίῳ ἕνεκα τῆς ἐπιτηδειότητος καὶ ἀφροσύσεως αὐτῶν πρὸς τοὺς κυρίους των — εἶχον περιέλθει εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κατοικῶσι τρώγλας στενοχώρους καὶ ἐκτεθειμένας εἰς ὄλας τὰς μεταβολὰς τῶν ὥρων τοῦ ἔτους, εἰς τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος καὶ εἰς τὸν καύσωνα τοῦ θέρους, ἐστεροῦντο πάσης ὑπηρεσίας, ὡς μὴ ἔχοντες καὶ τὰ πρὸς τοῦτο ἄλλως τε μέσθ, ἀκόμη καὶ τροφῆς καὶ ἄρτου «ἀνθρωπίνου» (λέξις τῆς μητρός μου). Ἐν συντόμῳ ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ζῶσιν ὡς χωρικοὶ καὶ δὴ πτωχοί.

Ὁ πατήρ μου ἤρχισε νὰ ἐπαγγέλλεται τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμά του καὶ ἐργασία δὲν ἔλειπε βεβαίως, ἀλλὰ τί ἦτο προῖον τῆς ἐργασίας του; Μερικὰ λουκάνικα, ἢ αὐγά, ἢ ὄρνις, ἢ ἔστιν ὅτε καὶ κριθίνος ἄρτος· ποῦ χρήματα! Ἐντούτοις τὰ ἄλιγα ἀπομένοντα ἀπὸ τὰ «μακαρίτικα» ἐκεῖνα τάλιρα τῆς Χίου εὐρίσκοντο ἐν τῷ ἔξαντλεῖσθαι, ἢ δὲ δυστυχῆς μάμμη μου, ἐκ τῆς κακοζωίας, τῶν στερήσεων καὶ τῆς δυσθυμίας ἐν γένει, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων θυμάτων τῆς εἰς τὴν νῆσον ἐφορμησάσης «λοιμικῆς» καὶ οὕτως ἐτελείωσαν τὰ δεινὰ τῆς.

Ἐσυλλογίσθη τότε ὁ πατήρ μου τίνι τρόπῳ ἠδύνατο νὰ μεταβῆ εἰς τὴν Ρωσσίαν διὰ πλοίου ξένης σημαίας καὶ εἶχεν ἤδη ὑπ' ὄψει τοῦ τοιαύτην εὐκαιρίαν, ὅτε Ψαριανοὶ ἐκ τῶν πρωτευόντων παρου-

σιάσθησαν και τὸν ἔπεισαν μὲ τὸ καλὸν και μὲ ἀπειλὰς νὰ μεταβῆ εἰς τὴν νῆσον τῶν Ψαρῶν και νὰ σωθῆ μετὰ τῆς μητρὸς μου ἐντὸς πλοίου Ψαριανοῦ ἀποπλεύσαντες ἐκεῖθεν ἄνευ πηδαλίου· διότι ἀπὸ τὰ πλοία εἶχον ἀφαιρεθῆ τὰ πηδάλια κατ' ἀπόφασιν τῆς κοινότητος, ὅπως οὕτω μὴ δύναται οὐδεὶς τῶν πλοιαρχῶν ν' ἀναχωρήσῃ, ἀλλὰ νὰ ἐμμείνῃ και ὑπερσπίσῃ τὴν πατρίδα μέχρις ἐσχάτων.

Τὸ πλοῖον τοῦτο κατάφορτον γυναικοπαίδων και ὀλίγων ἀνδρῶν μετὰ πολλὰς περιπετείας ἠδυνήθη νὰ προσορμισθῆ εἰς τὴν νῆσον Μύκονον. Καὶ ἰσοῦ πάλιν τὸ ἀτυχὲς ζεῦγος τῶν γονέων μου, πτωχόν, γυμνὸν και ἀπελπι, δὲν ἐνθυμοῦμαι εἰς ποίου εὐσπλαχνικοῦ κατοίκου τῆς Μυκόνου τὴν κατοικίαν εὔρε σκέπην και τροφήν. Ἐκεῖ ὁμοῦ ἐπέπρωτο νὰ φανῆ δι' αὐτὸ λιμὴν σωτηρίας. Δὲν ἤξεύρω ποῖος προξενίσκος ἐπρομήθευσε εἰς τὸν πατέρα μου ἐν ἀγγλικὸν ψευδοδιαδατήριον, ὡς δῆθεν ὑπήκοον τῆς Ἰονίου Πολιτείας, και μὲ αὐτὸ ἀπεφάσισε νὰ μεταβῆ εἰς Κωνσταντινούπολιν, προτιμῶν, μοι ἔλεγε, και νὰ σφαγῆ ἢ ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης αὐτὸς και ἡ σύζυγός του.

Κωμικοτραγικὰ ἦσαν, κατὰ τὰς διηγήσεις τῶν γονέων μου, τὰ τῆς ἀφίξεως και τῆς πρώτης ἐγκαταστάσεώς των εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τὸ ὄλον τῆς ἀποσκευῆς των συνέκειτο ἀπὸ ἐν κιβωτίδιον περιέχων ὀλίγα ἀσπρόρρουχα και τίποτε περιπλέον. Ὁ πλοίαρχος ἔχων μὲ ἐμπόρους Γραικοὺς σχέσεις ἀνήγγειλεν εἰς ἕνα ἐξ αὐτῶν, ὅτι εἶχεν ἐπιβάτας ζεῦγος Χίων, τὸν ἱατρὸν Συγγρὸν δηλαδὴ μετὰ τῆς συζύγου του, μὴ ἔχοντας ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνειν, και ἐζήτηε ὑπὲρ αὐτῶν τὴν προστασίαν των.

Οὗτος διὰ τινος ὑπαλλήλου του ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὰ Ταταῦλα, ὅπου κατόκει, ὡς και πλείστοι Χῖοι μεγαλέμποροι τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης, και ἐφρόντισε νὰ τοῖς ἐνοικιάσῃ οἰκίαν πρὸς ἐγκατάστασιν.

Ὁ ἰδιοκτῆτης τῆς οἰκίας τοὺς ἠρώτησε :

— Ποῦ εἶναι τὰ «καλαμπαλίκια» σας; (τὰ ἔπιπλα δηλ. και οἰκιακὰ σκεῦη).

Ἐκεῖνοι συστελλόμενοι ἀπήντησαν, ὅτι εὕρισκονται εἰς πλοῖον και προσεχῶς θέλουσι τὰ μεταφέρει, ἐν τούτοις παρεκάλουν τὸν οἰκοδεσπότην προσωρινῶς νὰ τοῖς χωρηγῆσῃ κλίνην και τρε-

φήν, ἐπὶ πληρωμῇ. Εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ὅτι καὶ τὰ μέσα πληρωμῆς δὲν εἶχον.

Τὴν ἐπιούσαν ὁ πατήρ μου μετέβη ἀπὸ πρωΐας εἰς ἐν φαρμακείον τοῦ Σταυροδρομίου καὶ ἀνήγγειλεν ἑαυτὸν ἀπλοῦστατα ἄνευ ἐλαχίστης προλαβούσης διατυπώσεως, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ μετέρχεσθαι τὸν ἱατρὸν ἐν Τουρκίᾳ εἰς οὐδεμίαν διατύπωσιν ὑπεβάλλετο καὶ ἐπιστήμονες ἱατροὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἤριθμοῦντο ἐπὶ τῶν δακτύλων (ἂν καλῶς ἐνθυμοῦμαι τρεῖς ἡτέσσαρες), ἔλοι δὲ εἰ φαρμακοποιοὶ καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἐμπειρικοὶ μετήρχοντο τὸν ἱατρὸν. Ὁ φαρμακοποιὸς φαίνεται ὅτι ἦτο ἀγαθὸς ἄνθρωπος καὶ, ἀφοῦ ἤκουσε τὰς ἀτυχίας τοῦ πατρὸς μου καὶ ἔμαθεν, ὅτι ἐσπούδασεν εἰς Πίζαν, — κατὰ τύχην ἦτο Ἴταλὸς τὴν καταγωγὴν ὀνομαζόμενος Κοτσόφι· κατὰ παράδοξον μάλιστα σύμπτωσιν μετὰ παρέλευσιν εἴκοσι ἐτῶν περίπου ἔκτοτε ἐγνωρίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τῶν υἱῶν του καὶ στενὴν μετ' αὐτῶν φιλίαν συνήψα — τὸν συνέστησεν εἰς διαφόρους προσελθόντας ἀσθενεῖς ὡς καὶ εἰς οἰκίας εὐπόρων. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τότε καὶ νῦν κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ ἱατροὶ ἀμείβονται ἀμέσως, τὰ ἐκ τῆς ἐργασίας του εἰσπραχθέντα ἦσαν σχετικῶς ἄφθονα. Ἀγοράσας λοιπὸν σακουλάκι ἐγέμισε σχεδὸν αὐτὸ χρυσῶν νομισμάτων (ρουμπιέδων τότε καλουμένων καὶ μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἐπεδείκνυε τὸν θησαυρὸν του εἰς τὴν μητέρα μου ἐπιστρέψας εἰς τὸν οἶκόν του. Οὕτως αἱ ἐλπίδες τῆς ἐπανόδου ἀρχαίων ἡμερῶν ἐπανῆλθον καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιούσης ἤρχισαν αἱ ἀγοραὶ ἐνδυμάτων καὶ τῶν ἀπολύτως κατ' ἀρχὰς ἀναγκαίων ἐπίπλων καὶ σκευῶν. Ἡ συγκρομίδη τῶν ρουμπιέδων ἐπανελήφθη καὶ ἐν συντόμῳ ἡ ἄνεσις τοῦ βίου ἐπανῆλθε καθ' ἑαυτήν.

Αὕτη εἶναι ἡ ἱστορία τῶν περιπετειῶν τῶν γονέων μου. Ὅταν δὲ ἀναπολῶ ταῦτα εἰς τὴν μνήμην μου καὶ σκέπτομαι τί ὑπέφεραν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, πόσον, λέγω, ἄδικοι εἶναι κάποτε πρὸς τὴν μνήμην τῶν Χίων ἔσσι τρόπον τινά, θεωροῦν αὐτοὺς ἑτερόχθονας καὶ δῆθεν μηδὲν παθόντας ἢ μᾶλλον μηδὲν εἰσενεγκόντας εἰς τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα, ἐνῶ κατ' ἐμὲ ἡ καταστροφὴ τῆς Χίου κατὰ πολὺ συνέτεινεν εἰς τὴν γένεσιν συμπαθείας ἐκ μέρους τῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ ἀκόμη Χριστιανῶν καὶ εἰς ἐκρηξὴν ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερώσεως μέρους τῆς Ἑλλάδος.

Ἀνδρέας Συγγρός.

ΠΗΛΟΣ ΚΑΙ ΠΗΛΟΣ

Ἐπὶ τὸν ἴδιον τὸν πηλό, τῆ ζύμῃ του τὴν ἴδια
ἔπῃρ' ἕνας κεραμιδᾶς κι ἔπλασε κεραμίδια,
ἔπῃρε κι ἕνας ξακουστός κι ἀλάθευτος τεχνίτης
κι ἔπλασε στ' ἀργαστήρι του μιὰ προτομὴ Ἀφροδίτης.

Τὰ κεραμίδια ἀπανωτὰ ψηλὰ στὴ στέγη τώρα
τὰ δέρνει τ' ἀστροπόβροντο, τὸ ξεροβόρι, ἢ μπόρα'
κάτω ἀπ' τὴ στέγη ἢ προτομὴ σ' ὀλόφωτο σαλόνι
ἀκούει γλυκὰ παινέματα κι ὄμορφη καμαρώνει.

Κι ἐξήλεψαν κι ἐθύμωσαν και παραπονεμένα
τὰ κεραμίδια ἐρώτησαν : — Ἀπὸ τὴν ἴδια γέννα
δὲν εἴμαστε κι ἐμεῖς και σύ ; γιατί για σένα δείχνουν
τόση λαχτάρα και στοργὴ κι ἐμᾶς μᾶς ἀπορρίζουν ;

Κι ἡ προτομὴ ἀποκρίθηκε : — Βλέπω τὰ βάσανά σας
και συμπονῶ σὰν ἀδερφή· μὰ τὰ παράπονά σας,
δίχως νὰ χάσετε καιρὸ και δίχως νὰ ντραπῆτε,
στά χέρια ποῦ σᾶς ἔπλασαν σύρετε νὰ τὰ πῆτε.

Ἰωάννης Πολέμης.

Ο ΚΑΒΑΛΑΡΗΣ

Ἀκούω γλιμίντρισμα. Εἶς' εἰσὺ, σὲ νοιώθω, καβαλάρη'
μοῦ συνεπαίρνει τὴν ψυχὴ τὸ ποδοβολητό.

Νεοελληνικὰ ἀναγνώσματα γ'.

7

Ποῦ πᾶς γοργὰ μὲ ἄτι σου μονόκορμο ζευγάρι ;
Δὲ σὲ θωροῦν τὰ μάτια μου μέσα στὸν κορνιαχτό.

— Πηγαίνω ἐκεῖ ποῦ ὁ θάνατος ἀκούραστα δουλεύει,
πηγαίνω ἐκεῖ ποῦ ἡ λησμονιὰ γλυκὸ κρασί κερνᾷ·
ἐκεῖ ποῦ ἀθάνατη ζωὴ σὰν ἥλιος βασιλεύει
μὲς στοῦ καπνοῦ τὰ σύνεφα τὰ μισοσκοτεινά.

— Κι ἂν εὖρη βόλι τ' ἄτι σου καὶ τὸ ξαπλώση χάμω,
ποῦ θαῦρης ἄτι δεύτερο, συντρόφι σου γοργό ;
— Κι ἂν εὖρη βόλι τ' ἄτι μου μονάχος μου θὰ δράμω,
κι ἂν εὖρη βόλι τ' ἄτι μου, ἄτι θὰ γένω ἐγώ.

— Κι ἂν εὖρη βόλι ἐσένανε, πῶς θὰ γυρίσης πίσω
σ' αὐτοὺς ποῦ σὲ προσμένουνε, σ' αὐτοὺς ποῦ σ' ἀγαποῦν ;
— Ἄν εὖρη βόλι ἐμένανε, τὰ μάτια μου θὰ κλείσω
καὶ θ' ἄρθουν οἱ συντρόφοι μου τὴ νίκη νὰ τοὺς ποῦν.

Ἰωάννης Πολέμης.

ΕΠΙ ΤΩΙ ΘΑΝΑΤΩΙ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ

Ὁ Βαλαωρίτης ἐπασχεν ἀπὸ πολλοῦ βαρῦν καρδιακὸν νόσημα, οὐτινος οὐδ' αὐτὸν τὸν ἴδιον διέφευγεν ἡ σπουδαιότης. Ἀπὸ καιροῦ ἤδη δὲν κατεκλίνετο πλέον, καὶ μόλις ποῦ καρτώθιωσε νὰ κλείη τὰ βεβαρημένα του βλέφαρα ἀνακύπτων ἐπὶ βραχείας ὥρας εἰς τὸ ἀνάκλιτρόν του. Ἡ σωματικὴ αὐτῆ βίασanos εἶχεν ἐμπνεύσει ἀναγκαίως εἰς τὸν ταλαιπωρούμενον ποιητὴν

τῆς *Κυρα-Φροσύνης* βαρῦθυμόν τινα μισοκοσμίαν· διὰ τοῦτο δὲ φεύγων πᾶσαν κοινωνικὴν ἀνατροφὴν εἶχεν ἀποσυρθῆ εἰς τὴν παρὰ τὰ γαλανὰ τῆς Λευκάδος ὕδατα ἐκτεινομένην ὥραιαν ἐξοχικὴν του ἑπαυλιν καὶ ἐμόναζεν εἰς τὴν *Μαδου-*

ρῆν του. Ἐκεῖ, θεώμενος ἀπὸ τῶν παραθύρων του τὰ με-
 λανὰ τῆς Ἀκαρνανίας ὄρη καὶ βαθύτερον τὰς κυανὰς κορυφὰς
 τοῦ Ζυγοῦ, ἀναπνέων τὴν βαλσαμώδη αὔραν, ἣτις προσέπνεεν ἀπὸ
 τὰς ἐλάτας τῶν ἠπειρωτικῶν βουνῶν καὶ ἀπὸ τὰ βίβη τοῦ Ἀμβρα-
 κικοῦ κόλπου, ἀναπολῶν τὴν αἵματηρὰν ἱστορίαν τοῦ Ἀλη-Πασᾶ
 καὶ τὰ καριοφιλία τῶν ἀρματωλῶν, ἀνέπλαττεν ἐν ἔκστασει τῆς
 Φροσύνης τὸν ἔσχατον στεναγμὸν, πνιγόμενον ὑπὸ τὰ κύματα τῆς
 Λίμνης, καὶ τοὺς ἄθλους τῶν Σουλιωτῶν ἐπὶ τῶν βράχων τῆς Κιά-
 φας· ἔβλεπε τὸ οἰκτρὸν φάσμα τοῦ Θανάση Βάγια καὶ τὴν σεμνὴν
 μορφήν τοῦ Σαμουήλ, ἀνατινάσσοντας τὸ Κούγκι εἰς τὸν ἀέρα, καὶ
 ἔτεινεν ἀπληστον τὸ οὖς, οἶσνει πρὸς μακρινὴν τινα καὶ μυστηριώδη
 μελωδίαν, πρὸς τὴν ἀρμονικὴν λαλιὰν τῶν κλεφτῶν, τὴν ὁποίαν
 μετὰ τσαούτης θρησκευτικῆς εὐλαβείας ἀπεταμίευσεν εἰς τὰ ποιή-
 ματά του. Ἐνίοτε ἡ ἔκστασις ἐκεῖνη μετέπιπτεν εἰς ἔμπνευσιν, ἡ
 ρέμβη μετεβάλλετο εἰς ἐνθουσιασμόν, ἡ ἄφωνος ποιητικὴ θεωρία
 ἐξεχύνετο εἰς ᾄσμα, καὶ ἀπὸ τῆς Λευκάδος ἀνεμος μᾶς ἔφερεν
 εἰς Ἀθήνας νέαν μελωδίαν τοῦ πάσχοντος ποιητοῦ. Ἄλλ' ἦσαν
 σπάνια δυστυχῶς τὰ ἐνεργὰ ἐκεῖνα διαλείμματα. Ὁ Βαλαωρίτης
 ἔβλεπε μόνον, ἀνεπόλει καὶ ὠνειρεύετο. Ὠνειρεύετο, φεῦ ! ὅ,τι δὲν
 τοῦ ἐχάρισεν ἡ μοῖρα νὰ ἴδῃ πραγματοποιούμενον. Ὠνειρεύετο τὰ
 Γιάννενά του ἐλεύθερα· ὠνειρεύετο νέον προσκύνημα εἰς τὴν ἡρωϊ-
 κὴν ἐκείνην γῆν, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ὁ ψάλτης· ὠνειρεύετο ᾄσμα
 καινὸν ὡς τέρμα τῶν παλαιῶν τοῦ ᾄσμάτων, ὠνειρεύετο νὰ ἐορ-
 τάσῃ τὸ Πάσχα ἐκεῖ, ἔπου ἐνηστεύθη τεσσάρων αἰῶνων τεσσα-
 ρακοστή. Ἄλλ' ὁ θάνατος ἔκοψε τὰ ὄνειρα τοῦ ποιητοῦ καὶ τὸ
 ἀρρενωπὸν του ᾄσμα δὲν θὰ πανηγυρίσῃ τῆς Ἠπείρου τὴν ἐλευ-
 θερίαν. Ὅταν ἐκεῖ ποτε τὴν αἰμοσταγῆ σημαίαν ἀντικαταστήσῃ ἡ
 κυανόλευκος καὶ ὁ σταυρὸς τὴν ἡμισέληνον, ὅταν τείνῃ ἐνθους ἡ
 Ἠπειρος τὸ οὖς πρὸς τὴν Λευκάδα, ἵνα ἀκούσῃ τὴν γνώριμον
 φωνὴν πανηγυρίζουσιν τὴν χαρὰν τῆς, ἡ Λευκάς θὰ μείνῃ βωδῆ
 καὶ τὰ κυματὰ τῆς μόνον, ἐκπνέοντα εἰς τῆς Πρεβέζης τὸν αἰγια-
 λόν, θὰ φλοισβίσωσι πενθίμως, ὅτι... ὁ Βαλαωρίτης δὲν ζῆ πλέον.

Ἄγγελος Βλάχος.

Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Καβάλα πάει ὁ Χάροντας
 τὸ Διγεγὴ στὸν Ἔαδη
 κι ἄλλους μαζί. . . . Κλαίει, δέρονται
 τ' ἀνθρώπινο κοπάδι.

Καὶ τοὺς κρατεῖ στοῦ ἀλόγου του
 δεμένους τὰ καπούλια,
 τῆς λεβεντιᾶς τὸν ἄνεμο,
 τῆς ὁμορφιᾶς τὴν πούλια.

Καὶ σὰ νὰ μὴν τὸν πάτησε
 τοῦ Χάρου τὸ ποδάρι,
 ὁ Ἄκριτας μόνο ἀτάραχα
 κοιτάει τὸν καβαλάρη!

Ὁ Ἄκριτας εἶμαι, Χάροντα,
 δὲν περνῶ, μὲ τὰ χρόνια.
 Μ' ἄγγιξες καὶ δὲ μ' ἔνοιωσες
 στὰ μαρμαρένια αἰώνια!

Εἶμ' ἐγὼ ἡ ἀκατάλυτη
 ψυχὴ τῶν Σαλαμίνων·
 στὴν Ἐφτάλοφην ἔφερα
 τὸ σπαθὶ τῶν Ἑλλήνων.

Δὲν χάνομαι στὰ Τάρταρα,
 μονάχα ξαποσταίνω
 στὴ ζωὴ ξαναφαίνομαι
 καὶ λαοὺς ἀνασταίνω!

Κωστῆς Παλαμάς.

Η ΞΕΝΟΥΛΑ

Ἐλένη προξενολογοῦν, Ἐλένη κάνουν νύφη,
 μῆνες τῆς τάζουν τὰ προικιά καὶ χρόνους τ' ἀντιπροίκια,
 τῆς τάζει κι ὁ πατέρας της κάτεργ' ἀρματωμένα,
 τῆς τάζουν καὶ τ' ἀδέρφια της καράβια φορτωμένα,
 τῆς τάζει κι ἡ manoῦλα της κρυφὰ δέκα χιλιάδες,
 χρυσὸ θρονὶ νὰ κάθεται, χρυσὸ μῆλο νὰ παίζει·
 μᾶρθαν οἱ χρόνοι δίσεχτοι κι οἱ μῆνες ὠργισμένοι
 κι ἔφαγε ὁ νιὸς τὰ πλούτη του κι ἡ κόρη τὰ προικιά της,
 ἡ πεθερὰ ξενόπλενε κι ἡ νύφη ξεναλέθει,
 ὁ πεθερὸς ξενόσκαφτε κι ὁ νιὸς ξενοκλαδεύει.
 Μιὰ Κυριακὴ καὶ μιὰ Λαμπρὴ, μιὰ πίσσημην ἡμέρα,
 τὴν πῆρε τὸ παράπονο, πίκρα πολὺ μεγάλη,

- «Θέλω νὰ πάω στὴ μάνα μου, νὰ πάω στὰ γονικά μου».
- «Ἐλένη, πλούσια σ' ἔφερα, φτωχὴ τοῦ νὰ σὲ πάω,
 ποὺ ντρέπομαι τ' ἀδέρφια σου, φοβοῦμαι τοὺς δικούς σου ;»
 Κι ἐκείνη δὲν τὸν ἄκουσε, μονάχη της κινάει,
 παίρνει πουργὸ στρατὶ στρατὶ καὶ τ' ὄριο μονοπάτι,
 στὴ στράταν ὅπου πῆγαινε τὸ Θιὸν ἐπαρακάλει :
 «Χριστέ, νὰ βρῶ τίς δοῦλές μου στὴ βρύση νὰ λευκαίνουν !»
 Κι ὁ Θιὸς τὴν ἐσυνάκουσε κι ἡ χάρη τῆς Παρθένας,
 κι ἤρθε τίς δοῦλες τοῦ σπιτιοῦ στὴ βρύση ποὺ λευκαῖναν.
- «Καλόστην τὴν ξενοῦλα μας ! τί θέλεις, τί γυρεύεις ; »
- «Νὰ πιὸ νερὸ γιατί διψῶ κι ἀπὲ σᾶς κουβεντιάζω·
 νὰ πῆτε τῆς κυρούλας μου δούλα της νὰ μὲ πάρη»,
- «Ξένη μ' κοπέλες ἔχουμε, κοπέλες καὶ κοπέλια,
 καὶ σένα τί σὲ θέλομε ; σὰν τί δουλειὰ νὰ κάνης ; ».
 Σαράντα δοῦλες ἦτανε, σαράντα σικλιὰ φέρνουν,
 φέρνουν καὶ τῆς καλῆς κυρᾶς τ' ὀλόχρυσο σικλάκι.
- «Δοῦλες, ποιὸς ἔπιε σὸ σικλί ; χνότα καλὰ μυρίζουν».
- «Κυρά, μιὰ ξένην· ἤρραμε στὴ βρύσην ἀποκάτου,
 μιὰ ξένη ποὺ μᾶς ἔλεγε δούλα σου νὰ τὴν πάρης».
- «Δοῦλες, δὲν τὴν ρωτούσατε μὴν ἦταν ἡ Ἐλένη ; ».

- «Ξωθιό, ξωθιό, κυρούλα μου πῶς θ'ἄναι τὸ παιδί σου ; ».
- «Σῦρτε ρωτήσετέ τηνε, τὸ τί ν'ἄν' ἢ δουλειά της».
- «Ξένη, ἤκυράτ'α μας ρωτᾷ τί ξέρεις νὰ δουλέψης».
- «Ξέρω καὶ φαίνω στὸ βλαστὶ καὶ φαίνω στὸ βελουδο.
- «Σῦρτε νὰ τήνε βάλετε στὸν ἀργαλειὸ τ'ς Ἑλένης»
Ἐπῆγαν καὶ τὴν ἔβαλαν στὸν ἀργαλειὸ τ'ς Ἑλένης,
κι ἐκείνη φαίνοντας βλατί, βλατὶν ἐμοιριολόγα·
- «Γιὰγιο μου; χρυσογιάγιο μου, πάλε χρυσὸ μου γιὰγιο,
βλαστὶ μου, ὅταν σ' ἀνάσαινα, μ' ἐπροξενολογοῦσαν,
μῆνες μοῦ τάζαν τὰ προικιά καὶ χρόνους τ' ἀντιπροίκια,
μοῦταξεν ὁ πατέρας μου κάτεργ' ἀρματωμένα,
μοῦταξαν καὶ τ' ἀδέρφια μου καράβια φορτωμένα,
μοῦ τάζει κι ἡ μανούλα μου κρυφὰ δέκα χιλιάδες,
χρυσὸ θρονὶ νὰ κάθωμαι, χρυσὸ μῆλο νὰ παίζω·
μᾶρθαν οἱ χρόνοι δίσεχτοι κι οἱ μῆνες ὠργισμένοι,
τρῶει ἄντρας μου τὴν προικὰ μου κι ἐγὼ τὸ μερτικό του,
ἡ πεθερὰ ξενόπλενε κι ἐγὼ ἔξεναλέθα,
ὁ πεθερὸς ξενόσκαφτε κι ὁ νιὸς ξενοκλαδεύει».
- Κι ἡ μάνα ἐπαρραμόνευε, στὸν κόρφο της τὴ βάνει.
- «Ἐσ' εἶσαι, μάτια μου Λενιώ ; καλόστο τὸ παιδί μου !
(Δημῶδες)

ΛΑΖΑΡΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

Θὰ ἴσκει διὰ τὴν ἀφθαστον δόξαν του καὶ εἰς ἀπεικόνισιν τοῦ ὑπερόχου πατριωτισμοῦ του νὰ λεχθῆ, ὅτι ἄνευ αὐτοῦ δέν θὰ ὑφίστατο ἀγὼν τῶν Ἑλλήνων κατὰ θάλασσαν. Καὶ πρέπει πάλιν νὰ ἐρευνήσῃ κανεὶς πολὺ εἰς τὴν ἱστορίαν διὰ νὰ εὕρῃ δημοσίας ἐκδηλώσεις πατριωτικοῦ αἰσθημάτος εἰς θυσίας μέχρι τελείας αὐταρπανήσεως. Ὅλα, ἕως τοῦ τελευταίου ὄβολου, διὰ τὴν πατρίδα ! Οἱ στέρνες τοῦ σπιτιοῦ του, τὰ περίφημα ταμεῖά του, ἦσαν γεμάτα ἕως στεφάνης προτοῦ ἐκραγῆ ἢ ἐπανάστασις καὶ μετ' αὐτὴν εὐρέθησαν κενὰ ἕως πυθμένος. Ὅλα διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος ! Καὶ μετὰ τοῦτο

σιγή ως να μη συνέβη τίποτε. Ἀπαξιοί να καταστήσῃ τὸ ἄτομόν του ἀντικείμενον κοινού θαυμασμοῦ, ἀποφεύγει ἐπιμόνως πάντα, τοιοῦτον θόρυβον, ὃ ὅπολος ἀντέκειτο εἰς τὴν μετριοφροσύνην του και παραμένει μέχρι τῶν τελευταίων στιγμῶν τοῦ βίου του εἰς τὸ ἀγαπημένο του νησί ἀφανῆς ἀπὸ τὰ βλέμματα τοῦ πλήθους. Ἐκεῖ τὸν ἐπεσεκέφθησαν ὁ Καποδίστριας και κατ' ἐπανάληψιν ὁ βασιλεὺς Ὁθων. Καὶ εἶναι βέβαιον ὅτι περὶ ἑαυτοῦ δὲν ἠθέλησε νὰ κάμῃ ποτὲ λόγον πρὸς τὰ ὑψηλὰ ταῦτα πρόσωπα. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπίσκεψιν τοῦ Ὁθωνος ἡ γυναῖκα του τὸν ἐστενεχώρει νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν βασιλέα στάδιον διὰ τὰ παιδιὰ του και ἐκεῖνος ἐπιμόνως ἠρνήθη. Μόνον περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ βίου του συγκατετέθη νὰ παρακαλέσῃ τοῦτο τὸ ἀνάξιον λόγου, νὰ τὸν διαδεχθῇ ὁ μεγαλύτερος υἱὸς του εἰς τὴν Γερουσίαν.

Ὀλόκληρος ἡ ζωὴ τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου εἶναι φαινόμενον ἀδιαλείπτου ἀρετῆς και σπανίας μεγαλοψυχίας. Δεκατεσσάρων ἐτῶν παιδί ἀναλαμβάνει τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων τοῦ πατρὸς του διαμένοντος εἰς Γένουαν και αὐξάνει καταπληκτικῶς τὴν πατρικὴν του περιουσίαν. Ἄλλὰ δὲν πλουτίζει διὰ τὸν ἑαυτόν του μόνον. Ἀφειδῶς δίδει εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας, ἔλειε τοὺς πτωχοὺς. Ἐκ τούτου ἀλλὰ και διὰ τὴν ἀνεπίληπτον ἐντιμότητα τοῦ χαρακτῆρός του κατακτᾷ τὸν σεβασμὸν και τὴν ἀγάπην ἔλου τοῦ Ἰδραϊκοῦ λαοῦ. Μία του πράξις ιδεώδους μεγαλοψυχίας ἡ ὅποια αὐτὴ και μόνη θὰ ἔφθανε νὰ τὸν ἀποθανάτισῃ, ἐξαίρει ἀκόμη παρὰ τῷ λαῷ τὸ προσωπικόν του γόητρον. Ἐτέλει τοὺς γάμους του παρισταμένου και τοῦ πατρὸς του, ὅστις εἶχεν ἐπιστρέψει ἀπὸ τὴν Γένουαν, ὅτε εἰσηλθε κάποιος εἰς τὸ σπῆτι θέλων νὰ σκοτώσῃ ἕνα ἀπὸ τοὺς μουσικούς. Ὁ γέρον Κουντουριώτης τὸν ἐπέπληξε και αὐτὸ ἤρκεσε διὰ νὰ πέσῃ αὐτὸς θῦμα τοῦ δολοφόνου. Ὁρμησαν οἱ υἱοὶ του, ὁ Λάζαρος και ὁ Γεώργης, εἰς καταδίωξιν τοῦ φονέως, ἀλλ' οὗτος ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ. Μετὰ τινα ἔτη ὁ Λάζαρος μανθάνει τὴν ἄφιξιν τοῦ δολοφόνου εἰς Ἰδραν. Ὁ κακοῦργος διὰ τινος ἱερέως ζητεῖ συγγνώμην και ἔλεος. Καὶ ὁ Λάζαρος ὄχι μόνον τὸν ἐσυγχώρησεν, ἀλλὰ και χρηματικῶς τὸν ἐβοήθησε και σύνταξιν τοῦ διώρισεν ὑπὸ ἕνα μόνον ἔρον, νὰ μὴ παρουσιασθῇ ποτὲ ἐνώπιόν του. Τοῦτο πράγατι ἔγινε. Ὅταν δὲ βραδύτερον ὁ

δολοφόνος απέθανε, τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας κατέβαλεν ὁ Λάζαρος Κουντουριώτης.

Κατὰ τὸν Ἀγῶνα αὐτὸς ὑπὲρ πάντα εἰσηκούετο, εἰς αὐτοῦ μόνον τὰ κελεύσματα ἐπειθάρχει ὁ λαός. Κυρίως δὲν διέτασεν οὔτε ἐξήτει νὰ ἐπιβάλῃ τὰς γνώμας του. Ἔιχε τὴν μεγαλόφρονα συνείδησιν, ὅτι δὲν ἐθυσίαζε τὴν περιουσίαν του διὰ νὰ ἐξαγοράσῃ τοιοῦτον δικαίωμα ἐπιβολῆς. Δι' αὐτὸ καὶ ἠρνήθη νὰ δεχθῆ ἕλα τὰ προσφερθέντα εἰς αὐτὸν ἀξιώματα. Ἀλλὰ παρενέβαινε μόνον, δσάκις ἐπρόκειτο νὰ δώσῃ τὸ παράδειγμα τῆς ὑποταγῆς καὶ τῆς ἐθελοθυσίας εἰς τὸν ἀνυπότακτον λαόν. Καὶ τότε ὁ λόγος αὐτοῦ ἔσωζεν. Οὕτω, ὅταν τὸ πλῆθος ἠρνεῖτο νὰ καταταχθῆ εἰς τὰ πληρώματα διὰ τὴν ἐκστρατεῖαν τῆς Σάμου καὶ οὐδενὸς ἐκ τῶν προϋχόντων ὁ λόγος εἰσηκούετο, αὐτὸς ἠγέρθη καὶ εἶπεν : «Ὅποιος δὲν θέλει ἄς μὴ πάῃ. Ἐγὼ ὅμως θὰ πηγαίνω πρῶτος καὶ ὅσοι νομίζουν ὅτι δὲν ἐξώφλησαν ἀκόμη μὲ τὸ πρὸς τὴν πατρίδα χρέος αὐτοὶ ἄς μὲ ἀκολουθήσουν». Οἱ λόγοι οὗτοι μετέπεισαν παρευθὺς τὴν λαϊκὴν συνέλευσιν καὶ ἕλοι ἐφιλοτιμοῦντο ποῖος πρῶτος νὰ καταταχθῆ εἰς τὸν στόλον. Ἄλλοτε πάλιν, ἄγνωστον διατί, ἀπεπειράθη τις νὰ τὸν δολοφονήσῃ. Ἡ ἀπόπειρα ἀπέτυχε καὶ ὁ δολοφόνος κατῴρθωσε νὰ διαφύγῃ. Κατεξανέστη σύμπας ὁ λαὸς καὶ εἰς ἔνδειξιν τιμῆς πρὸς τὸν σεβαστὸν ἄρχοντά του ἐξέλεξε τιμητικὴν φρουρὰν διὰ νὰ τὸν συνοδεύσῃ. Ἀλλ' οὗτος ἀπεποιήθη καὶ μετὰ τινα χρόνον, ὅτε ἐκ τύψεων συνειδήσεως ἐλαυνόμενος ὁ κακοῦργος ἐξήτησε νὰ παρουσιασθῆ εἰς αὐτόν, τὸν ἐδέχθη, χωρὶς ὅμως νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ κάμῃ τὸν παραμικρὸν λόγον περὶ τῆς πράξεώς του.

Ὁ Εὐστάθιος Σίμος, διατελέσας γραμματεὺς τοῦ ἀδελφοῦ του Γεωργίου Κουντουριώτου καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς γνωρίσας τὸν μέγαν τῆς Ἑλλάδος πολίτην, ἀριστοτεχνικῶς ἀπεικονίζει αὐτόν : «Καὶ ἄλλοι», λέγει, «ὅσοι ἔτυχεν ἐκ τοῦ πλησίον νὰ γνωρίσωσι τὸν ἐξαισίον τοῦτον ἄνδρα καὶ νὰ τὸν ἴδωσιν ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ τῆς Ἰδρας, ἐφύλαξαν ἐξάπαντος τὴν βαθυτέραν ἐντύπωσιν τοῦ ἀπεριόριστου ἐκείνου σεβασμοῦ, ὅστις πανταχοῦ τὸν ὑπεδέχτο. Ὁ κύριος Λάζαρος ἦτο φωνὴ μαγικὴ διεγείρουσα πανταχοῦ τὴν εὐλάβειαν. Ὅτε μὲ τὸ κομβολόγιον εἰς τὰς χεῖρας τὸν ἐβλεπον σεμνῶς καὶ ἐπικωσῶν κυρτῶς προσερχόμενον, κανεὶς δὲν ἔμενε καθήμενος καὶ βαθυτάτη σιωπὴ

προηγείτο και εἶπετο αὐτοῦ. Καί ἦτο ἄξιος κατὰ πάντα τῶν ἐκτάκτων τούτων τιμῶν. Ἦτο ἀνὴρ ἐνάρετος καὶ θεοσεβῆς εἰς τὸ ἄκρον, πρᾶος καὶ ἡπιος τὴν καρδίαν, ἥσυχος καὶ ἀτάραχος τὸ ἦθος, γλυκὺς καὶ λιτὸς τὴν συμπεριφορὰν, βραχύς καὶ ἐμβριθῆς τοὺς λόγους, ἀπτόητος μέχρι στωικῆς ἀπαθείας εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῶν κινδύνων, οὐδόλως ἐπιδεικτικὸς». Καὶ περαιτέρω: «Εἶχε γλυκεῖαν καὶ ἰλαρὰν τὴν μορφήν· αὐτὴ τοῦ ἡ σωματικῆ ἔλλειψις, ἡ στέρησις τοῦ ὀφθαλμοῦ του, ἂν ἐβλαπτεν ἀφ' ἐνὸς τὴν ἁρμονίαν τοῦ προσώπου του, ἔδιδεν ἀφ' ἑτέρου χροιάν τινα θελκτικῆς μελαγχολίας καί, οὕτως εἰπεῖν, ταπεινοφροσύνης εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του, ἐλκύνουσαν ἔτι μᾶλλον τὴν συμπάθειαν καὶ τὸ σέβας τῶν ἀνθρώπων»... Ἦτο φίλος καὶ λάτρης τῆς ἀληθείας τόσο ἐνθερμος, ὥστε κανὲν ἐλάττωμα δὲν ἐσύσταине τόσο κακῶς ἀνθρωπὸν τινα πλησίον του ὅσον τὸ ψεῦδος. Ἦ περι τῆς ἰδικῆς του τιμιότητος ὑπόληψις ἦτο γενικὴ καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος. Ὅτε οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐπαναστάσεως μετέφεραν τὰ πολυτιμότερα κειμήλια τῶν ἐκεῖ ἱερῶν Μοναστηρίων εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ τὰ σώσωσιν ἐκ τῶν κινδύνων τῆς τουρκικῆς ἐισβολῆς, εἰς τὸν Λάζαρον Κουντουριώτην ἐλθόντες τὰ παρέδωκαν εἰς φύλαξιν.

Τὰς τελευταίας ἡμέρας καὶ τὸν θάνατον τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου περιγράφει ὡς ἐξῆς ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς «Ἡσυχῶς καὶ καρτερικῶς διάγων, ζῶν μὲ μόνας τὰς ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος καὶ ὑποφέρων ἀγαγγύστως τὴν στέρησιν τῆς περιουσίας, θυσιασθείσης ὀλοκλήρου σχεδὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καθὼς ὑπέφερον ἄλλοτε τὸν θάνατον τῶν προσφιλῶν του τέκνων, διετήρει ὑγείαν μέχρι τινὸς ἀγαθῆν. Ἐνόσησε κατὰ τὸ 1839 τὴν δεινὴν νόσον τῆς δυσουρίας, ἀλλ' ἴαθη τότε μετ' ὀλίγον ἐντελῶς. Νοσήσας δὲ πάλιν κατὰ τὸ 1849 εἶδεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐλαττωμένας τὰς δυνάμεις του· αἱ αἰσθήσεις του ἐξησθένουν. ἐκυριώθη ὀλοτελῶς, καὶ ἐν ἔτος πρὸ τοῦ θανάτου του δὲν ἐγνώριζε πλέον. Ἀπιερῶσας δετὰς τελευταίας του φροντίδας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐκπληρῶσας τὰ χριστιανικὰ του καθήκοντα ἀπέθανε ἐν εὐσεβείᾳ κατὰ τὴν 6 Ἰουνίου 1852, ἀφήσας μνήμην χρηστοῦ ἀνδρὸς καὶ μεγάλου πολίτου ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διέταξε πενθηφορίαν ἐπὶ πέντε ἡμέρας διὰ τὸν θάνατόν του. . . Γεράσιμος Βῶκος.

Σ Α Λ Α Μ Ι Σ

Σ' αὐτά, σ' αὐτὰ τὰ κύματα τὰ ἠλιοφωτισμένα
 σ' αὐτὰ τ' ἀθάνατα νερά, ἐδῶ τὰ μυρωμένα,
 ἐβάφτισ' ἡ Ἐλευθεριὰ τὸν κόσμον μοναχὴ της
 καὶ τ' ὄνομά της τοῦδ' ἔδωκε μαζί με τὸ σπαθί της !
 Θεμιστοκλῆ, Θρασύβουλο, ἐδῶ τὸν ἔχει βγάλει,
 κι εἶν' ἰδική της ἐκκλησιὰ ἐτοῦτο τ' ἀκρογιάλι !

Ἐκκλησιὰ χωρὶς σταυρὸ καὶ κυματοχτισμένη,
 ἀπὸ Περσιάνικα κορμιὰ καὶ κόκαλα στρωμένη
 Σταυρὸ σου ἔχεις τὸ ψηλὸ τῆς Λευτεριάς κοντάρι,
 γιὰ στῆλες κύματα βουνά, βοριάς ὁπότεν πάρη
 βωμό σου τοῦ Θεμιστοκλῆ τὸ κράνος, κοινωνία
 τὰ κύματα τὰ γαλανά, τ' ἀγέρι ψαλμωδία . . .

Ποιὰ ἐκκλησιὰ σ' ὄλη τὴ γῆ, στὴν οἰκουμένη ὄλη,
 ὡσὰν ἐσένα τ' οὐρανοῦ σκεπάζουνε οἱ θόλοι ;
 Ποιὰ ἔχει πολυέλαιο τὸν ἥλιο ἀναμμένο,
 καντήλια τ' ἄστρα τὰ χρυσά με φῶς διαμαντωμένο ;
 Καὶ σὲ ποιὰν ἄλλη ὁ Θεὸς ὄλος χωρεῖ καὶ μπαίνει.
 παρὰ σ' αὐτὴ τὴ θάλασσα, ἐδῶ, τὴν ἄγιασμένη ; ..

Θαρρῶ πὼς τὴν ἐξακουστὴ ἐκείνη βλέπω μάχη.
 Ποιὸς θρονιασμένος κάθεται στὸ τρίκορφο στὴ ράχη ;
 Ὁ Εὐρέξης ! τὰ καράβια του περιήφανος ξανοίγει
 θὰ ἔχη ἔν' ἀπ' ὄλα αὐτὰ τὸ βράδυ γιὰ νὰ φύγη
 Στὸ πλάγι του οἱ γραμματικοὶ σταυρὸ τὰ χέρια δένουν
 καὶ τὴ μεγάλη νίκη του νὰ γράψουν περιμένουν !

Ἄ δὲν κοιτᾷ καὶ τὰ μικρὰ καράβια μας γεμάτα
 ἀπὸ τῆς Σπάρτης τὰ παιδιὰ, ἀπὸ Ἀθήνας νιάτα !
 Φουχτώνει ὁ Θεμιστοκλῆς στὸ χέρι τὸ τιμόνι
 καὶ σὰ σημαία τὴν πλατιά χλαμύδα του ξαπλώνει . . .
 Κ' ἰδοῦ, ἀρχίζει ὁ πόλεμος ἀρχίζ' ἡ ναυμαχία
 χέρια με χέρια πιάσθηκαν Σκλαβιά κι Ἐλευθερία !

Χτύπα, περήφανη θεά, Ἑλληνοπούλα χτύπα
 Πέρα καὶ πέρα τῆς σκλαβιάς τὸ μαῦρο σπῆθος τρύπα.
 Ἄς καταλάβῃ μιὰ φορὰ, γιὰ πάντ' ἄς καταλάβῃ,
 πῶς τὰ παιδιὰ σου πολεμοῦν καὶ πῶς χτυποῦν οἱ σκλάβοι.
 Διῶξε, θεά, τὸ μόλυσμα, ὁ κόσμος ν' ἀνασάνῃ,
 καὶ ὅποιον ἐλάβωσ' ἢ σκλαβιά νὰ βροῖσκῃ ἐδῶ βοτάνι !

Ὡσὰν λιοντάρ ἢ θάλασσα σηκώθη καὶ βογγάει·
 Σπάρτη καὶ Ἀθήνα πολεμοῦν ἀντάμα πλάι πλάι,
 ἀστροπελέκια δίδυμα σὲ σύνεφα θαμμένα,
 καὶ ἔμπρός τους ἢ Ἑλευθεριά κάραβια πνίγει ξένα.
 Θαρρεῖς θεριά πὼς πολεμοῦν καὶ ἢ θάλασσα στενάξει,
 σὰν ἀνιψώνῃ τὸ σπαθὶ καὶ σὰν τὸ κατεβόζῃ !

Τὸ μάτι τοῦ Θεμιστοκλῆ τὸ δρόμὸ τῆς φωτίζει
 καὶ κάπου κάπου ἢ θεὰ τὸ πρόσωπο γυρίζει
 καὶ τὸν κυτᾶει ὀλόχαρη . . . Σὲ κάθε γύρισμά της
 ἀκούω δυνατώτερα καὶ τὰ χτυπήματά της . . .
 Ἄπ' τὸ τιμόνι ἀτάραχος ἐκεῖνος τὴν κοιτάζει
 καὶ μὲ τὸ μάτι του θαρρεῖς τὴ νίκη πὼς προστάζει !

«Ὡ Ἑλληνόπουλα ἔμπρός, λυτρωῶστε τὴν πατρίδα»
 — κρᾶζ' ὁ Αἰσχύλος—, «σώσετε μὲ τὴν καλὴν λεπίδα
 »παιδιά, γυναῖκες, πατρικοὺς ναοὺς αὐτὴ τὴν ὥρα,
 »τοὺς τάφους τῶν πατέρων σας, ἀγὼν γιὰ ὅλα τώρα !»
 Καὶ ἀνάβ' ἢ μάχη τὴ φωνή, σαρκώνετ' ἢ Ἑλπίδα·
 τί κἀν' ὁ ψάλτης, στὴν καρδιά σὰν ἔχῃ τὴν πατρίδα !

Μαυρίζει γῆ καὶ οὐρανός, δὲν φαίνεται ἢ ἡμέρα . . .
 Μὰ τί ἀντάρ' ἀκούεται ἀπ' τὰ πελάγη πέρα ;
 Ποιὰ εἶν' ἐκείνη ἢ σκιά, ποὺ σὰ βουνὸ μεγάλη
 πατεῖ τὸ κῦμα καὶ ἔρχεται μὲ τὴν ἀνεμοζάλη ; . . .
 Γιὰ δέξ' ὀπίσω ἀπ' αὐτὴν καὶ ἄλλες σκιές ὁρμᾶνε,
 μὲ κόπο τὰ μεγάλα τῆς τὰ βήματα ἀκλουθᾶνε !

Ὁ Αἴας εἶναι ! καὶ ἔρχεται μὲ τὸ νεκρὸ στρατό του
 ἀπ' τῆς Τρωάδος τὰ νερὰ στὸ κῦμα τὸ δικό του.

Κατάρτι μέσ' στὸ χέρι του φουχτώνει γιὰ κοντάρι
κι ἔχει τὸν Τεῦκρό του μαζί, ἀγένιο παλικάρι . . .
"Α! τί μεγάλη ταραχὴ τὸ χτύπημά του κάνει,
πῶς τὰ κατάρτια τρίζουνε στὸ χέρι σὰν τὰ πιάνη!

Κι ἀνταμωμένα τὰ νερὰ καὶ ζωντανὰ λιοντάρια
κάνουν τῇ θάλασσα στεριά, πατοῦνε σὲ κουφάρια . . .
Φεύγουν οἱ ξένοι, φεύγουνε μὲ τὰ πανιὰ σχισμένα!
Βλέπω καράβια σὰ βουνὰ στοὺς βράχους τσακισμένα·
ἀκούω τρόμου προσευχές, τραγούδια καὶ κατάρτα,
καὶ φροκαλίζ' ἡ θάλασσα τοῦ Ξέρξη τὴν τιάρρα!...

Σπρῶξε τὸ κῦμά σου μακριὰ στὴ γῆ τὴ διχασμένη,
λιμάνι τῆς Ἐλευθεριᾶς, νὰ πιοῦν οἱ σκλαβωμένοι.
Στὴ Θεσσαλία, στὰ Νησιά, στὴν Ἡπειρο, στὴν Πόλη,
στοὺς Μακεδόνας κύλα το, στὴν οἰκουμένη ὅλη.
Ἐνα μονάχα κῦμά σου τὸ κῦμά τους ἂν σμίξῃ,
ἡ θάλασσά τους θ' ἀνοιχθῇ καὶ τὴ σκλαβιά θὰ πνίξῃ!

Ἀχιλλεὺς Παράσχος.

ΗΡΩΪΣΜΟΣ ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ

Ὁ ἀρχηγός, τὸ ὄνομα τοῦ ἑποίου ἀνεμίμησε τόσας νίκας, ἡ
δὲ ἀνδρεία ἐγέννα τόσας ἐλπίδας, ἐκάθητο σύννοσος καὶ κατηφῆς
πρὸ οἰκίσκου, ὃν εἶχε μεταβάλει εἰς ἀρχη-
γεῖον, περικυκλούμενος ὑπὸ τῶν παλικαρίων
του. Ἡ σκυθρωπότης του ἀντεκατοπτρίζετο
ἐπὶ τῶν προσώπων των καὶ ἡ σιωπὴ του ὠμί-
λει καὶ ἔλεγε λόγους θλιβεροὺς εἰς τὴν καρ-
δίαν ἐκάστου. Δὲν εἶχον πλέον τροφάς, δὲν εἶ-
χον πλέον πολεμοφόδια. Ὁ ἐχθρὸς νέας προσ-
λαβὼν ἐπικουρίας, ἀφοῦ ἔκλεισε πᾶσαν ἐδδὸν
σωτηρίας, ἡπεῖλει ἤδη καὶ τὸ χωρίον οὕτινος ἐτάχθησαν φρουροί.

— Ἐναν ἄνθρωπο νὰ εἶχα γιὰ πέταμα... εἶπε τέλος ὁ ἀρχη-

γὸς συνεχίζων σκέψιν ἦν πρὸ πολλοῦ ἐνεκυμόνει ἡ κεφαλὴ του.

— Ἐναν ἄνθρωπο ; καὶ τί εἶμαστε ;

— Καὶ δὲν εἶναι κανεὶς ἀπὸ μᾶς ἄξιος ; ἠρώτησαν τὰ παλικάρια.

— Γιὰ πέταμα ; ὄχι ! ἀπήντησε διὰ βραχείας φωνῆς ὁ ἀρχηγὸς περιβάλλον ἔλους ἑμοῦ δι' ἡδέως καὶ φιλοστόργου βλέμματος. Μετὰ μικρὰν δὲ σιωπὴν :

— Ἄφηστε νὰ συλλογιστῶ ἀκόμη, προσέθηκε.

Θρησκευτικὴ σιγὴ ἐπηκολούθησε, διακοπτομένη πότε καὶ πότε ὑπὸ θορυβώδους φυσήματος, δι' οὗ ὁ ἀρχηγὸς ἐξέπεμπεν ἐκ τοῦ στόματός του τὸν καπνὸν τοῦ βραχέος τσιμπουκίου του καὶ τὴν ἐντὸς τοῦ στήθους του κοχλάζουσαν βαρυθυμίαν.

— Ἄς περάσῃ καὶ ἀπόψε, εἶπε τέλος ἐγειρόμενος· ἔχει ὁ Θεὸς ἄς πάῃ καθένας στὴ θέσιν του. Ὅλοι ἔλοι ἀπομείναμε εἰκοσιδύο. Ὅποιοι κάμη τίποτα χωρὶς τὴ διαταγὴ μου, εἶναι σὰν νὰ σκοτώσῃ δέκα χριστιανούς. Συλλογισθῆτε πόσοι κρέμονται ἀπὸ μᾶς.

Καὶ στραφεὶς ἐπροχώρησε μὲ βῆμα βραδύ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ οἰκίσκου.

Ὁ λόφος ἐφ' οὗ ἐξετείνετο τὸ χωρίον, ἦτο δυσπρόδητος. Οἱ ἐχθροὶ τὸ ἐγνώριζον καλῶς καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ ποιήσωσι τρίτην ἔφοδον, ἀφοῦ τόσον ἀκριβὰ εἶχον πληρώσει τὰς δύο προγενεστεράς. Ἐκριναν φρονιμώτερον νὰ καταβάλωσι τοὺς χριστιανούς διὰ τῆς πείνης καὶ ὀχυρωθέντες εἰς τὰς πέριξ διόδους ἀνέμενον τὸ ἀποτέλεσμα. Ὁ ἀρχηγός, ἐννοήσας τὸ σχέδιον ἐμαίνετο ὡς λέων ἐν κλωβῷ. Νὰ ἀποτολήσῃ ταχεῖαν κάθοδον, θὰ ἦτο τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ὠδήγει τοὺς ἐπλίτας του εἰς βεβαίαν παγίδα. Νὰ περιμένῃ ; Ἀπὸ δύο ἡμερῶν εἰς ἐκείνους μὲν εἶχε διανείμει τέταρτον σιτηροῦ, αὐτὸς δὲ δὲν ἔφαγε καθόλου.

Καὶ τί θὰ ἔλεγον οἱ καλοθεληταὶ του, ὅταν θὰ ἐμάνθανον ὅτι ἐκ τῆς ἀδεξιότητός του βέβαια καὶ αὐτὸς ἔπεσε καὶ τοὺς ἀνθρώπους του κατέστρεψε, χωρὶς νὰ παρεμποδίσῃ τὴν πρόσδοκον τοῦ ἐχθροῦ ;

— Βέβαια, τὰ λόγια εἶναι εὐκόλα ! . . . ἐμονολόγει χαμηλοφώνως. Αὐτὸ θὰ ποῦνε, ἄς εἶμαι καὶ σκοτωμένος.

Ἐκείνη ἡ μαίμου, ὁ Κοντονικόλας, ποῦ δὲν εἶναι γιὰ τίποτε ἄξιος, θὰ κἀνῃ τὴ φωνὴ μου — θαρρῶ πῶς τὸν βλέπω — καὶ θὰ λέγῃ.

ὅ,τι τοὺς εἶπα σὰν τοὺς ἀποχαιρετοῦσα : « Ἐννοια σας ! ἐγὼ θὰ εἶμαι ». Νὰ τώρα . . . και ἀνοίξας τοὺς δακτύλους τῆς δεξιᾶς χειρὸς κατέφερε βαρέως τὴν παλάμην ἐπὶ τοῦ προσώπου του.

— Γιατί βαρυβογγᾶς ἔτσι, καπετάνιο μου ; ἠρώτησε πλησιάζουσα γρατα ἐξηκοντοῦτις περίπου, βραχύσωμος και ἰσχνή· σὲ βλέπω και ραγίζεται ἡ καρδιά μου.

— Ἄ ! ἐσὺ εἶσαι, κερα-Χρυσή ;

— Ἐγώ, γιγιέ μου.

— Ἄμ* τί νὰ ἔχω ; δὲν τὰ βλέπεις και τοῦ λόγου σου ; Ἐχάθηκαμε, κερα-Χρυσή !

— Ἐχει ὁ Θεός, παιδί μου . . .

— Τὸ ξέρω, μά . . . πρέπει νᾶχωμε και μεῖς.

Και ἐκτύπησε διὰ τῆς χειρὸς τὴν κεφαλήν του.

— Και μήγαρις εἶναι δικό σου τὸ φταίξιμο ;

— Μὴν κοιτάζης τί εἶναι· τί θὰ ποῦνε . . .

— Μπορῶ νὰ σὲ ρωτήσω ἕνα λόγο, σὰν μάνα σου ποῦ εἶμαι στὰ χρόνια ;

— Στους ὀρισμούς σου, κερα-Χρυσή, ρώτα.

— Εἶπες πρωτότερα στὰ παλικάρια... ἤμουνα στὴν πόρτα και τᾶκουσα . . . εἶπες, πῶς ; ἀν εἶχες ἕναν ἄνθρωπο γιὰ πέταμα...

— Ἄ! τί ; ξέρεις κανένα, ἀνέκραξεν ἀνορθούμενος ὁ ἀρχηγός.

— Παιδί μου . . . μὴ θυμώσης . . . δὲν κάνω ἐγώ... ἠρώτησε, μετὰ δειλίας ἐκφέρουσα ἐκάστην συλλαβὴν, ἡ γρατα.

Ὁ ἀρχηγὸς κατέπεσεν ἐπὶ τῆς στρωμνῆς, ἐφ' ἧς ἐκάθητο, μετὰ προφανοῦς ἀπογοητεύσεως.

— ὦ, ἀδελφή, εἶπα ἄνθρωπο, δὲν εἶπα γυναίκα. Ἄσε με στὸ χάλι μου, κερα-Χρυσή, δὲν εἶναι δική σου δουλειά . . .

Και περιτυλιχθεὶς ἐντὸς τῆς κάπας του ἐστράφη ἀντιθέτως, ὅπως κοιμηθῆ δῆθεν. Ἄλλὰ ποῦ νὰ κοιμηθῆ ; Τὸν ἔβλεπε συστρεφόμενον ἐπὶ ὄραν ἐλόκληρον ἡ κερα-Χρυσή, τὸν ἤκουε φουσῶντα και στεναζόντα και ἔβραγγιζετο πράγματι ἡ συμπαθὴς τῆς καρδιά.

Αἶφνης ἡ βαρεία φωνὴ του ἠκούσθη εὐκρινῶς λέγουσα.

— Ἐπήγαινα ἐγώ, μά ὕστερα ; θὰ τοὺς κατάκοβαν ἔλους.

Ν' ἀφήσω χωρὶς σκύλο τὸ μανδρί ;

Τὸ σῶμά του ἐντούτοις δὲν ἐκινεῖτο.

— Θὰ παραμιλᾷ, ἐσκέφθη ἡ γραῖα, καὶ ἐπλησίασεν ἡρέμα.

— . . . Νὰ τότε στείλω, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ ἀρχηγὸς, ν' ἀνεβῆ εἰς τὸν γκρεμισμένο Πύργο καὶ νὰ σηκώσῃ ἐπάνω μιὰ σημαία μὲ σταυρό. Βέβαια δὲν θὰ γύριζε, μὰ οἱ Τοῦρκοι τὸ πρῶτ', γιὰ νὰ μὴ βρεθοῦν ἀνάμεσα σὲ δυὸ φωτιᾶς θὰ μ' ἄδειαν ζαν τὴ ρεματιὰ καὶ θὰ γλίτωνα. . .

— Ἄ! αὐτὸ ἦταν. . . . εἶπε καθ' ἑαυτὴν ἡ κερα Χρυσὴ καὶ ἀνέμεινε ν' ἀκούσῃ ἀκόμη. Ἄλλ' ἤδη ὁ ἀρχηγὸς ἐκοιμᾶτο καὶ δὲν παρελῆρει πλέον.

Ἡ κερα Χρυσὴ ἦτο ὁ μόνος θήλυς κάτοικος τοῦ χωρίου, ἀρνηθεῖσα νὰ ἀκολουθήσῃ τὰ λοιπὰ γυναικόπαιδα καὶ παραμείνασα ἵνα περιποιηθῆται τὸν καπετάνιον, πρὸς ὃν μητρικὴν ἀληθῶς ἔτρεφε στοργήν. Ἀπὸ δύο ἡμερῶν συνεμερίζετο ἀγογγύστως τὴν ἀσιτίαν του, αὔπνος δὲ ἐφρούρει αὐτόν, ὡς ὁ ἀριστος τῶν ὑπασπιστῶν.

Ἦδη ὑφαρπάσασα τὸ σχέδιον, ὅπερ ἠδυνάτει ἐκεῖνος νὰ ἐκτελέσῃ, ὑπὸ παραδόξου κατείχετο ταραχῆς.

Ἐνόμιζεν ὅτι ὁ Θεὸς τῇ τὸ ἀπεκάλυψεν ἵνα αὐτὴ τὸ ἐκτελέσῃ Ἐνόμιζεν ὅτι εἰς τὰς χεῖράς της ἦτο ἤδη ἡ ζωὴ ὅλων, ὅτι πᾶσα στιγμή βραδύτητος θὰ κατέστρεφε τὸ σχέδιον.

— Θὰ χαθῶ, ἐσκέπτετο, μὰ θὰ σώσω εἴκοσι παλικάρια καὶ τὸν ἀρχηγό. Εἶδες τί εἶπε; καθέννας τοὺς ἀξίζει γιὰ δέκα. Θεέ μου, δῶσέ μου φώτιση καὶ δύναμη.

Ἦνοιξε μικρὸν σακίδιον, ὅπερ περιεῖχεν ὄλας τὰς ἀποσκευὰς τοῦ ἀρχηγοῦ, ἀνέσυρεν ἐξ αὐτοῦ μικρὰν λευκὴν σημαίαν, φέρουσαν ἐρυθρὸν σταυρόν, καὶ ἠσπάσθη αὐτόν.

— Θεέ μου, δῶσέ μου φώτιση καὶ δύναμη, ἐπανελάβε καθ' ἑαυτήν, νὰ καλὸ πού μῆτε τὸ νειρεύτηκα ποτέ μου. Καὶ ἐξηλθεν ἀκροποδοτὶ ἐκ τῆς ἐτέρας θύρας τοῦ οἰκίσκου.

Ὁ Θεὸς τὴν περιέβαλε διὰ νέφους, ὥστε νὰ διέλθῃ ἀπαρατήρητος διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν, ὁ Θεὸς ἐνίσχυσε τοὺς τρέμοντας πόδας τῆς πρεσβυτίδος καὶ τῆς ἔδωκε πτερὰ νὰ τὴν φέρωσι μακρὰν, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ παρακειμένου λόφου; Ὁ Θεὸς τὴν ἐβοήθησε ν' ἀνέλθῃ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ γκρεμισμένου Πύργου καὶ νὰ ὑψώσῃ ἐπὶ κλάδου τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς σωσηρίας; Ὁ Θεὸς ἔπεμψε τοὺς ἀγγέλους του νὰ τὴν παραλάβωσιν ὡς ψυχὴν δικαίου

καὶ τὴν ἐπαναφέρωσι διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν πάλιν, ζῶσαν, μετὰ δῶρον κοπιώδη ὁδοιπορίαν ἐν τῷ χωρίῳ, ἐν τῷ οἰκίσκῳ, ἐν ᾧ ὕπνωσεν ἔτι ὁ ἀρχηγός :

Ὁ Θεὸς βέβαια, ὁ ἀρωγὸς πάσης ἀγαθῆς πράξεως τῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης ἐπικαλουμένων τὸ ὄνομά του. Τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου προηγῆθη ἡ ἔγερσις τοῦ ἀρχηγοῦ. Μὲ βαρεῖαν τὴν κεφαλὴν ἐξῆλθεν οὗτος εἰς τὴν ὁδὸν καί, ὡς ἐβλεπε καθ' ἑλλην τὴν νύκτα τὸν γκρεμισμένον Πύργον, πρὸς αὐτὸν ἐστράφη πάλιν τὸ πρῶτόν του βλέμμα.

— Ὀνειρεύομαι ! εἶπε, μὴ δυνάμενος νὰ πιστεύσῃ εἰς ὅ, τι ἐβλεπεν. Ὀνειρεύομαι ἀκόμη ; Κύριε, ἐλέησον ! Καὶ ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, διευθύνων ἑλλην τὴν δύναμιν τῆς ἐράσεώς του ἐπὶ τοῦ ἐρυθρολεύκου ὑφάσματος, ὅπερ σειόμενον ὑπὸ τῆς πρῶτῆς αὔρας διεγράφετο ἤδη εὐκρινῶς ἐπὶ τοῦ ραδόχρου οὐρανοῦ

— Κώστα ! Φραγγιό ! Μιχάλη ! ἀνέκραξε.

Μετ' ὀλίγα λεπτά οἱ πλεῖστοι περιεκύκλουν τὸν ἀρχηγόν των.

— Δέτε, εἶπε, δεικνύων τὴν σημαίαν· ὁ Θεὸς μᾶς ἔσωσε !...

Ὅτε κατόπιν ἐζήτησαν νὰ ἐξηγήσωσι τὸ θαῦμα, οὐδεὶς ἀπέδωκε τοῦτο εἰς τὴν κερα-Χρυσὴν. Ἐκεῖνη δέ ; Ἐκεῖνη ἐν-τράπη νὰ ἐμιλήσῃ. Δὲν τῇ εἶπεν ὁ ἀρχηγός, ὅτε τῷ προσε-φέρετο : « Δὲν εἶναι δική σου δουλειά ; » Δὲν εἶπε μετέπειτα εἰς τοὺς ἄλλους : « Ὁ Θεὸς μᾶς ἔσωσε ! ; ».

Ἰωάννης Δαμβέλης.

Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Εἰς τοσοῦτα ἐπιζῶσα χρονοβρόχθιστα μνημεῖα ἢ Ἄγια καὶ μεγάλη μὲ κατέπληξε Σοφία. Ἐλαμψιν ἐνώπιόν μου πρῶται Πύλαι τῆς ἐννέα, ὀρειγάλκινος ἐκάστη, παμμεγέθης καὶ ὠραία. Τύπος δὲ εἰς μίαν τούτων σταυρῶν δύο αἰωρεῖται καὶ τὸ τοῦ Κουροπαλάτου ῥῶνομα διατηρεῖται. Τὴν ὀκτάστυλον Στοάν τῆς ἐνθουσιωδῶς περάσας καὶ εἰς τὸν Πυλῶνα βῆμα εὐλαβείας πλησιάσας

Κατησπάσθην τὴν γῆν ὅθεν τότ' αἰ δόξα προπατόρων
προεπέρασαν καὶ τόσοι θρίαμβοι Αὐτοκρατόρων.

Πλὴν τὰ σάνδαλά μου νεύσις ἀφαιρέσασα Ἰμάμου
συναφήρησε τὸ ζέον εἰς τὰ στήθη αἴσθημά μου.

Ἔμεινε νεκρὰ ἡ χεὶρ μου εἰς τὸ μέτωπον ἐν τούτοις,
πρὶν τὸ ἅγιον σημεῖον ἀποσώσῃ τοῦ σταυροῦ της. . .

Εἰς τὸν Πρόναον εἰσέβην ὅπου, θαῦμα τῶν αἰώνων,
διασώζεται τὸ κάλλος τεσσαράκοντα κίωνων.

Καὶ προβάς ἀπὸ ψηφίων χρυσοποικιλένην εἶδα
τὴν ἐκπλήττουσαν τὸ βλέμμα ἐναέριον ἀψίδα.

Τέσσαρα εἰκονισμένα Χερουβὶμ τὴν συγκρατοῦσι
καὶ νομίζεις ὅτι μέχρι οὐρανοῦ τὴν ἀνυψοῦσι.

Φθάσας εἰς τῆς ἀναβάθρας τὴν ἀπόγειον βαθμίδα
τὰς ἐξήκοντα κολόνας τῶν κατηχουμένων εἶδα.

Πλὴν ἡ ὄρασίς μου κάτω ἔκυψε. . . καὶ ἀπεστράφη. . .

Πρηνεῖς Τοῦρκοι ἐπροσκύνουν βεβηλοῦντες τὰ ἐδάφη,
ἄλλοι δ' ἐνιπτον τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας εἰς ὑδρίας
ἀπὸ τὴν Σιχάρ ἐλθούσας τῆς ἀρχαίας Σαμαρείας. . .

Ἄλλὰ ποία δόξης, θάμβους καὶ κοινῆς χαρᾶς ἡμέρα
ὅτε τὰ ἐγκαίνιά του εἶδεν ὑπὸ τὸν αἰθέρα

στίλβων ἔξω, στίλβων ἔνδον, ὁ ναὸς τῆς ὑψηλίου!

Ὡς πῦρ καίον κατὰ πρῶτον ἤστραψε μακρόθεν ὄλος
ὁ ὑψῶν τὴν φαντασίαν μέχρι τοῦ ἀπείρου θόλος.

Εἰς εἰκόνα κολοσσαίαν τὴν θεότητά του σώζων
ἔλαμψεν ὁ Παντοκράτωρ, ἄνωθεν τὴν γῆν δεσπόζων.

Ἀργυρόστρωτον τὸ μέγα Ἱερὸν ἠκτινοβόλει

ἐπὶ ἕξ χρυσῶν κίωνων ἀνυψοῦτο χρυσοῦ ὄλη

ἡ Ἁγία Τράπεζά του, κοσμουμένη ἕξ ἀπείρων

καὶ σμαράγδων καὶ ἀνθράκων κοῖ τοπάζων καὶ σαπφείρων.

Ὁ ἐξειργασμένος Ἄμβων ἀπὸ τῶν αὐτῶν μετάλλων

στιλπνὴν εἶχε τὴν καλύπτραν ἐκ τιμίων λίθων ἄλλων,

καὶ Σταυρὸς χρυσοῦς εἰς ταύτην ἐκατόλιτρος ὑψοῦτο,

ὅστις ἀπὸ μαργαρίτας ἀτιμήτους ἐκυκλοῦτο.

Χιλιάδα λαμπαδούχων ἱερέων, διακόνων

Νεοελληνικά Ἀναγνώσματα

ὁ Μονάρχης ἔθεᾶτο ἀπὸ τὸν σεπτὸν τοῦ θρόνον,
καὶ τὰς ὄψεις τοῦ ἐθάμβουν δᾶδες κάτω καὶ μυρίαί
ἄνω τοῦ ἀνηρημέναι μυριόφωτοι λυχνίαι
καὶ ἀνέκραξεν ἐν μέθῃ αὐτὸς πνεύματος ἁγίου·
«Αἶνετὸν εἰς τοὺς αἰῶνας εἶη τ' ὄνομα Κυρίου
»ἐπιτρέψαντος τοιοῦτον ἔργον εἰς θνητοῦ παλάμας!
«Σολομών, νικῶ σε! λάμπει ὁ Ναός μου ὡς ἀδάμας! . . .»

Ἄντ' αὐτῶν τί βλέπεις ἤδη; βλέπεις μόνον πρὸς τοὺς τοίχους,
εἰς Ἀραβικὰ στοιχεῖα τοῦ Μωάμεθ τινὰς στίχους,
καὶ ἀντὶ τοῦ δικεφάλου ἀετοῦ τῶν Ὀρθοδόξων
ἀπὸ δύο τοῦ σημαίας θριαμβευτικόν του τόξον. . .

Ἀλέξανδρος Σοῦτσοφ

ΤΟ ΔΙΣΚΟΠΟΤΗΡΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Ἦταν μιὰ φορὰ κι ἕναν καιρὸ
μὲς στὴν ἐκκλησιὰ τὴν τρισυπόστατη
ἦταν τὸ χρυσὸ καὶ τ' ἀργυρὸ
τ' ἀχτινοδεμένο δισκοπότηρο·
ἦταν μιὰ φορὰ κι ἕναν καιρό.

Κι ὅταν λειτουργοῦσεν ὁ παπάς,
τὴ στιγμὴ ποὺ μόνος ἐπροσκόμιζε,
κάποιος τοῦ τὸ πῆρε.

— Ποῦ τὸ πᾶς

τ' ἀχτινοδεμένο δισκοπότηρο;
στράφηκε καὶ ρώτησε ὁ παπάς.

Ποῦ τὸ πᾶς μ' ὀρθάνοιχτα φτερά;
Μόνο ὁ Βασιλιάς μας ἐκοινώνησε·
κοίταξε τί πλῆθος καρτερᾶ
τ' ἀχτινοδεμένο δισκοπότηρο!
Ποῦ τὸ πᾶς μ' ὀρθάνοιχτα φτερά,

— Ἄχ, ἢ Ὠραία Πύλη θά κλειστῇ
καὶ θά γκρεμιστῇ ἢ Ἄγια Τράπεζα,
καὶ θά λσχαρήσουν οἱ πιστοὶ
τ' ἀχτινοδεμένο δισκοπότηρο,
ἢ Ὠραία Πύλη ὅταν κλειστῇ.

Ἔτσι, μὲ τῇ θεία κοινωνιά
θά τὸ κρύψω μέσα στὸν Παράδεισο
καὶ στὴν πιὸ κρινόσπαρτη γωνιά
τ' ἀχτινοδεμένο δισκοπότηρο·
ἔτσι, μὲ τῇ θεία κοινωνιά.

Θὰ μεταλαβαίνουν οἱ ψυχῆς
τῶν μαρτύρων, ποὺ ἔχυσαν τὸ αἷμά των,
καὶ θ' ἀκούη ἀνήκουστες εὐχῆς
τ' ἀχτινοδεμένο δισκοπότηρο
ἀπὸ τῶν μαρτύρων τὶς ψυχῆς.

Ὡς ποὺ νᾶρθῃ ἡ ὥρα κι ἡ στιγμή
ποῦ θὲ ν' ἀκουστοῦν οἱ εὐχῆς οἱ ἀνήκουστες
νὰ τὸ ξανσφέρω μὲ τιμῇ
τ' ἀχτινοδεμένο δισκοπότηρο...

«Πότε θᾶρθῃ ἡ ὥρα κι ἡ στιγμή;»

Βιαστικὸς στὰ σύνεφα πετᾷ
κι οὔτε στρέφει κἄν κι οὔτ' ἀποκρίνεται.
Μὲ τὰ δυὸ τὰ χέρια του βασιᾷ
τ' ἀχτινοδεμένο δισκοπότηρο
κι ἄφωνος στὰ σύνεφα πετᾷ.

Ἰωάννης Πολέμης

Ο ΧΑΛΑΣΜΟΣ

Ἐφέρναμε γύρα τὰ Βάτικα τότε. Μία ἡμέρα ἐφθάσαμε ἀποπερὸν εἰς τὸ Φαρακλὸ κι ἐκονέψαμε στοῦ παπᾶ τὸ σπίτι. Λόγο πρὸς λόγῳ ἐπάνω στὸ φαγὶ ἀκούει ὁ σύντροφός μου πὼς εἶ παλιοκλησιῆς ποὺ τρέχει καὶ ζητεῖ δὲν ἦσαν παρὰ στὴν Καστανιά μιὰ μιση ὥρα μακρὰν ἀπ' τὸ χωριό.

— Καὶ εἶναι παλιές; ἐρώτησεν ἀμέσως μὲ σπουδὴ καὶ ἀνυπομονησία σὰν τὸν πεινασμένο ποὺ ἀκούει ἕξαφνα πὼς πλάκωσε τὸ φαγί.

— Πολὺ παλιές· εἶπεν ὁ παπάς, γέροντας σεβαστὸς καὶ πολυκάτοχος.

— Κι ἔχουσε μέσα τίποτα ζωγραφιές;

— Οὐ, βέβαια, ἔχουν ἱστορίες· ὅλα τειχιὰ εἶναι ἱστορημένα.

— Οὐμ! . . . ἔκαμην ὁ σύντροφός μου ὡσὰν λεοντάρι μὲ τριπλὴ εὐχαρίστηση γιὰ τὸ νόστιμο φαγί, τὸ ξεδιαλεγμένο κρασί καὶ τὸ πλούσιο εὐρεμά του.

Καὶ ὅλη τὴ νύχτα τὸν ἀκουανὰ κυλιέται ἀπάνω στὸ στρῶμα του ἀνυπόμονος ἕως νὰ ξημερώσῃ. Καὶ σὰν ἐπῆρ' ἡμέρα μ' ὅλο τὸ πυκνὸ πούσι ποὺ ἐσκέπαζε τὸ χωριό καὶ ἀφάνιζε κάθε ἀντικείμενο γύρω, ἐσφίξαμε τὰ λουργιὰ καὶ μ' ἓνα ἔδηγὸ ἐτραβήξαμε ἴσα στὴν Καστανιά.

Ἄχ! ἐκεῖνη τὴν αὐγὴ ποτὲ δὲν θὰ τὴν ξεχάσω! Ἐκεῖνο τὸν ἀνθοσπαρμένο τόπο μὲ τί δροσιές καὶ τὸ χαμολόγι του ποτὲ δὲν θὰ τὸν ἀφήσω νὰ φύγῃ ἀπὸ κοντά μου· τῶν πουλιῶν ἐκεῖνο τὸ λάλημα μέσα εἰς τὸ ἀγνὸ φῶς τῆς ἡμέρας ποτὲ δὲν θὰ τ' ἀλλάξῃ οὔτε μὲ ἀγγελικὴ ψαλμωδία. Τί Ἐδὲμ καὶ τί Παράδεισος! Ἐκεῖ ἦσαν ὅλα, ὅλα σκροπισμένα ἀπὸ τὸ πλούσιο χέρι τοῦ Δημιουργοῦ καὶ τὰ χρώματα καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀρμονία μὲ τὴν τάξην του καὶ μὲ τὸ ρυθμὸ του καθένα. Καὶ ἐνῶ ὁ σύντροφός μου ἔτρεχε σὰν παλαθὸς ἀπὸ τὴν χαρὰ του ἐδῶ κι ἐκεῖ μὲ τὰ στουππόχαρτα καὶ τοὺς φακούς καὶ τὰ μέτρα του κι ἐσκάλωνε ὡσὰν γατὶ ἀπὸ τὸν Ἅι-Νικόλα στὸν Ἅι-Γιάννη κι ἀπὸ τὸν Ἅγιον Λιά στὸν Ἅγιον Κωνσταντῖνο

καὶ στὴν Παναγία, ἐγὼ ἔμενα ἄφωνος, ἄλαλος, μὲ μάτια δά-
νοιχτα νὰ βλέπω γύρω τὴν οὐρανοκατέβριχη ἐκεινὴ σκηνογραφία.

— Σ' ἐκεῖνες τὶς κοντοραχοῦλες ἦταν ἀπλωμένη ἡ Χώρα· εἶ-
πεν ἔξαφνα ὁ τσοπάνης πῶσοκε ἐκεῖ τὸ κοπάδι του.

— Ποιὰ Χώρα; ἐρώτησα ἐγὼ μὲ ἀπορία.

— Ἡ Μεγαχώρα, ἂν ἔχης ἀκουστά.

— Ἄ! ἐδῶ ἦταν· ἔκαμα μ' ἀπορίαν τάχα γιὰ νὰ τοῦ κεντήσω
τὸ λόγο.

— Ἐδῶ, κι ἐκεῖνες ἦσαν οἱ ἐκκλησιές της. Εἶχε κι ἄλλες
ἀκόμη πολλῆς, μὰ γκρέμισαν.

— Πότε γκρέμισαν;

— Ξέρω κι ἐγὼ! στὸ χαλασμό βέβαια. Ἐχεις ἀγρικητὰ γιὰ
τὸ χαλασμό;

Καὶ μὲ τὸ λόγο καὶ μὲ τὸ τσιγαράκι ἀπὸ τὴν δροσοῦ-
λες καὶ τὰ λούλουδα κάτ' ἀπὸ τὸν γλυκὸν ἥλιο τοῦ Ἀπρίλη, μέσα
εἰς τὸ μοσχοβόλημα τῶν βοτανιῶν καὶ τῶν πουλιῶν τὰ λαλήματα,
ἄκουσα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ βοσκῆ τὸ χαλασμό τῆς Μεγαχώρας
καθὼς τὸν ἔλεγε.

Ἦταν τρανὸς βασιλιάς ὁ βασιλιάς τῆς Μεγαχώρας. Εἶχε λαὸ
πολὺ καὶ ἄρματα περισσὰ καὶ ξακουστοὺς ἀφεντάδες καὶ τὴ σο-
φή Δωδεκάδα του. Εἶχε καὶ βασίλισσα ἀφέντρα καὶ κυρὰ μὲς στὸ
καλάτι· εἶχε καὶ μιὰ βασιλοπούλα τὸ παίνεμα καὶ τὸ καμάρι τῆς
Χώρας.

Φρόνιμοι ἦσαν οἱ ἀφεντάδες, φρόνιμη κι ἡ βασίλισσα· κι ὁ
βασιλιάς ἦταν φρόνιμος καὶ ἡ Δωδεκάδα του. Μὰ πιὸ φρόνιμη
καὶ πιὸ πλούσια σ' ἔλεγε τῆς χάρες ἦταν ἡ βασιλοπούλα. Ἐδῖναν
γνώμη οἱ ἀφεντάδες, ἔδινεν ἡ Δωδεκάδα, ἔδινεν ἡ βασίλισσα, μὰ
ὁ βασιλιάς θὰ ἔπαιρνε τὴ γνώμη τῆς βασιλοπούλας εἰς τὸ κάθε τι,
γιατὶ ἐκεινῆς ἦτον ἡ πιὸ σφώτερη γνώμη. Γιὰ τοῦτο καὶ ὁ βα-
σιλιάς τὴν ἀγαποῦσε πολὺ. Ὅλο τὸ βασιλείο του τῷδινε γιὰ
δαύτη. Τίποτα δὲν εἶχε στὸ νοῦ παρὰ πῶς νὰ τὴν ξεφαντώνη,
πῶς νὰ τὴν κρατῆ πάντα χαρούμενη καὶ καλόκαρδη.

Σ' ἓναν καιρὸ ἤρθε πείνα γερὴ στὸ βασιλείο· πείνα πού λίγον
ἔλειψε ἓνας νὰ φάη τὸν ἄλλον· ἡ πείνα μάτια δὲν ἔχει, λείει ὁ
λόγος. Ὁ βασιλιάς δὲν ἤξερε τί νὰ κάνη· ἡ βασίλισσα ἐγύριζε

μὲς στὰ παλάτια τῆς, οἱ ἀφεντάδες ἔμεναν ἀχνοὶ καὶ ἀνίδεοι· ἡ Δωδεκάδα ἐσυναζότουں κάθε μέρα· μὰ τοῦ κάκου ἔσπανε τὰ γεροντικά τῆς κεφάλια. Ἄλλες γυνῶμες ἔβγαιναν ὄσες ἤθελες· μὰ γιὰ τὸ κακὸ δὲν ἐσοφίζότουں τίποτε, ἐφίρναναν κι ἐκεῖνα σὰν τ' ἀδιανὸ βραγένη στὸν ἥλιω τοῦ καλοκαιριοῦ.

Στὸ τέλος εἶπεν πῶς· κάτι ἔβαλε τὸ καυκαλό τους. Τραβοῦν καὶ πᾶν στὸ βασιλιά καὶ τὸν προσκυνοῦνε.

— Στούς ὄρισμούς σου, ἀφέντη βασιλιά, καὶ κάτι νὰ σοῦ εἶποῦμε. Ἄλλη γιατρεῖά δὲν βρίσκουμε παρὰ νὰ δώσης διαταγὴ νὰ σφάξουں ἔλους τοὺς γερόντους. Οἱ γερόντοι ἀδίκα τὸ τρῶν τὸ ψωμί· οὔτε γιὰ πόλεμο κάνουν οὔτε γιὰ δουλειά. Ὅσο ψωμί θὰ φᾶν αὐτοὶ τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιρὸ ὡς ποῦ νὰ περάσῃ τὸ κακὸ.

Ὁ βασιλιάς σὰν τ' ἄκουσε δὲν ἔδγαλε μιλιά. Δὲν τοῦ φαίνονταν δίκαιη ἡ γνώμη τῆς Δωδεκάδας. Καλὰ γερόντοι ἦσαν κι ἔτρωγαν χαράμι τὸ ψωμί· μὰ ἦσαν ἄνθρωποι κι ἐκεῖνοι. Τραβάει καὶ πάει ἴσα στὴ βασίλισσα.

— Τὸς καὶ τὸς, κυρά μου καὶ βασίλισσα· τῆς λέει. Ἡ Δωδεκάδα λέει νὰ σφάξουμε τοὺς γερόντους. Οἱ γερόντοι ἀδικο τὸ τρῶνε τὸ ψωμί· οὔτε γιὰ πόλεμο κάνουν οὔδὲ γιὰ τίποτε. Ὅσο ψωμί θὰ φᾶν αὐτοὶ τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιρὸ, ὡς ποῦ νὰ περάσῃ τὸ κακὸ!

— Τί νὰ γίνῃ, εἶπεν ἡ βασίλισσα. Ἄς χαθοῦν ἐκεῖνοι νὰ σωθοῦμ' ἐμεῖς οἱ ἄλλοι. . . .

Μὰ ὁ βασιλιάς ἦταν δίκιος, φαίνεται. Δὲν κοίταζε σώνει καὶ καλὰ νὰ σωθῇ ἐλόγου του μὰ πῶς νὰ σώσῃ τὸ λαὸ του. Τὸ ἤφερον' ἀπὸ δῶ, τὸ ἤφερον' ἀπ' ἐκεῖ, μὰ πάντα δίβουλος ἔμενε. Καλὰ γερόντοι ἦσαν κι ἔτρωγαν χαράμι τὸ ψωμί· μὰ ἦσαν ἄνθρωποι κι ἐκεῖνοι.

Κινάει νὰ πάῃ καὶ φιλεῖ τὴ βασίλοπούλα.

— Τὸς καὶ τὸς, βασίλοπούλα καὶ κόρη μου, τῆς λέει. Ἡ Δωδεκάδα, λέει, νὰ σφάξουμε τοὺς γερόντους· οἱ γερόντοι ἀδίκα τὸ τρῶν τὸ ψωμί· οὔτε γιὰ πόλεμο κάνουν οὔτε γιὰ τίποτε. Ὅσο ψωμί θὰ φᾶν αὐτοὶ τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιρὸ ὡς ποῦ νὰ περάσῃ τὸ κακὸ.

— Ἄχ, βασιλιά μου καὶ πατέρα μου! λέει ἡ βασίλοπούλα δακρυσιμένη· τί εἶναι τὸ κακὸ ποῦ μελετᾶς νὰ κάνῃς!

Τί νά κάνω; λέει ὁ βασιλιάς· δὲν κοιτᾷς ποῦ πάμε νά χα-
θούμε ἔλοι;

— Καί γιατί νά μὴν κάνης τ' ἄλλο; λέει ἡ βασιλοπούλα.
Νά δώσης τὸ σίδερο καί τ' ἀτσάλι στοὺς χαλκιάδες νά κάνουν
λισγάρια καί ἀξίνες καί τσαπιά, νά τὰ μοιράσης στὸν κόσμο, νά
δουλέψουν τὴ γῆ κι ἡ γῆ νά τοὺς δώσῃ νά φᾶν ἔλος ὁ λαός.

Τ' ἄκουσε ὁ βασιλιάς καί τῶκανε. Σὲ λίγο ἔλη ἡ γῆ περι-
γυρα ἐδουλεύτηκε ἀπὸ τίς ρεματιές καί τὰ κορφοβούνια ψηλά κι
ἔθρεψε περίσσα τὸν κόσμο κι ἐπλούτισε τὸ βασιλιά καί τς ἀφεν-
τάδες καί τὴ Δωδεκάδα.

Τότες πάει πιὰ πασίχαρο τὸ βασίλειο· θεὸς ἡ βασιλοπούλα. Ὁ
βασιλιάς δὲν ἤξερε τί νά τῆς πρωτοκάνῃ καί πῶς νά τὴν ξανταμείψῃ
γιὰ τὸ καλὸ ποῦ ἔφερε στὴ Χώρα μὲ τὴ συμβουλή της. Τὴν ἔντυνε,
τὴν ἐφρούμιζε στὰ χρυσά καί στὰ ὑφαντὰ σὰν νεράϊδα· τῆς ἔκανε
χρυσὸ ἀργαστήρι νά φαίνη τὰ προικιά της, χρυσὴ ἀνέμη ν' ἀνεμί-
ξῃ, χρυσὴ ρόκα μ' ἑλαφαντένιο ἀδράχτι νά γνέθῃ τίς δλόχρυσες
βοντάκιες τῶν δλόχρυσων μαλλιών καί μιὰ κλωσού, χρυσὴ κλωσού
μὲ τὰ πουλιά της δλόχρυσα, γιὰ νά ξεφαντώνῃ. Κι ἔλαμπε τ' ἀρ-
γαστήρι κι ἔλαμπε ἡ ἀνέμη καί ἡ ρόκα μὲ τὰ μαλλιά καί ἡ
κλωσού μὲ τὰ πουλιά της γύρα στὴ χρυσοφορεμένη ναράϊδα πῶ-
λαμπε κι ἐκείνη στὴν ἔμορφιά καί στὴν νοστιμιὰ καί στὴν καλω-
σύνη σὰν τὸν αὐγερινὸ μὲς' ἀπὸ τ' ἄλλ' ἀστέρια.

Ἄς ἔρθουμε τώρα καί στὸ χαλασμό. Ἦταν πεθαμένος τότε ὁ
βασιλιάς κι ἡ κυρὰ του ἡ βασίλισσα κι ἐθαύλιασε μὲ ἀξιοτή καί δι-
καισύνη τώρα ἡ βασιλοπούλα. Ἡ Μεγαχώρα ἐβούλιαξεν ἀπὸ τὰ
πλούτη· ἔλοι, ἀφεντάδες καί λαὸς καί Δωδεκάδα, ἔπλεγαν στὸ μά-
λαμα καί στ' ἀσήμι. Ὁλος ὁ τόπος περίγυρα ἦταν καλλιεργημέ-
νος καί ἀπὸ τότε βρίσκονται ἀκόμη τὰ διαμάντια, ἀπὸ τίς ρεμα-
τιές κάτω ὡ; τὰ κορφοβούνια ψηλά. Τί σιτάρι, τί κριθάρι, τί κα-
λαμπόκι, τί ἀμπελοχώραφα· ὅ,τι ἤθελες εὕρισκες στὴ Μεγαχώ-
ρα. Ὅλα ἄφθονα, ἔλα πλούσια, ἔλα μεγάλα! . . .

Μὰ νά ποῦ τ' ἄφθονα καί τὰ πλούσια καί τὰ μεγάλα βγήκαν σὲ
κακὸ κι ἐρήμαξαν τὸν ἄμοιρο τὸν τόπο. Βέβαια ἂν ἦταν φτωχός,
ποῖς θὰ τὸν κοίταξε· μὰ νά ποῦ ἦταν πλούσιος καί οἱ κουρσάροι,

καὶ μὲ τέτοια γλιγοράδα,
 πού ποτὲ σχεδὸν ἀράδα
 σὲ κανέναν δὲν ἀφήνει,
 ἄντα βάνεται νὰ κρίνῃ!

Κι ὅσο ὀμπρὸς αὐτὴ πηγαίνει,
 ὄχι μόνον ἀποσταίνει,
 μόνε σὰ νὰ σοῦ τροχιέται,
 ὅσο πλιότερο κινιέται.

Ἔχει πάντα νιὸν ἀθέρα,
 νὰ μὴ παύῃ ὀλημέρα,
 προξενάει σωστὴν αἰτία,
 νὰ μοῦν ὅλοι σ' ἀπορία...

Κι ἂν σοῦ λέγῃ ὁ νοῦς σου σφάλλει
 ὁμοια γλῶσσα νᾶχουν κι ἄλλοι.

Σὺ εὐτὺς ὀποῦ ξυπνήσης
 καὶ τὰ λόγια σου ἀρχινήσης,
 σύννορα σ' αὐτὰ δὲ βάνεις,
 μήτε θέλεις ν' ἀνασάνης·
 κι ὅσο νὰ ἀποπλαγιώση,
 μετὰ βιᾶς θελὰ τελειώσης.

Ἄντα εἶσαι σ' ὀμιλία
 δὲ θυμᾶσαι ἄλλη χρεια.

Κι ἂν μ' ἀέρα ἤμποροῦσες,
 σὰν ὁ τζίντζιρας νὰ ζοῦσες,
 ἢ δουλειὰ ἢ ἐδική σου
 νὰ λαλῆς ἐπὶ ζωῆς σου.

Πόσο ἐλάθειπεν ἡ φύση
 ἀργοπόδη νὰ σ' ἀφήσῃ!

Τί ὀνίσως τις πατοῦσες
 σὰν τὴ γλῶσσά σου κινοῦσες,
 δὲ θὰ ἦταν, βεβαιώσου,
 πεξοδρόμος δευτέρός σου.

Ἰωάννης Βυλαφᾶς

Ο ΑΝΔΡΙΑΣ ΤΟΥ ΗΡΩΟΣ

Α'.

Πόσας χιλιάδας χρόνους ἤμην ὡς κομμάτι μάρμαρο μέσα εἰς τὸ Πεντελικὸν δὲν ἤμπορῶ νὰ σαῶ; τὸ εἶπῶ, διότι δὲν εἶχα καλὰ καλὰ ἰδέαν ἂν ἐξοῦσα ἢ δὲν ἐξοῦσα· μοῦ ἐφαίνετο ὅτι βαθιὰ βαθιὰ καὶ βαριά ἐκοιμώμην εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ βουνοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου· τὸ μόνον ποῦ ἐνθυμοῦμαι ὡσὰν ὄνειρον εἶναι ὅτι μίαν ἡμέραν ἐνοιωσα κάτι νὰ μὲ ξεχωρίζῃ, νὰ μὲ κόπτῃ ἀπὸ τὰ γειτονικά μάρμαρα καὶ νὰ μὲ τραντάξῃ δυνατά· κατόπιν ἔμαθα ὅτι ἦτο φουρνέλο παραγεμισμένον μὲ μπαροῦτι· ἔπειτα πάλιν ἔπεσα εἰς τὸν βαθὺν μου ὕπνον καὶ δὲν ἤξεύρω κατόπιν τί ἔγινε, ἀλλ' ὅταν ἤρχισα σιγὰ σιγὰ νὰ ἐξυπνῶ εὐρέθηκα εἰς τὸ ἐργαστήριον ἐνὸς γλύπτου.

Μίαν ἡμέραν ἀκούω ἕν σιγανὸν τοῖκ τοῖκ! ἕν σιδηροῦν ἐργαλεῖον ἢ σμίλη, μοῦ ἀφαιροῦσεν ἀπὸ πάνω μου κομματάκια μαρμάρου· ἀμυδρῶς πως ἤρχισα νὰ ἐννοῶ ὅτι εἶχα κεφαλὴν, σῶμα, χεῖρας, πόδας, ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ τὰ ἠσθανόμην βαριά, πολὺ βαριά ναρκωμένα.

Ἐν τούτοις τοῖκ τοῖκ! ἢ σμίλη τὴν δουλειάν της ὡσὰν λέπια ἐλετοῦσεν ἀπὸ πάνω μου τὰ κομματάκια ἀπὸ τὴν στιγμὴν ὅπου ἐνόησα τὸ σῶμα μου μοῦ ἐφαίνετο ὅτι εἶχα ὡσὰν ἕνα τοῖχον ἐμπρὸς μου καὶ μ' ἐξουλοῦσε· ἢ σμίλη μοῦ τὴν ἐκρήμνισε καὶ ἠλευθερώθη τὸ στήθος μου· τὸ στόμα μου ἦτο ὡσὰν στουμπωμένον μὲ μάρμαρον, ἢ σμίλη μοῦ τὸ ἦνοιξε καὶ ἀνέπνευσα, ἀνέπνευσα μὲ τὴν δίσαν ἐδὲς ὄντος τὸ ὅποιον δὲν ἀνέπνευσεν ἀπὸ κτίσεως κόσμου· τὰ βλέφαρά μου τὰ ἐνοιωθα βαριά βαριά, ἀλλ' ἢ σμίλη τοῖκ τοῖκ! ἢ σμίλη τοῖκ τοῖκ! ἔβγαλεν ἀπὸ τὰ ὀμμάτια μου τὸ μαρμάρινον σκέπασμα.

Ἐσπαρτάρησα ἀπὸ ζῶν τὴν ἡμέραν ἐκείνην· κάθε κτύπημα τῆς σμίλης μ' ἐξυπνοῦσε, νομίζεις, ἀπὸ τὸν λήθαργόν μου, καί, χαρὰ μου, εἶχα ἐξυπνήσει πλέον ὅλως διόλου, ἐξοῦσα πλέον!

Ἄ! τί εὐτυχῆς ὁποῦ ἤμην! τί ὥραία ποῦ εἶναι ἡ ζωὴ! καί τί ὥρατον πρᾶγμα νὰ ὁμοιάζῃ κανεὶς ἕσσην τὸ δυνατόν περισσότερον μὲ ἀνθρώπων. Ἄλλ' ἀκόμη δὲν τὸ ἐπίστευσα· ἐγὼ, ἐγὼ ἤμην μέσα εἰς τὸ ἀμορφον καὶ δγκῶδες ἐκεῖνο μάρμαρον, ἀπ' ἐκεῖ μ' ἔβγαλεν ὁ γλύπτης μου; . .

Τί μάγος γλύπτης ἦτο ἐκεῖνος! θὰ ἦτο μόλις εἰκοσιπέντε χρόνων· ἔταν μ' ἔγλυφεν ἐνόμιζες ὅτι εἶχε πυρετόν· τὰ ὀμμάτιά του ἔλαμπαν· τὸ πρόσωπόν του ἦτο φλογισμένον· τὰ μακριὰ μαλλιά του ἀνετρίχιαζαν· ἡ κεφαλὴ του . . . ὦ! μέσα εἰς τὴν κεφαλὴν του ἐνόμιζες ὅτι ἔβραζε κάτι τι· αἱ ἰδέαι ἀπὸ τὸ πλατύ του μέτωπον κατέβαιναν ἕως εἰς τὰ δάκτυλα του, ἐπερνοῦσαν ἀπὸ τὴν σμίλην, ἤρχοντο εἰς ἐμὲ καὶ ἐσκορπίζοντο εἰς ἕλκον τὸ σῶμά μου· μοῦ ἔχει βάλει ἐπάνω εἰς τὸ πρόσωπόν μου, εἰς τὸ σῶμά μου τὴν γενναιότητα, τὸ θάρρος, τὴν τόλμην, τὴν ἀποφασιστικότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν εὐαισθησίαν.

Μίαν ἡμέραν, ἐνῶ μ' ἔστρεφεν ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ καὶ μ' ἐπαρτηροῦσε, μοῦ ἐφάνη ὅτι ἡ φλόγα ἐκείνη τῶν βλεμμάτων του, αἱ τελευταῖαι θωπεῖται τῆς σμίλης του μοῦ ἔδωκαν περισσότεραν ἀκόμη ζωὴν, μοῦ ἔκαμαν πλέον μαλακά, πλέον ἀνθρώπινα τὰ μαρμάρινά μου μέλη καὶ ὅτι εἰς τὸ στήθος μου, πρὸς τ' ἀριστερά, ἔνοιωσα κάτι τι ζωντανόν, ὡσάν μὲ τὴν μορφήν τοῦ ἀνθρώπου ποῦ ἤθελε νὰ παριστάνω νὰ μοῦ ἔδωκε καὶ τὴν καρδίαν του.

Κι ἐγέμισε τὸ στήθος μου, ἀπὸ αἰσθήματα· καὶ ἤρχισα ν' ἀγαπῶ τὴν Ἑλλάδα πολὺ πολὺ, καὶ τὴν ἤθελα μεγάλην, καὶ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἤθελα ν' ἀποθάνω· καὶ ἐφантаζόμην πολέμους καὶ καριοφίλια, βουνὰ καὶ μονοπάτια, μάχας καὶ νίκας, σημαίας ἐχθρικός κερδισμένας καὶ Σουλιώτας καὶ καρπούλια.

Ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὁ γλύπτης μου, ἀφοῦ μὲ παρετήρησε πολλὴν ὥραν μὲ συγκλίνησιν, ἐψιθύρισε :

— Εἶναι ἀληθινὸς Μάρκος Βότσαρης!

Μάρκος Βότσαρης! . . Τοῦ Μάρκου Βότσαρη λοιπὸν τὴν ὥραϊαν μορφήν μὲ τὰ μακριὰ μαλλιά, τὴν φέρμελῃ καὶ τὰ τσαπράζια καὶ τὴν φουστανέλα μοῦ ἔδωκεν ὁ γλύπτης μου; τοῦ Μάρκου Βότσαρη τὰ αἰσθήματα μοῦ ἔβαλε μέσα εἰς τὸ στήθος μου;

“Ω! σ’ εὐχαριστῶ, σ’ εὐχαριστῶ διὰ τὴν τιμὴν ὅπου ἔκαμες εἰς τὸ ταπεινὸν μάρμαρον, γλύπτα μου!

B’.

Τώρα δὲν εἶμαι πλέον εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ γλύπτου μου, εἶμαι εἰς μίαν μεγάλην βιβλιοθήκην, τῆς ὀποίας καὶ οἱ τέσσαρες τοῖχοι εἶναι γεμάτοι ἀπὸ βιβλία μεγάλα καὶ χρυσοδεμένα, καὶ τὸ πάτωμα εἶναι στρωμένον μὲ ὠραῖον τάπητα.

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ὅπου μ’ ἔφεραν ἔκει μ’ ἔστησαν κοντὰ εἰς ἓν παράθρον, ἐκεῖνος ὁ ὀπίστος μὲ ἠγόρασεν ἐπροσκάλεσε τὰ δύο του παιδιὰ εἰς τὴν βιβλιοθήκην, μὲ ἔδειξε μὲ σεβασμὸν καὶ εἶπε :

— Εἶναι ὁ ἀνδριάς τοῦ Μάρκου Βότσαρη καὶ εἶναι ἀριστοῦργημα γλυπτικῆς

Τὰ δύο παιδιὰ μ’ ἐπλησίασαν.

Κοιτάξατε καὶ θαυμάσατε! εἶπεν ὁ πατέρας μὲ κάποιαν συγκίνησιν, ὁ ἀνδριάς αὐτὸς εἶναι τὸ πρῶτον καὶ τελευταῖον ἔργον ἑνὸς γλύπτου, νέου ἀκόμη εἰκοσιπέντε ἐτῶν, ἀλλὰ μεγαλοφυοῦς, ὁ ὀπίστος θὰ ἔκαμνεν ἀριστουργήματα ἂν δὲν τοῦ συνέβαινε τὸ πλέον ἄδικον, πλέον τρομερὸν δυστύχημα. . .

— Τί ἔπαθεν; ἠρώτησε τὸ μεγαλύτερον παιδίον μὲ ἀνησυχίαν.

— Εἶχε πάγει εἰς τὸ κунήγι καὶ τὸ τουφέκι του ἐπήρσε φωτιά καὶ ἤρπασε τὰ πέντε δεξιά του δάκτυλα. Ἄλλὰ δὲν τοῦ ἤρπασε μόνον τὰ δακτυλά του, εἶπε μὲ λύπην ὁ πατέρας, μ’ αὐτὰ τοῦ ἤρπασε τὸ μέλλον του, τὴν δόξαν του, ἐστέρησε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν καλλιτεχνίαν ἀπὸ ἓνα ἔξοχον καλλιτέχνην.

— Τί κρίμα! εἶπε τὸ μεγαλύτερον παιδίον.

Ναί, κρίμα! εἶπε μὲ λύπην καὶ ἐνθουσιασμὸν συγχρόνως ὁ πτέρας, κρίμα! διότι ἦτο μέγας καλλιτέχνης, ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὀπίσοι δίδουν ζωὴν εἰς τὸ μάρμαρον ζωὴν ὅχι ὡσάν τὴν ἀνθρωπίνην ἢ ὀποία βασιῶ ἐξήντα ἑβδομήντα χρόνους, ἀλλὰ ζωὴν ἢ ὀποία βαστᾷ χιλιάδες χρόνους ὡσάν τὴν ζωὴν τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους καὶ τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου καὶ τώρα λιώνει ὁ δυστυχῆς ὡς νὰ τὸν πνίγουν αἱ ἰδέαι τὰς ὀποίας ἔχει μέσα του καὶ δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὰς ἐβγάλλῃ πλέον καὶ νὰ τὰς βάλῃ ἐπάνω εἰς

τὸ μάρμαρον· ἀλλὰ δὲν θὰ βαστάξῃ, ὄχι! ὕστερα ἀπὸ ὀλίγον θ' ἀποθάνῃ ἀπὸ φθίσειν. Τί δυστύχημα!

Τὰ παιδιά εἶχαν συγκινηθῆ πολὺ· τὸ μεγαλύτερον μάλιστα ἐδάκρυσεν ὀλίγον.

— Παρατηρήσατε, εἶπε πλησιάζων ἀκόμη περισσότερον πρὸς ἐμέ· δὲν νομίζετε ὅτι ἔβαλε κίνησιν εἰς τὸ μάρμαρον; ὅποιος ἰδῆ αὐτὸ τὸ στάσιμον, αὐτὴν τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου δὲν ἔννοει ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς περιφρονεῖ τὸν θάνατον καὶ εἶναι πρόθυμος ν' ἀποθάνῃ διὰ τὴν Πατρίδα ὡς ἦρωες;

— Ναί, ναί, εἶπε τὸ μικρότερον παιδίον μὲ ἐνθουσιασμόν· ὁμοιάζει ὡσὰν ἀληθῆς ἦρωες!

— Εἰς τὸν ἀνδριάντα λοιπὸν αὐτόν, ἐξηκολούθησεν ὁ πατέρας, συναπαντήθησαν τὰ δύο πλεόν ἑλληνικὰ πράγματα, τὰ ὅποια εἶχαν οἱ ἄρχαῖοι Ἑλληνες περισσότερον ἀπὸ κάθε ἔθνος: ἡ καλλιτεχνία καὶ ὁ ἥρωισμός. Ἐκεῖνοι ἐνικοῦσαν εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἀλλ' ἔκαμναν καὶ τὸν Παρθενῶνα· ἡμεῖς ὅμως οἱ νέοι Ἑλληνες μόνον εἰς τὸ ἔν τούτοις ἐφθάσαμεν: εἰς τὸν ἥρωισμόν, ἀλλ' ὄχι καὶ εἰς τὴν καλλιτεχνίαν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἴμεθα σωστοὶ Ἑλληνες ἀκόμη.

Ὁ πατέρας ἀνεχώρησε μετ' ὀλίγον, ἀλλὰ τὰ δύο παιδιά ἔμειναν ἐμπρὸς μου καὶ μ' ἐπαρατηροῦσαν. καὶ ἀφ' οὗ μὲ παρετήρησαν ἀκόμη πολὺ πολὺ, ἀνεχώρησαν καὶ αὐτὰ σκεπτικὰ καὶ μ' ἀφήκαν μόνον.

Τώρα περὶ εἶμαι μόνος ἡμπορῶ νὰ λυπηθῶ ἐλεύθερα διὰ τὸ φρικτὸν δυστύχημα τοῦ καλλιτέχνου μου, ὁ ὅποιος μ' ἔκαμεν ὅ, τι εἶμαι ἀπὸ τὸ τίποτε σχεδόν, τοῦ εὐεργέτου μου, ὁ ὅποιος μ' ἐτίμησε διπλά διότι, ἐκτὸς τῶν αἰσθημάτων τοῦ Μάρκου Βότσαρη, ἔβαλεν ἐπάνω μου καὶ τὰς ἰδικὰς του μεγάλας ἰδέας καὶ μ' ἔκαμεν ἀριστούργημα.

Ὁ δυστυχῆς μου καλλιτέχνης!

Εἶμαι πολὺ λυπημένος, ἀλλὰ τὰ δύο παιδιά ἔρχονται καθ' ἡμέραν καὶ μὲ βλέπουν καὶ παρηγοροῦμαι· καὶ ὅσον μὲ βλέπουν τόσο παρατηρῶ ὅτι τὸ βλέμμα τοῦ μεγαλύτερου παιδίου ὁμοιάζει μὲ τὸ φλογερὸν βλέμμα τοῦ γλύπτου μου, καὶ ὅτι ἡ καρδιά τοῦ μικροτέρου ἔχει μέσα της αἰσθήματα διὰ τὴν Πατρίδα ὡσὰν ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἔκαμαν νὰ κτυπᾷ ἡ καρδιά τοῦ Μάρκου Βότσαρη· καὶ ὅταν φεύγουν, τὸ μεγαλύτερον νομίζει ὅτι βλέπει νὰ τοῦ χαμογελοῦν ἀπὸ μακρὰν γὰ ὥραται μορφῇ αἱ ὅποια θὰ ἐβγοῦν μίαν

ἡμέραν ἀπὸ τὴν σμίλην του, τὸ δὲ ἄλλο νομίζει ὅτι ἀκούει του-
φεκιᾶς καὶ ἔτι ὄρμᾶ εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρῶν, καὶ πολεμεῖ, πο-
λεμεῖ ὡς ἤρωσ, καὶ ἀπεθνήσκει γενναίως διὰ τὴν Πατρίδα.

Γ'.

ὦ! Κατόπιν ἀπὸ τόσων τιμῶν μοῦ ἦτο γραφτὴ καὶ αὐτὴ
ἀκόμη! Νὰ ἐμπνεύσω τὴν καλλιτεχνίαν καὶ τὸν ἥρωισμὸν εἰς
δύο παιδιὰ, νὰ κάμω ἓνα μεγάλον γλύπτην καὶ ἓνα μεγάλον ἥρωα
τῆς Ἑλλάδος, ἐγὼ, τὸ πτωχὸν μάρμαρον τοῦ Βουνοῦ;

*Αριστοτέλης Κουρτίδης

Η ΦΩΤΙΑ

Ἄπ' τὸ δάσος βαθιὰ φλόγες χύθηκαν
κι ὅλα φεύγουν, γοργά, δειλιασμένα
φερωτά, σερπετὰ στὸ συνάραγμα
μιᾶς ἀκράτητης κι ἄγριας ὄρμης.

Καὶ τὰ δέντρα εἶπαν: «Μόνα στὸν ὄλεθρο
θ' ἀπομείνωμ' ἐμεῖς σκλαβωμένα;».

Κι οἱ φωλιᾶς τῶν πουλιῶν ἀποκρίθηκαν:
«Ὁχι μόνα· μαζί σας κι ἐμεῖς!».

Γεώργιος Δροσίνης

Η ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ

Τοῦ Γενάρη ἡλιοβασίλεμα
γαλανό, καθάριο λάμπει,
στολισμένο μὲ τὰ χρώματα
μιᾶς μαγιάτικης αὐγῆς.

Πρώτμη ἄνοιξη γιορτάζουνε
σ' ἄλλους κόσμους ἄλλοι κάμποι·
τ' οὐρανοῦ τὰ ρόδα ἀνθίσανε
πρὶν ἀνθίσουνε τῆς γῆς.

Γεώργιος Δροσίνης.

Η ΚΑΜΠΑΝΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Χτυπᾷς καὶ τῶν περιστεριῶν τὸ κάτασπρο κοπάδι
 Ξαλαγιασμένο ἀψήλωσε στὸ γαλανὸ τὸ βράδυ.
 Ἐσὶ σιδερένια σου φωνὴ ἀπ' τὸ καμπαναριὸ
 ὅλη τὴν ἱστορία του τὴν εἶπε στὸ χωριό.
 Μὲ σὲ οἱ ζευγάδες τὴν αὐγὴ τὰ βόδια τους κεντροῦν
 καὶ σὲ θὰ πρωτακούσουνε τὸ βράδυ σὰν γυρνοῦν.
 Μὲ τὴ φωνή σου σταματᾷ ἡ κόρη τὸ ἀργαλιό.
 καὶ τὸ παιδάκι γελαστὸ γυρίζει ἀπ' τὸ σκολειό.
 Ὁ δουλευτὴς τ' ἀλέτρι του στὸ χῶμα παρατᾷ
 καὶ τὸ σταυρό του κἀνοντας ἀπάνω σου κοιτᾷ!
 Ἐσὺ σαι τοῦ μικροῦ χωριοῦ τὸ στόμα τὸ τρανὸ
 ποὺ τίς κρυφές λαχτάρεις του τίς λὲς στὸν οὐρανό·
 ἔσὺ παντρεύεις τὸ φτωχὸ καὶ οὐ τότε βαπτίζεις
 καὶ οὐ τὸν τελευταῖό του τὸν ὕπνο νανουρίζεις.

Ἄλκιος Φωτιάδης.

ΣΚΟΥΡΑ

Πρὸ δέκα ἡμερῶν εἶχεν ἔλθει στὴ Σούγια ἡ «Ἐνωσις» φορτω-
 μένη πολεμικὰ φέδια καὶ ὀλίγα τουφέκια. Μὲς
 στὰ ὀλίγα τουφέκια ἦσαν κι ἓνα δεμάτια κον-
 τὰ σισανεδάκια κι ἔπεσαν ὅλοι πάνω σὰν
 γεράκια. Ἐγὼ εἶχα μιὰ παλιοκαραμπίνα
 τοῦ Βερναρδάκη, ποὺ δὲν ἔκανε δουλειὰ
 στὰ ἑκατὸ μέτρα. Ἐχύθηκα λοιπὸν νὰ πά-
 ρω ἓνα σισανέ, ποὺ ἐθεωροῦντο τότε τὰ
 καλύτερα ἔπλα, ἀλλὰ τὸ ἴδιο τουφέκι τὸ
 κρατοῦσε ἀπὸ τὴ μπούκα ὁ Γαλανοσήφης.

— Πάρε ἄλλο, κουμπάρε Σήφη, τοῦ εἶπα.

— Ἐσὺ νὰ πάρης ἄλλο.

Ἄλλὰ ποῦ ἄλλο; Τάχανε διαγομίσει. Ὁ Σήφης ἔσυρε δυνατὰ

τὸ σισανεδάκι καὶ μοῦ τὸ πῆρε. Ἐγὼ ἀναψα καὶ δὲν ἐσυλλογίσθηκα κουμπαριά καὶ κρᾶκ κρᾶκ! τοῦ γύρισα τὴν καραμπίνα.

»Ἄσε τὸ τουφεκί», τοῦ φώναξα, «γιατὶ μὰ τὸν οὐρανὸ θὰ σὲ σκοτώσω».

Ἄλλὰ κι αὐτὸς μ' ἕνα πῆδο ἐπῆρε μιτιρίζι μιὰ ἐλιά κι ἀμασέλιασε τὸ τουφεκί του.

— Ἐ μωρὲ νοί! ἐφώναξε ὁ Κατζημιχάλης κι ἐμπῆκε στὴ μέση. Νὰ σκοτωθῆτε θέτε, μωρέ;

Καὶ ἀφοῦ μὲ τὸ ψηλό του ἀνάστημα μᾶς ἐχώρισε, μᾶς εἶπε:

— Δὲν ντρέπεστε, μωρέ; Για νὰ σκοτώνεστε ἀναμεταξὺ σας σᾶς τὰ πέψανε τὰ τουφεκία ἢ γιὰ νὰ σκοτώνετε Τούρκους;

Ἦρθε κι ὁ μακαρίτης ὁ Κριάρης καὶ οἱ δύο ἀρχηγοὶ ἀποφασίσανε νὰ δώσουν ἐμένα τὸ σισανέ, γιατί τὸ τουφεκί μου ἦτονε χειρότερο ἀπὸ τὸ τουφεκί τοῦ Σήφη.

Ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα δὲν ἐξαναμιλήσαμε μὲ τὸν κουμπάρο τὸ Σήφη καὶ μοῦ φαινότανε πῶς μοῦ βαστοῦσε μεγάλο ἀμάχι. Μὰ εἶχε καὶ λιγάκι δίκιο, διότι ἐγὼ, ὡς μικρότερος ποῦ ἤμουν, ἔπρεπε νὰ ὑποχωρήσω· ἀλλ' ἔλα πάλι ποῦ τὸ δικό μου τὸ τουφεκί δὲν ἄξιζε τίποτε;

Ἦστερ' ἀπ' αὐτὰ ἀποφασίσθηκε νὰ κτυπήσωμε τοὺς Τούρκους στὸν κάμπο τῶν Χανιῶ. Ἦσανε ξένοι στόλοι στὰ Χανιά κι ἔπρεπε νὰ δώσουμε μιὰ μάχη δυνατὴ μπρὸς στὰ μάτια τῶς γιὰ νὰ δοῦν ὅτι ἢ Κρήτη ἐδάστα ἀκόμη. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶναι πολὺ κοντὰ τὰ Χανιά καὶ οἱ Τούρκοι θὰ ἐλάμβαναν γλίγορα ἐπικουρίες καὶ θὰ μᾶς ἔσπαζαν, ὁ Ζυμβρακάκης καὶ οἱ καπετανεῖοι ἀποφασίσανε νὰ κτυπήσωμε τοὺς Τούρκους ἀπομεσήμερα, πού, ὅσο νὰ των ἔρθη μεγάλη βοήθεια, νὰ πλακῶσ' ἢ νύκτα καὶ νὰ μείνη τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης ἀμφίβολο.

Ὁ Ζυμβρακάκης μᾶς διαίρεσε εἰς δύο μεγάλα σώματα, ἀπὸ τὰ ὅποια τὸ ἕνα θὰ ἐχρησίμευε ὡς ἐφεδρεία καὶ θὰ ἔπιανε ὅλα τὰ ἐπίκαιρα σημεῖα ὡς πέρα στὴ Μαλάξα· τὸ ἄλλο θὰ κατέβαινε νὰ κτυπήσῃ τοὺς Τούρκους ποῦσαν στὰ Μπουτσουνάρια. Ἄλλ' αὐτὴ ἢ διαίρεσις μᾶς ἐξασθένισε.

Δὲν ἔφθανε δὲ αὐτό, ἀλλὰ ἐχάλασε καὶ τὸ σχέδιο ἕνας ἀπὸ τοὺς καπετάνιους, ὁ ὅποιος δὲν ἐννοεῖ ν' ἀκούσῃ τίποτε. Βρὲ χριστιανέ,

περίμενε . . . Τίποτε. Ἐδᾶ θὰ πάω ! Καὶ ἔσπρωξε πρὸς τὰ κάτω τὸν σημαιοφόρον του. « Ὅμπρός, μωρέ ! ». Εἶχε τὴ φιλοτιμία νὰ ἀρχίξῃ πρῶτος τὴν μάχην, ἀλλὰ καὶ νὰ φεύγῃ τελευταῖος. Καὶ τὴν κεφαλὴ του δὲν ἐγύριζε οὔτε μποτζαργάτης.

Ὅμπρός ; Ὅμπρός λοιπόν. Τί νὰ γείνη ;

Θὰ ἦτονε δέκα ἡ ὥρα ὅταν ἄρχισε ἡ μάχη. Ἐγὼ ἤμουμε μὲ τὸ Σπυριδιάκη, ἓνα καπετάνιο τοῦ κάμπου· ἀλλ' ὅταν εἶδα ὅτι μὲ τὴ σημαία μας ἦτο καὶ ὁ κουμπάρος ὁ Γαλανοσήφης, γρινιασμένος ἀκόμη, ἐξέκοψα καὶ ἐπήγα μὲ τὴ σημαία τοῦ Τριτίρη. Πάντα μου ὑποψιάζομαι εὐκολα· ἔπειτα ἐγὼ ἤμουμε παιδί, στὴ βράση μου πάνω, καὶ ἤθελα νὰ πάω μπρός, πλεὶς μπρός ἀπὸ κάθε ἄλλο.

Ἀπὸ μιτιρίζι σὲ μιτιρίζι ἔφθασα στὴν πρώτη γραμμῇ, ἐκεῖ κατὰ τὸ Πωρὶ καὶ στὰ πλευρὰ τῶν Τούρκων. Ἡμεθὰ καμπόσοι ἐκεῖ, ὄλο νέοι. Παραπέρα ἦτο ὁ ἐθελοντῆς Ἀναγνωστόπουλος ἀπὸ τὸν Ἀχλαδόκαμπο τῆς Κορίνθου, ἀνθυπασπιστής, νομίζω, ὁ ὁποῖος ὄλη τὴν ὥρα ἐγέλα καὶ ἔλεγε ἀστεῖα.

— Βρὲ παλιόσκυλα, ἐφώναξε σοὶ Τούρκους, ἓνα καπετάνιο ἔβγαλε καὶ ὁ μαῦρος ὁ Ἀχλαδόκαμπος καὶ κοιτάζετε νὰ τόνε σκοτώσετε καὶ αὐτόν ;

Τοὺς Τούρκους τοὺς ἐστενοχωρήσαμε δυνατὰ καὶ ἄρχιζαν νὰ τσακίζου καὶ νὰ τοὺς παίρνουν οἱ ἰδικοὶ μας μὲ τὰ γιοῦχα. Ἄλλὰ πάνω σ' αὐτὰ ἔρχεται μιὰ παταρία κάτω ἀπὸ τὸν κάμπο. Κοιτάζω καὶ τί βλέπω ; Τὰ λιθάδια καὶ τὰ λιόφυτα κάτω ἐμαύριζαν ἀπὸ σοὶ Τούρκους ποὺ ἐρχόντανε ἀπὸ τὰ Χανιά. Χιλιάδες εἶχαν ξεκινήσει ἀπὸ τὴν πόλιν, ὄλος ὁ στρατός, ὄλοι οἱ ντόπιοι. Καὶ μετὰ κάμποση ὥρα ἄρχιζαν ν' ἀνεβαίνουν πρὸς τὰ ὑψώματα τῶν Μπουτσουναριῶν καὶ τῶν Περιβολιῶν. Ἐ ! νάχαμε τότε τουφέκια ὀπισθογεμῆ τί θὰ γινότανε ! Ἄλλὰ καὶ τὸ σισανεδάκι ἐδαύλεψε περίφημα. Πολλὰ γιουρούσια κάναμε, ἀλλὰ τοὺς δίδαμε σκαλιόρα καὶ γύριζαν πίσω.

Ἄλλ' οἱ τούρκικες ἐπικουρίες ἔφθαναν ἀδιάκοπα ἀπὸ τὰ Χανιά. Καὶ ἀφοῦ ἐδαστάξαμε κάμποση ὥρα, ἀκόμη ἀκούω τὸν Τριτίρη καὶ λέει :

— Παιδιά, δὲν εἴμεστα καλὰ ἐκαέ. Θὰ μᾶσε τυλιξοῦνε. Νὰ

συρθοῦμε λίγο παραπάνω. Ἐσεῖς τὰ κοπέλια, π' οὔχετε πόδια γερά. σταθήτε, ρίξετε κάμποσες τουφεκιές, νὰ μᾶς ἀθαράρετε.

Κεῖνη τῆ στιγμῇ ἐσκοτώθη ὁ κακομοίρης ὁ Ἄναγνωστόπουλος. Τὴν ἴδια ὥρα κι ἓνα Σελινιωτάκι, Πιλιουδοβαρδάκι, θαρρῶ, ἔφαε μιὰ σφαῖρα στὸ στόμα κι ἔκλινε στὸ μιτιρίζι, ἀλλὰ σὲ λιγάκι ἀνασηκώθηκε κι ἔφτυξε μιὰ λαρουγιὰ αἷμα.

— Ἐδαρίστηκες, μωρέ ; τὸν ἐρωτῶ.

— Δὲν κατέω, μοῦ λέει τσεβδά. Μόνο τὰ μπροστινά μου δόντια πέσανε.

Καὶ δὸς του αἷμα ἀπὸ τὸ στόμα. Ἐκεῖ δὲ πού ἐσκυφτε, βλέπει τὴ σφαῖρα μὲς τὸ αἷμα.

— Νὰ ἢ μπάλα, ἔπесе, μοῦ λέει ἐκεῖ πού γέμιζα.

Ἄλλὰ καθὼς ἀνασηκώθηκε, τρώει μιὰ στὸ μήλιγγα κι ἐτινάχθηκαν οἱ ὀμυαλοὶ του ἀπάνω μου. Πάει τώρα γιὰ καλὰ !

Ἐγὼ ἤμουμε σὰ μεθυσμένος, εἶχα ἓνα εἶδος ζάλης καὶ ἀναίσθησίας. Μ' εἶχαν ξεκουφάνει κι οἱ τυφεκιές. Δέκα δεκαπέντε χιλιάδες τουφεκιές διαμιᾶς* φαντάσου τί κακὸ γινότανε ! Δὲν ἔβλεπα παρὰ μόνο τοῦς Τούρκους πού ἀνέβαιναν ἀπὸ κάτω σὰν μεγάλα κοπάδια ἀπὸ λύκους. Κι ὅσο ἔβλεπα πῶς ἐκτυποῦσα στὸ κρέας, δὲν μπορούσα νὰ ξεκολλήσω ἀπὸ τὴ θέση μου. Ἄλλὰ μέσα στὴ ζάλη ἐκείνη ἀκούω μιὰ φωνή :

— Σκύλε Στεφανή, πᾶμε ! Θὰ μᾶσε πιάσουμε ζωντανούς.

Ἦτον ἓνα Γαλατιανάκι. Κανεὶς ἄλλος χριστιανὸς δὲν ἔμεινε κοντά μου. Κοιτάζω δεξιὰ Τούρκοι, ἀριστερὰ Τούρκοι ὀπίσω Τούρκοι. Τότε ἐφοβήθηκα· ἀλλὰ εἶχα πεποίθηση στὰ πόδια μου.

Ἐπήραμε ἴσια πάνω τὸ ριζωμα μὲ ὄλη μας τὴ δύναμη. Ἄλλὰ μετὰ πέντε δέκα βήματα ὁ σύντροφός μου πέφτει κάτω μὲ μιὰ φωνή : « Παναγιὰ μου » ! Ἐσκοτώθηκε, ἐλαβώθηκε δὲν ξέρω. Τί μπορούσα νὰ τοῦ κάμω ; Μὲ μιὰ ματιὰ μόνον τὸν εἶδα πού κυλίστηκε στὸν κατήφορο.

Οἱ Χριστιανοὶ ἐκυροβολοῦσαν ἀκόμη ἀπὸ ψηλά κι ἐκινδύνευαν κι ἀπ' αὐτούς· ἤμουμε μεταξὺ δύο πυρῶν.

— « Ἄς πυροβολοῦν », ἔλεγα δυνατὰ ἀπὸ τὴν ταραχὴ μου* « καλλιὰ νὰ μὲ σκοτώσουν οἱ δικοὶ μου παρὰ οἱ Τούρκοι ».

Τότε ἀκούω ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ μέρος μιὰ φωνή σὰν βοδιού-
ποῦ τὸ σφάζουν. Τί φρικτὴ φωνή ! Ἐπάγωσε τὸ αἷμα μου.

Οἱ σφαῖρες ἐσφύριζαν στ' αὐτιά μου ζιτ καὶ ζιτ ! ἐκτυποῦ-
σαν στὶς πέτρες, ἐσῆκωναν τὰ χώματα. « Παναγία μου ! Παναγία
μου ! » ἔλεγα καὶ ἤθελα νὰ κάμω ἓνα τάξιμα, ἀλλὰ ὁ νοῦς μου
δὲν ἐδοῦλευε.

Κανεὶς χριστιανὸς δὲν ἐφαίνετο πιά πάνω στὴν κορφή. Ἦ-
μουν μόνος μου ἀπὸ κείνη τὴ μεριά. Ἐσκέφθηκα νὰ στραφῶ
πίσω νὰ δῶ ἂν ἦσουν κοντὰ οἱ Τούρκοι· ἀλλ' ἐφοβήθηκα καὶ
μόνον νὰ γυρίσω νὰ δῶ· ἐφοβήθηκα μήπως χάσω ἐντελῶς τὸ
θάρος μου. Πῶς κυριεύει τὸν ἄνθρωπο ὁ φόβος ! Δὲν ἤθελα νὰ
χάνω καιρό. Μιὰ στιγμή μποροῦσε νὰ μὲ σώσῃ ἢ νὰ μὲ κατα-
στρέψῃ. Καὶ ὅμως σὲ λιγάκι ἐγύρισα καὶ εἶδα.

Τρεῖς Τουρκαλθανοὶ εἶχαν προχωρήσει ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ
μ' ἐκυνηγοῦσαν.

— Στάσου, ὄρέ ! στάσου ὄρέ ! μοῦ φώναζαν.

Τότε ἀλήθεια ἐκόπησαν τὰ γόνατά μου καὶ ἀναγκάσθηκα νὰ
σταματήσω· ἐγύρισα τὸ ταυφέκι πρὸς τοὺς Ἄλθανούς, ἀλλὰ δὲν
ἐπυροβόλησα, διότι ἔτρεμαν τὰ χέρια μου ἀπὸ τὴν κούραση καὶ
τὴν ταραχή. Ἐπειτα ἂν ἐπυροβολοῦσα τί θὰ γινόμουν ; ἔπειτα
πῶς νὰ ξαναγεμίσω ;

Οἱ Ἀρβανίτες ἐκώλωσαν λιγάκι, κι' ἐγὼ ἐπῆρα νέο θάρος
κι ἔτρεξα, ἀπάνω δὲ στὴν τρεχάλα μὲ ἐπυροβόλησαν· καὶ σὰν
εἶδαν ὅτι ἔπεσα, μὲ ἐπῆραν ἀπὸ κοντὰ μὲ φωνὲς γιὰ νὰ μὲ σα-
τίσουν : « Οὐρούς ! »

Δὲν εἶχα πιά πνοή, ἐπνιγόμενος· ἡ γλῶσσά μου ἦτον ἔξω πε-
ταμένη. « Ἄς γίνῃ ὅ,τι γίνῃ », ἐσκέφθηκα· κι ἐστάθηκα, ἐσκό-
πευσα κι ἐπυροβόλησα. Ὁ ἓνας Τουρκαλθανὸς ἔπεσεν· ἀλλ' οἱ
δύο ἄλλοι ὤρμησαν κατ' ἐπάνω μου μὲ τὰ γιαταγάνια.

Ἐγὼ ἐτράδηξα τὴν πιστόλα κι ἐπήγαινα δίπλα δίπλα καὶ
σιγὰ γιὰτὶ δύναμη πιά δὲν εἶχα. Οἱ Ἄλθανοὶ ἐκοίταζαν νὰ μὲ
βάλουν στὴ μέση. Ἄν μὲ ἐρωτήσετε πῶς ἦσαν τὰ μοῦτρά των,
δὲν θυμοῦμαι παρὰ μόνον δύο ἀφρισμένα στόματα θηρίων, τὰ
ὅποια ἦσαν ἔτοιμα νὰ μὲ φᾶνε ζωντανό. Ἦμουν σὲ μιὰ ψυχικὴ
κατάσταση ἀπερίγραπτη.

Ἄλλὰ τὴν στιγμὴν ποῦ δὲν ἀπειχαν πιά τρία βήματα ἔρχεται ἀπὸ πάνω μιὰ φωνὴ δυνατὴ, μιὰ χουδέ :

— Κουράγιο, κουμπάρε Στεφανή.

Καὶ ἀμέσως ἓνας πυροβολισμὸς ἐξάπλωσε τὸν ἕνα Τοῦρκον.

Ἡ φωνὴ ἐκείνη καὶ ὁ πυροβολισμὸς μου ἔδωκαν ζωὴν, ὡς νὰ ἤρχοντο ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Εἰς τὰ μάτια μου ἐκάθητο ἕνα σύννεφο καὶ ἀμέσως ἐσχίσθηκε καὶ εἶδα τὸν κόσμον.

— Μπέσα, ὄρέ, μπέσα! μου ἔλεγεν ὁ τρίτος Ἀλθανὸς κι ἐκώλωνε· ἀλλὰ ἡ πιστόλα δὲν ἐδέχθη τὸ μπέσα του.

Ἐπειτα, σὰν νὰ μὴν εἶχα κουρασθῆ καθόλου, ἔτρεξα μ' ἕνα βίτσισμα στὴν κορφή, ὅπου μὲ ἐπερίμενε ὁ κουμπάρος ὁ Γαλανοσύφης.

— Κουμπάρε μου, τοῦ εἶπα, ἀπὸ σήμερα εἶσαι ἀδελφός μου.

— Καὶ πρῶτα καὶ πάντα κουμπάρε. Δὲν εἶμαστε Χριστιανοί ;

Ἰωάννης Κονδυλάκης

ΠΑΤΡΙΔΑ

Πατρίδα, ποῦ σῶν τέκνο σου τὸ νοῦ ριζώνεις
 κι ἀνθίζεις καὶ μοσκοβολᾷς σὰ πρόσωπά τους·
 ποῦ κι ἂν ζητοῦν νὰ σ' ἀρνηθοῦν, τοὺς φανερώνεις
 μ' ἕνα τους λόγο μοναχό, μὲ μιὰ ματιά τους·
 ποῦ ἀστροπελέκι γίνεσαι γοργό, καὶ μπαίνεις
 στὰ ναρκωμένα στήθια τους ὅταν πλανιοῦνται,
 καὶ σωπασμένο κρύβεσαι, καὶ περιμένεις
 τὴν ὥρα ἵποῦ κι οἱ τύραννοι γλυκοκοιμοῦνται·

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Καὶ τότες ἄξαφνα ξεσπάει τ' ἀστροπελέκι
καὶ τὸ παιδί σου ἄρνι μεμιᾶς θεριεύει
καὶ σὰ λιοντάρ' ἀδάμαστο μπροσιά σου στέκει,
καὶ μὲ φωτιά καὶ μὲ σπαθὶ σὲ διαφεντεύει·
ἔσὺ, ποῦ καὶ τὸ θάνατο γλυκὸ μᾶς κάνεις,
Πατρίδα, ξύπνησέ μας, πρὶν ἔσὺ πεθάνῃς!

Ἄργύριος Ἐφταλιώτης.

ΔΙΑΒΑΤΑΡΙΚΟ ΤΡΥΓΟΝΙ

Στ' αὐγουσιάτικα περάσματα
διαβατάρικο τρυγόνι
κυνηγοῦ ματιὰ σημάδευσε
καὶ τὸ πληγώνει.

Ἡ πληγὴ ἀλαφρῆ· γιατρεύτηκε —
κι ἀπ' τὰ δάση κι ἀπ' τὴ χλόη
σὲ κλουβὶ στενὸ τὸ σφάλησαν,
σ' ἕνα κατώι.

Καπηλιοῦ στολίδι ἐγένηκε·
στὴ ζωὴ τὴ σκλαβωμένη
τὸ χειμῶνα ὅλο ὄνειρεύεται
κι ὅλο προσμένει.

Κι ἄνθισαν τὰ δένδρα, κι ἔλιωσαν
στὶς βουνοκορφές τὰ χιόνια·
τὸν Ἀπρίλι πάλι ἐπέρασαν,
τ' ἄλλα τρυγόνια . . .

Ἄπο ποῦ τοῦ ἦρθε τὸ μήνυμα;
Σ' ἐνὸς καπηλιοῦ τὰ βάρη
τ' ἀπριλιάτικα περάσματα
πῶς τ' ἄχει μάθει;

Καὶ μεμιᾶς ξυπνᾶ ἀπὸ τ' ὄνοιρα
καὶ τινάζει τὰ φτερά του
καὶ ξεψύχησε ματώνοντας
τὰ σίδηρα του.

Γεώργιος Δροσίνης.

Η ΔΙΑΝΑ

Κοιμήσου, λεβεντόκορμο τὰ ὄνειρατα τὰ πλάνα
ποῦ μάγευαν τῇ νιότη σου στὸν ταπεινὸ καιρό,
σὰν τὸν καπνὸ στὸν ἄνεμο τὰ σκόρπισεν ἡ διάνα,
ὅταν σὲ πρωτοξύπνησε μὲ τ' ὕπλο στὸ πλευρό.

Μάχης μονάχα ὄνειρατα σοῦ φέρνει ὁ ὕπνος τώρα,
κι ἡ διάνα ποῦ τὸ χάραμα μὲ γέλιο σὲ ξυπνᾶ,
κράζει καὶ λέει χαλκόφωνη: «Κοντοξυγώνει ἡ ὥρα
ποῦ τ' ἄψυχα τὰ ὄνειρατα θὰ γίνουν ζωντανά.

«Κι ἂν σ' εὔρη βόλι ἀλύπητο στὴ μάχη καὶ σοῦ φέρη
τὸν ὕπνο τὸν ἀξύπνητο, μὴν παραπονεθῆς·
ἡ Δόξα ἢ δαφνοστέφανη μὲ σάλπιγγα στὸ χέρι
τῇ διάνα τὴν ἀσίγητη θὲ νὰ σημάνη εὐθύς».

Ἰωάννης Πολέμης.

ΤΟΥ ΓΚΟΥΓΚΑ Ο ΑΘΛΟΣ

Καθ' ἣν ἐποχὴν εὐρίσκετο ἐν Τριπόλει ὁ Βελη-πασὰς ἔτυχε ν' ἀπολυθῆ ὁ ἐν τῷ θηριοτροφείῳ τοῦ σεραγίου τρεφόμενος λέων. Οἱ φύλακες ἔκλεισαν εὐθύς τὰς σιδηρὰς πύλας ἐλας καὶ ὁ λέων περιωρίσθη ἐν τῇ αὐλῇ, περιερχόμενος ἐλεύθερος. Ἐπειδὴ ἕμως οὐδεὶς

εβρίσκετο νὰ τὸν συλλάβῃ, ὁ Βελη-πασὰς ἀμέταξε νὰ γνωστοποιηθῇ εἰς τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς καταδίκους ὅτι, ὅστις τούτων ἤθελεν, ἠδύνατο νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν του, δεσμεύων πάλιν ἐν τῇ διαμονῇ του τὸ θηρίον. Ὑπέσχετο δὲ συγχρόνως καὶ ἄλλην πλουσίαν ἀμοιβῆν.

Μεταξὺ τῶν καταδίκων εβρίσκετο καὶ ὁ Χρῖστος Γκούγκας, κατηγορούμενος ὅτι διὰ μιᾶς καὶ μόνης πυγμῆς ἐφόνευσεν ἐπίσημόν τινα Τούρκον ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Γαστούνης. Ὁ Γκούγκας μόλις ἤκουσε τὴν προκήρυξιν τοῦ πασᾶ προσεφέρθη νὰ συλλάβῃ αὐτὸς τὸ θηρίον καὶ ἐζήτησε νὰ τῷ ἐτοιμάσῃσι δύο κριοὺς. Ἀφοῦ δὲ ἔφεραν αὐτούς, ἀνῆλθεν οὗτος ἐπὶ τῆς μάνδρας καὶ κόπτων κατὰ διαλείμματα ἔρριπτεν ἐν τῇ αὐτῇ μεγάλα τεμάχια κρέατος, ἅτινα ὁ λέων κατεβρόχθιζεν εὐθύς, βουλιμιῶν.

Ἐφ' ὅσον ὁμως τὸ θηρίον ἔτρωγε τοσοῦτον καὶ ἐξημεροῦτο. Ἡ ὀργίλιως ἀνωρθωμένη χαίτη του μικρὸν κατὰ μικρὸν κατέπιπτεν ἡρεμος ἐπὶ τῶν νώτων· οἱ μυκτῆρές του δὲν ἀνεκινούντο πλέον οὐδ' ἐφύσων ἵνα μαρτυρήσωσι τὴν ἀδημονίαν του, οἱ μεγάλοι ὀφθαλμοὶ του εἶχον χάσει τὴν αἱματώδη ἐκείνην χροιάν ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀντεκατοπτρίζετο πρὶν τῆς ψυχῆς του τὸ μένος. Περιεφέρετο ἐδῶ κι ἐκεῖ μετ' ἀγερῶχου μεγαλοπρεπείας. ἀργὰ βηματίζον, ἔρριπτε πρὸς τοὺς πέριξ θεατὰς, οἵτινες εἶχον συρεύσει πολυάριθμοι ἐκεῖ, βλέμματα ἀδιάφορα ὡσεὶ οὐδὲ συλλογιζόμενον αὐτοὺς καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐξέφερε τὸν βαρὺν καὶ τρομώδη μυκηθμόν του.

Εἶχε καταφάγει καὶ τοὺς δύο κριοὺς κι ἐτανύετο μηκυνόμενος ἐπὶ τῶν ποδῶν του, ὡσεὶ ἵνα εὐρύνη περισσότερον τὸν στόμαχόν του, ἤνοιγε δὲ χάσκον τὸ στῶμα καὶ προέτεινεν ἐκτὸς τὴν γλῶσσαν, χορτασθέν. Καὶ ἐνῶ ἤδη ὕψωνε τὸν πόδα, ραθύμως πλέον, ἵνα θραύσῃ τὴν ἐτέραν κεφαλὴν τοῦ κριοῦ, ὁ Γκούγκας ἐπήδησεν αἴφνης εἰς τὴν αὐτὴν, ἔδραξεν ἰσχυρῶς τὴν χαίτην τοῦ θηρίου καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τῶν εὐρέων νώτων του ἵππαστί.

— Τὸν ἄλυσσο, μωρὲ παιδιά ! τὸν ἄλυσσο ! ἐφώνησε πρὸς τοὺς θεατὰς ζητῶν τὴν ἄλυσσο ἵνα δεσμεύσῃ αὐτό.

Οἱ θεαταὶ κατεχόμενοι ὑπὸ τρόμου καὶ συγκινήσεως ἐπὶ τῷ θεάματι, ἠτένιζον αὐτὸν ἀκίνητοι, μὲ ὀφθαλμοὺς ἀπλανεῖς, ὡσεὶ ἀποκρυσταλλωμένους, οὐδεμίαν ἄλλην αἴσθησιν ἔχοντες ἐν ἐνερ-

γεία ειμή τήν θρασιν. Διότι τὸ θηρίον, ἐκμανὲν ἐκ τοῦ βάρους τὸ ὅποιον διὰ πρώτην φοράν τώρα ἤσθάνετο ἐπὶ τῶν νώτων του, ἐδροχᾶτο στεντορείως ὥστε νὰ σείωνται τὰ πέριξ κτίρια καὶ ἡ γῆ ὡς ὑπὸ ἰσχυροῦ σεισμοῦ· ἐκάλαξε δὲ ὀρηκτικῶς, ὡς ἵππος ἐν ἵπποδρομίῳ, περιτρέχον τὴν αὐλήν, περιέστρεφε τὴν οὐρὰν τύπτον καταγῶδῶς τὸν ἀέρα, ἀνέτεινε πρὸς τὰ πλευρὰ τὴν κεφαλὴν, ἐκλινεν ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν καὶ ἀνετινάζετο ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω αἴφνης, προσπαθοῦν νὰ ρίψῃ τὸ βάρος ἀπ' ἐπάνω του. Ἄλλ' ὁ Γκούγκας ἔμενε ἐπὶ τῶν νώτων αὐτοῦ ἀκλόνητος, συσφίγγων τοὺς πόδας περὶ τὰ πλευρὰ καὶ κρατῶν διὰ τῶν στιβαρῶν βραχιόνων του τὴν πλουσίαν χαίτην τοῦ θηρίου. Οἱ θεαταί, οἵτινες μὲ τὸ πρῶτον ἄλμα τοῦ Γκούγκα ἐν τῇ αὐλῇ τὸν θεωρήσαν καὶ ἀπωλεσθέντα, ἤδη ἐκ τῆς παρατεινομένης πάλης συνεργόμενοι ὀλίγον, παρηκολούθουν τὸ φοβερὸν ἔσον καὶ μεγαλοπρεπὲς σύμπλεγμα καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῇ υπερβολικῇ φρίκῃ των τὴν ἀνυπότακτον τοῦ Ἑλληνοῦ ρώμην καὶ τὴν ἡρεμίαν μεθ' ἧς ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θηρίου, ὡς νὰ ἐκάθητο ἐπὶ ἐνὸς ἵππου.

Τὸ θηρίον ἤδη, ἐξηντλημένον ἐκ τοῦ μακροῦ καλπασμοῦ καὶ τῆς πάλης, ἐστάθη αἴφνης ἀσθμαίνον θορυβῶδῶς. Ἦρχισε δὲ ἐν τῇ λύσσει του νὰ περιστρέφεται περὶ ἑαυτό, ὡς ροδάνι, μετὰ ταχύτητος ἀνεμοστροβίλου, ἐλπίζον οὕτω νὰ ἀπαλλαγῇ τοῦ βάρους του. Ὁ Γκούγκας ἔδλεπεν ἤδη τὸ ἔδαφος φεῦγον κάτωθεν του καὶ τὰ λιθάρια, τοὺς χάλικας, τὰ τεμάχια τοῦ ἀχύρου καὶ τῶν ξύλων, πᾶν ὅ,τι ὑπῆρχεν ἐν τῇ αὐλῇ, συγχεόμενα εἰς κύκλον ἓνα περιδινάμενον ἀδιακόπως, ἤρχισε νὰ αἰσθάνεται ζάλην ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ προέδλεπεν ὅτι ὀλίγον ἀκόμη ἂν ἐξηκολούθει τὸ θηρίον τὴν περιστροφὴν του θὰ ἐπιπτεν ἀναίσθητος χαμαί.

— Ριχτέ μου, μωρέ, τὸν ἄλυσσο ! ἐφώναξε πάλιν διὰ βροντώδους κραυγῆς.

Εἷς τῶν θεατῶν ἔρριψε τότε τὴν ἄλυσσον ἄνωθεν τῆς μάνδρας. Ὁ Γκούγκας ἔλαβεν αὐτὴν καὶ περιέβαλε διὰ τοῦ χονδροῦ καὶ ἰσχυροῦ κλοιοῦ τὸν λαίμῳ τοῦ θηρίου, ἔδεσε δὲ τὸ ἄλλο ἄκρον εἰς σιδηροῦν τινα πάλον, ὑψούμενον ἐν τῇ αὐλῇ. Εἶτα ἀναγκάσας αὐτὸ νὰ στραφῇ περὶ τὸν πάλον ἀρκετά, μέχρις οὗ ἡ κεφαλὴ του ἀρμοσθῇ ἰσχυρῶς πρὸς αὐτόν, ἐπήδησεν αἴφνης πρὸς τὰ ὀπίσω. Καὶ μεχρισοῦ τὸ θηρίον, ἀντιθέτως περιστρεφόμενον δυ-

νηθῆ νὰ ἐκτυλίξῃ τὴν ἄλυσον ὁ Γκούγκας ἦτο μακράν, ἐπευφη-
μούμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους ὀλοκλήρου.

— Ἐσὺ σαι τὸ ἀσλάνι, ὄρε Γκούγκα, σήμερα· εἶπεν ὁ Βελή-
πασὰς ὅτε τὸν ἔφεραν πρὸς αὐτόν, θαυμάζων τὴν λεοντώδη τω-
όντι κεφαλὴν του μὲ τὸ χονδρῶς ἐρρυτιδωμένον μέτωπον. τοὺς
αἱματώδεις ὀφθαλμούς, τὴν ὑπερτραφῆ ρίνα, τὰς ψαράς καὶ
ἀνυποτάκτους τρίχας τῆς κόμης του καὶ ἐκπληττόμενος πρὸ τῶν
προεχόντων μυῶνων τῶν βραχιόνων του, τοῦ ἰσχυροῦ καὶ πλα-
τέος αὐχένος, τῶν σιδαρῶν καὶ καταστρογγύλων κνημῶν καὶ
τοῦ ὑπερφουοῦς παραστήματός του ὄλου, ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι πο-
δῶν — τί θέλεις νὰ σοῦ χάρισω, ὄρε ;

— Τῆ λευτεριά, πασά μου, ἀπήντησεν οὗτος, ταπεινοφρόνως.

— Αὐτήνε τὴν ἔχεις ὄρε, μὰ τί ἄλλο ; . . . θέλεις χρυσάφι ;

— Μπά . . . ἀπήντησε ὁ Γκούγκας κάπως περιφρονητικῶς·
ἐγὼ φτωχὸς ἐγεννήθηκα, φτωχὸς θὰ πεθάνω . . .

— Μὰ γύρεψε κάτι ! . . . ἐκραύγασεν ἐντόνως ὁ Βελῆς, στε-
νοχωρούμενος διὰ τὴν ἀδιαφορίαν ἐκείνην τοῦ ὑπηκόου του· λέγε
καὶ θὰ γένη ὅ,τι πῆς.

— Πασά μου, σὰν θέλεις, θὰ σοῦ γυρέψω νὰ δώσῃς λευτεριά
στοὺς Χριστιανοὺς ποῦχεις στὶς φυλακές.

Ὁ Βελῆ-πασὰς ἠναγκάσθη ἐκὼν ἄκων νὰ τηρήσῃ τὸν λόγον
του. Ἐκατὸ καὶ πλέον Ἕλληνες, ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν στενάζοντες
ἐν ταῖς ὑπογείοις τρώγλαις τοῦ σεραγίου τῆς Τριπόλεως, ἀφέ-
θησαν ἐλεύθεροι· τὴν ἐπομένην ἡμέραν καὶ ὁ Γκούγκας ἐπέστρε-
ψεν εἰς Γαστούνην, λίαν εὐχαριστημένος διὰ τὸ ἄθλόν του.

Ἄνδρέας Καρναβίτσας.

Τ Ο Σ Τ Α Φ Υ Λ Ι

Πολλὰ εἶναι τ' ἄνθη τοῦ Ἀπριλιοῦ, καὶ σὰν τὸ ρόδο οὐτ' ἕνα·
πολλοὶ τοῦ χρόνου εἶν' οἱ καρποί, σὰν τὸ σταφύλι οὐτ' ἕνα.
Στ' ἄνθη τὸ ρόδο βασιλὰς καὶ στοὺς καρποὺς ἐσὺ σαι,
σταφύλι, τρισευγενικὸ τῆς γῆς βασιλοπαίδι.

Ἄλλοι καρποὶ ἔχουν μιὰ θωριὰ καὶ σὺ πολυθωριάξεις ;
 ἅπ' τὴ μαυρίλα τῆς ἐλιᾶς στὴν κρυσταλλένια ἀσπράδα,
 καὶ ἅπ' τὴ γλομάδα τοῦ κεριοῦ στοῦ κερασιοῦ τὴ φλόγα.
 Μικρὸ εἶτε μεγάλωργο καὶ τραγανὸ ἢ ἀφράτο,
 σὰν ἀκροδάχτυλο μακρὸν καὶ στρογγυλὸ σὰ μάτι
 καὶ καρπερὸ ἅπ' τὸν Ἄϊλιὰ καὶ ὡς τοῦ Χριστοῦ τὴ Γέννα,
 —τὸ μοσχοστάφυλο ἢ ἀρχὴ καὶ τὸ σαρίκι τέλος.
 Πότε στ' ἀμπέλι κρύβεσαι καὶ προσκυνᾷς τὸ χῶμα,
 πότε ψηλὰ στὴν κρεβατιὰ κρέμεσαι σὰν καντήλι.
 Ἐσὺ σαι ὁ πόθος τῶν πουλιῶν, τῶν ἀγριμιῶν λαχτάρα.
 Νυχτοπατοῦσα ἢ ἀλεποῦ γιὰ σὲ τὰ ὀρνίθια ἀφήνει
 καὶ ἡ σφήκα ἅπ' τὴ γλυκάδα σου κυλιέται λιγωμένη.
 Δίνεις τὴ σάρκα ζωντανό καὶ ὅταν πεθάνῃς τὸ αἷμα
 καὶ εἶναι γιὰ σένα μακελιοῦ σφαγὴ τὸ πατητήρι.

Γεώργιος Δροσίνης.

Ο ΤΥΦΛΟΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ

Ἐἶπεν Ἐκεῖνος, πού ζωὴ καὶ φῶς αἰώνιον εἶναι :
 — «Στὴν Κολυμβήθρα τοῦ Σιλωὰμ σῦρε, τυφλέ, καὶ πλύνε-
 τ' ἄφωτα μάτια σου».

Καὶ νά, πρὶν κἄν προφθάσῃ ἀκόμα
 νὰ πλύνῃ ἀπὸ τὴν ὄψη του τὸ λασπωμένω χῶμα,
 ζωῆς ποτάμι ἀνάβρυσσε, φωτὸς πλημμύρα ἐχύθη
 στὴ διψασμένη του ψυχῇ, στὰ σκοτεινά του στήθη
 καὶ ἔκραξ' ὀλόχαρος, ψηλὰ σηκώνοντας τὰ χέρια :
 — «ὦ ! πόσο ὠραῖο εἶναι τὸ φῶς ! πῶς ἀγκυλιάζει ἀκέρια
 τὴν πλάση ! πῶς χωρίζονται τὰ χρώματα μπροστά του !
 Αὐτὴ εἶν' ἡ γῆ πού ξέφευγε τὰ βήματά μου κάτω ;
 αὐτοὶ εἶν' οἱ κάμποι, τὰ βουνά, τὰ δέντρα ; αὐτὴ εἶν' ἡ μέρα-
 πού μὲς στὴ νύχτα τὴ βαθιὰ τὴν ἄκουγα ; ὦ μητέρα,
 ἐσὺ σαι πού μ' ἐγέννησες καὶ μ' ἔκανες νὰ νοιώσω
 πόσο γλυκιὰ θᾶν ἡ ζωὴ γιὰ ὄσους τὴν βλέπουν, πόσο

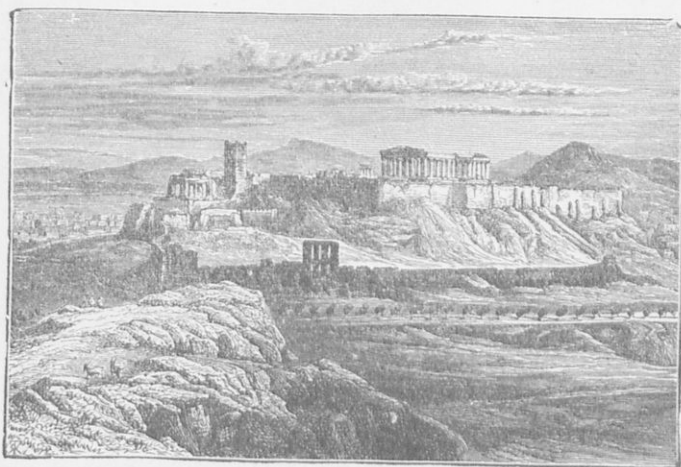
πικρή γι' αὐτοὺς ποὺ τὴν ἀκοῦν βαθιὰ φυλακισμένοι
 στὰ κάτεργα τῆς σκοτειᾶς, ξένοι στὸν κόσμον, ξένοι,
 πίσω ἀπ' ἀδιάβατο βουνὸ μὲ δίχως μονοπάτια !
 ὦ μάτια, ποὺ μὲ βλέπετε καὶ ποὺ σᾶς βλέπω, ὦ μάτια,
 θρόνοι, ποὺ κάθεσαι ἡ ψυχὴ στὰ δυὸ σας μοιρασμένη
 κι ἀναγαλιάζει λαμπερὴ κι ἀθανασία προσμένη·
 ὦ μάτια, ποὺ μὲ τὴ ζωὴ μὲ δένετε μὲ τόσα,
 μὲ τόσα νήματα χρυσά, μ' ὕσες ματιές, ποιά γλῶσσα
 μᾶς λέει ὅσα μᾶς λέτε σεῖς δίχως φωνὴ καὶ λέξι ;
 ποιὸ στόμα, ροδοστέφανα χαμόγελα κι ἂν πλέξη,
 μᾶς δείχνει τὴ χαρὰ ὅσο σεῖς σὲ μιά σας λάμψη μόνο ;
 ποιὸς στεναγμὸς καὶ ποιά κραυγὴ θὰ δείξουν τόσο πόνον
 ὅσο ἓνα δάκρυ σας βουβό ; ποιὸ βελουδένιο χέρι
 ξέρει τὰ χάρδια τῆς ψυχῆς, ποὺ μιὰ ματιὰ σας ξέρει ;
 ὦ μάτια, ποὺ ἐφωτίσατε τὰ μαῦρα ὄνειράτά μου,
 ὦ μάτια, ποὺ ἐστυλώσατε τ' ἄβουλα βήματά μου,
 ὦ μάτια, ἐσεῖς ποὺ φέρνετε τὰ χέρια μου μὲ τάξη
 ὅπου ἡ ψυχὴ μου ὀρέγεται κι ὁ νοῦς μου ὅπου προστάζει !
 ὦ μάτια, ποὺ μὲ βλέπετε, κι ὦ μάτια τοῦ σᾶς εἶδα·
 ζωὴ κι ἀγάπη καὶ χαρὰ κι ἀπαντοχὴ κι ἐλπίδα
 ὅλα εἶν ὥραϊα καὶ ποθητὰ κι εἶν ὅλα ἀγαπημένα,
 ὅλα εἶν ὥραϊα μαζὶ μὲ σᾶς, χωρὶς ἐσᾶς κανένα ! . . .
 Τέτοια ὁ τυφλός, ὁ πρὶν τυφλός, βαδίζοντας ἐλάλει
 ὡς τὴ στιγμὴ ποὺ ἀπήντησε τὸ Ναζωραῖο καὶ πάλι.
 Κι εἶπεν Ὁ κεῖνος, ποὺ ζωὴ καὶ φῶς αἰώνιον εἶναι :
 — Ἐγὼ σοῦ χάρισα τὸ φῶς, τυφλέ, σκέψου καὶ κρῖνε,
 ποιὸς εἶμαι.

Κι εἶπεν ὁ τυφλός : Καὶ θέλει σκέψη τάχα ;
 ποιὸς ἄλλος κυβερνάει τὸ φῶς παρὰ ὁ Θεὸς μονάχα ;

Ἰωάννης Πολέμης.

Ο ΙΕΡΟΣ ΒΡΑΧΟΣ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

Τὰ μαρμαρένια σκέλεθρα τοῦ Βράχου τοῦ ἱεροῦ,
 τῆς Μνημοσύνης φύλακες, μήτε ἀποσταίνουν, μήτε
 κωφεύουν στὴ βαριὰ φωνὴ τοῦ ἀκοίμητου φρουροῦ
 ποὺ νυκτοκράζει ἀθώρητος : Φύλακες, γρηγορεῖτε !
 Καὶ ὑψώνοντας τοὺς ὄμους των ὀλόρθους ἀμφορεῖς
 οἱ ξωτικὲς ἐνθύμησες, πανώριες ὑδροφόρες,
 περνοῦν, ξαναπερνοῦν, περνοῦν ἀτέλειωτα, θαρρεῖς,
 ὅπως περνοῦν ἀτέλειωτες τῶν ἀθανάτων οἱ Ὁρεσ.

Ἡ Ἀκρόπολις

Καὶ τὸ φεγγάρι ὀλόφεργο κι ἡ νύχτα ἑκατακτικὴ
 μ' ἀλιάδα διέρου ἀγκάλιασε τοὺς κοιμισμένους μύθους,
 κι ἀιώτελα διαβαίνοντας ὁ Χρόνος ἀπ' ἐκεῖ
 χύνει τῆς Λήθης τὸ νερὸ σὲ Δαναΐδων πίθους.
 Καὶ τὸ πουλὶ τῆς Ἀθηνᾶς, ποὺ μὲς στὰ σκοτεινὰ
 γάποιας σπηλιάς, ἔρημο ζῆ, ζωὴ ταπεινωμένη,
 νεώθοντας πὼς ἀπόστασεν αἰῶνες ν' ἀγρυπνᾷ,
 μιᾶς νύχτας ἀξημέρωτης τὴ χαραυγὴ προσμένει.

Ἰωάννης Πολέμης.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

(Ἐκ τοῦ ποιήματος «Τὸ σπαθὶ καὶ ἡ κορόνα»).

Δὲ μετριοῦνται οἱ ἄρματωμένοι
οὐδὲ τ' ἄλογα ἐκεῖ κάτου·
ὁ Μεχμέτης πού προβαίνει
καὶ τὴν πόλιν τριγυρνᾷ
στέλνει μήνυμα θανάτου,
«Ἦ τὴ μάχῃ, ἢ τὰ κλειδιά».

Εἰς τὴν ὥρα τοῦ κινδύνου
σᾶς προσμένω, Τοῦρκοι, ἐλάτε,
βροντερὴ τοῦ Κωνσταντίνου
ἀποκρίνεται ἡ φωνή,
τὲς φοβέρες δὲ φοβᾶται
ὅποιος ζώνεται σπαθί.

Τότε οἱ Τοῦρκοι ἀγριωμένοι
τρεῖς φορές χυμᾶν κι ἀφρίζουν,
καὶ τὲς τρεῖς ξεσπαθωμένοι
βγαίνουν ἔξω οἱ χριστιανοί,
καὶ τὰ χάντακα γεμίζουν
τῶν ἀπίστων οἱ νεκροί.

Πᾶσα μέρα σὶ γενιτσάροι
πολεμοῦν ὡσὰν οἱ λύκοι,
καὶ γυρνοῦν μὲ τὸ φεγγάρι
ματωμένο, ντροπιαστό
πάντα ἢ δόξα, πάντα ἢ νίκη
χύνουν λάμψη στὸ σταυρό.

Τὸ Βυζάντιο τοῦ τυράννου
ταπεινώνει τὴ μανία,
ἦτον ὁμως ἐκεῖ πάνου
πικρὴ ἀπόφαση γραφτὴ,
στὴν Ἁγία μας Σοφία
μιναρὲς νὰ σηκωθῆ.

Μῖσος καίει τὸ κολασμένο
στῆθος κάθε Μουσουλμάνου,
ζωντανὸς τὸν πεθαμένο
κάνει τοῖχο καὶ πατῆ,
κι ἀνεβαίνει ἐκεῖθε πάνου
καὶ χτυπιέται καὶ χτυπᾷ.

Καὶ κάθε ἄρμα βγάνει ἀχτίδες
εἰς τὴ μιὰ μεριά στὴν ἄλλη,
τὸ κοντάρι στὲς ἀσπίδες,
στὲς ἀσπίδες τὸ σπαθί,
καὶ κανεὶς μέσα στὴ ζάλη
δὲν ἀκούει τὴν προσταγή.

Ἐνας μόνος σπᾶ τὰ πλήθη,
τ' ἀνεμίζει καὶ διαβαίνει·
ἔχει ὀλόχρυσά τὰ στήθη,
ἔχει ὠραίαν ἄρματωσιά,
μὲ διαμάντια στολισμένη
καὶ σημεῖα βασιλικά.

Μὲ τὸ μάτι φλογισμένο
οἱ Γενίτσαροι κοιτᾶνε
τὸν Ἀγάτους σκοτωμένο
κι' ἔλοι σέρνουν μιὰ κραυγὴ
καὶ τινάζονται, πετᾶνε
πυκνωμένοι στὴ σφαγὴ.

Τὸ λιοντάρι, ποὺ ἀντικρύζει
κατὰ γῆς αἱματωμένα
τὰ παιδιά του, δὲ γυρίζει
τὲς ματιὲς πλιὸ φοβερά,
δὲ χυμᾶει πλιὸ λυσσασμένα
νὰ ξεσχίση τὸ φονιά.

Ἀναμέτρητοι εἶν' οἱ σκύλοι
ἦσαν λίγοι οἱ ἀνδρειωμένοι
τοῦ Παλαιολόγου φίλοι,
κι' ἀπομείνανε μισοί,
ναί, μισοὶ καὶ κουρασμένοι
ἀπ' τὴ μάχη τὴ διπλή.

Εἰς τὰ τείχη ἀντιβοῖζει
ἡ φωνὴ τοῦ Κωνσταντίνου·
συμβουλεύει, φοβερίζει,
παρασταίνει ζωντανή,
μὲ τὴ γλῶσσα τοῦ κινδύνου,
τῆς φυγῆς τὴν ἐντροπή.

Κι' οἱ στενώτεροι δικοὶ του·
ἔσκορποῦσαν μὲ τὰ πλήθη,
ἡ βασιλικὴ φωνὴ του
δὲν ἀκούγεται ἀπ' αὐτούς.
Εἶν' ὁ φόβος εἰς τὰ στήθη,
εἶναι στὰ ποδάρια ὁ νοῦς.

Μόνος τότε, τὸ λιοντάρι,
 ρίχνει μάτι βουρκωμένο
 στὸ ἱερὸ Προσκυνητᾶρι
 πῶδειχνεν ἀπὸ μακριὰ
 τὸ σταυρὸ του ἀνυψωμένο
 γιὰ τὴν ὕστερη φορὰ.

— Μισοφέγγαρο ἐκεῖ πάνω,
 ὄχι, ἐγὼ δὲ θ' ἀντικρίσω!
 Σκῆπτρο, θρόν' ὅλα σᾶς χάνω,
 μόνη μ' ἔμεινε ἡ τιμὴ,
 πλὴν τὸ αἷμα ποὺ θὰ χύσω
 θᾶν ἀδιάκοπη βοή.

Στὴν κατόπι μου δουλεία
 τὲς ψυχὲς μὲ ἀνδριὰ θὰ βάφη,
 κι εἰς τὰ στήθη ἡ ἐλευθερία
 θὰ σκορπίζει μυστικά.
 ὡς σκορπίζει τὸ χωράφι,
 ὡς ψομίζουν τὰ σπαρτά.

Κι ἀκούει θόρυβο... ἐκεῖ πέρα
 ἐμυρμήγκιασεν ὁ δρόμος...
 Ἄκούει γύρω του φοβέρα,
 ποδοβολητό, κραυγὴ...
 Στ' ἀργασμένο χέρι του ὅμως
 ἔβαστοῦσ' ἓνα σπαθί.

Καὶ μὲ μάτι σπιθοβόλο
 τ' ἄπιστα μετρώντας πλήθη
 μοναχὸς ὄρμῃ πρὸς ὄλο
 ἓνα στράτευμα ἐχθρικό,
 ποὺ στὸ φρούριο μέσα χύθη
 μὲ μεγάλο ἀλαλαγμό.

Φθάνει, ἀνοίγει, σφάζει, ρίχνει,
 ἀνεμίζει ἀρματωμένους,
 παντοῦ φαίνεται, ἄλλοῦ δείχνει,
 καὶ χτυπᾷ τὸ χέρι ἄλλοῦ.
 Λάμψη στερινὴ τοῦ Γένους
 ὕστερος φραγμὸς τοῦ ἐχθροῦ!

Στερινή, ποιὸς εἶπε; . . . λάμψη
 χύνει αἰώνια τὸ σπαθί του,
 ποὺ κατόπι θ' ἀναλάμψη
 στῆς Ἑλλάδος τὰ παιδιὰ.
 κληρονόμοι ἡμεῖς δικοὶ του
 θὰ βαροῦμε τὴν Τουρκιά.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ κάθε ἀπίστου
 παραλυτεῖται ὁ νοῦς κι ἡ κρίση·
 θαρροῦν ἄγγελο τοῦ Ὑψίστου
 τὸν ὠραῖο πολεμιστή·
 ποὺ κατέβη ν' ἀφανίσῃ
 ὅ,τι ἐκέρδισαν αὐτοί.

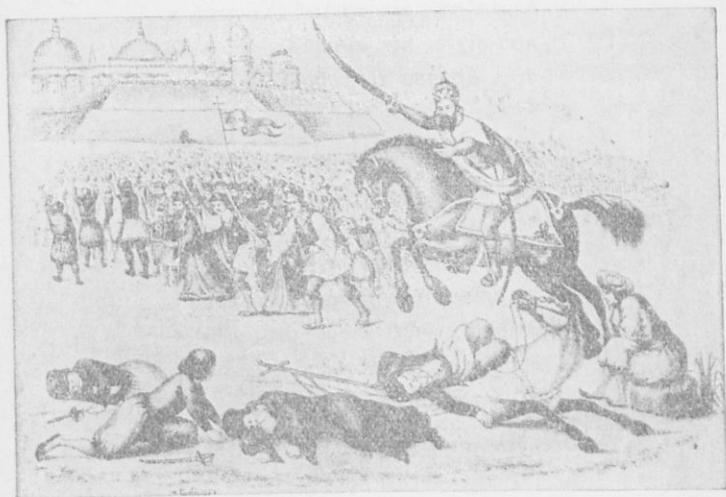
Στὴν ψυχὴ τῶν Ἰούρκων ὅμως
 ἡ κατάπληξις μουλώνει,
 ὀλιγόστευσεν ὁ τρόμος,
 ἐπερίσσευσ' ὁ θυμός,
 καὶ τὸν Κωνσταντῖνο ζώνει
 ἀναμέτρητος ἐχθρός.

Βάρβαροι, ποὺ προσκυνᾶτε
 ἕναν ψεύτη κι' ἕν' ἀστέρι,
 ὅσο θέλετε κτυπᾶτε,
 χίλιοι ἔσεῖς, τὸ μοναχό.
 Δὲν τὸ πιάνει Τούρκου χέρι
 τὸ λιοντάρι ζωντανό.

Πληγές δ' ἔχεται καὶ δίνει
 ὅσο ποῦ στή γῆ πεσμένος
 τὸ πολύτιμο αἶμα χύνει. . .
 Ὅπου ἰδρυγέ ἡ ψυχὴ,
 εἶν' ὁ τόπος ἁγιασμένος,
 εἶν' ἐπίσημ' ἡ σκηνή.

Προσκυνῶ σὰν Ἁγιαστήριο
 τὴ σκηνὴ τὴ δοξασμένη,
 ὅπου τὸ αἶμα του εἶν' μυστήριο
 ὡς στὴν ὕστερη σταξιά·
 προσκυνῶ τὴν τιμημένη
 τῆς δουλείας ξαγοριά.

Γεώργιος Ζαλοκώστας

Ο ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ ΜΑΧΟΜΕΝΟΣ

(Ἐκ παλαιᾶς λιθογραφίας)

ΤΟ ΚΡΥΦΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ἄπ' ἔξω μαυροφόρ' ἀπελπισιά,
 πικρῆς σκλαβιάς χειροπιαστό σκοτάδι·
 καὶ μέσα στὴ θολόκτιστη ἐκκλησιά,
 στὴν ἐκκλησιά πού παίρνει κάθε βράδυ
 τὴν ὄψη τοῦ σχολειοῦ,

τὸ φοβισμένο φῶς τοῦ κανδilioῦ
 τρεμάμενο τὰ ὄνειρατα ἀναδεύει
 καὶ γύρω τὰ σκλαβόπουλα μαζεύει.

Ἐκεῖ καταδιωγμένη κατοικεῖ
 τοῦ σκλάβου ἢ ἀλυσόδετη πατρίδα·
 βραχνὰ ὁ παπᾶς ὁ δάσκαλος ἐκεῖ
 θεριεύει τὴν ἀποσταμένη ἐλπίδα
 μὲ λόγια μαγικά.

Ἐκεῖ ἡ ψυχὴ πικρότερο ἀγρικᾶ
 τὸν πόνο τῆς σκλαβιάς της, ἐκεῖ βλέπει
 τί ἔχασε, τί ἔχει, τί τῆς πρέπει.

Κι ἀπ' τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ψηλά,
 πού ρίχνει καὶ συντρίβει καὶ κυλᾶ
 στὴν ἄβυσσο τοὺς θρόνους τῶν τυράννων,
 κι ἀπὸ τῆ σιγαλιά,

πού δένει στὸ λαιμὸ πνιγμοῦ θηλιά,
 κι ἀπ' τῶν προγόνων τ' ἀφθαρτα βιβλία,
 πού δείχνουν τὰ πονάρχαια μεγαλεῖα,

Ἕνας ψαλμὸς ἀκούγεται βαθὺς
 σὲ μελωδίες ἐνὸς κόσμου ἄλλου
 κι ἐνατριχιάζει ἀκούοντας καθεὶς
 προφητικά τὰ λόγια τοῦ δασκάλου
 μὲ μιὰ φωνὴ βαριά:

«Μὴ σκιάζεσθε στὰ σκότη! Ἡ ἐλευθερία
 σὰν τῆς αὐγῆς τὸ φεγγοβόλο ἀστέρι
 τῆς νύκτας τὸ ξημέρωμα θὰ φέρη!»!

Ἰωάννης Πολέμης

ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΛΗ

(Ἰούλιος 1822)

«Φύσα, μαῖστρο δροσερὲ κι ἀέρα τοῦ πελάγου,
 νὰ πῶς τὰ χαιρετίσματα στοῦ Δράμαλη τὴ μάνα.
 Τῆς Ρούμελης οἱ μπέηδες, τοῦ Δράμαλη οἱ ἀγάδες
 στὸ Δερβενάκι κοίτονται, στὸ χῶμα ξαπλωμένοι.
 Στρῶμά χουνε τὴ μαύρη γῆς, προσκέφαλο λιθάρια
 καὶ γι' ἀπανωσκεπάσματα τοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμψη.»

Κι ἓνα πουλάκι πέρασε καὶ τὸ συνορωτᾶνε:

«Πουλί, πῶς πάει ὁ πόλεμος, τὸ κλέφτικο ντουφέκι;»
 — «Μπροστὰ πάει ὁ Νικηταράς, πίσω ὁ Κολοκοτρώνης,
 καὶ παραπίσω οἱ Ἕλληνες μὲ τὰ σπαθιά στὰ χέργια.»

Γράμματα πάνε κι ἔρχονται στῶν μπέηδων τὰ σπίτια.
 Κλαῖνε τ' ἀχούργια γι' ἄλογα καὶ τὰ τζαμιὰ γιὰ Τούκους,
 κλαῖνε μανοῦλες γιὰ παιδιά, γυναῖκες γιὰ τοὺς ἄντρες.

(Δημῶδες)

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΛΩΡΙΤΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Λευκάδα 1824· ἀπέθανεν ἐκεῖ 1876. Ἔργα ποιητικά: Στιχοεργήματα, Μνημόσυνα, Κυρὰ Φροσύνη, Ἀθανάσιος Διάκος, Φωτεινός.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΗΛΑΡΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰ Ἰωάννινα 1771· ἀπέθανεν εἰς Τσιολόβα τοῦ Ζαγορίου 1823. Ἔργα ποιητικά: Μῦθοι καὶ διάφορα ποιήματα, ἔμμετρος μεταφράσεις τῆς Βατραχομιμοχίας τοῦ Ὀμήρου· πεζά: μεταφράσεις τοῦ Κρίτωνος τοῦ Πλάτωνος, ἡ Ρομένη γλῶσσα, ἤτοι γλωσσικὴ μελέτη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΙΖΥΗΝΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βιζύην τῆς Θράκης 1852· ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας 1896. Ἔργα ποιητικά: Κόδρος, Βοσπορίδες αὔραι, Ἀιθίδες αὔραι· πεζά: διηγήματα, καλλολογικαὶ μελέται.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΚΕΛΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σῆρον 1835· ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας 1908. Ἔργα ποιητικά: Στίχοι, πεζά: Λουκῆς Λάρας, Διηγήματα, Ἀναμνήσεις, Διαλέξεις, ἡ Ζωὴ μου, ἔμμετροι μεταφράσεις δραμάτων Σαιξπήρου.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας 1838. Ἔργα ποιητικά: Ἠὼς, Ὁραι, Φειδίας καὶ Περικλῆς, Στίχοι, Ἐκ τῶν ἐνόνητων, Ποιητικαὶ Μελέται τοῦ Λαμαρίνου καὶ Τραγοῦδια τοῦ Χάινε ἔμμετρος μεταφράσεις· δραματικά: κωμῳδαὶ καὶ ἔμμετροι μεταφράσεις: Οἰδίπους Τύραννος καὶ Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῶ τοῦ Σοφοκλέους, Νάθαν ὁ σο-

φὸς τοῦ Λέσιγκ, ὁ Πειτεινός, Κλαβίγιος τοῦ Γκαϊτε καὶ πλείστα ἄλλα εἰς πεζὸν λόγον· διάφοροι κριτικαὶ μελέται, μετάφρασις τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ Βαρθόλδη καὶ Μαθημάτων Δραματογραφίας τοῦ Γιοραγίνου καὶ Ἑλληνογαλλικὸν Λεξικόν.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΒΩΚΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας 1868. Ἔργα πεζά: Ὁ κύριος Πρόεδρος, Ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, Φιορίνα καὶ πλείστα ἄλλα διηγήματα καὶ τεχνοκριτικὰ ἄρθρα δημοσιευθέντα εἰς περιοδικὰ καὶ ἔφημερίδας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης 1862. Ἔργα πεζά: Οἱ Κρήτες μου καὶ ἄλλα διηγήματα· ποιητικά: Τραγούδια τῆς φυλακῆς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας 1859. Ἔργα ποιητικά: Ἰστοὶ Ἀράχνης Σταλακίται, Εἰδύλλια, Ἀμάραντα, Γαλήνη, Φωτερὰ Σκοτάδια, Κλειστὰ Βλέφαρα· πεζά: Διηγήματα καὶ Ἀναμνήσεις, Ἀγροτικαὶ Ἐπιστολαί, τὸ Βοτάνι τῆς Ἀγάπης, Διηγήματα τῶν Ἀγρῶν καὶ τῆς πόλεως, Ἀμαρυλλίς, ὁ Μπαρμπαδημος, ἦτοι διηγήσεις ἀγωνιστοῦ, Παραμύθια, διάφορα ἔχειριδια ποικίλου περιεχομένου εἰς τὴν σειρὰν τῶν Ὁφελίμων Βιβλίων.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

(Κλεάνθης Μιχαηλίδης)

Ἐγεννήθη εἰς Μόλυβο τῆς Λέσβου 1849. Ἔργα πεζά: Νησιώτικες Ἱστορίες, Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου, Μαζώχτρα Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης· δράμα: ὁ Βερυκόλακας καὶ διάφορα ποιήματα πρωτότυπα καὶ ἐκ μεταφράσεως μεγάλων Ἀγγλῶν ποιητῶν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκιον τῆς Ἠλείου 1805· ἀπέθ ανεν τὰς Ἀθήνας 1858· Ἔργα ποιητικά: ἡ Μάχη τοῦ Σοβολάκου, αἱ

Σκιαί τοῦ Φαλήρου, τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς, Μᾶρκος Βότσαρης, Μεσολόγγιον, Φῶτος καὶ Φρόσω, Σπαθὶ καὶ Κορώνα Γεώργιος Σίνας καὶ διάφορα ἄλλα ἐκδοθέντα μετὰ θάνατον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν τὰ Ἄπαντα.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΖΑΜΠΕΛΙΟΣ

Ἔργα πεζά: Βυζαντινὰ μελέται, Ἱστορικὰ σκηνογραφήματα Ἰκρητικοὶ γάμοι, Πόθεν ἦ κοινὴ λέξις τραγουδῶ.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰ Λεχαινᾶ 1866. Ἔργα πεζά: Διηγήματα, ἡ Λυγερή, ὁ Ζητιάνος, Λόγια τῆς Πλώρης, Παλιὰς Ἀγάπες, ὁ Ἀρχαιολόγος.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κρήτην 1861. Ἔργα πεζά: Πατούχας, Ὅταν ἦμιον δάσκαλος, οἱ Ἀθλοὶ τῶν Ἀθηνῶν, Τὸ 62, Ἐνῶ διέβρινα, μετὰφρασις τοῦ Λουκιανοῦ.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σμύρνην 1748· ἀπέθανεν εἰς τοὺς Παρισίους 1833. Ὁ κορυφαῖος καὶ πολυγραφώτατος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων συγγραφέων· τὰ παντοειδῆ ἔργα αὐτοῦ ἀποτελοῦν ὀλόκληρον βιβλιοθήκην.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Μυριόφυτον τῆς Θράκης 1858. Ἔργα πεζά: Παιδικὰ διηγήματα, Παιδικοὶ διάλογοι, διάφορα διηγήματα, ἄφθρα, μελέται παιδαγωγικαί, πρωτότυποι καὶ ἐκ μεταφράσεως.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὸν Συρράκον τῆς Ἠπείρου 1873· ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας 1894 Ἔργα ποιητικά: Αἱ σκιαὶ τοῦ Ἄδου, ὁ Καλόγερος, Ἀγροτικά, ὁ Τραγουδιστὴς τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς στάνης. Πεζά: Πεζογραφήματα.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Πάτρας 1859. Ἔργα ποιητικά: Τραγούδια τῆς Πατρίδος μου, Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου, Ὕμνος εἰς τὴν Ἀθηναίαν, Ἰαμβοὶ καὶ Ἀνάπεστοι, Τάφος, ἡ Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ, ὁ Δωδεκάλογος τοῦ γύφτου, Ἀσάλευτη ζωὴ, Πολιτεία καὶ μοναξιά, Βωμοί, τὰ Παράκαιρα πεζά: Γράμματα· δρᾶμα: Τρισεύγενη.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σκίαθον. Ἔργα: Πολυάριθμα διηγήματα ἀναφερόμενα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν βίον καὶ τὰ ἦθη τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος του.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ναύπλιον 1836· ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας 1895. Ἔργα ποιητικά: Ἄπαντα, περιλαμβανόμενα εἰς τρεῖς τόμους, Νέα Ποιήματα, ἔκδοθέντα μετὰ θάνατον.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας 1862. Ἔργα ποιητικά: Ποιήματα Χειμῶνανθοι, Ἀλάβαστρα, Κεμήλια, Ἐξωτικά, τὸ Παλιὸ Βιολλί, Πρῶτα βήματα, Σπασμένα μάρμαρα, μετάφρασις ἔμμετρος τῶν Εἰδυλλίων τοῦ Θεοκρίτου· δραματικά: Ὁ Βασιλιᾶς Ἀνγλίανος, ἡ Γυναῖκα.

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σίφνον 1850. Ἔργα ποιητικά: Θεοσεύς, τὸ μῆλον τῆς Ἐριδος, Ἀδὰμ καὶ Εὔα, διάφορα ἄλλα ποιήματα εἰς δύο τόμους ἔκδοθέντα· δραματικά: ἡ Κόρη τῆς Λήμνου, ὁ Ρήγας Φερραῖος, ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς, Ἐπιστροφὴ τοῦ ἀσώτου, Ἰόλη, ἔμμετρος μετάφρασις τοῦ Φάουστ τοῦ Γκαίτε· πεζά: μετάφρασις τοῦ Λαοκόοντος τοῦ Λέσιγκ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν 1850· ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας 1892. Ἔργα δραματικά: οἱ Τριάκοντα, Δούκας, Φροσύνη,

ἡ Παραμονὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ Γάμος τοῦ Κουτρούλη, μεταφράσεις ἀρχαίων Ἑλληνικῶν δραμάτων καὶ ξένων ποιητικῶν: διάφορα ποιήματα πρωιότῳτα καὶ εἰς μεταφράσεις, μετὰ φράσεις τῆς Κολάσεως τοῦ Δάντη καὶ τῆς ἐλευθερωθείσης Ἱερουσαλὴμ τοῦ Τάσσου· πεζά: ὁ Αὐθέντης τοῦ Μορέως, ὁ Συμβολαιογράφος Τόπας καὶ ἄλλα διηγήματα, Ἀπομνημονεύματα εἰς δύο τόμους, παντοειδεῖς μελέται καὶ ἄρθρα λογοτεχνικά, ἀρχαιολογικά κλπ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ

Ἐγενήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον κατὰ τὰ 1789 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὴν Κέρκυραν 1857. Ἔργα ποιητικῶν: Ὑμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν, Ὡδὴ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Λόρδου Μπαίρον, οἱ Ἐλεύθεροι πολιορκημένοι, ὁ Λάμπρος καὶ διάφορα ἄλλα πλήρη καὶ ὀτελῆ καὶ ὀλίγιστα πεζὰ περιλήφθέντα εἰς τὰ Ἄπαντα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΟΥΤΣΟΣ

Ἐγενήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν 1803· ἀπέθανεν εἰς τὴν Σμύρνην 1863. Ἔργα ποιητικῶν: Τὸ Πανόραμα τῆς Ἑλλάδος, ἡ Τουρκομάχος Ἑλλάς, Ὁ περιπλανώμενος, Ἄσπτος Πρωθυπουργός, Ἀτίθασος ποιητής, Συνταγματικὸν σχολεῖον· ἔργα πεζά: Ὁ ἐξόριστος.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ

Ἐγενήθη εἰς τὸ Σταυροδρόμιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως 1830· ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας 1899· Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξεδόθησαν τὰ ἀπομνημονεύματα του εἰς τρεῖς τόμους.

ΙΟΥΛΙΟΣ ΤΥΠΑΛΛΟΣ

Ἐγενήθη εἰς τὸ Ληξούριον τῆς Κεφαλληνίας 1814· ἀπέθανεν εἰς Φλωρεντίαν 1883· Ἔργα ποιητικῶν: διάφορα ποιήματα ἐκδοθέντα μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς ἓνα τόμον καὶ ἀποσπάσματα ἡμέτερου μεταφράσεως τῆς ἀπελευθερωθείσης Ἱερουσαλὴμ τοῦ Τορκοῦτου Τάσσου

ΑΛΕΚΟΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

Ἐγενήθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν 1870· Ἔργα ποιητικῶν: Ἄνοικτὰ μυστικά.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἄριστοτέλους Βαλαωρίτου	Σελίς
Ἐὸ βράχος καὶ τὸ κῆμα (ποίημα).....	28
Ἐὸ Κίττος καὶ τὸ γεράκι (ποίημα).....	82
Ἰωάννου Βηλαρά	
Πολύλαλος (ποίημα).....	121
Γεωργίου Βιζυνοῦ	
Ἐπαῖτις τῆς Βιζύης (ποίημα).....	40
Αγγέλου Βλάχου	
Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἄριστοτέλους Βαλαωρίτου .	98
Δημητρίου Βικέλα	
Ἐὸ λυσσασμένος.....	62
Γεραδίμου Βόκου	
Λάζαρος Κουντουριώτης	102
Ἰωάννου Δαυβέρου	
Ἐρωτισμὸς μιᾶς γυναικὸς	108
Δημῶδη ἄσματα	
Ἐ ξενούλα	101
Γεωργίου Δροσίνου	
Φωνὲς τῆς νύχτας (ποίημα)	88
Τὸ ροδόφυλλο (ποίημα)	121
Ἐ φωτιά (ποίημα)	127
Ἐλιοβασίλεμα (ποίημα).....	127
Διαβατάρικο τρυγόνι (ποίημα).....	134
Τὸ σταφύλι (ποίημα)	138
Ἀργύρου Ἐφταλιώτη	
Πατρίδα (ποίημα)	133
Γεωργίου Ζαλοκώδα	
Ἐ θάνατος τοῦ Παλαιολόγου	141
Σπυρίδωνος Ζαμπελίου	
Ἐ τελευταία λειτουργία τῆς Ἁγίας Σοφίας.....	9

*Ανδρέα Καρκαβίτσα	Σελίς
'Η πατρις τοῦ Ρήγα	32
'Ο χαλασμός	116
Τοῦ Γκούγκα ὁ ἄθλος	125
*Ἰωάννου Κονδύλακη	
Σκούρα	128
*Αἰθαμαντίου Κοραῖ	
'Επιστολὴ πρὸς τὸν 'Οδυσσεά 'Ανδροῦτσον	84
*Αριστοτέλους Κουρτίδου	
'Ο ἀνδριάς τοῦ 'Ηρωος	123
Κώστα Κρυστάλλη	
Στὸ σταυραῖτὸ (ποίημα)	21
Τὰ μάρμαρα	78
Κωστῆ Παλαμᾶ	
'Ο ἀνεμόμυλος τοῦ Μεσολογγίου	12
Διγενῆς 'Ακρίτας (ποίημα)	100
*Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη	
'Η τελευταία βαπτιστικὴ	22
*Αχιλλέως Παράσχου	
Αἱ δύο λειτουργίαι (ποίημα)	73
Σαλαμὶς (ποίημα)	106
*Ἰωάννου Πολέμη	
Πηλὸς καὶ πηλὸς (ποίημα)	97
'Ο καρβιάρης (ποίημα)	97
Τὸ δισκοπότηρο τῆς 'Αγίας Σοφίας (ποίημα) . . .	114
'Η διάνια (ποίημα)	135
'Ο τυφλὸς τοῦ Εὐαγγελίου (ποίημα)	139
'Ο ἱερὸς βράχος (ποίημα)	140
*Αριστομένους Προβελεγγίου	
'Ο στρατός μας (ποίημα)	60
*Αλεξάνδρου Ραγκαβῆ	
'Ερχέθειον	44

Διονυσίου Σολωμοῦ	Σελίς
Ἕγμνος εἰς τὴν Ἑλευθερίαν	1
Ἡ ψυχούλα (ποίημα)	30
Ὁ τάφος τοῦ πατέρα	31
Ἀλεξάνδρου Σούτδου	
Ἡ Ἁγία Σοφία (ποίημα)	112
Ἀνδρέα Συγγροῦ	
Ἡ καταστροφή τῆς Χίου	89
Ἰουλίου Τυπάλδου	
Τὸ λείψανο τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου (ποίημα)	18
Ἀλέκου Φωτιάδου	
Ἡ χαμπάνα τοῦ χωριοῦ (ποίημα)	128

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Διονύσιος Σολωμός	Σελ.	1
Κωστής Παλαμᾶς	»	12
*Ιούλιος Τυπάλδος	»	18
Κώστας Κρυστάλλης	»	21
*Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης	»	22
*Αριστοτέλης Βαλαωρίτης	»	28
*Ανδρέας Καρκαβίτσας	»	32
Γεώργιος Βιζυηνός	»	40
*Αλέξανδρος Ρ. Ραγκαβῆς	»	44
Δημήτριος Βικέλιος	»	63
*Αχιλλεύς Παράσχος	»	73
*Αδαμάντιος Κοραΐης	»	84
Γεώργιος Δροσίνης	»	88
*Ανδρέας Συγγρός	»	89
*Ιωάννης Πολέμης	»	97
*Άγγελος Βλάχος	»	98
Γεράσιμος Βῶκος	»	102
*Ιωάννης Μ. Δαμβέργης	»	108
*Αριστοτέλης Κουρτίδης	»	123
*Ιωάννης Κονδυλάκης	»	128
*Αργύρης *Εφταλιώτης	»	133
Γεώργιος Ζαλοκώστας	»	142

ΣΧΕΤΙΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

*Η *Αγία Σοφία	Σελ.	4
Τὸ ἔσωτερικὸν τῆς *Αγίας Σοφίας	»	9
Τὸ λείψανον τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου	»	19
Τὸ *Ἐρέχθειον	»	48
*Η *Αγία Λαύρα	»	77
*Η *Ακρόπολις	»	141

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς

τὸν κ. Ἰωάννην Πολέμη
συγγραφέα διδακτικῶν βιβλίων

Γνωστὸν ποιοῦμεν ὑμῖν, ὅτι δι' ἡμετέρας πράξεως τῇ 20 τοῦ
λήξαντος μηνὸς ἐκδοθείσης καὶ τῇ 27 τοῦ αὐτοῦ καταχωρηθείσης
ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 28 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως
ἐνεκρίθη τὸ πρὸς κρίσιν ὑποβληθὲν ἐν χειρογράφῳ ὑμέτερον βιβλίον
«Νεοελληνικὰ ἀναγνώσματα» τόμος Γ', διὰ τὴν Γ' τάξιν τῶν
ἐλληνικῶν σχολείων, τὴν ἀντίστοιχον τάξιν τῶν λοιπῶν σχολείων
τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ τὴν Α' τάξιν τῶν ἀστικῶν σχολείων
τῶν θηλέων, μετὰ τῆς υποχρεώσεως ὅπως πρὸ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ
βιβλίου τούτου συμμορφωθῆτε πρὸς τὰς ἐν ταῖς σχετικαῖς ἐκθέσει
τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου περιλαμβανομένης ὑποδείξεως.

Ὁ Ὑπουργὸς
ΔΗΜ. ΔΙΓΚΑΣ

Π. Ζαγανιάρης